

- 3 Peccare in nullo, magis diuinitatis, quam humanitatis est.
- 4 Pecunia sumptibus iustitia destinata distributio, prudentis iudicis arbitrio relinquatur.
- 5 Iudex non debet condemnari pro mala administratione & distributione pecunia, quam lex eius arbitrio commisit.
- 6 Iudex, si habuit animum vtiliter expendendi pecunias, sumptibus iustitia destinatas, & tamen postea inutiliter expensa reperiantur, non ex eo de mala administratione obnoxius est.
- 7 Credulitatis, & qualibet alia iusta causa, excusat à pena ordinaria.
- 8 Sumtus à procuratore, uel administratore facti in calculo recipi debent.
- 9 Pecunia, sumptibus iustitia destinata, iure expendi possunt pro exquirendis, & persequendis malefactoribus.
- 10 Custodes per iudicem electi, ad custodiendum malefactorē, q se in Ecclesia tuetur de pecunijs, sumptibus iustitia destinatis, gratificari debent.
- 11 Custodes in carcere appositi, pro relaxando malefactore à compedibus & catenis, cuius expensis apponi debeant?
- 12 Iudex, qualiter sibi praeueneri debeat, quando iubet, ut custodes apponantur alicui carcerato?
- 13 Custodibus alicui appositis in carcere, vel Ecclesia, prius de bonis delinquentis satisfieri debet, deinde de pecunijs, sumptibus iustitia destinatis.
- 14 Vbi non apparent bona delinquentis, nec de his, qui sumptibus iustitia sunt destinati, recurritur ad penas Camerales, quod si neq. Camerales existant, ad bona Reip. recurritur, p. expendendo in rebus, aduinistrationē iustitia concernentibus, habito prius accordio cū decurionibus ciuitatis. (beat?)
- 15 Remissio malefactoris quibus expensis fieri debet?
- 16 Iudex, qui ex officio contra delinquentem procedit, si delinquentem remittit ab alio petat, de sumptibus iustitia sui tribunalis remissio debet fieri, non uero iudicis reum capientis, & remittentis. fiat?
- 17 Remissio delinquentis, quo casu expensis iudicis
- 18 Remissio facienda de clerico, uel monacho delinquenti, cuius expensis fieri debeat?
- 19 Iurisdictionis competentia, de pecunijs sumptibus iustitia destinatis defendi potest.
- 20 Iudex si procedit contra delinquentem in Ecclesia fortificatum, si illum extrahere velit, qualiter circa expensas sibi praeueneri debeat?
- 21 Alguaciles vagantium de pecunijs pro sumptibus iustitia destinatis, salarium soluitur.
- 22 Salaria Tabellionum syndicatorum, an sint soluenda de pecunijs, sumptibus iustitia destinatis?
- 23 Intellectus ad tex. in l. 43. tit. 4. lib. 1. recop.
- 24 Res una & eadem nō debet diuerso iure cēseri.
- 25 Residentia secreta, cuius expensis sint ad Regium consilium mittenda?
- 26 Voluntas regia habetur pro caussa.
- 27 Salarium nuntij, qui mittitur ad consilium regium cum aliqua consultatione, regio mādatio facta, cuius expensis mittatur?
- 28 Condemnati ad triremes, cuius expensis ad curiarum carceres, remittantur?
- 29 Prator si remoueat eius locum tenentem, & super remotione factus processus ad curiam regiam mittatur, cuius expensis mitti deat?
- 30 Processus facti contra correctores & eorum locum tenentes, durante officio, cuius expensis mitti debeant ad regium consilium?
- 31 Expensis in sedibus, stercis, fenestris, celosijs, & similibus rebus domus Concilij, in qua iudex habitet, an de proprijs ciuitatis, anue de pecunijs sumptibus iustitia destinatis fieri, debeat?
- 32 Alexander Magnus, qualiter mittere cōsueuit iudices in prouincias instructos?
- 33 Promissum per iudicem reuelante aliquod secretum, uel coniurationem, uel quid simile, in perniciem Regis, uel ciuitatis patratum, an de pecunijs sumptibus iustitia destinatis solui possit?
- 34 Iudex modicam pecuniam fiscalem donare an possit, & quando?
- 35 Premium non est praestandum alguacelo, reuelanti, uel capienti facinorosum, quando voce praeconia illum capienti, premium fuit promissum.
- 36 Faces cereae, quae consumuntur per iudicem in noctibus, in quibus incendia contingunt, an de sumptibus iustitia soluantur?
- 37 Salarium hostiari pratoris, an de sumptibus iustitia soluantur?

CAPVT XXVI.

De expensis (vulgo gastos de iustitia) in calculo recipiendis.

Qui rationes dispūgere dēt, circa administrationē penarū (q̄ vulgo gastos de iustitia appellant) p̄ se solū rationes recipiat, à iudice syndicato, nec opus est, ut sibi associent duo decuriones, put in rōnibus bonorum cōcilij facere dēt, *ut supra capite precedenti adnotauimus*, quod maxime locum hēt, ubi mittit à Regio consilio, p̄ dispungendis rōnibus harū pecuniarum, q̄ sumtibus iustitiæ fuerunt applicatæ. Indecorumq. namq. esset, in re, q̄ suæ fidelitati p̄mittit, testes sibi associare. Bene tñ faceret iudex his rōnals, si admitteret libellus, ex q̄bus iudicis delicta & excessus circa dictas pecunias cōmissa, cōperta esse possent, cum expediat Reipublicæ, vt delicta nocentium nota sint, ex *l. eum, q̄ nocentem, ff. de iniurijs. ibi. Peccata enim nocentium nota esse expedire. & ut impunita nō maneant, ut in l. ita vulneratus, ff. ad l. aquil. & in terminis ita tenet Bouadill. in sua polis. lib. 5. c. 4. n. 5. & c. 7. n. 22.* loquendo in rōnibus harum pecuniarum, quæ sumtibus iustitiæ sunt destinatæ.

Iudicem tñ hunc rōnalem monitum esse velim, vt si non inuenerit, quod iudex p̄dictas pecunias in vsus suos conuerterit, non se molestum ac scrupulosum exhibeat, quia rōnes non dēt scrupulose recipi, *ut in l. neque supina ff. de iur. & fact. ignor. ibi. nec scrupulosa inquisitio exigenda, ita Belluga in speculo Principum. rubr. 17. §. videamus, nu. 17.* sed mediā quandā viam iudex eligat, ut admonuit summus Pontifex in cap. 1. de officio custodis. & in c. quarenti. de offic. delegati. Vnde versus dixit,

Maiores enim medij gratia rebus inest.

3 Penitus namq. in nullo peccare magis diuinitatis quā humanitatis est, vt voluit gl. in c. correctā. de confirm. utili. & inutili. Bal. in l. j. 2. l. c. n. 5. C. de iure emph. & supradictæ rōnes p̄cipue locum hēt, in rōnibus harū pecuniarum, in quib. expendendis nullus ordo iudicib. datus adhuc apparet, sed magis earum distributio ipsorum arbitrio cōmissa v̄t, ex tex. in l. Datus, ff. de bonis damnato.

& in l. 35. tit. 7. lib. 3. recopil. & in l. 2. tit. 26. l. 6. 8. Quo fit, ut mirum non sit, si iudices in dispensatione harū pecuniarū multoties ceciderint, & à tramite & scopo rationis aberrauerint: septies enim in die cadit iustus. Vnde versus,

----- *Nemo sine crimine vivit.*

5 Quibus ad stipulat sentētia Pauli *conf. 197. & 346.* vbi dicit, q̄ in his, q̄ iudicis arbitrio sunt cōmissa, iudex, si non recte administravit, non dēt p̄ mala administratione condēnari, & cum refert, & sequit̄ Castell. à Bouad. lib. 5. polis. c. 7. n. 23. Quod maxime locū habebit, si iudex habuit animū utiliter expendendi, quia hoc casu, et si malum exitum habuerit res, in qua expensum fuit, non est illius dolo tribuendū: quia credulitas iudicis, & alia q̄libet colorata cā excusat eū à p̄na, ut voluit Cepol. *conf. 13. n. 17. Tirac. plura referens, in tract. de tēperādis p̄enis causa 43. n. 2. Oñ. Cacher. dec. 71. n. 17.* Et pro hac sentētia sunt iura fortissima in l. qui mutam, S. fin. ff. mandati. vbi sumtus à p̄curatore uel administratore bona fide facti, et si res malum exitū habuerit, illi in calculo recipiunt, & melior *tex. in l. prator ait. S. quod de fructibus, de bonis auso. ind. possid. & in l. j. S. contrarium, ver. sufficit. ff. de contra. iud. iute.*

Quibus p̄missis dicendū erit, quibus in rebus haec pecunia sumtibus iustitiæ designata expendi per iudices possint? Et in primis dicendū est, quod si in perquirendis malefactoribus expendant, iure in calculo recipiendæ sint: quod si ex officio p̄ illos p̄cedat, & ij capti sint, & bona habeant, ex quibus solui possit talis expensa, ab illis reposci siue recuperari debeat, *ut in l. 113. fili. tenet Pute. de syndi. verbo, carcer. c. 4. n. 3. Boer. dec. 303. nu. 9. & 10. Bonifac. in peregr. verbo, inquisitio, l. p. fol. 245. col. 1. litera, A. Auend. in c. pratorum. 2. p. num. 14. & 15. Bouad. loco sup. cit.*

10 Item stipendia soluenda custodibus appositis alicui delinquenti, in Ecclesia se tucti, de h̄mōi pecunijs sumtibus iustitiæ destinatis solui debēt, si in arca supersint, sin minus de pecunijs Cameralibus, *ut tenet Iser. de feudis. tit. de statu & consuetudine. §. nauigia, Luc. de Pen. in l. 1. C. ne rustici ad vllum obsequium. col. 1. lib. 11. Auil. in c. prator. verb. usurpar, n. 18. ad medium. Castell. à Bobad. in polis.*

poliz. lib. 5. cap. 7. n. 10. 6.

- 11 Si in custodes adijciant alicui malefacto
ri incarcerato, rōne infirmitatis à vīculis re-
laxando, salaria talium custodū non sunt de
p̄dictis pecunijs soluēda, maxime q̄n ad in-
stantiā eiusdē carcerati apponunt, ne forte
à suis aduersarijs offendant, vel ob aliam si-
milē cām, ut notat Ias. in l. si super. nu. 6. C.
de transact. Boer. dec. 85. n. 11. Gratia. regu.
12 120. nu. 9. & ideo cautus dēt esse iudex, vt
non aliter p̄dictos custodes apponat, quam
si prius caueat ab isto incarcerato p̄ solutio-
ne salarij eiusdē p̄standi, & ita consuluit Pla-
tea in l. si. in fi. C. de erogatione milit. annon.
lib. 12. Putens de synd. verbo, carcer. c. 4. n. 3.
Auil. in c. pratorum, c. 6. glo. verbo, pobres. nu.
22. in fi. Auend. de exeq. mand. c. 20. 1. p. nu.
15. & 2. p. c. 10. n. 14. Menoc. de arbit. cent. 3.
13 casu 228. n. 6. & 9. Ideoque anteq̄ iudex p̄-
dicta salaria de pecunijs sumptibus iustitiæ
applicatis soluat, prius excutiat ipsorū delin-
quētium bona. Quod si nec carceratus h̄ret
bona, nec supersint pecuniæ sumptibus iu-
stitiæ destinatę, de pecunijs cameralibus sol-
ui debent. Quod si neque camerales pecu-
niæ, existant, de bonis publicis & bursa cōi-
populi custodibus satisfiet, habito prius ac-
cordio cū decurionibus: illis. n. liquere dēt;
qualiter p̄dictę excussiones factę fuerūt, &
bona non existerūt: & hoc dēt scribi saltim
summarie in libro rōnum Concilij, & p̄ iu-
dicē & decuriones signari, alias aut̄ in calcu-
lo recipi non debet, ut tenet Bar. in l. 1. ff.
de iustit. & iure Bald. in c. 1. col. 1. hic finitui
lex Conrad. in vñbus feudo. Platea in l. cum
14 Nauarcorum ante. n. 1. C. de nauicula, lib. 11.
Marc. Mantua. sing. 141. Auiles in c. praso. c. 1.
gl. verbo salario n. 9. Castell. a Bobad. in politic.
lib. 5. c. 4. n. 18.

- 15 Quinimo & expensę in remissionibus de-
linquentiū factę, ex pecunijs, de q̄bus agi-
mus, solui debent, & illis existentibus non
debēt pecuniæ camerales in hoc expendi,
16 & ita intelligas, q̄ supra c. precedenti, circa
hoc diximus, ex tex. in l. 4. tit. 16. lib. 8. recop.
& ita tenet Auend. respons. 40. n. 12. Si tñ iu-
dex, q̄ remissionē petit ex officio, p̄cedat q̄
delinquentē, de pecunijs suis sumptibus iusti-
tiæ destinatis expensas talis remissionis fa-
cere dēt, non vero iudex, q̄ remittit, in hoc

- 17 expendere dēt, & ita est intelligendus text.
in l. 3. vers. y mandamos tit. 16. lib. 8. recopil.
quatenus dicit, quod remissio delinquentis
fieri dēt iudicis expensis, ubi nec actor, nec
reus h̄ent, vñ soluere possint. Et ita cā intel-
lexit Auend. de exeq. manda. d. c. 10. n. 15. Au-
les c. 20. pratorum gl. verb. entreguen. n. 24. &
25. Couar. pract. quest. c. 11. n. 11. & rursus li.
2. varia. c. 20. n. 5. Bonifac. in peregrina. verb.
capio. q. 1. gl. uerbo remittere, col. 3. qui omnes
mouent ex doct. Bald. in c. Federicus vers. si
iudex, de pace tenenda & eius violat. Et can-
dē sn̄iam tenuit et Greg. Lup. in l. 1. gl. verbo
de uelo. tit. 29. p. 7. circa fi. Didac. Perez. in l. 1.
tit. 17. lib. 8. ordinam, veter. pag. 338. & in l.
2. verb. que le embien, eod. tit. idq̄ indistincte
tenuit Auend. respons. 40. n. 12. Azcuet. in l.
16. in fi. tit. 23. lib. 4. recop. Menoch. de arbit.
casu. 228. lib. 2. Tiber. Dec. 1. tom. q. criminal.
lib. 4. c. 19. n. 19. quos oēs refert, & sequit̄ Bo-
uad. loco superius cit. c. 7. n. 8. vbi tenet, q̄ si
remissio facienda foret, de aliquo clerico, vel
monacho delinquēte, fieri dēt expensis Pre-
18 lati, Abbatis, uel Prioris requirentis, Quod
tñ intelligas uerum, nisi requisitus fuisset iu-
dex secularis ab aliquo Guardiano Frācisca-
no, q̄a cum huiusmodi religio nihil habeat
pprij, Clementina, exini de Paradiso, expensis
iumentū iustitiæ esset monach⁹ remittend⁹,
ne alias administratio iustitiæ deficeret: ec-
clesiastica, namq̄. & secularis p̄tās, ad vnum
& idem tendit finem, s. ne delicta maneant
impunita, vt i. l. ita vulneratus ff. ad l. aquil.
Item & in calculo recipiendū erit, q̄d q̄d
19 iudex expendit de hmōi pecunijs super p̄-
petentia iurisdōnis, aduersus iudices ecclē-
siasticos, veluti si cā ad Curiam rōne violē-
tiæ ad Cancellariā afferat: ex his enim pecu-
nijs salaria nuntij, aduocati, & procuratoris
solui debent simul cū sportulis tabellionis,
& relatoris, & aliorū officialium cām assistē-
tium, & quod expensum fuerit in assecutio-
ne alicuius breuis, seu rescripti Apostolici,
& ita tenet dict. Castell. a Bouad. vbi sup. n.
9. Quod intellige verū, p̄terquā si iudex ex-
traxit aliquem delinquentē ab Ecclesia, q̄a
20 si iudex ecclesiasticus p̄ censuras q̄ illum p̄-
cessit, & nullā illi vim infetre declarē in Cā-
cellaria, talis expensa dēt solui expensis iudi-
cis: & ideo illi p̄sulo, vt sēper sibi p̄caueri fa-
ciat,

ciat, supra huiusmodi expensis, ita ut patet, quæ reū a ecclesia extrahi desiderat, affecuratur iudicem ab omni damno, cumque indēnem futurum promittat.

Et rursus hæ pecuniæ sumptibus iustitiæ destinata, expendi pnt p iudices, super ppetentia iurisdōnis, aduersus iudicem alterius territorij: hoc enim casu, his pecunijs deficientibus, ad pecunias et Camerales, recurritur, licet hoc casu Auiles c. 20. prætorum, iudicibus consuluit, ut non antea hac in re pecuniā Cameralē consumans, quā impetrata prius regia licentia. Quod ego rigidū censeo, cum si hoc expectaret, iustitia regiæ iurisdōnis interim detrimentū pateret. Sufficiet ergo, q iudex in his expensis bona fide & ex necessitate officij, expenderit, deficiente pecunia hmōi sumptibus iustitiæ destinata, ad hoc ut talis expensa illi in calculo recipiatur.

21 Item & corrector constituere poterit salariū, vni, vel et duobus alguacelis vegatiū, ex pdictis pecunijs sumptibus iustitiæ destinatis, et sine licētia Cōcilij, cū & hmōi ministri necessarij sint in Republica, ut hmōi hominum genus ab ea extirpet, & foras eiciat, ne aliorū hominum bonos, & pbatos mores cōtaminet. Neq. huic sniæ obstabit tex. in l. unica, c. de prabendo salario lib. 10. quia tex. ille loquitur de pbendo salario ex bonis Reipublicæ, siue Cameralibus, non vero de his, qui huiusmodi sumptibus iustitiæ sūt destinata, idque tenet Bouadill. loco sup. pra citato, nu. 10.

22 Salaria itidem tabellionū, syndicati, de pdictis pecunijs sunt soluenda, nec non et sportulæ secretæ informationis, & rationes publicæ pecuniæ, defensiones et syndicatorum, & aliarū connexarum rerū, & illis deficientibus poterit excuti bursa penarū cameralium, ut in l. 43. tit. 4. lib. 2. recop. quam ita interpretat Bouad. ubi sup. n. 11. Quod si bona vtriusque stationis deficient, de bonis publici ærarij soluendū erit, ut in d. l. 34. & ita recenset Bouad. lib. 5. polit. cap. 1. num. 253. & cap. 7. nu. 11.

23 Quod autē cōstitutū existat in d. l. 43. circa hoc, videlicet, quod sportulæ tabellionū soluant de hmōi pecunijs, de quibus agimus, male assidue ab ipsis tabellionibus obserua-

tur: Ipsi nāq. velo (ut aiunt) leuato ab his, q syndicanē, & innocentia suā pbare conantur, (quod vulgo, dicimus hazer descargo) pdictas sportulas acerrime extorquent, q dispositionē tex. in l. 20. tit. 7. lib. 3. recop. & ea quæ aduertit Gregor. Lup. in l. 6. tit. 22. part. 3. gl. verbo darquenta. Inquit enim pdicta l. 20. in hæc verba, Y mandamos, que el scribano ante quien passare, nolleue derechos algunos por ello salvo que en los procesos delare si dencia publica, paguen las partes sus derechos. Ex quibus vltimis verbis tabelliones suam deprauatam cōsuetudinem fundare nitunt, dicentes, quod pdicta verba scilicet, dela residencia publica paguen las partes sus derechos, directo sint in eorum fauorem appesita: eo quod dicere velint, quod si illi, q syndicanē, se exonerare voluerint pbationes ad se exonerandū confectæ suis ppijs expensis fiant, cū tali casu iā capitula illis appesita publicent, & p cōsequens residencia publica dicat, tñ auaritia decipiuntur, quia istæ exonerationes (vulgo descargo) factæ a syndicatis, tanquā naturalis sequela residentia secretæ p secrete annexis & connexis reputant; quinimo ut p nexa vnū ab altero separari nō pteco, q vna & eadē res nō dēt diuerso iure cēseri, ut l. cum qui ades ff. de usucapio. itē q a p nexorū idē dēt esse iudiciū, c. quanto & ibi notat Abb. n. 3. de iudic. & in c. traslato de cōstit. & ita tenendum reputat Bouad. in d. polit. lib. 5. c. 1. nu. 253. cuius sententia manifeste pbat, ex te. in d. l. 43. ibi, que la ocupacion y es critura dela residencia se les pague a los escriuanos de gastos de justicia, y no los auiendo de penas de camera. Ideoq. dixit Bouadill. ubi sup. quod ex illis verbis scriptura de la residencia, pdictæ exportulæ cū bona conscientia non pnt a syndicatis p tabelliones extorqueri, & quod si quis q facit, dēt legalibus penis affici. Idque voluit Amad. de Castel. in tract. syndicatus n. 219. f. 69. Auil. in c. prætorum c. 21. verbo derechos, hocq. testat Bouadill. vbi s. seruatiū fuisse p visitatores Curiarum, q auditores & cæteri officiales, qui visitant, & syndicantur, nullas Tabellioni exportulas soluūt: quinimo illis de pecunijs sumptib. iustitiæ destinatis satis fit, quo fit, ut in calculo recipi debeat, similis parcella a

iu-

iudice liberata de pecunijs pro sumptibus iustitiæ destinatis.

25 An autem residentia secreta mitti debent ad regium cōsiliū expensis pecunię sumptibus iustitiæ destinatę, nonnunquā ēt fuit ī regio cōsilio cōtrouersum? Et ī pposito vñ dicendū, quod nulla dubitatio lubesse possit, cum habeamus textum ī terminis dicentē, quod residentia secreta, simul cum rōnibus honorum Reipublicę, mittat ad Regium cōsiliū, expensis iudicis syndicatoris, *ut d. l. 20 superius relata, ibi, a su costa*, & ita in supremo Consilio iudicatum fuisse testat Bobadill. *vbi sup. c. 7. n. 12.* Et licet dura illius legis decisio appareat, eo q̄a durum sit, ut iudex p̄prijs expensis militet, tñ cum voluntas regia habeat pro causa, *ut in clem. 2. in princ. de app.* dicendum erit, cum Consulto Vlpiano *in l. prospexit ff. qui & a quibus*, dura est, sed ita scripta est.

Ego tñ hac in re distinguēdū arbitror, an a residentia secreta sit appellatum p̄ syndicatorum officiales, an vero ex officio mitti debeat, & nullo casu expensis iudicis syndicatoris mittendā arbitror. Dicendum tñ intrepide existimo, quod si appellatū sit a snia super residentia secreta lata, debeat mitti expensis appellantis, q̄a q̄ appellationē interposuit, proprijs expensis processum mitti ad Senatum petijisse vñ, ex Bal. & Saly. *in l. pen S his presentibus, C. de rebus credi. & ita late Menoc. d. casu 218.* Si tñ ex officio mittenda foret, expensis huius bursę sumptibus iustitiæ destinatę, mitti debeat, non tñ iudicis syndicatores. Neque oberit text. *in d. l. 20. ibi, a su costa*, quia cum huiusmodi bursa, siue pecunia arbitrio iudicis iurisdōnē exercent s, sit expendenda, ita ut in eam habeat liberam dispositionem, ut supra isto capite adnotauimus, illa verba a su costa, debent intelligi, idest, expensis pecunię suę administrationi, & dispositioni suppositę, pro huiusmodi sumptibus iustitiæ, alias sequeretur absurdum in iure, quod iudex p̄prijs expensis militaret, & eius cuius nullū q̄modum cōsequerē, paterē dispendiū. Et hic vñ genuinus intellectus ad textum in d. l. 20. & forte hac rōne consiliū iudicauit, quod talis expensa solueret de hmōi pecunijs, ut testatur Bouad. *c. 7. n. 12.* dicens, quod Senatus hac

in re p̄cepit, ut de huiusmodi pecunijs solueret, & illis deficientibus, de p̄enis Cameralibus.

27 Item & de hmōi pecunijs sumptibus iustitiæ destinatis, soluēdum erit salariū nūrij a regio consilio missio ad hoc, ut corrector alicuius ciuitatis, mittat votum suū siue cōsultationem cū peritis factam super statu alicuius rei, regi, regno, siue ciuitati p̄tinenti, ut notat Castell. a Bobadil. *vbi s. n. 13.* ubi aduertit decurionibus, ut in dorso epistolę, siue prouisionis a regio consilio missę, recipiant apochā de receptione talis salarii.

28 Item sumtus facti, in mittendo ad carceres curiarū, q̄demnatos ad triremes, de huiusmodi pecunijs sumptibus iustitiæ destinatis solui debēt, *ut l. 9. s. 24. li. 8. recop.* Et ita practicari tenet Bouad. *vbi sup. n. 14.*

29 Item & sumptus facti p̄ correctorē in informationibus cō eorū locum tenentes faciēdis, & ad consiliū mittendis, de huiusmodi pecunijs extrahi debent, eo quod Reipublicę interest, iudices hñe probos, idoneos, & tandē oī macula carentes, *ut in auth. de iudicibus, & in auth. ut indices sine quoquo suffragio.* Aduertendū tñ erit, quod licet regulariter deficientibus huiusmodi pecunijs ad p̄enas Camerales recursus a lege sit datus, tñ hoc casu, non de p̄enis Cameralibus, sed de pecunijs publicis, hoc est, *de proprios del concejos*, talis expensa solui debet, *ut aduertit Bouad. d. c. 7. n. 15.*

30 An autē informationes factę p̄ correctores, & eorū locum tenentes, super innocentia sua, respectu alicuius querelę aduersus eos in supremo consilio datę, de hmōi pecunijs, & solui, & ad regium Senatū mitti debeant, aliqu cōtrouersum fuit. In qua difficultate breuiter distinguēdū erit, an p̄dictę querelę fuerint late super rebus ad officium correctoris, vel eius locū tenentis rōne officijs, attingentibus, vtpote, q̄a dñ in eis, qđ pecunias publicas vsurpant, vel in p̄prios vlus conuertunt, &c. Hoc casu de pecunijs hmōi sumptibus iustitiæ destinatis poterit expendi, si tamen iustam foueant cām, ex text. *in l. Diuus, ff. de bonis damnato. ibi. Et hanc rationem non compendio suo debent iudices vertere.* An vero querela fuerit, supponendo, quod alicui iudex uel eius locum tenens alapā dedit, uel ligno p̄cussit, uel aliq̄ aliam

aliam similē iniuriā intulit, eo enim casu, minime de huiusmodi pecunijs sumptibus iustitiæ destinatis expendi poterit, cū nullū publicū negotiū gerant, neq. hæc in officij exercitium incidant, & sic iniquum & ꝑ iuris regulas esset, vt respectu delicti particularis de publicis pecunijs expenderet, ex regula notissima iuris *in cap. delictum de reg. iur. in 6. ibi. Quia delictum vnius persone, non debet in alterius detrimentum redundare.* Qd̄ aut̄ in primo mēbro hui⁹ distinctionis firmauimus, intelligi dēt, dūmodo iudex ex dictis informationibus innocentia suā pbauerit, & ostenderit. Quam sniam firmare audeo ex doct̄. Nic. de Neap. *in l. i. §. si pupillus ff. de iusel. & ratio. dista.* quatenus tenet, quod si tutor sit accusatus, & suspectus, & ob id ad eius remotionem agat, & ipse in cā obtinuerit, expensæ talis litis debent refundi ex pecunijs pupillaribus. Et de hoc late diximus *supra c. precedenti, n. 63.* & in terminis ita tenet Bouad. *ubi supra n. 16.* vbi multum in hoc tribuit iudicis arbitrio.

- Item & siquid expensum fuerit ꝑ correctorē de hmōi pecunijs, in sellis, steris, & fenestris, & celosis, & similibus rebus necessarijs ꝑ ornatu & vtilitate domus cōcilij in qua iudex ipse habitat, in calculo recipiendū erit, *vt tenet Amodeus de Castello in tract. syndica. n. 150. in fi. Bobad. loco supra citat. & lib. 3. c. 5. n. 38.* quā sniam verā intelligo, qñ p̄dictæ res ad id ꝑparatæ fuerunt, vt ibi ꝑpetuo affixæ manerent, quoad cōsumerent, secus vero si voluntario magis quā necessario vsui deseruirent, *vt sentit Bar. in l. Diuus supra allegata, n. fi. & in l. precipit. §. illud in fi. C. de Canone largi libe. lib. 10. & ita tenet Amod. ubi sup. & in ꝑposito Lampridius, & Capitolinus in Alexandrum referunt, Magnū Alexandrum, ex more veterum, instruxisse magistratus, quos in ꝑuincijs à se subiectis mittebat, ita ut nullo penitus carerēt. Præstabat nāq. ꝑsidibus, argenti pondi vicens, phialias, senas, mulos binos, equos binos, vestes forenses binas, domesticas singulas, balneares singulas, aureos centenos, cocos singulos, & his, q. vxores non habebant ꝑcubinas singulas, eo quod sine his esse non possent, nec ēt ꝑuincialibus mulierib. molesti essent, reddituri tñ post depositā admi-*

nistratiōē, mulos, mulas, equos, muliones, & cocos, cætera tñ, si bene administrassent habituri, si vero male cū quadrulo reddituri: Et hæc oīa ex hmōi pecunijs sumptibus iustitiæ designatis deducebant, cuius ēt rei meminit Pet. Grego. *in sua syntag. iuris 3. p. lib. 47. c. 32. n. 28. Tib. Decian. lib. 8. criminal. c. 36. n. 30.* Et apud Chinas hoc ipsum hodie obseruari, (eisdem rationibus) in eorum historia me legisse recolo.

33

Dubium tñ erit, an stipendium datum alicui, qui facinorosum detexit, de huiusmodi pecunijs solui possit? In qua difficultate dicendum erit, quod sic. Congruit nāq. bono & recto iudici purgare Rēpublicā malis hominibus, eosq. summa cum diligētia cōquirere cōguit, *ff. de offi. ꝑæs. & in l. i. tit. 17. par. 3.* & ideo ex huiusmodi pecunijs soluere poterit qdqd in detegendis & ꝑquirēdis huiusmodi hoīes opus fuerit, *ex text. in d. l. Diuus, ff. de custō. reo. ibi, vel si quid fortiter fecerint milites, inde eis donare, idq. tenet Bal. in leg. n. 3. C. de com. rerum alien. vbi tenet, q. iudex ēt modica fiscalia remunerando donare poterit, & eum refert & sequitur Auil. in c. 3. ꝑrator. gl. verb. iurisdōn. n. 34. & c. 17. gl. verbo, los haran, n. 19. Baeza de inope debito. c. 18. n. 8. & 9.* Quod maxime locū hñet, vbi iudex ipse ꝑconizare fecisset, qualiter ipse ꝑmittebat capienti, uel detegenti talē malefactorem certū qd ꝑ labore, vt notāt Bar. & Platea *in l. unica, C. de ꝑræbendo sala. idq. tenet Puteus de syndicato fol. 296. Auend. in c. ꝑrator. 2. p. c. 10. n. 14.* vbi dicit, q. similis captor vel detector malefactoris, prius dēt ꝑm̄ium cōsequi ex bonis ipsius delinquētis, quam ex hmōi pecunijs sumptibus iustitiæ destinatis, eo quod cām huic expensæ ꝑbuit, & ita ēt tenet Auil. *ubi sup. c. 1. gl. verbo salario, nu. 9. & c. 17. nu. 10. gl. verbo, las haran Greg. in l. 10. tit. 28. p. 3. verbo ꝑo comunah. Didac. Perez in l. 1. tit. 12. gl. 1. col. 514. lib. 2. ordina. Clar. in praxi crim. §. fi. q. 27. n. 3. & 4.* Et hæc fuit originalis doct̄. Bal. *in l. si barfatoram. n. 1. C. de fideiussor. & hæc quidē ꝑm̄ia, quæ à iudicibus pollicent, & ꝑstant, iustissima rōne fuerunt introducta, vt spe ꝑm̄ij facilius hoīes applicent seruire Reipublicæ, vt enim inquit Cicero. lib. 1. Tusculanarum qōnum. Quis enim virtutem ample-*

Etur

Et siur ipsam, premia si tollas, quam Iniam licet in alio proposito traduxit. l. 30. tit. 26. p. 2. ibi. Non recelaran muerse nin feridas, nin osro peligro que les auinieffe, sabiendo que auran emienda y galardon por ello, & idem relatum est in l. 7. tit. 27. p. 2.

34 Aduertendū tñ est in proposito, quod licet p̄dicta pr̄mia à iudicibus & p̄mitti, & p̄stari possint, non tñ debent pr̄stari alguacilis & alijs ministris iustitiæ: ipsi enim rōne officij suscepti, & capere, & reuelare malefactorēs tenent: & ideo turpiter tale pr̄miū reciperent: quinimo & ab illis condōne ob turpem cām repeti posset, *vs in l. fi. ff. de condōne ob tur. causi. & in l. 1. G. ad legem iuliam repe. & in aush. vs iudices sine quoquo suffragio. §. 1. Abbas in c. in ecclesijs de censibus Marian. Salomon in tract. de voluntarijs & in voluntarijs pag. 38. Puteus de sindic. verbo pr̄mium, n. 1. cum seqq. idq. sentit Bart. in l. vs vim, n. 8. ff. de iustitia & iure, Azcues. in terminis in l. 1. n. 14. tit. lib. 6. Recop.*

Ad aut̄ faces (vulgo hachas) quę cōsumuntur t̄pe alicuius incendij, noctu contingentis, ex hmōi pecunijs locentur, & soluantur. nonnunquā fuit controuersū; Et indubitanter est tenendū, quod ex pecunijs sumtibus iustitiæ destinatis in eis expendi p̄t, cum iudici sit p̄missum de his pecunijs expendere in rebus concernentibus bonam politicā, & administrationē iustitiæ. Qd̄ si hę pecuniæ deficerent de bonis publicis soluendū esset, siquidē totius Reipublicæ cōmodū respicit, hoc, s. ne Respublica ruinis, siue incendijs deforme, arg. tex. in l. mulier in opus salinarum ff. de capti. & postliminio reuers. Ias. in l. Barbat. n. 37. ff. de officio pr̄f. Rol. conf. 69. n. 22. Puteus ubi sup. c. 6. n. 7. Bobad. d. c. 7. n. 19. Si enim hmōi sumtus facienda forent p̄ iudices & alguacelos de bonis pprijs, forte dū p̄ reparando hmōi dānis vocarent, se ipsos abnegarent, ut tā graue dispēdiū euitaret. arg. eorum que notas Bal. in l. non dubium n. 10. in fi. C. de legi. Quinimo vt iudices huiusmodi sumtib. timere nō possint, in curia regia hoc est vsitatū, ut qlibet magistratus vna hebdomada alternatim ciuitatē curialē vigilet, & illi de hmōi pecunijs sūtibus iustitiæ destinatis, dātur duo falces cereæ, ad hoc vt melius possit subuenire necessitatib.

Reipublicę noctu occurrentibus. Et ratio est, quam ex Cātone refert glo. in aush. de iudicibus §. ne autem ibi.

Sed labor in dāno est, mortalis crescit egestas.

Nō enim equū esset, vt hmōi sumtus iudici incūberēt, cū nō parū faciat, si Rēpublicā (mediantib. suis laboribus ac lucubrat onibus) incolumē atq. indemnam conseruet.

37 Salarium itidē hostiarij (vbi vsurpatū est, vt illū iudices habeāt) de hmōi pecunijs soluendū erit, vt notat Castell. à Bobad. d. c. 7. n. 20. vbi dicit, q̄ iudicib. visitatorib. rōnum bonorū publicorū à Curia missis, solet ī p̄uisione p̄cedi facultas creādi talē hostiarium, & p̄cipi, ut eius salariū de huiusmodi pecunijs sumtibus iustitiæ destinatis, soluatur.

Et ut huius capitis materiā, unico uerbo absoluamus, dicēdū erit, qd̄ hmōi pecuniæ p̄ sumtib. iustitię applicatę ī reb. (directo) administrationē iustitię p̄cernētibus, boni viri arbitrio, expēdi possint p̄ iudices, & in eorū rōnib. nō dēfesse nimis scrupulosus iudex rōnalis, vbi nō niuenerit, quod corrector in suos vsus talē pecuniā conuerterit, vel illam aliter vsurpauerit.

S V M M A R I V M.

- 1 Salarium an & quando de publicis cōstitui possit?
- 2 Salarium an constituere possit al. cui. habens liberum arbitrium ad administrandum?
- 3 Salarium correctorum, an & quando de publicis pecunijs sit soluendum?
- 4 Salaria iudicum dominorum huius regni, & assessorū eorū de qbus pecunijs solui dēant?
- 5 Iudices ordinarij qui a Concilijs villarum & populorum eliguntur, ex quibus pecunijs sportulas suorum assessorum soluere possunt?
- 6 Consuetudo si viget in aliquo loco vs sportula assessorum iudicis, soluantur per ipsamet partes, iure hac consuetudo subsistit.
- 7 Iudices siue assessores ignauos & in expertos qui eligunt, mortaliter an peccent, & qui censeantur ignaui & in experti.
- 8 Dominus pupilli, an possit p̄scribere contra populum, vtalaria iudicum populi soluat, vbi dominus iure ad id soluere erat tño ius.
- 9 Violentia & impressio p̄sumitur interuenisse in p̄scriptione dñi vassallorū & eius subditos.
- 10 Immemoralip̄scriptione, omnis violentia & oppressio suspicio purgatur.

Ec

Salarium

- 11 Salarium correctori qualiter sit soluendū, ubi in regia prouisione canetur, quod soluitur correctori salarium consuetum, si retroactis temporibus salarium non uniformiter fuit solutum.
- 12 Salarium an debeatur correctori, eius temporis quo fuit absens a ciuitate, & quando illi debeatur, etiam si officium per se ipsum non deseruiat.
- 13 Dupla Castellana valor qualis sit.
- 14 Castellanus aureus, cuius valoris fuerit.
- 15 Dupla Zaenes, an aequaluerint Castellano aureo.
- 16 Mille & quingen. adupla, quae deponi debent a parte secundam supplicationem interponente, quam moropetitorum, siue regaliū Castellano summa faciant.
- 17 Dupla de cabeza dicta, quantam habuerint affirmationem.
- 18 Corrector qui officij administrationem deseruit, sine iusta & rationabili causa nihil de salario totius anni habere debet.
- 19 Famulus qui domino inuito, a domo domini discessit, totius temporis quo seruauit salarium amittit.
- 20 Dominus si calore iracundiae, & famulum increpando quod malefecit, dicat, vade e domo mea, an ex hoc videatur illi concessa licentia, ut cum alio domino commoretur, an vero expediat quod dominus permaneat in eadem voluntate, postquam ad sanam, ut dicam, mentem redierit.
- 21 Correctores, vel alij seruientes salariati, an debeant habere salarium eius temporis quo fuerint infirmi.
- 22 Tutor infirmus, an decimam eius temporis quo agrotauit consequatur.
- 23 Famulo infirmo, an excomputari debeat de salario prorata temporis quo fuit infirmus, & quid in curia mercatorum, uel quando proceditur sola facti veritate inspecta.
- 24 Assessor salariatus qui infirmauit, & eo tempore seruire non potuit, an audiri debeat si dicat, quod paratus est seruire postquam ad ualitudinem peruenerit, quod ratione infirmitatis defectu.
- 25 Famulus tempore quo infirmitate grauat, potest substituere alium aequè idoneum, in eodem ministerio quo ipse seruiebat.
- 26 Infirmitas famuli, si non fuit admodum grauis, ut ipsum penitus a seruienti munere impedit, non debet illi aliquid de salario excomputari, ratione infirmitatis.
- 27 Corrector de publico salariatus, si de permissu & accordo consistorialium, pro negotijs ad ciuitatem suam pertinentibus ad curiam accedat, an aliud peculiare salarium illi possit praestari, ultra illud quod in regia prouisione continetur, illudque in calculo sit decurionibus recipiendum?
- 28 Ciuitas si habeat procuratorem generalem siue syndicum salariatum de publico, & ipse ad curiam, uel cancellariam accedat, pro negotijs ciuitati attingentibus, an aliud extraordinarium salarium habere debeat de publico, & quid de salario alterius procuratoris?
- 29 Tutores qui de iure communi, salarium pro administratione rerum minorum suorum non habent an illis iter agentibus, extra urbem, pro administrando minorum patrimonio, salarium per iudicem constitui debeat?
- 30 Tutor contutori, an salarium ex causa constituere possit, ubi ciuitatem exierit pro administrandis negotijs pupilli.
- 31 Tutor in ratione rei pupillaris, iuste reputat, quod contutori iusta ex causa pro administratione concessit.
- 32 Tutor qui reperitur in dolo, uel lata culpa, uel in magna negligentia, potius dicitur structor, quam tutor, & potius depredator quam curator.
- 33 Tutor etiam si doceat qualiter in negotijs pupilli laborauit, & quod in ipsius minoris commodum cessit, si tamen inuentarium, uel librum rationum de more confectum non exhibeat, neque salarium, neque decimam, neque etiam expensas compensare, uel recuperare debet.
- 34 Tutor licet finita tutela, non possit petere, ut ratione administrationis sibi aliquod salarium praestetur, audiendus tamen erit si tempore quo tutelam suscipit, sibi salarium constitui petierit, & illi a Iudice, uel contutore assignari possit.
- 35 Tutor uel curator, an possit creare factorem pro negotijs pupilli extra urbem gerendis, administrandis uel, & an salarium illi assignare possit de bonis pupilli?
- 36 Tutori, si ab initio suscepta tutela salariū non fuit constitutum, sumtuū quos bona fide in tutelam fecit, non quos in ipsum consum-

sit,

fit, ratio habenda est.

- 37 Salarium datum à tutore, praeceptoribus, & magistris minorum, quando in calculo sit recipiendum?
- 38 Salarium praestitum per tutorem, praeceptoribus edocenti grammaticam suae pupillae an sit in calculo recipiendum?
- 39 Mulieres sub tutore constitutae, non debent in scholis virorum edoceri.
- 40 Puerum nouem annorum, nutricem suam gravidam reddidisse ex diuo Hieronymo refertur
- 41 Salaria aduocatorum ciuitatis, qua forma sint praestanda, de pecunijs publicis?
- 42 Salaria aduocatorum pauperum an de bonis Reipublicae sint constituenda, & soluenda?
- 43 Salarium an constituere possit tutor aduocatis procuratoribus sollicitatoribus pupillae?
- 44 Depositario publico an de bonis Reipublicae praestetur salarium?
- 45 Exsecutori testamenti, an de bonis defuncti sit praestandum salarium?
- 46 Exsecutor vniuersalis testamenti si legata caduca efficiantur, loco heredis vniuersalis habetur.
- 47 Exsecutor testamenti, an habeant decimam eorum fructuum quos colligit de bonis defuncti?
- 48 Iudex debet attendere consuetudinem patriae in constituendo salarium alicui.
- 49 Vbi agitur de honorabili bono, qui tacet consentire videtur. (economus?)
- 50 Oeconomus, an salarium habere debeat ratione
- 51 Negotiorum gestori an salarium pro labore constitui & solui debeat?
- 52 Tutor si erat aduocatus, & in causa sui pupilli patrocinium praestitit, an aliquid ultra decimam iure constitutam pro tali patrocinio habere debeat?
- 53 Labor loco pecuniae habetur.
- 54 Tutor agricola, si feudum sui minoris proprijs manibus coluit, an ultra decimam pro labore aliquid percipiat de bonis minoris?
- 55 Filius qui in vita patris, negotia paterna administrauit, ut pote, traficando, eundo & redeundo a nundinis, vel alijs locis extra urbem sui domicilij, an salariū vel aliquid aliud ultra legitimā p. tali labore habere debeat.
- 56 Rex, Comes, vel Dux, si filium suum misit cum exercitu, ad expugnandam aliquam ciuitatem, vel villam, & filius eam expugnauit, & multa spolia percepit, an ratione huius la-

boris aliquod salarium, vel primum ultra legitimam habere debeat in partitionibus bonorum patris?

- 57 Filius iure ciuili, operas patri non praestabat.
- 58 Pietas quid sit?
- 59 Frater in quibus operibus, labore & industria suorum filiorum vti possit, & in quibus filij parentibus laborare teneantur?
- 60 Creditor habere debet salarium pro tempore quo administrauit bona debitoris.

CAPVT XXVII.

De salarijs ab administratoribus datis, & ab illis recipiendis pro suo labore.

Administratores isti, de qb. agim⁹, aliquā & salaria alijs p̄stare potuisse, sibi q. dāda, vel in calculo recipiēda p̄tendūt, ideo videre libet, q. bus salaria p̄stituere possint, de bonis suorum principum? Et in primis sciendū erit, quod ex bonis Reipublicae regulariter salariū alicui p̄stari nō p̄t, ex tex. in l. 1. C. de p̄bendo sala. lib. 10. ibi Nulli salarium tribuatur, ex iuribus Reipublicae, nisi ei qui iubentibus nobis specialiter fuis constitutus. Ex cuius textus decisione deducit Bart. ibi cū ēt, q. liberū arbitriū hēt salarium de publico, (siue regia licentia) alicui p̄stituere nō posse, & cū sequunt ibi Bal. & Platea, Menoc. plures alios referens lib. 1. de arbi. casu 46. n. j. Ex qua Inia deducit ēt, qd salaria, quae iure cōi partitarum de redditibus regijs correctoribus soluebant, ex Luc. de Pen. in l. annonas, C. de erog. milita. anno. Puseo in tract. syndicatus carta 96. colum. 1. Greg. in l. 2. verbo, estos tales, tit. 4. p. 3. hodie tñ de redditibus Reipublicae p̄stant, ut in l. 5. tit. 5. li. 3. reco. ibi, que se paguen de los propios de los concejos si los viuere, Adhuc tñ cōciliū ipsum ciuitatis sine regia licētia tale solariū de bonis Reipublicae correctori constituere non poterit, ēt si liberam administrationē praedictorum bonorum à lege habeat.

Quod aut dictū est de salarijs correctorib. p̄stituendis, de p̄prijs bonis ciuitatū, & villarum huius regni, intellige verū de ciuitatibus & villis regiae coronae, secus tñ dicēdū erit, in ciuitatibus & villis dñorū. In his. u. salaria correctorū solui nō debent de bursa Reipublicae, sed demū, de bursa dñorum, Ec 2 quib.

q. b. emolumenta iurisdōnalia ppetūt. Quæ
 snia probatur, ex tex. in d. l. 3. ibi. Los nue-
 stros Corregidores. Forte enī lex ibi vti
 verbo illo nēstros, quasi speciali esse velit
 in regijs correctoribus, in cæteris vero dñō-
 rum locis ius cōe illæsum relinquat: velleo,
 q. a cum isti dñi vasallorum, t. palem iurisdō-
 nem habentes t. p. quo ciuitates & villæ
 fuerunt illis à regibus concessæ, ipsi tanquā
 earum ppetui correctores fuerunt pstituti,
 & sibi p administratione talitū locorū penæ
 camerales fuerunt pcessæ, vt sentit gl. verbo
 dñi in Authētico de quæstore: quatenus ibi
 dicit dñm vasallorū esse iudicē agricolarū.
 Et plura in proposito refert Bobad. lib. 2. po-
 lis. c. 19. idq. manifeste pbari vñ in l. 12. si. 1.
 p. 2. ibi, *E de quien se gobernassen las gentes.*
 Et hanc sniam tenuit oīum primus Auend.
 de exeq. mand. 2. p. c. 10. n. 5. 10. Garc. de expen-
 sis, c. 21. n. 20. vbi resolutiue tenet, quod cū
 isti vasallorū dñi iurisdōnis pmoda & emo-
 lumenta picipiant suis sumtibus & expēsis,
 debent creare iudices lñatos & expertos: & si
 illiteratos elegerint, debent illis idoneos as-
 sessores cōstituere, q. cās dirimāt, decidant,
 & arbitrent, ex lege municipali, iure, vel pa-
 triæ p̄suetudine, idq. tenuit Burg. de Paz.
 conf. 48. n. 12. Quo fit, vt isti iudices ordina-
 rij (vulgo alcaldes ordinarios) q. ignari lñarū
 à populis dñorū eligunt, expensis eius-
 dē loci & bonorum cōium assessores eligere
 & constituere teneant, non tamen dñi loci
 cū illis p̄firmatio dumtaxat ptineat, non ve-
 ro electio, vt voluit Burg. Pacificus vbi sup.
 Quod tñ indubitatum existimo, vbi p̄ria nō
 vigeret consuetudo, vt tenet gl. in auth. offe-
 ratur, C. de lisis concessatio. verbo prabitur, An-
 gel. in l. si non sortem, S. Libertus, ff. de cond.
 indebiti. vers. si autem quis, Corne. conf. 201.
 col. 2. lib. 4. Purpur. in rubr. ff. de offic. assesso-
 rum, n. 165. 171. Quo fit, vt in locis, in q. bus
 vigeret p̄suetudo, qd̄ hæc sportulæ à partib⁹
 6 iplis litigantibus soluant, iure ab illis extor-
 queri possint, vt resoluit Burg. Pacificus vbi
 sup. n. 1. cum duobus seqq. vbi testat hanc es-
 se huius regni Hispani gñalē p̄suetudinem.
 7 Iniq. tñ, quinimo, & mortaliter peccant, q.
 iudices, vel assessores ignauos, & i peritos eli-
 gunt, ut tenet Io. Garf. vbi sup. vbi in ex-
 perts & ignauos illos vocat q. licet igenio pol-

leāt, & experimento docti esse videant, attñ
 quoad decisionē eārum, & iudicij ordinē,
 multa aduers⁹ leges, & iuris instōnes faciūt,
 q. alias à iuris peritis minime fierent, q. oīa ī
 maximū partiū litigantiū dispēdiū, & perni-
 ciē cedunt. Quod nota p̄ tutores, vel curato-
 res, in experts aduocatos consulentes, cir-
 ca lites suorum minorum.

Vbi aut de iure dñi vasallorū tenerent p̄di-
 ctas sportulas siue salaria assessorū soluere, re-
 cte hoc aduersus populū, siue vasallos p̄scri-
 bere possit, s. vt populus siue vasalli de suo ea
 8 soluerent, licet non ordinaria, sed immemo-
 rialis p̄scriptio ad id opus esset, eo q. in his
 p̄scriptionibus dñorū p̄ vasallos violentia,
 & impressio p̄sumit, & quod talis p̄suetudo
 9 p̄ tyrannidē fuerit introducta, vt in l. vlt. S.
 si iuste, ff. quod met. causa, idq. expresse vo-
 luit Innoc. in c. bone el. 2. de postul. pralatorū,
 Canonista cōiter in c. si diligenti de prescr. Boe-
 rius dec. 304. n. 4. Couarr. in Reg. possessor. 2.
 p. c. 4. num. 5. & in terminis hanc sniam fir-
 mauit Auend. d. c. 10. prat. n. 5. vers. quod li-
 mitarem, vbi tenet q. concilia horū locorum
 t. palium dominorū, non debent soluere sa-
 laria iudicum electorū a dño loic, nisi a t. p.
 10 immemoriali retro cōstituerit, a populo fuisse
 soluta: eo enim immemoriali t. p. oīs op-
 pressionis & violētiae suspicio pugāt, vt no-
 tat Fely. in c. a nobis de p̄scriptio. Item q. a
 hoc salarium a populo tā antiquo solu-
 tū, iuste debitū, & iure solutū p̄sumit. Ideo
 iudices rōnales a regio cōsilio missi, p̄reui-
 dendis populorū rōnibus, circa hmōi spor-
 tulas & salaria de bonis Reipublicæ solutas,
 maxime cauti esse debent, liquidando & p̄-
 gundo, a quo tempore retro concilium po-
 pulorum voluntate, an inuoluntarie illa sol-
 uerit: quod si inuenerit adhuc memoriā ho-
 minū exstare, non debet hanc parcellā ī cal-
 culo recipere decurionibus, vt hac de causa
 rem hanc citius in iudicium deducant, ut
 ita Respublica a tali grauamine liberetur, &
 incolumis efficiatur.

Illud ē omitti nō oportet, qd̄ si ī p̄uisione
 correctoris dicat, qd̄ illi soluat salariū p̄ue-
 tū, & p̄teritis annis nō fuerit vniformiter as-
 signatū, dēt illi illud solui, quod vltimo cor-
 11 rectori fuit solutū, ita Bald. in l. binos, C. de
 aduocatis diuerso iud. Ias. in l. diem functo, n.

12. ff. de officio assessorum, Aul. in c. p. 10. c. 1. n. 3. Et ratio potissima est, quia electus, ad officium simpliciter, cesset electus cum salario consueti, & ita decisum fuisse in Senatu Genuensi patet ex dec. Cenu. 115. n. 3. forte tamen melius esset facere computationem huius salarii coaceruatis summis aliorum annorum, in quibus salarii deformiter fuit assignatum ex decisione text. in l. si fundum cum l. seq. ff. mand. cuius legis vera computationem attingam inferius computatione 24. p. 102. An autem correctori possit solui de bonis Reipublice, vel domini, salarii illius temporis, quo fuit absens ab officio, aliquando pertrouersum fuit in magno consilio. Et versus dicendum, quod & si illud soluerint decuriones, illis in calculo recipi debeat, dummodo dicta absentia, tempus nonaginta dierum non excesserit, ut in l. 6. tit. 5. li. 3. in noua legum regni collectio. ubi decisum existat, quod iudicibus. Et si ab officijs affuerint per tempus nonaginta dierum tantum, vel plus, licet in regia, vel decurionum precedente vel causa curandi infirmitate, integrum salarii illi prestari possit. Si tamen debita licentia non precedere, se ab administratione officij absentauerit, illi temporis, quo fuerit absens, salarii non percipiat, quoniam nimo pro quolibet de absentia, vnius duplæ poena mulctetur, ut in d. l. 6. in fi.

Obiter tamen videre opus erit, dupla, de qua hic, quanti valoris existat, ut redacta ad nostri temporis monetam, sciri possit, quantum eius valor hac tempestate ascendet, & Couar. (quod horum numismatum, melius omnibus ualorem explorauit) in tract. de collatione veterum manumismatum, c. 6. n. 3. dicit, quod tempore regis Ioannis II. quod huius legis sextæ fuit predictor, admodum varius existit harum duplarum valor, ut vix certo investigari possit, de quibus duplis in legibus à se conditis loquutus fuerit: & tandem concludit, quod aliquando fuerunt estimatione ad rationem septuaginta moropetinarum: & eodem tempore inter Sarracenos alias duplas currere affirmat, quod per septuaginta & vno moropetinis æreis valebant. Et cum predicti valoris eo tempore currisse has duplas ostendit, & lex sit penalis, non est opus, ut hac iure amplius moram faciam, sed quod a quo dicam, hodiernis temporibus predicti correctores, pro quolibet absentia die septuaginta moropetinarum poena plebantur & mulcentur. Et ratio ea est potissima, quia quoniam legem statuto, vel pacto, aliquis mulctatur, in hoc, ut certam pecuniam specificam, certoque valore existente persoluat, ut pote si diceret, soluat unum scutum, vel aliam similem monetam, va-

riatio precij illius monetæ, non auget, vel minuit penam, sed demum eadem estimatio soluenda erit, quam illa moneta habebat tempore legis predictor, ut tenet Abb. in c. qualiter & quoniam, n. 12. de iureiur. Couar. de colla. veter. nummis, c. 7. S. ult. Sor. de iust. & iure, lib. 6. q. 1. art. 2. & dicam latius in computatione. 25. n. 11.

Ex quibus deduco, quod iudices syndicatores, quod huius duplæ valoris computant, ad rationem quatuor centorum moropetinarum, iniquè ab scopo veritatis aberrant: quia duplæ huius valoris, non currebant tempore d. regis Ioannis II. sed tempore regum Henrici II. & Ioannis I. & hæc duplæ (ut existimat Couar. ubi sup.) dicebantur doblas de caeca. eo quod quilibet homo, si quilibet caput, soluebat unam duplæ valoris duodecim regaliū de quibus loquuntur l. 1. 7. & 9. tit. 20. li. 4. recopil. quatenus agunt de duplicis deponendis à secundo supplicante, dicit inquam Couar. d. c. 6. n. 3. vers. lo primero, quod quilibet ex huiusmodi duplis, ascendebat ad ualorem duodecim regaliū Castellanos, & sequitur Paz in sua praxi l. 10. 7. partis c. unico, n. 79. ubi dicit, quod hæc mille & quingentæ duplæ, faciunt 24. mille argenteorum summam, quod reducti ad ducatus cōes vndecim regaliū, faciunt summam duo millia centum octuaginta sex ducatorum, duobus regalibus demtis, & quod ita practicum fuerit in regno affirmat.

Sed certe meo iudicio (ni fallor) & Couar. & itidem Pacificus longe à veritatis tramite deuiat, quia si computatio fiat secundum intellectum, & sententiam Didaci de Couar. mille & quingentæ duplæ estimationis duodecim regaliū, decem & octomille argenteorum (tantum) summam continent, non autem ad summam viginti quatuor mille regaliū ascendunt, prout Pacificus adnotauit.

Veritas ergo erit infallibilis, quod praxis nostri regni obseruat, praxis inquam quod quilibet ex duobus commemorat ad rationem 485. moropetinarum & ad rationem huius valoris taxant in regio consilio, in cuius prouisionibus, ego ipse multoties vidi, harum mille quingentarum duplarum valoris reductum fuisse ad estimationem de 777500. moropetinarum, & solet apponi in eis, quod in regalibus castellanis, facit & ascendit summam 22682. regaliū Castellanos. Cuius rei veritas magis suaderi poterit ex fide tabellionum Cameralium huius Cancellarie, qui (passim) huius praxis sunt expertes, & in harum duplicum depositione versati.

18. Et ut adiuncticulo redeamus, videndum erit,

erit, an si corrector deferat officij administrationem ante tps sibi administrandū, in regia prouisione constitutū, salariū sibi assignatum reportare debeat. Et q nihil penitus salarij talis corrector petere vel hñe debeat, tenet Bal. in l. si hares generaliter S. et ff. de lega. 1. quē refert, & sequitur Auil. in c. prator. c. 1. n. 12. p cuius snia facit text. de iure regio in l. 8. m. 4. fori, vbi cauet, q si a multis ante tps, p quo fuit salariatus, a domo dñi discedat, absq. dñi licentia, vel culpa totius tps, p quo fuit salariatus, salariū amittat. Neque dñus in culpa dicetur, si calore iracundiæ incensus (dum famulū increpat, vel punit) dicat, vt à domo sua exeat, & amplius ad illā non reuertatur, qā ex hmōi verbis calore iracundiæ platis, non vt concessa licentia domum exeundi, & illum à seruitio pmissio liberandi, nisi dñus ipse euacuata iracundia in eadem opinione pseuerauerit. Quam sententiā ante oēs tenuit Benedi. de Plūbio relatus & sequutus à Io. de Neuizan. in sua Sylua nuptiali, lib. 6. n. 49. circa fin.

19 Ex qua snia clara deducitur, quod si dñus loci constituat correctorē, p administratione villæ, vel ciuitatis, & dicat illi, vt tale qd faciat, vel virgā iustitiæ deferat, non ex hoc videat concessa sibi licentia abeundi, & extra ciuitatē, vel villam (inconsulto dño) migrandi, ante tps, p quo fuit salariatus; qd si dño in tali voluntate, non pseuerante, corrector ptextu illius taciti cōsensu dñi, absque ipsius licentia discedat, & officij administrationem deferat, totius anni salarium integrum amittet.

Præterea ex eadē l. 8. (quatenus dicit, q
20 corrector hñe debeat salarium tps, quo durante officio infirmavit, manifeste deducit, quod idem sit dicendū de tutore, & famulo, q durante tpe p quo fuit ad administrandū cōductus, aliqua infirmitate laborauit, put antea de iure cōmuni decisum erat, per tex. in l. cum hares, S. non est, vers. Stichus, ff. de statu liber. ibi, Sed, si quibusdā diebus, aut valetudo, aut aliqua iusta causa impedimēto fuerit, quo minus seruiat, & hi anno impurandi sunt. Per quē tex. hñc sniam i famulo tenuit
21 gl. in l. arboribus S. de illo verbo agrotante. ff. de usufr. secus tñ si steterit p famulū, quo minus seruiat, ex tex. l. q operas ff. locati, & ea sequitur Motal. d. l. 8. verb. sin sua culpa Did.

Perez l. j. tit. 2. gl. 1. ver. est tamē dubiū lib. j. ordina. vet. col. 63. & i clerico agrotante. Hñc sniam tenet Abb. i c. 1. de cler. agrot. & eius sniam cōem dicit Imola in c. pp sterilitatē, n. 8. de locato. Horosc. l. l. diē functo; n. 16. & 17 col. 515. ff. de offi. assess. & hñc sniam de equitate veriorē dicit Syluan. conf. 28. n. 2. & 3. Innoc. 10. Andr. & Imol. i c. 3. de locato. addit. Capp. Tolos. q. 268. Bal. in l. si. c. de condit. m. ser. Auil. in c. 1. prior. gl. verbo salario n. si. Rebus. in cōcordata 2. p. titu. de collatoribus S. 1. verbo impedimēto cessante vers. qro an durate impedimēto f. 32. i mediocris impfessione, Grego. Lup. l. 7. tit. 2. p. 5. gl. uerbo el sennor. Et in tutore infirmate qd et salarium tps infirmitatis, hñe debeat, tenuit Damaud. de tutorū & curatorum mercede n. 26. & 27. f. 88.

23 Contrariam tñ sniam, imo quod prata tps, quo famulis infirmavit, deat et excōputari salariū dño, tenuit Accurs. sibi prius in l. pen. C. de condi. pb caus. Bar. in l. si vero S. item cum quidam ff. locati. & in l. opera ff. de usufruct. legato. Abb. in c. unico de clerico agrotan. Arch. Butr. & Imol. in d. c. propter sterilitatem de locat. Oldr. Bar. & Alber. in d. S. item cum quidam Ant. Gomez 2. tomo varia. c. 3. n. 3. Cagnol. in d. l. diem functo n. 215. & ibi Bolognes. n. 72. l. 1. n. 47. Viuius, q hanc dicit cōmunē & de iure veriorē, lib. 2. cōmuniū opinione 108. Suarez in thesauro lit. 1. 48. Coar. lib. 3. varia. c. 13. n. 8. Bonacosa in tract. de famulo q. 103. ex Bal. in l. liberti. n. 15. C. de oper. liberti. & p hac snia facit tex. in l. 6. tit. 8. p. 5. quatenus statuit, quod officialibus p tpe (tm) quo deseruiūt, salariū pstatī dēt, qd etiā tenuit Syluest. in Summa, verbo familia n. 2. Et pro hac snia facit, qā labor & pecunia recipiunt diuisionem, vt in l. Seio amico ff. de annuis lega.

Predictas tñ prias opiniones, aliqb. modis ad pcordiā redigi possit arbitror. Orosc. nāq. in l. diem functo d. n. 17. i ea est snia, vt prior opinio sit verior de eqtate, secūda vero de rigore locū hñat cui⁹ sniam & distinctionē sequit Carot. in tract. de locato nouissime edito c. de cā & culpa fol. mihi 35. a n. 25. Azene. in l. 9. tit. 15. lib. 4. recop. n. 16. qbus in locis affirmat, q iudices lata habenas habentes, qui sola facti veritate inspecta procedūt, & causas dirimūt, put est in curia mercatorū, poterunt præcipere, vt famulo et p tēpore quo

quo infirmavit, salariū p̄stet, licet huic distinctioni non assentiant Viuius *ubi sup.* & Sebast. de Medicis *sup. relati. in tract. de casu & periculo 1. p. questio. 6. n. 7.*

Secundo p̄dicta sn̄a p̄ciliari, & ad concordia redigi p̄nt, si dicat, quod affirmatiua sn̄a locū h̄eat & p̄cedat, st̄ate p̄suetudine, secunda vero semota p̄suetudine, & ita distinguit Aufre. *addis. Capell. Tholosan. q. 268 vers. sed quid si summa angelica verbo familia n. 2. Carot. ubi sup. n. 26.* q. ex eo mouent, q̄a illud v̄r actū t̄pe quo famulus fuit receptus, quod consuetudine & moribus obtētū erat, ex text. in l. *quod si nolis S. qui assidua ff. de ed. edil. edict.* Tertio p̄dictorū doctorū discordantiā cōciliari poterūt, si dicamus, quod affirmatiua sn̄a p̄cedat, q̄n salariū debet, nō solum p̄ p̄sona infirmi, sed ēt aliorū lociorū, quos secū ad aliquod opus peragendū adducebat, veluti p̄tati, seu correctori rōne familiæ, quā secum adfert p̄ administranda iustitia, *ut supra ex d. l. 8. percepimus.* Secunda vero negatiua locū sibi vendicet, q̄n soluendū erat salariū habito respectu ad laborē & industriā infirmitatū, & ita ēt has opiniones conciliari posse tenet Aufre. *loco superius cit.* ex text. in l. *si pecuniam ff. de condit. cā non secū.* & ita notant sup. relati doctores in d. l. *diē functo*: & p̄ hac distinct. v̄r text. elegans l. 9. *tit. 8. p. 5. in princ. ubi loquendo de correctore dicit, quod si is infirmet, vel moriat, h̄re debeat salarium totius anni, quod ēt probari videtur in l. 9. tit. 15. lib. 4. recop.*

Quarto sedere distinctionis p̄cordari valent, si opinionē affirmatiuā intelligas verā, in infirmitate nō culpōsa, quo casu loquit̄ text. in l. *cum eres S. Richus de Fla. lib. 6. gl. in d. S. de illo verbo agrotasse*: negatiuam vero de infirmitate culpōsa, & p̄uenta ex delicto sponte, vel ignorātia supina famuli p̄missio, veluti si cum alterū p̄uocauit, fuit ab illo p̄cussus, & ita distinguit ēt Florian. in d. *S. de illo*, & hanc dicit notabiliē declarationē Carot. *ubi sup. n. 28.* Pro qua vltima distinctionis parte facit, q̄a non est illi subueniendū, q̄ vltro se necessitati supposuit, *ut in l. si fideiussor S. qui necessaria ff. qui satisfda. cogant.* & ita tenet Aufre. in *addis. Capell. Tholos. q. 359. vers. item quoad istud*, loquendo in militibus stipendiarijs, qui ob illorū culpam &

leuitatem in manus inimicorum incidunt, & ab illis capiuntur.

Quinto p̄fata opinionēs p̄ciliari p̄nt, si opinio affirmatiua intelligat̄, vbi famulus, q̄ infirmavit, postea ad pristina valerudinē reuersus, p̄ totidē t̄pis disculsi, quo infirmitate detentus fuit paratus fuit seruire, quod defecit: negatiua vero p̄cedat, si illud t̄pis defectum seruire noluit, quā distinctionem firmavit Bertach. *verbo famulos vers. 3. Bal. in l. fi. C. de cond. t. infer.* vbi idem dicendum existimat in militibus stipendiarij, quod more bellico dicimus pagar la faltas, idque tenuit Rebuff. *ubi sup. Montal. in d. l. 8. gl. si Capel. Tholos. d. decis. 369 Carot. ubi sup. nu. 29. Azeues. in d. l. 9. n. 21.* licet huic distinctioni non assentiat Bar. in d. l. *diem functo.* quatenus tenet, quod assessor non p̄t supplere defectū t̄pis, quo infirmitate fuit detētus, quo minus seruire posset, seruiendo p̄ aliud tantū t̄pis spatium, sed hoc dēt intelligi, q̄n talis assessor fuisset noiatus, & electus p̄ t̄pe, quo officiū Correctoris durasset, vel famulus fuit p̄ductus ad colēdū vineas, vel agros. Nam p̄terito oportuno t̄pe colendi, nō poterit p̄pelli dñus ad recipiēdū illius t̄pis supplementum, p̄ ut neq. dñus (versa vice) posset p̄pellere famulum, vt alio t̄pe, s. elapso anno vel oportunitate, defect⁹ adimpleret. Et ita tenet Tiraq. reputans hoc mirabile dictum in d. l. *houes, S. hoc sermone, n. 63. ff. de verb. sign.* idque videt̄ velle Azeuet. *ubi sup. d. n. 21. Carot. n. 29. & 30.*

Sexto & vltimo ad concordia redigunt̄ p̄dicta cōes p̄riæ, si famulus, de quo loquimur, aliquē aliū famulū (t̄pe infirmitatis) æque idoneū substituisset, & a dño eius operæ fuissent receptæ, q̄a tali casu totius anni stipendiū, siue salariū p̄sequi debebit, & ita distinguit Orosc. *ubi sup. n. 17. quem sequitur, Azeues. loco superius citato, nu. 19. & 20.* ponderando ad hoc text. in d. l. 6. *ibi, pero si todo el precio qui fueren demandar, deuen dar otros menesteres, tan sabidores como a aquellos que sinaron, que acaben las obras*: secunda vero negatiua opinio p̄cedat, si æque idoneū famulū, vel ministeriū, siue administratorē p̄stare noluit, & loquendo in correctore, qui locū tenētē t̄pe infirmitatis nō adhibuisset, ita tenet Bouad. *lib. 2. polis. c. 9. n. 22. lit. F.*

Septi-

26 Septimo & finaliter p̄dictas opiniones p̄ciliabis, si opinionē affirmatiuā verā reputa ueris, ubi infirmitas fuit leuis, & talis, quod famulus de quo agimus, nō oīno seruire p̄hibebat, licet non æque in oībus ministerijs deseruiret, p̄t seruirebat t̄pe salutis. Secunda vero opinio negatiua p̄cedat, q̄n penitus in nullo seruire potuit, anxia infirmitate grauatus. Et hanc ultimā addit Vinc. Carot. loco sup. cit. n. 33. Casu igit̄ occurrente, sit cautus aduocatus famuli, deducendo equitatē quā iudex p̄ oculis h̄re dēt, *ut in l. quod si Ephesi. ff. de eo quod certo loco*, vel articulando p̄suetudinem, q̄ est optima legū interpret, *ut in l. si de consuetudine, ff. de legi.* vel icidem infirmitatē non culpola, insitēdo, quod si famulus ægrotauit euenit p̄ ei⁹ eximium laborem & solitudinē in rebus dñi impensam, uel cæteras defensiones opponat, q̄ colligunt̄ ex supra dictis distinctionib.

27 Quid aut̄ si corrector de publico salariatus, ex p̄missu decurionū, & p̄cerum ciuitatis, ad curiam regiā, vel alibi accessit p̄ ex petitione negotij ad ipsam ciuitatē pertinetis, *an pro hoc etiam t̄pe salarium habere debeat, etiam si pro itinere faciendo & negotio assistendo aliud salarium sibi fueris constitutū* In qua difficultate Paris. de Puteo *in tract. syndicus, parte salarium n. 2.* in ea est sn̄a, quod cum duplici fungat̄ officio, duplex ē salarium h̄re possit Bald. tamen *in l. 1. q. 1. C. mandati*, dicēdū reputat, quod aliud salariū extraordinariū illi de publico p̄stari nō debeat, licet nō diffiteat̄, quod ipse poterit repetere, quod in tali negotio expendit bona fide. Idq. p̄bare intendit ex decisione text. *in l. idemq. ff. manda.* Et rō est, q̄a nullus est casus, q̄ hoc genus deductionis impediat, *ut in l. fundus, qui ff. fam. hercisc.* Et eius sententiā sequit̄ Guid. Papæ q. 8. n. 2. vbi dicit,

28 q̄ si cōitas h̄eat syndicum, uel p̄curatorem gūalem, cum certo salario, & his cogat̄ exire urbem, & alibi p̄ficisci, p̄expediendo, & sollicitando aliquo negotio Reipublicæ, nō dēt h̄re aliud salariū separātū ab illo, qd̄ sibi rōne officij suscepti p̄stāt, licet consequi debeat expensas extraordinarias, quas in se, equo & famulo cōsumsit, & idem tenet Auil. c. 1. *prætor. verbo salario, n. 13.* Et eorum sn̄a vsu frequenti seruata est in nonnullis ciuita-

tibus & villis huius regni. Idq. in oībus faciendum erit, ubi similis necessitas superuenierit, ne alias laxis habenis decuriones (ut par pari cuilibet referat̄) bona cōitatum dispensent, siue, ut melius loquar, dissipent, Et in correctore loquendo ita tenet Bouadilla *lib. 2. poli. c. 9. n. 9. ex tex. in l. 7. tit. 5. lib. 3. re cop.* qua cauēt, ne hoc casu aliud salariū correctori de publico tribuat̄, ipse tñ eam limitat d. n. 9. in casu, quo corrector ultra negotia ciuitatis legationē faceret, p̄ Rege (aliqua in te Reipublicæ attingente) cōsulendo, Et ita tenuit Puteus *vbi sup. in auth. procuratori, qui alterius negotium procurauit, salarium aliquo casu p̄stari debeat, quando ab initio de eo p̄stando conuentum non fuit, Vide Philip. Port. lib. 1. concl. 31.*

29 An aut̄ tutori salarium sit p̄standum, iure cōiēt controuersum fuit? Quod salarium h̄re non debeat, tenuit consulus *in l. in eos, & in l. à tutoribus, S. principalibus, ff. de adm. tut. & in l. si is qui ff. de eo qui pro tutore gessit*, idq. ex p̄dictis iuribus firmavit Guillelmus Mainier. *in l. quo tutela n. 77. de reg. iur.* Et rōnem posuit Vinc. de Franc. *dec. 122. n. 1. & 2.* Bene tñ ex cā salarium tutoribus p̄ iudicē de bonis pupillorum p̄stari posset, ex *l. as. in l. item n. 2. C. de procur. Corneo cons. 63 vol. 4. Io. Garc. de expens. c. 20. nn. 13. Carot. de loca. c. de adm. tu. f. 14. q. 3. n. 13. Vinc. de Fr̄c. vbi sup. num. 3. Caualea. de tutore. num. 310.* vbi tenet, quod occurrente necessitate, poterit compelli iudex, ad constituendum salarium tutori. Quinimo & tutor contutori constituere salarium poterit de bonis pupilli, p̄ peragendis negotijs pupillariis extra orbem, illudq. officio iudicis petere poterit, *ut notat Aret. in tract. de testam. gl. 69. n. 9. & in S. sed ut propter, insti. de excus. tut.* Et hanc sn̄am tenuit ēt Caualea. *vbi sup. Damau. de tutor. c. 1. de tutor. & curator. mercede, n. 10.* Et in decurione extra urbem p̄ negotijs Reipublicæ iter agente idē tenet Mexia *in prag. panis concl. 1. nu. 69.* Et in proposito dixit Baeza *in tract. de decima tuto. c. 1. n. 9.* quod tutor in rōne pupilli re- & reputat, quod cōtutori iusta ex cā p̄ administrando patrimonio pupilli concessit, idq. ante cum tenuit Bar. *in d. l. eos n. 2. & 3. Carot. vbi sup. n. 25.* Quod intelligo verū, vbi

32 ubi iste tutor, qui tale salarium recepit, solemnia egisset, utpote inuentarium, & librū rōnis de iure, vel more cōfectum, vel in nihilo defecit, de his, q̄ ex necessitate officij facere tenetur. Quod si in his defecisset, non utriusque salarium habere deberet. Et ita voluit Cauale. loco s̄. relato. Et ratio ea est potissima, q̄a propter dolū, negligentiam, vel latam culpā, tutor potius p̄sumit̄ destructor quā tutor, & poti⁹ depredator, quā curator. Et p̄cedens sn̄ia in t̄m̄ vera est, quod & si tutor in re pupillari laborauerit, & labor illi⁹ in pupilli p̄modū cesserit: adhuc ex eo solo, quod solēnia ex necessitate officij omisit, neque salariū, neq. ēēt expensas in rōnibus reputabit, neq. ēēt decimā (à lege fori Hispani p̄stitutā) p̄ labore percipiet: eo quod malo tutori p̄m̄ium p̄stari non dēt, ēēt eius, qd̄ bene fecit, ut tenet *Castrensis conf. 374. n. 2.* & in l. pupilli. S. sed & si quis. n. 3. ff. de negotiis, tenetque hanc sn̄iam Baez. de decim. c. 13. n. 5. cum sequent. & c. 21. n. 30. ubi illū malū & p̄fidū, siue periuriū tutorē reputat, q̄ inuētariū, vel librū rōnis nō p̄fecit de rebus minoris, Guttier de tutel. c. 9. n. 51.

34 Aduertendū t̄m̄ erit, quod licet tutor, vel curator finita tutela, vel cura, non iuste salarium sibi p̄ administratione p̄stari in rōnibus contendat, t̄m̄ t̄pe, quo tutela, vel cura discernit̄, illud sibi cōstitui p̄ negotiorū, & rerum administrandarū qualitate petere poterit, ut tenet Ang. in l. sumtus, C. de admin. tut. & index poterit illi assignare certum qd̄ pro quolibet die, quo peregre p̄ficiscat̄, p̄ gerendis pupillaribus negotijs, veluti si extra locum administrationis exiret curiā vsq. ad p̄sequendas lites, & iura minoris: hæc etenim extraordinariæ expēse, oīno sunt illi reficiendæ, quatenus plus expendit, quam si domi assisteret, expendisset, ut in l. 1. S. si pupillis vers. item sumptus litis, ff. de tutel. & ratio. distrah. & ita tenet Baezius d. c. 1. n. 3. cum sex sequentibus, Dicit tamen ibi num. 8. quod si tutor extra domū sui domicilij diuaget̄, p̄ colendo fundum, fulciendo domū, teminādo, vel metendo segetes pupilli, ex quibus ipse decimā fructuū p̄cipit, ex l. fori (ut latissime suo loco dicitur) cū hæc oīa ex necessitate officij faciat, & facere teneat̄, neque expensas huius laboris habere debeat.

Idq. colligitur ex Alberi. in d. l. à tutoribus. S. principalibus ff. de adm. tut. & in l. 1. S. si pupillis. de tutel. & ratio. distrah. l. as. in l. item versiculo & nota. C. de procurat. Boer. in consuetudini. Bituricensibus titulo de consue. iuris status per sona. S. 11. col. 2. Paul. & Angel. in l. munitoribus. C. communia de succession. Cassa. in consuetudi. Burgund. rubrica. 6. S. 4. verbo esaila dise fæ me, Rochus de Curte, in c. si. de consuet. q. 10. Orosius, in l. sumtus, ff. de factis 10. Garf. de expens. c. 20. n. 11. Auend. de exeq. mand. 1. p. c. 4. n. 4. Mexia in prag. panis. concl. 1. n. 71. Quā sn̄iam ego verā intelligerē, ubi tutor exiret ciuitate ad videndū operarios q̄ laborant in vineis; vel messibus iuxta ciuitatem, hoc est intra terminos ciuitatis. Si t̄m̄ extra terminos ciuitatis in aliquo vico, vel mancipio se conferret, p̄ videndis dictis laboratoribus: non inficior, quo minus expensa illa extraordinaria facta in equo & famulo (quem alias conducturus non est) illi sit de pecunia pupillari soluenda, ut sic cui tet dānum, licet non capiat lucrum, ut sentiant supra relati doctores, Forte tamen hac in re dici posset, quod supposito, quod ex tali labore tutor decimam fructus p̄cipit in Hispania, p̄ decima ēēt parte, sumptuū horum excomputationē faciat, ita ut minori nouem partes harum extraordinariū expensarum onerent̄, tutori vero decima, q̄ sn̄ia fundatur ex ratione tex. in l. pro locis. C. de anno & tribut. lib. 10. ubi qui plus colligit, plus soluit.

35 Quid aut̄ si tutor, vel curator p̄stituit aliquē p̄curatorē, factorē, uel solicatorē, p̄ administrandis, & gerendis rebus, & negotijs pupillaribus, & illi salariū rōne hui⁹ ministerij p̄stituit, an quod datum est huic factori, vel solicatori, illi in calculo sit recipiendū? Et p̄ huius articuli resolutioni, pri⁹ videre opus est, an tutores, vel curatores, huiusmodi actores, siue factores, & sollicitatores eligere possint? Et in terminis dixit Bar. in l. actor vers. 3. q̄ro ff. rē totā habere. qd̄ tutorib. nō est simpliciter p̄missū creare actores, sed ob imminētes cās, puta infirmitatis, absentiae, nobilitatis, & alijs similibus, idq. p̄bat nouissime in S. si. in st. de cur. ubi d̄r, q̄ actor dēt p̄stitui decreto iudicis p̄cedēte; licet Bar. in l. decreto ff. de adm. tu. affirmet posse p̄-

F i fti-

stitui istū factorē ex mera voluntate tutoris & absq. expressione cāæ, & cū sequunt̃ Ca-
 101. de loco sit. de adm. tut. q. 3. n. 40. f. 15. col.
 3. *Cauale. de tutore. n. 211. Damaud. de tuto.*
& curat. c. de mercede §. 1. n. 44. & 49. f. 89.
Gutier. de tutel. lib. 3. c. 2. n. 20. Consultius
 tñ erit, et si aliqua cā quātumcumq. genera-
 lis subsistat, exprimat̃, ueluti, quod negotia
 pupilli sunt d ffusa, uel ob impedimentū rei
 familiaris absentia futurā aliāve similēcām,
ut i l. Thais, §. 1. ff. de fideicommissa. l. bert. &
l. si longius, ff. de iud. tradit Vant. de nullita
tib. tit. de nullitate ex defectu. n. 147. & pro-
 culdubio eius creationē, præcedere debet iu-
 dicis decretum, *ut in d. l. decreto. & d. §. si. et*
ita tenet Ioseph. Lud. dec. 4. n. 1. Quibus sup-
 positis dicendū censco, in proposita qōne di-
 stinguendum esse, an fuerit iste factor elect⁹
 ad l res psequendās, uel debita, q non resul-
 tauerunt ex fructibus rerum pupillariū, recu-
 peranda, sed ante acceptā tutelam, minori
 debebant, & hoc casu, ex quo tutor, vel cu-
 rator decimā illorū debitorum nō pcpit, sa-
 larium huic factori assignatū, erit minori ip-
 si adscribendū. Si vero fuit constitutus ad lo-
 cādum p̄dia, uel domos pupillares, & huic
 rei tutor p̄mode & sine minoris dispēdio as-
 sistere non potuit, ex quo fructus ex hmōi lo-
 cationibus colligunt̃, & tutor decimā illorū
 pcpit, decimā ēē salarij de suo soluere debe-
 bit, alias uero nouem partes ex pupilli patri-
 monio deducet, ex tex. *in d. l. pro locis.* Qui-
 nimo & si t̄pe, quo fuit constitutus, erat cōi
 reputatione fidelis, & in calce administra-
 tionis decoquat, cum eligenti hoc dānū ad-
 scribitur, *ut per Guttier. de tutel. p. 2. c. 1. n. 118*

Contrariam tñ sniam tenet Baez. *tract. de*
dec. c. 21. n. 26. vbi dicit indistincte tenēdū
 fore, quod si tutor, uel curator aliqd præsti-
 terit alicui factori, pro negotijs minoris cō-
 stituto, ueluti ad recuperandū noīa debito-
 rū, uel ut pecuniam pupilli collocaret, nullo
 mō reputabit in rōnibus tutelæ, qd huic fa-
 ctori p̄stitit cum ipse rōne decimæ a lege si-
 bi delatæ, rōne laboris in administrando su-
 scepi, ad exigendū debita, & collocādū pe-
 cunias minoris teneat̃. Hāc tñ Baezi sniam
 tūc demum pculdubio procedere arbitror,
 qñ tutor, q per se potuit administrare nego-
 tia, quæ in ciuitate, vel intra termino eius,

poterant administrari, aliū actorē siue fa-
 ctorem creauit: nam hoc casu eius expensis,
 non vero minoris eligi p̄r. Secus tamē si ne-
 gotia pupilli extra terminos ciuitatis erant
 administranda, ueluti colligendo fructus,
 vel reddit⁹ annuos, qā hoc casu distinctio-
 nem supra proxime relatā faciēdam reputo,
 scilicet, an tutor ex tali negotiatione deci-
 cimam percipiat nec ne.

Si tñ qō n̄ra agitaretur, i locis, ubi tutor
 nullum hēt salarium, decimā, uel quotā fructuū
 rerum minoris, pculdubio expē sum in
 tali factore, imputādum & adscribēdū erit
 totum minori; cū alias tutori officiū suū es-
 set dānosum, & eius, ex quo lucrum nō cape-
 ret, dānum sentiret, p̄ text. *in l. 1. §. si pupillis*
vers. item ff. de tutel. et ratio. dist. 1. a. Et hanc
 sententiā de eq̄tate sequēdā esse, suadet Da-
 maud. ubi sup. n. 46. dicens æquius futurum,
 si nō stricū rigorē, sed poti⁹ qd res occasio,
 ueritas & vtrinque utilitas & commoditas
 suadet, sequamur & Guttier. *de tutel. lib.*
3. c. 2. n. 20. cum seqq.

Aduertendum tñ erit, quod casu, quo iste
 tutor, vel curator salarium huic factori con-
 stituere possit non dēt illi plus salarij p̄stitue-
 re & p̄bere, quam quod ipse habiturus esset,
 si extra terminos ciuitatis, p̄ negotijs pupil-
 li p̄ficisceretur, qd recte animaduertit Da-
 maud. *de tuto. c. de tutorum et curatorum mer-*
cede c. 1. n. 44. et ibi n. 49. dicit qd licitum erit
 tutori, seu curatori fideli, & diligenti secum
 assumere receptorē vnum aut plures, quos
 secundum rei negotijq. exigentiam & ne-
 cessitatem, constituat, cum honesto salario,
 authoritate (tamen) iudicis p̄stituto, quod
 tu nota perpetuo.

36 Si tñ ab initio salarium tutori non esset p
 iudicem p̄stitutum, sumptuum, q bona fide
 in tutelam, non q in ipsum tutorem fiunt,
 rō habenda erit, *ut in d. l. a tutoribus, §. quē-*
admodum. Et rō ea est potissima, quia qui ali-
 qd ex necessitate legali facere tenet̃, & ad id
 altr̄gi potest p iudicē, suis sumtibus facere
 tenetur, quam sententiā tenet Baez. *de deci.*
c. 1. n. 16. vbi dicit, quod ille, qui non libera-
 litate animi, sed legis imperio laborem su-
 bit, eo quod legis necessitate expendit, non
 repetit, idque firmauit Damauder. *ubi sup.*
n. 25. Secus tamen esset in administratore,
 vel

vel negotiorū gestore alicui⁹ maioris, q̄ a sū-
tus ī psonā factos ēt reputat, *ut ī l. idēque. S.*
40 *& idē labeo ff. mādati.* Qd̄ intelligo, quando
negotium vtiliter gestum fuit, & non alias.

Præterea, & ī calculo recipiendū erit tuto-
ri, qd̄qd̄ p̄ceptorib. (p̄ minore artib. libera-
lib. edocēdo) p̄stiterit, sub titulo salarij, quia
ad hoc nō solū facere p̄t, verū ad hoc legis
necessitate astringit: & si illū liberalib. artib.
edocere nō faceret, in culpa diceret, in tātū,
vt aduersus illū in litē iurari posset, tanq̄ nō
iure administrasset, *ut voluit Plot. in l. si qū*
n. 225. C. unde vi secundum antiquorū impres-
sionem, & in nouiori in S. 5. n. 24. & eū refert
& sequitur Causale. de tutore sub n. 275. Et ita
consuluit Rom. cons. 225. & eorum sn̄ia p̄-
batur ex text. in l. cum pluries, S. cum tutor. ff.
de adm. tut. ibi Mercedes p̄ceptorū non quan-
tas minimas poteris, sed pro quantitate patri-
monij, & dignitate natalium constitues. Et hāc
eādē sn̄iam tenuit Carot. de locato f. 15. q. 3.
38 *zit. de adm. tuto. n. 48. vbi n. 51.* plus dicit, q̄
ēt si tutor expēderit in edocendo grāmaticā
suis puellis, & p̄ hoc salarium p̄ceptorī
p̄stiterit, hoc salarium ēt in calculo recipi
debet, cum mulieres non prohibeantur grā-
maticam addiscere, *ut in l. 1. S. postulare. ff.*
de postula. Neque inhonestum esset, assue-
scere pupillas in literis addiscendis, *ut notat*
Ang. & Bart. in d. S. postulare, Dec. in l. fami-
lia n. 9. de reg. iur. Et fere n̄is temporibus
Salmanticē publicē in scholis grāmaticam
legisse filiā magistri cæci, loco sui patris in-
firmi, a senioribus audiuisse p̄fiteor. Qui-
nimo & de filia Accursij, quod publice Bo-
noniæ iura ciuilia interpretauerit testat̄ Al-
berī. quem refert Greg. Lup. in l. 15. tit. 16.
p. 6. gl. verba, leer y escriuir, & de multis sa-
pientissimis mulieribus, literisq. eruditissi-
mis, plura tradit Ioan. de Neuizan. in sua
Silua nuptia. lib. 4. n. 28. licet ī p̄posito dicat
quædam gl. marginalis in l. qui filium ff. de
alm. tuto. p̄as. quod mulier addiscens latine
loqui, vix peruenit ad bonum finem.

39 Neq. oberit si dicat, quod salaria magi-
strorū grāmaticę, solēt de bonis ciuitatū, vel
villatū solui, *ut in l. ambitiosa. ff. de decre. ab*
ord. facien. & in l. 2. C. de decurio. Auend. de
exeq. mand. 2. p. c. 10. n. 8. Quia & si ī ciuitate
esset magister grāmaticę salariatus, nō expe-

diret, qd̄ pupilla, q̄ grāmaticam addisceret
(forte aīo ingrediendę religionis) in virorū
scholis edoceret: satis. n. indecorū, & in ve-
recundū esset, pueros simul cū puellis immi-
sceri, eū & in minorib. duodecī & quatuor-
decim annorū pueris, luxuria vigere possit,
sufficiēs ad generādū, & possibīle sit, qd̄ puel-
la minor duodecim annor. grauida efficiat,
vt tenet Bal. Perusin. in tract. subitō. iurub.
de pupillari n. 40. vbi dicit, q̄ puella p̄t ēt im-
pregnari ī vndecimo anno. Quinimo & pue-
rū nouē annor. nutricē suā grauidā effecisse,
ex testimonio diui Hieronymi legimus, vt
refert gl. in c. in summa 20. q. 1. idq. ēt retulit
Corras. lib. 6. miscellanearū c. 23. n. 4. Tiraq.
ad leges connubiales lib. 6. n. 25. & ex pluribus
hanc historiā refert Menoch. de arbit. lib. 2.
cens. 1. c. 57. n. 33. licet in hoc nimis dubita-
uerit Surd. de aliment. priuileg. 58. f. 313. n. 2.
Ideoq. recte facturū tutorē existimo, q̄ pri-
uatim domicellas, sibi in tutelā datas (in lo-
cis vbi consuetudo viget) grāmaticā ēt addi-
scere faciat, vel si monasteriū ingredi affe-
ctauerint, eū ex hoc doctores, & p̄optiores
cultui diuino efficiantur. In Hispania tamē,
raro linguam latinam t̄ceminæ addiscunt.

Præterea dubitat, an salarium p̄stitum
advocato Reipublica, sit decurionibus in calcu-
lo recipiendum. Et Bar. in l. 1. C. de prabendo sa-
lario lib. 10. tenet quod sic: ēt si absq. regia li-
centia fuerit cōstitutum, & Luc. de Pen. ibi,
quem refert, & sequitur Auend. de exeq. man.
2. p. c. 10. n. 19. Carot. de locato f. 15. col. 4. n.
16. vbi dicit, q̄ soli consiliarij, vel anciani ci-
uitatis, poterunt cōstituere p̄curatorem, vel
advocatū cum certa annua responsione.

Contrariam tū sn̄iam, imo quod absq. fa-
cultate regia tale salarium p̄beri nō pos-
sit, tenet gl. in d. l. 1. & in rub. de decretis decu-
rio. Curia Pisana, & ibi eius addit. lib. 2. c. 18
de potestate Concilij, n. 31. Azeuet. in l. 13. tit.
9. l. 3. recop. n. 4. Pro qua sententia adducit
tex. in l. 15. tit. 7. lib. 7. reco. vbi tātū decurio-
nibus p̄ceditur, ut custodibus defensorū sa-
lariū p̄pria auctoritate p̄stituāt, quā si secus
de alijs salariadis disponat, ex vnlkata l. nam
quod liquide ff. de penu. lega. Qua de causa
Azeuet. ibi dicit, saluberrimū fore decurio-
nibus, ut prius quam p̄dictam salariū con-
stituant, regium consiliū adeant, pro impe-

tranda licētia, ad illud assignandum de bonis Reipublicę. Idq. & in aliorum seruitiorum Reipublicę salarijs cōstituendum putat, ne forte deſ occasio colludendi, & defraudādi Rēpublicā, pſtando ſalaria impertinētia, cognatis, vel amicis ipſorum decurionum. Ego tñ priorē opiniōnē virtute cōſuetudinis ſuſtineri poſſe certo ſcio, dummodo fraus, ſordes, uel gratia non interuenerit. Et ita in regio cōſilio practicari teſtaſt Bobad. in polit. lib. 5. c. 4. n. 64. vbi addit, quod aliquādo cauti decuriones, hęc ſalaria officialibus publicis cōſtituunt, ſub condōne ſi a Rege cōfirment, vel licētia ad pſbendum illa cōſe quāſ, interimq. nō alias illorum liberatiōes concedere, quā dato fideiuſſore, quod ſi a rege nō cōfirment, reddēt, qđ illorum rōne pceperint. Ceſſaret tñ pđicta difficultas, vbi ſemel à rege alicui ſalarium fuiſſet cōſtitutum, vel ſi à tpe immemoriali, vel ēt decem annor. abſq. regia licētia, fuiſſet assignatum *ut voluit Cephal. conf. 615. n. 37. Azenet. ubi ſup.* Aduertendum tñ erit, quod aduocatus pauperū nō alias de publico ſalarium hēt, quā ſi Reſpublica pēnas habeat camerales. Et ita eſt intelligēda gl. in l. magis puio §. in primis verbo ſit inops. ff. de rebus eorum, & in l. 1. verbo non habebunt ff. de poſſulando. Incūbit nāq. hmōi onus ad pēnas camerales picipiētes, ex q. b. dicendum vſ, quod tutor nō poſſit cōſtituere ſalarium aduocato minoris ſine licētia, & facultate iudicis, non, n. maiorē hēt pſtātē tutor in bonis pupilli, quā decuriones in bonis ciuitatis. Vnde cum minores & Reſpublica æquiparent, *ut in l. Rempulicam C. de iure Reipublica*, par dēt eſſe i hoc vtiuſq. ptās, ita ut Reſpublica a regio Senatu, tutor a iudice ordinario (ſaltim) licētiā cōſtituēdi ſalarium aduocatis habeat, *facis text. in l. illud ff. ad leg. Aquil. & in §. pari ratione in ſt. quibus modis ius patria poteſt. ſolui.* Iudicis namq. pſentia & authoritas, facit ceſſare qualemcūq. colluſionis, doli, vel fraudis pſumptionē, *arg. l. decreto. ff. de adm. ius.* Forte tñ ſi de facto a tutore cōſtituerēt ſine iudicis authoritate, ſalarij cōſtō ſubſtineri poſſet, ſi eſſet modicū, & aduocat⁹ in litib. laboraſſet. Pōt. n. facere tutor, qđ i reb. ſuis feciſſet, *ut in l. 1. ff. de tutelis: & ratio diſtra. maxime, qā quod pſtaſt aduocato, dat*

in remunerationē laboris in rebus & negotijs minoris impēſi: quo caſu remunerando recte tutor donare pſt, *ut in l. qui filium, ff. vbi pupil. educari debeat, & de hac qōne plura dixi §. c. 24. n. 24.* Et teſtis in hoc ſum oculatus, quod cum qđā tutor cuidā ex ſenioribus, & peritioribus aduocatis, ſalarium p ſuo patrociniō in litibus ſui minoris pſtando cōſtituiſſet, & finita tutela illud ab eodē minore petereſt, minor fuit abſolutus, ex eo qā aduocatus nō docuit, qualiter ipſe eidē minori in aliqua lite patrociniū pręſtituiſſet: & viſa & reuiſa cauſa minor obtinuit.

44 An autē ſalarium datum p decuriones depositario generali de bonis publicis, ſit in calculo rōnum publicatarum recipiēdum, ſæpe cōtrouerſum eſt. Et in hac qō. Auend. *de exeq. manda. 2. p. c. 10. n. 17.* in ea eſt ſententia, vt moderatum ſalarium tali depositario de publico pręberi poſſit.

Contrariam tñ ſniam, ſ. quod nec de publicis neq. priuatorum bonis ſalarium hēre debeat, mihi magis arridet: ea motus rōne, qā cum ſit nudus miniſter, neq. qmodum neq. dānum ſentire dēt, *ex l. Lucius, §. 1. ff. de lega. 2. cuius ſniam tenent Angel. Imola Aret. & Roman. ſimul cum Alexan. in l. intereſſe, ff. de acq. poſ. Carot. in traſt. de ſequeſtr. q. 1. n. 3. f. 125.* vbi tunc demū hanc ſniam indubitātā reputat, ſi ſequeſter fuit a iudice conſtitutus: ſecus vero exiſtimat, ubi à partibus fuiſſet electus & nominatus in depositariū, abſq. aliqua iudicis interuentione, quia tali depositario ſalarium pſtandum arbitraſt, reſpectu laboris in adminiſtratione deposite impenſi, iuxta notata per Bart. *in l. ſi oleum, ff. de praſcrip. verbis*, idq. tenet Barbat. *conf. 71. col. 1. vol. 4. Franc. Carr. in traſt. de ſequeſtris n. 78. vol. 4. Azenet. nouiſſime in l. 13. tit. 9. lib. 3. recop. nu. 4.* vbi tenet, qđ ſequeſtro rerum priuatarum, ēt ſi à publico ſit deputatus, non debet ſalarium pſberi de publico, ſed expenſis deponentium depositam rem cuſtodire debeat.

Ego autē hac in re diſtinctione vtendum exiſtimo. Aut. n. depositari⁹ rōne cuſtodiēdi depositi, in aliquo labore vel incōmodo verſat: & hoc caſu mō à iudice: mō à partibus ſit electus, & nominatus in depositariū, mercedē huius laboris habebit, de bonis

nis saltem deponentiū, ex *tex. in l. 1. C. de p̄bendo, Saly. lib. 10. & in l. mulier in opus salinarum. ff. de capti. & postlim. reuers. ita Bar. in l. a tutoribus, S. ff. de adm. sus. Cursius loco superius cit. Tiraq. de retractu conuentionali. S. 4. gl. 7. n. 4. vbi hanc esse Galliaē consuetudinem testat: Aut vero in nullo versat incōmodo, sed est purus & nudus minister, eo quod pecunias in theca depositas custodit, & hoc casu mō à iudice mō à partib. eligat, nullum salarium h̄re dēt. Ita iudicauit Rota Lucana q. 53. n. 14. & Franciscus Marcus hanc verā & indubitabilē distinctionē reputat *dec. 444. Carol. ubi sup. n. 5. & Gurie. de iute. lib. 3. c. 7. n. 7.**

45 An autē executores testī salariū (p̄ tpe, quo durauerit executio) h̄re debeat, adhuc est in cōtrouersia apud veteres, & nouos iuris vtriusq. interpretes? Et dicendum v̄r, q̄ salarium huius laboris habere non debeant, *ut in l. si quis ad declinandum vers. siquidem, C. de episc. & cler. ibi, nullo penitus ex hoc lucro, vel aconomo, vel episcopo, vel sacrosancta ecclesia relinquendo, Et ita firmavit Vinc. de Franch. dec. 122. n. 6. dicens ita iudicatum fuisse, quod intātum verū apparet, ut si executor ille aliquid p̄ hmōi executione recepisset, peccati reus existeret, ut patet ex eodem text. ibi, in oībus autem huiusmodi casibus, caelestes iracundias sacrosanctarum rerum administratores expectent, si quaecumq. lucrum ex huiusmodi gubernationibus, sibi met acquisierint. idq. partito iure cauetur in l. 5. tit. 10. p. 6. sibi. Non deuen tomar para si por razon del trabajo que lleuan en esto, ninguna cosa, & rursus inferius subdit. Y los Obispos si contra esto fizesen errarian en quatro maneras, las primera contra Dios, &c. Et in terminis hanc sn̄iam tenuit additio ad Abb. in c. cum Ioannes uerbo Ioannes, uers. itē adde hic & in testamentis, gl. etiam & in l. pecunia uerbo mandatur. ff. de alimen. & cibarijs lega. Coar. in c. cum Ioannes sup. relato, nu. si. Et rō est, q̄a executoris testī ministerium, ex sola pietate fieri dēt, *ut in l. 7. tit. 10. p. 6. ibi, por que es obra de piedad.* Vnde cum opere caritatis, semota oī spe t̄palis lucri, & pr̄mij exerceri debeat, q̄ pro illis exercendis, salarium, vel aliud q̄dpiam recipit, mortaliter peccat, *ut voluit S. Tho. 2. 2. q. 100. art. 1. Na**

46 *uar. in manuali. c. 32. n. 99. Sor. de iust. & iure q. 5. art. 2.* Quinimo & si de facto p̄hmōi operibus charitatis faciendis q̄s pr̄mium, uel stipendium aliquod reportaret, condōne ob turpem cām ab eo repeti posset, *ut l. si. ff. de condict. ob turpem caus.* Et hoc maxime in vniuersali testī executore locum h̄ret. quia cum hic loco h̄dis habeat, nihil aliud quā illud, quod ex dispositione legali h̄et percipere dēt: hoc enim q̄modi h̄et vniuersalis executor testī, ut deficientibus legatarijs, vel fideicommissarijs, uel repudiantib⁹ h̄dis, totū hoc q̄modum huic vniuersali executori acquiratur, *ut notat Iacob. a canibus in tract. de exsecutore vlt. volunt. 3. p. n. 1 vol. 12. vbi dicit, q̄ deficiente, siue obeunte legatario, uel fideicōmissario, cui necesse habet executor legatum vel fideicōmissum (q̄dōne adueniente) restituere, legatum uel fideicommissum eius lucro cedit.*

47 Pro t̄tia uero parte, imō quod hic executor testī salariū & pr̄mium p̄cipere, & h̄re debeat, tenet *Carol. de locato concl. 77. fol. 272. Auend. de exeq. manda. lib. 1. c. 2. n. 8. 10. Garc. de expens. c. 20. n. 14. Baez. de deci. iure. c. 19. n. 20. vbi tenet, non solum salariū huiusmodi testārijs esse p̄standum arbitrio iudicis, verū & decimā fructuum habituros, instar tutorum & curatorū. Idq. plurib. iuribus & rōnibus adductis suadere conantur & eandē sn̄iam tenet Spinus in suo specioso testamento gl. 28. n. 78. uers. sed his non obstantibus, vbi postquā plura hinc inde adducit, tandē in hoc inclinatur, ut iudicis arbitrio terminet, consideratis defuncti facultatib⁹, qualitate executoris, & laboris in administratione impenlis, & p̄ p̄dicta sententia facit *tex. in l. 4. tit. 2. lib. 5. ordinam. vete. vbi loquendo in testārio (qui in testamenti publicationē ultra t̄ps à lege destinatum distulit) dicit. Y si no le fue mandada cosa alguna pierda el salario que deue auer por su trabajo, ex cuius legis decissione (licet non fuerit in noua legum collectione trāscripta) facile colligit, quod iure antiquo Hispaniaē salarium huiusmodi executores habebant, ratione laboris.**

Pro sedāda (t̄n) hac difficultate ita distinguendum erit: Aut enim h̄et hic executor solum nudū facti ministerium, tale quod breuiter

uiter expediri p̄t, ut sepelire defunctū, elemosinas in testō relictas p̄stare, & quid simile, & hoc casu nullū salariū habebit, & sic intelligenda erit prior opinio, & iura p̄ ea adducta: Aut vero hoc exsecutoris ministeriū 48
habet tractatum successiuū cum administrationis onere, & hoc casu salariū tali exsecutori p̄standum erit, ne, dum in his exercēdis negotijs laborat, patrimonij sui iacturā faciat, illiusve beneficium deserat. Non tñ veram reputo sn̄iam Baecij, quatenus decimā illi hoc casu p̄stādā existimat, sed aliā
Spini dicentis, quod arbitrio iudicis p̄stari debeat, ita tñ vt non decimam fructuū excedat. Quinimo & in p̄stādo salario semper iudex prae oculis h̄re debet consuetudinē patrię in qua sit administratio, vt voluit Senatus Genuensis *dec. 115. n. 4.* Cauti tñ debēt esse huiusmodi executores, q̄bus commissā fuit administratio patrimonij defuncti, vt ī initio administrationis sibi salariū p̄stitui faciant p̄ iudicem, q̄a cum ipsi ad acceptādum tale ministerium cōpelli non possint, *ut tenet Saly. in l. nulli. C. de episc. & cler. Iacobus à Canibus ubi sup. parit. l. n. 37. vol. 12.* si simpliciter administrationē suscepissent, p̄sumeret Dei amore, & charitatis exercēdæ causa illā peregrisse, eo qđ tale exercere ministeriū sit aīæ salutare, & illud refutare peccatum sit qđ charitatē, *ut notat gl. in c. sicut l. 1. q. 1.* Quinimo & naturali iure illud officium acceptare, quemlibet esse obnoxium p̄bat *tex. in auth. de hared. & fals. S. si vero expressim.* Item q̄a vbi agīt de honorabili bono, p̄ut est adimplere pias volūtates defunctorum, q̄ tacet & nihil petit pro tali labore tēpore, quo illum aggredit, censet absq. p̄mij palis suffragio illū exercere, *ita Innoc. in c. in Genesi de electione Barbat. in d. c. Ioannes de testa.* Et pro hac sn̄ia facit *tex. & quae ibi notant doctores. in l. Nefennius, ff. de neg. gest. & in l. si paterno affectu. C. eod.* quatenus p̄bant, quod q̄ ex affectione alimenta p̄sumit p̄stitisse filio, vel nepoti, non p̄t repetere, quod dedit, nisi ab initio protestasset, quod animo repetēdi id faceret. Quinimo & in proposito dicendū cēleo, quod si iudex p̄misisset huic testārio salariū sibi cōstituēdū, si tñ ante administrationem peractā non fuit constitutū, postea in rōnibus illum

non fore p̄stituendum, ne ab ipso peti posset, *ut tenet gl. in d. l. à tutoribus, S. si uerbis ab eo, uers. item bene. ff. de adm. tut.*

50 An autē oconomus, q̄ alicuius ecclesiastici beneficij fructus percepit salariū h̄re debeat, non sine cōtrouersia est? Et in hac difficultate, Nic. de Neap. *in l. in eos, ff. de iur. relis,* partē sustinet negatiuā, & eius sn̄ia p̄bati v̄r *ex l. si quis ad declinandam in medio & iuxta finem C. de episc. & cler. & in l. 5. tit. 10 p. 6. ibi, non deben tomar para si por rason del trabajo que lleuan cosa alguna.* Et hāc sn̄iam tenuit Barbat. *in add. ad Bar. in l. a tutoribus S. si. de adm. tut. & eos refert & seq. Caros. in tract. de locato. q. 14. f. 36.* dicens, quod licet, verum sic, quod oconomus possit recipere salariū, si ei sponte donet, tñ illud petere non p̄t. Et hāc sn̄ia probari v̄r *in c. charitatem. 12. q. 2.* vbi p̄hibetur oconomus rerū ecclesiæ, ne pro labore salariū recipiat, licet glo. ibi verum hoc intelligat. qñ de publico est salariatus, alias secus. Quam glos. sentētiam ego verissimā reputo, cum rō dīctet naturalis & diuina dignum esse operariū mercede sua & ideo tenendum existimo, quod si q̄s constituat oconomus ad colligendū fructus alicuius beneficij, interim qđ de possessione, vel p̄prietate eius disceptat in iudicio, vel alicuius clerici absentis & vagantis, oīno & salariū recipere, & petere iure actionis possit ratione laboris impensī, cum labor non debeat esse vacuus à mercede, & s̄ape f̄m hanc opinionem iudicatum fuisse certo scio. Quod intellige, nisi in casibus à iure expressis.

51 Insuper in proposito dubitatur, an negotiorum gestori salariū (pro tempore quo gestit) praeberi debeat? Et dicendū v̄r quod sic, eo quod Reipublice interest, vt homines inuitentur ad gerendum negotia absentiu, vel alias impeditorum, *ut sensit Bar. in l. 1. per tex. ibi. ff. de neg. gest. Dec. in l. contractus n. 38. ff. de reg. iur. Soc. cons. 196.* vbi dicit, qđ si ciuitas erat infirma, & aliq̄s medicus eius vicinos curauit, poterit petere salariū consuetum actione negotiorum gestorū.

Contraria tñ sentētia, imo quod talis gestor negotiorum salariū h̄re non debeat, tenet Io. de Plat. *in l. demonstratio falsa, ff. de cond. & dem. & in l. in summa, S. 1. ff. de cond. dict.*

dictio. indebiti Firmianus in repertorio verbo negotiorum gest. vers. septimo, Guid. Papa. q. 68. n. 5. Baeza de decima c. 29. n. 20. Carot. de locato f. 16. q. de mercede negotiatoris, n. 9. cum seqq. ubi & expensas necessario factas illi denegandas reputat, ex tex. in l. ex duobus, S. 1. & ibi Bar. notat. ff. de neg. gest. tamen exceptio ista videtur aduersus decisionem tex. in l. idem quæ S. idem labeo ff. mandat.

Pro concordia tñ dictarū opinionū, dicē dum censeo, quod si talis negotiorū gestor erat solitus recipere salariū p̄ rebus a se gestis, idem & ille, cuius negotiorū gestū fuit salariū p̄ administratione suarū rerum p̄cedere solebat, oīno salariū sit p̄standum huic negotiorū gestori, ex doctrina Bar. in l. si me & Titium, ff. si cer. pet. Rom. ita distinguens in l. diem functo ff. de offi. assessorum, Feder. de Senis cons. 218. Socy. loco superius cit. ubi ad confirmationē huius sn̄æ, non solū iura ciuilia & canonica, verum & diuina, & naturalia adducit, quæ ego consulto omitto, eo quod ibi ad saturitatē videri poterit. Secus tamen erit, ubi nec quæ gestor accipere, neque is cuius negotium gestum est, salariū præstare assueuerat.

52 Pone tñ, quod aduocat⁹ qdam fuit creatus tutor, vel curator alicuius minoris, & cū hic minor plures lites h̄ret, ipse p̄ eo patrociniū p̄stitit, dubitatur mō, an huius laboris, & patrociniij, put q̄libet alius aduocat⁹ salariū in tōnib⁹ reputare possit, an vero decima fructuū contentus esse debeat. Et qđ nullum aliud salariū p̄ter decimam h̄re debeat, ex sequentibus suaderi videtur.

Primo ex tōne tex. in l. 2. tit. 7. de la guarda de los huérfanos li. 3. fori: ibi. *Y quēquier q̄ los tēga mātanga lo de los frutos y tome el diezmo para sí, por razón de su trabajo.* Si ergo fructus sunt & tutori, & minori cōes, licet ex disparibus partibus, negari non p̄t, quin illud, qđ administrat tutor, cedat ī vtriusq. p̄modum, q̄a quod cōe est, meum est, l. serui electione, S. labeo ait, & S. sequenti. ff. de lega. 1. Boer. dec. 210. n. 4. Vnde cum inter eos, q̄ cōiōnem habent, non consideret, an vnus plus altero laborauerit in rebus societatis, ut in l. cum duobus S. si quis ex socijs, ff. pro socio, socius qui plus laborauit, lumen tantum reputabit, non autem plus p̄mij quā

alijs reportabit.

Secundum p̄ hac sn̄a adduco mirabile dictum Guidonis de Suzaria, Alberici, & Ias. in l. properandum S. sin autem alterutra. C. de iud. ubi dicunt, quod si aduocatus p̄ se aduocauit in lite cum alio agitata, & obtinuit, & reus fuit in expensis comdēnatus, talis aduocatus non reportabit sportulas suorū libellorū. Et hæc est cōis sn̄a, vt testat Emanuel Suarez ī suo tesauoro repertorio iuris ciuil. lit. S. nam. 1. & a n. 109. Boer. in singularibus suis, verbo expensæ, n. 10. Tiraq. de retract. S. 23. gl. 4. n. 6. Gratus responso 108. n. 7. Sebast. de Medic. de reg. iur. reg. 7. n. 15. Baeza de decima tut. c. 21. n. 14. Vinc. Carot. de locato f. 24. n. 23. Villalob. in suis cōibus lit. S. n. 0. Et hanc sn̄am à iuris pontificij professoribus assidue fuisse obseruatam testatur Boerius loco sup. cit.

Tertio fundat negatiua sn̄a ex eo, q̄a eo ipso, quod quis in tutorem alicuius minoris eligit, tenet gratis p̄ eo patrocinari, vt tenet Greg. Lup. in l. 16. ti. 9. p. 2. gl. verbo huérfanos. Igitur nihil pro patrociniū minori præstito consequi dēt, vltra decimam ex dispositione legali sibi pro labore constitutam: & in terminis hanc sententiam tenuit Alber. in l. 1. ff. de postulan. & cum refert Baeza loco sup. cit. n. 13. & 14.

Aduersus tñ p̄dictam sn̄am facit, q̄a si vnus ex socijs pro se & alijs consocijs traficauit, & plus alijs laborauit, sui peculiaris laboris & industriæ p̄mij (vltra lucrū) consequit, vt tenet Pet. de Vbald. in tract. de duob. fratr. 16. p. q. si. n. 27. Corn. cons. 116. li. 4. Baez. sibi contrarius ubi sup. c. 2. n. 16. vers. & sic cum vnus. Menoc. cons. 228. Vinc. Carot. ubi sup. fol. 12. q. 2. in princ.

Secundo p̄ hac sn̄a facit, q̄a qñ aduocatus patrocinať in cā sibi cum altero cōi, p̄ parte consocij ignari l̄arum, sibi stipendiū laboris solui debet, vt tenet Boerius loco superius relato, ubi ita pluries iudicatū vidisse testat, ex decisione tex. notabilis in proposito in l. 1. S. in propria caussa ff. quando appellā. dum sit, facit ēt tex. sumpta gl. in l. ex parte heres ff. famil. herc. tex. etiam in l. si in rem cōem C. si cer. pet. idq. in terminis tenet Minfinge. obser. 1. cent. 2. in fi. Vinc. Carot. ubi sup.

Tertio & pro hac sn̄a adduco tex. in l. his scho.

scholaribus C. de erogatione milita. anno. vbi,
 si quis vice duorum fungat, utriusq. salarium
 hñe dñt, & ita tenet Platea ibi, & in l. 3. n. 2.
C. de dignita. Audr. Gail obser. 44. Petr. Surd.
conf. 66. n. 6. Carot. vbi sup. n. 56. fol. 25. col.
 2. vbi dicit quod idiotæ soli dicunt, quod
 quis duplex salarium hñe non debet. Ex q-
 bus hæc affirmatiua snia magis mihi arri-
 det, maxime vbi hoc salariū peteret rōne dñ
 ni sibi illati, eo quod a patrociniandi exerci-
 tio rōne litis minoris se subtraxit domi egres-
 sus. Et hæc snia placuit Ias. in d. S. sin autem
 alternatim 4. Et pro hac opinione est rō vr-
 gens & politica in promptu, qā si huic lite-
 rato licuit aliū adire aduocatū pro patro-
 cinio in lite cōi consequendo, illiq. salarium
 fuit tribuendū, cōibus expensis, quanto ma-
 iori & fortiori rōne, huic socio idoneo, &
 magis experto, maioriq. affectione aduocā-
 te, salarium pstandū non foret, labor enim
 & pecunia æstimationē recipiunt l. Scio a-
 mico, ff. de annuis lega. & ita fuisse iudica-
 tum in casu proposito refert Vinc. de Fran.
 decis. 122. nu. 4. p. 1.

53 Ex quibus Baez. in loco supra cit. nu. 25
 54 dixit quod si tutor agricola fundū suū mino-
 ris pprijs manibus coluit, vel tutor sartor
 vestimenta sui minoris farciat, huius labo-
 ris præmium, vltra decimā pcipiet, & in rō-
 nibus imputabit, eo quod hic sit labor extra
 administratiōis officium contingens, in
 quo alias necessario expendendū erat, & de
 huiusmodi laboribus siue operibus non lo-
 quitur tex. in d. l. fori. ibi. por su trabajo, sed de
 laboribus in administrando, & fructus per-
 cipiendo impensis; alias officiū tutoris esset
 ipsi tutori damnosum, & detrimentosum,
 quod non est dicendum, & Baez. sequitur
 Io. Gutier. lib. 3. de tutel. c. 2. n. 19.

55 Vltius dubitat, an filio qui viuente pa-
 tre, negotia patris mercatoris, vel alias negotia
 toris peregit, eo mortuo salarium huiusmodi la-
 boris, vltra legitimam præstari debeat. Et in
 hac difficultate Fulgos. in l. illud C. de collat.
 in ea est snia, vt si p̄ multas habuisset pos-
 sessiones, quas non poterat morbo, vel senec-
 tute, vel alia rōne, solus gubernare, & fili-
 56 maior ea fideliter & diligenter gubernauit,
 & cæteri filij in his nihil laborauerūt, eo qđ
 infantiles ætate, vel labori illo inutiles erāt,

talis illius maior in diuisione, & rōne pater-
 norum bonorū, salariū talis laboris cōdigne
 reportabit. Et hanc sententiā firmavit Ant.
 Gomez in l. 26. Tauri. n. 24. vers. ex quo in-
 fertur, Lara in tract. de alimen. S. sed si filius
 n. 138. Oresc. qui plures pro hac snia refert, i
 l. si tibi decem, S. si pactus nu. 2. ff. de pactis.
 vbi hanc sententiā crebrius, receptam testa-
 tur, & eam ēt reputat veriorē Vinc. Carot.
 de locato fol. 12. n. 16. æquamq. & iustam
 reputauit illam Gomez vbi sup.

Contrariam tñ sniam, imo quod nihil p-
 cipuū rōne huius laboris hñe debeat frater,
 tenet Ias. in d. l. illud. & eam pluribus addu-
 ctis rōnibus, exornat Tiraq. de primog. q. 86
 Baez. d. c. 2. n. 5. & 9. Castellus in l. 27. Tan-
 ri. n. 17. Greg. Lup. in l. 3. tit. 20. p. 2. gl. verbo,
 que son suyos: Nauarr. in manuali c. 17. n. 148.
 Et hanc sequutum fuisse doctissimū Docto-
 rem Munñoz, dum Salmaticæ cathedrā ve-
 sperarum iuris pontifici legeret, testat Par-
 lado, lib. 1. rerum quotidiana. c. 16. & Guttier.
 eum verissimā testat, de iuram. confirm. 1.
 partita c. 5. n. 7. attento iure regio: & a Bae-
 zij snia discedat, ēt in quantū existimat, qđ
 iudex saltim parcissime sui laboris stipendiū
 p̄stabit, & in hanc ēt inclinat Lara vbi s. in
 fi. iure regio inspecto. n. fi. Et eorum opinio
 suaderi vř, ex eo, qā filius patri omni iure
 seruire tenet, vt in l. 3. tit. 20. p. 2. ibi, conue-
 ne que se sepan seruir de ellos, quo assi como es
 razón, y natura y derecho, que los hijos sepan
 obedecer a sus padres, y seruirlos, &c. rursus
 inferius dicit, e mas de los hijos que son suyos
 quitamente, mas que otra cosa, para seruir se-
 dellos a su voluntad. Quinimo & filius nō so-
 lum tenet seruire patri in rebus familiarib⁹,
 seu mercantilibus, & administratiōē pa-
 trimonij concernentibus, verum ēt in bello
 parenti seruire est obnoxius, vt in l. fi. tit. 7.
 par. 2. ibi, otro si deuen seruir se de ellos, en
 tiempo de paz, y en tiempo de guerra. Ex
 quibus inferri vř, quod si comes, vel dux,
 quinimo & Rex ipse mitteret filiū cum exer-
 citu, pro expugnanda aliqua ciuitate, vel
 regno, filius iste, & si vicisset & victoriā sua
 industria, & labore consequutus fuisset, ad-
 huc in partitionibus bonorum patris, nihil
 pro huiusmodi administratiōe, & seruitio
 præcipuum habiturus esset, qā qui gratis a-
 liquid

liquid facere tenet, turpiter p tali facto, stipendiū peteret, *ut in l. ff. de cōd. obsur. cām.*

Inter has tamen doctorū varietates, & Iurisconsultorū controuersias, varij varia senserunt: & imprimis Bald. in l. certum n. 11. C. fami. ercisc. & in ea est snia, vt ita demū prior opinio vera sit, si operæ fuerūt magnæ, & nimis ponderosæ, secunda vero quando fuerunt modicæ. Et hanc sniam tenet Dec. conf. 21. sub n. 7. Vin c. Carot. de locato d. n. 16

Bæzius autē aliter distinguendum existimat, d. c. 2. n. 10. quatenus distiguit, an filius in rem patris laborando illam meliorauit, utilioremq. & uberiore reddidit, & hoc casu salarium siue alias mercedē labori condignā, illi pstandam fore de bonis p̄ris, & aceruo bonorum existimat; si vero non laborauit rem meliorandō, sed vites in vinea supplantando, terram ligone siue aratro vertendo, ex qbus rebus magis attendit ad maiorem fructuū pceptionem, quam ad rei meliorationem, nihil pro hoc labore præcipuū filiū habiturum, reputat, & cum sequitur Aiora de partitio. 3. p. q. 3. f. 139.

Gutierrez tamen aliter hanc controuersiā resoluit, loco sup. citato, dicens, quod p̄dictæ leges partitarum loquant in filio in p̄tate, qui vtiq. p̄ri seruire tenet, ex dictis iuribus, affirmatiua vero locū habeat, in filio emancipato, & ante eum ita distinxit Didac. Perez in l. 1. tit. 2. lib. 1. ordina. vbi tenet, quod debitum filio a patre rōne p̄stiri seruitij, nō est filio in legitimam imputandum, qñ tale seruitium erat æstimabile, & filius illud impendens erat emancipatus, quo casu has operas admodum æstimabiles p̄ri p̄stare non tenebat. Quinimo tanquā qlibet alius famulus illas censet impendisse, quo casu salarium siue p̄mium huius laboris tanquam alij extraneo erit p̄standum, eo quod filius emancipatus non debet esse peioris condōnis, quam extraneus, cum hoc ab æquitate naturali deuiet, imō naturalis rō suadeat, filios magis laborantes in rebus patris maiori præmio esse afficiendos. Et hac habita distinctione sententiam Fulgosij, & Bæzij sustineri posse arbitratur.

Ego vero inter has doctorū distinctiones
57 & congruentias, veriore, & iuri magis consentaneam reputo sniam Baldi, sup. relatā,

quatenus distinguit, inter operas magnas, & paruas a filio p̄ri p̄stiras, ēt in casu, quo adhuc sit in p̄ria potestate constitutus. Iure namque ciuili, filius p̄ri operas non p̄stabat, ex tex. in l. nullum, ff. de obsequijs a lib. & libert. patr. præst. ibi. nam pietatem liberi parentibus, non operas debent. quæ verba indefinite a lege, plata, non solum filios emancipatos, verum, & illos q sunt in p̄ris potestate, comprehendunt, *ut sensu Corras. in repetitio ne, l. admonendi, n. 22. ff. de iureiur.* Item si pōderemus illud, verbū pietatē, nō porrigit ad operas magno filij labore impensas. Pietas namq. nihil aliud est, quam quædā subiectorum, erga maiores obseruatio, naturæ consentanea. Ita eam definit Io. Oldendorphius, in tract. de iure naturali. c. 1. de cultu deorum vers. pietatem. Vnde si filius laborauit i artificio suo, utpote q̄a erat artifex, & in eius officio p̄rem iuuauit, p̄mium harū operarum minime consequi dēt, si interim cum p̄re moret, & ab ipso patre alatur, *ut tenet Coras. ubi sup.* Quod maxime locum h̄ret, si administrauit negotia paterna, eo quod pater infirmitate laborabat, *ut ex Fulgo. ubi sup. tenet Vinc. de Franc. dec. 340. n. 2. p. 2.* Secus autem si esset opifex, & aliqd extra domum p̄ris, & eius potestatē adquisiuit, quia quod acquisiuit ex tali artificio sibi ipsi quærit, *ut in l. cum oportet. C. de bonis qua libe. ibi. vel laboribus suis ad eum perueniat.* Et saltim si p̄ huius laboris emolumentum cōicare valeat, iste filius habebit salarium p̄cipuum illius rei, in qua patri laborabit. *ita Corras. ubi sup. Bal. in l. sit ibi decem, §. si pactus. n. 4. ff. de pactis, ubi Oros. nu. 1. Bal. isidem in d. l. cum oportet in princ. n. 14. & in Auth. ex testam. n. 8. C. de collat. Idemq. Corras. in l. frater a fratre, n. 79 ff. de condict. indeb. Bertran. conf. 290. Pinel. in l. 1. p. n. 55. C. de bonis mater. Caccialup. in d. l. frater a fratre. §. quesitum n. 60.* Et hæc sententia manifeste p̄batur in l. 5. tit. 17. p. 4. vbi filius æque ex suo artificio acquirit, sibi i p̄prietate, p̄ri aut in v̄sfructu (tātū) acquirit, ex qb. p̄nt intelligi leges regie p̄ p̄ria opinione adductæ, vt intelligant de operib. minutis, & obseq. lib. ex pietate a filio p̄ri p̄standis: fecit tñ, si magnū p̄tineat laborē, q̄a hoc casu, & si cū pecunia p̄ris trafficauit, & p̄ri iō ad-

Gg qui-

quod nō prohibet quin huius excessui laboris, p̄m̄ium ultra legitimam consequat̄.

69 Ultimo & finaliter dubitatur, an si bona debitoris (ex causa iudicati) fuerint creditori addicta, & deinde creditor ea aliquot annis administravit, fructus collegit, vineas coluit, & redditus annuos percipit, si postea debitor debitum offerat creditori, vel condemnatus sit creditor ad restitutionem illorum bonorum, hoc adiecto, ut soluto debito cum legitimo interesse, ipse bona debitori restituat cum fructibus. huius laboris colligendi fructus salarium creditor habere debeat? Et in primis sciendum est, quod si creditor bona debitoris intraverit, & ex cā iudicati possederit, teneat illa colere, locare, vel debito modo administrare, interim quod debitor hēt locum illa recuperandi ex legis humanitate, quod est intra quadriennium, ut in l. vetustissima §. si autem tempore, versiculo, & licet iuncta gl. verbo recuperare. C. de iure domini impetrando. Quod si non colat, fulciat, vel locaverit, ad id quod percipere ex fundo (si cultus, vel locatus esset) tenebit. Prator ait, §. est praterea vers. in eum, ff. de bonis author. iud. possid. Cū ergo in hoc laborare debeat, & labor non debeat esse vacuus à mercede, ut in l. scio amico, ff. de annuis legatis, consequens est, ut illi, qui in administrandis bonis sui debitoris laboraverit, p̄m̄ium, siue salarium aliquod, p̄ huiusmodi administratione (suo periculo faciēda) constitutur, & ad hoc v̄t̄ tex. formalis in d. §. si autem tempore ibi, & liceat ei, creditori qui iam dominus factus est, offerre debitum cum usuris, & damnis, visio eius creditori illatis. Dānum nāq. creditor patere, si laboris istius p̄m̄ium non acciperet, & p̄ istū tex. ita iudicatum vidi in hac regali Cancellaria in propria cā. In rōnibus namque cuiusdam mei debitoris, sex millium moro peritorū summa mihi fuit in p̄putis accepta, p̄ labore cuiuslibet anni, in quo bona illius possedi, ex causaq. iudicati addicta administraui, licet in terminis nunquam potui inuenire decisionem neq. doctrinam magis expressam. Et hanc reputo verissimam sententiam, siquidem praxis eam confirmavit, & quotidie obseruat.

S V M M A R I V M.

- 1 Tutore Gallia (Italica regionis) omnes fructus rerum minorum pro labore administrandi patrimonij minorum percipiunt, neque quidquam aliud ex illis quam alimēta necessaria minoribus ipsis reddere tenentur.
- 2 Tutores Lusitania, vigesimam partem fructuum patrimonij minoris cuius tutelam gerūt, pro salario habere debent. Tutores Cantabria arbitrio iudicis gratificantur, de bonis minorum.
- 3 Tutores Hispania ex l. fori consuetudine vallata, decimam pro labore in administranda tutela impenso consequuntur ubi aliter non dicitur consuetudo.
- 4 Dispositio legis forique de decima tutore p̄standa loquitur, an ad curatores extendi valeat.
- 5 Tutor persona & rebus simul datur, Curator vero persona dumtaxat.
- 6 Casus omissus relinquatur sub dispositione iuris communis.
- 7 Verba legis cui non quadrat, non quadrat eius dispositio.
- 8 Tutores & curatores in quibus differant.
- 9 Decima an sit p̄standa, curatori furiosi.
- 10 Furiosus loco dormientis & quiescentis habetur.
- 11 Curator furiosi qui habet dilucida intervalla, an temporis intervalli decimam etiam habere debeat.
- 12 Beneficiatus qui de iure canonico decimas sub beneficij percipere potest, an si absit à beneficio, decimam temporis illius quo fuit absens amittat, & substituto sit p̄standa.
- 13 Curatori bonis dato siue eorum defensori, an decima fructuum sit p̄standa pro labore.
- 14 Curatori ad litem, an decima fructuum rei q̄ defendit sit p̄standa.
- 15 Curator ventri datus, an decimā fructuum habere debeat, ex bonis qui in viro est.
- 16 Posthumus dum in utero matris est, capitiuo assimilatur.
- 17 Posthumus perinde ac si in rebus humanis esset, custoditur.
- 18 Honorarius tutor, an partem decima habere debeat de fructibus minoris.
- 19 Honorarius tutor, si simul alias duas tutelas habeat, an ab alia tutela excusetur.
- 20 Honorarius tutor, non potest, auctorari contra fructibus pupilli sui.

Co.

- 21 *Comitatus Benaventanorum magnitudo & excellentia, ex communi hominum loquendi modo demonstratur.*
- 22 *Honorarius tutor ad quid teneatur, quibus ve incommoditatibus anxietur.*
- 23 *Licenciatus Didacus à Salinis Pinciana cancellaria egregius advocatus, ex patria auro- ris Benaventana oriundus, laudatur.*
- 24 *Tutori adiuncto, an decima sit præstanda.*
- 25 *Tutor adiunctus ad qua teneatur, in quibus vel laborare debeat.*
- 26 *Coadiutori episcopi, vel alicuius correctoris ec- clesie, an decima fructuum pro labore sit præstanda, & quid de coadiutore alicuius prin- cipis secularis.*
- 27 *Verba legis si non conueniunt non conuenit le- gis dispositio.*
- 28 *Papa solus tribuit coadiutorem episcopis, & Archiepiscopis, isque solus tali coadiutori sa- larium constituit.*
- 29 *Curatori absensis pping, an decima sit præstanda.*
- 30 *Curatores bonorum absentium an equiparentur tutoribus vel curatoribus minorum.*
- 31 *Curatores bonorum absentium, an habeant ex- cusationem à quarta tutela, vel cura.*
- 32 *Curatores absentium bonis constituti, an deci- mam habeant.*
- 33 *Curatores bonorum absentium, quibus curis & sollicitudinibus anxientur.*
- 34 *Leges odio habent homines desidiosos, & pigros qui res suas paruipendunt, & quasi pro de- relicto habent.*
- 35 *Patri vel matri curam honorum filij habentis, an decima sit præstanda.*
- 36 *Pater tutor potest imputare in rationibus, qd. quid p filio expedit durate tutela vel cura.*
- 37 *Regio tutori an decima fructuum regni sit præstanda.*
- 38 *Magnatis uel alicuius titulati tutori, an deci- ma fructuum præstari debeat.*
- 39 *Stipendium à lege (aliquid faciendi) statutum, an ex causâ possit per iudicem modificari, vel minus.*
- 40 *Curatori mulieris luxuriose uiuentis, an deci- ma tribuatur.*
- 41 *Curatori certa rei dato, an decima danda sit.*
- 42 *Tutor si instrumento tutela dicat, quod finita tutela restituet suo minori res suas, cum fructibus omnibus & redditibus, an ex hoc iuri percipiendi decimam renuntiasse videatur*
- 43 *Clausula de consuetudine notariorum, contra- ctibus adhibita, in tantum ipsis contrahen- tibus nocent, in quantum apparuerit, quod ip- si contrahentes illis assentire voluerunt, & non plus.*
- 44 *Tutor si virescente illius clausula quod finita tu- tela bona cum omnibus redditibus restituet minori, decimam imputare, vel deducere prætermisit, an illam à minore repetere possit.*
- 45 *Tutor qui finita tutela, connexa administra- uit, an eius temporis decimam fructuum percipere possit.*
- 46 *Tempus prorogationis, temporis commissionis equiparatur.*
- 47 *Tutor qui pecuniam otiosam habuit an interes- se quod minori soluit ratione negligentia de- cimare possit.*
- 48 *Non faciens quod debes, non debes recipere, qd. si fecisset reporsares.*
- 49 *Debitor alternatiue eligere potest quid ampli- soluere uelis.*
- 50 *Fructus qui non sufficiebant pro minore alen- do, an decimari possint?*
- 51 *Receptor pœnarum cameralium an debeat ha- bere decimam mulctarum, & condemna- tionum quas percepit?*

CAP V T XXVIII.

Decima fructuum, quibus administrato- ribus sit pro labore præstanda?

ET si iure ciuili tutoribus, vel curatoribus nullū salariū constitutum fuerit, ut probauimus sup. capite precedenti ex l. a tutoribus, S. principalibus ff. de adm. tut. in aliquibus tñ regnis, & puincijs, illud iure sta tutario, regio, foro, & consuetudine immemo- riali constitutū existat, ut ij tutores, & curato- res, certā partē fructuū rerum minoris conse- quant. p labore in administrando impen- so. Et in primis refert Pau. Cast. in pl. 371 qd. in Cabodistria, quæ est quædam Ita- liæ prouincia, ea viget consuetudo, ut tutor omnes & quoscumque fructus ex patrimo- nio minoris resultantē sibi percipiat, dūmo- do credita pupillo soluat eius creditoribus, illique & familiæ suæ congrua subministret alimenta. Et hanc consuetudinem refert etiam Lara in tract. de alimentis, S. si mater. n. 46. in fi. eam tamen iniquam iudicat Pa-

Gg 2 dilla

dilla in l. 1. n. 13. C. de transactio. & alij relati
a 10. Guttier. de tutel. lib. 3. c. 2. n. 16. Et quod
hæc eadē p̄suetudo in regno Franciæ vigeat
testat Cassa. in consuet. Burgund. Rubrica. 6.
§ 4. verb. *Esailla dite feme*, eamq. refert Bacz.
de decima tutor. c. 1. n. 33. Et in minoribus
Angliæ, quod omnes fructus Regi corū vni
uersali tutori p̄stent, tradit vers. Paul. Iovius
Gut. de tus. vbi sup. n. 14. In regno tñ Lusita
no tutor vigesima solū partē fructuū rerum
minoris lucrat p̄ dicta administratione, vt
cōstat ex ordinationib. illius regni, l. 1. tit. 65
& 66. idq. ita practicari testat Barbosa egre
gius Iuriconsultus, in l. fructus, n. 21. ff. sol.
matr. Moli. relatus a Gut. vbi sup. n. 15. Foro
tñ Cantabrensi arbitrio iudicis relinquit,
quantum talibus tutoribus p̄ hmōi labere
sit p̄standum, vt constat. ex l. 3. tit. 22. in foro
3 Vizcain. Generaliter tamen in n̄ro Hispaniæ
Regno, decima fructuū minoris, talibus tu
toribus assignat, ex tex. in l. 2. tit. 7. lib. 3. fori
ibi *Mantiengalos de los frutos y tome para si el
diezmo dellos por su trabajo*. Et huius legis
decisio fere in oībus huius Regno p̄uincijs,
vsu forenfi obseruata est. Cum aut huius le
gis interpretationem, (vnius integri libri di
spendio) Bacz. p̄tractauerit: ideo in hoc
n̄ro tractatu de p̄cinijs, ea dumtaxata, quæ
magis expediunt, magisque n̄ro tractatui
conueniunt, tribus sequentibus capitulis
annectam.

4 Vt igit ad rem deueniamus, imprimis il
lud dubitari poterit, scilicet an dispositio p̄
dictæ legis fori de tutore mentionem faciens,
ad curatorem etiam extendi valeat? Et ad cu
ratores extendi non posse, ex sequentib. lūa
det. Primo quia & si in aliquibus curatores
tutoribus assimilent non tamen prorsus idē
sunt: quinimo & in pluribus etiam differūt,
vt notat gl. in l. veniri verbo regula, ff. de tuto.
& curato. datis ab his. Idque aduertit Cua
ca. de tutore n. 328. Cum ergo neque noīe,
neque re prorsus conueniant, dispositio de
vno loquens, ad alterū extendi non poterit,
maxime in casu exorbitanti, & correctorio
iuris ciuili, p̄ut est tex. in d. l. 2. fori. Quini
5 mo maior & fortior rō potuit mouere legis
latorē ad p̄standū decimā tutori, q̄ curato
ri: siquidē tutor p̄sonæ & reb. simul dat, cu
rator vero p̄sonæ, vt in l. certarum & ibi Bar.

n. 1. ff. de testamenta. tute. & in l. 1. tit. 16. p.
6. Bald. in Authen. eisdem p̄enis col. fi. C. de se
cund. nuptijs, vbi dicit, q̄ tutor nō solū dat
reb. minoris, sed et vt minorē bonis morib.
instituat, & faciat oīa alia eius q̄modū con
cernētia, & eum sequitur Greg. Lup. vbi supra
6 verbo, *La persona del mozo*: Cum igit iuxta
p̄mum curatorī p̄standū, nihil disposuerit,
hunc casum iuris ciuili dispositioni reliq̄
se est dicendū. Casus namq. omissus relinq̄
tur sub dispositione iuris ciuili, l. si cum do
sem ff. sol. matr. Cōsiderauit nāq. legislator
imbecillitatē p̄siliij imuberis, & ideo maio
rib. p̄mijis eius tutorē afficere voluit, vt tenet
Faber. in §. 1. instit. de curato. Cua. loco sup.
cit. Et sic p̄ p̄stituendo salario curatoris, re
currendū v̄r, ad dispositionē iuris ciuili de
qua in d. §. principal. Pro qua sn̄ia facit, q̄
cui non quadrāt verba legis, nec et quadrat
eius dispositio. l. 4. §. toties. ff. de damno infe.
Et p̄ hac opinione semel iudicatū fuisse in
hoc Pinciano Senatu testat Bacz. de deci
7 ma tuto. c. 3. n. 9. in fi. ex relatione cuiusdam
famosi aduocati, licet ipse a dicta opinio
ne dissentiat.

Contraria tñ sn̄ia, imo quod dispositū p̄
legē fori in tutore, ad curatorē et extēdi de
beat, ex sequētib. lūadet, q̄a curator nō mi
nus, & p̄sonæ, & reb. dat, quā tutor, licet in
hoc differāt, quod tutor dat principaliter p̄
sonæ, & secundario rebus, curator vero prin
cipaliter rebus & secūdario p̄sonæ, vt voluit
Bar. in d. l. certarum n. 1. Bacz. d. c. 3. n. 28. &
sic cum par labor in vno, quā in alio p̄fide
ret, & decima rōne laboris p̄beat, arg. a par
titate rōnis, non minus uni quā alteri p̄stan
da erit. Valet. n. in iure argumentū a pari
tate rōnis, vt in l. illud ff. ad legem Aquil.

8 Item q̄a quēadmodū tutor onere p̄ficien
di inuentariū astringit, eodē mō & curator
illud sub eadē solemnitate p̄ficere deberet,
vt in tutor qui repertorium, & ibi communiter
scribentes, aliaq. multitudine laborū anxia
tur, quos recenset Bacz. vbi sup. c. 2. ex n. 37
Pari igitur stipendio afficiendi erūt. Et i hac
opinionē residet Bacz. vbi sup. n. 10. & p̄ tot.

9 Quinimo & hæc sn̄ia fm Bacz. d. c. 3. n.
32. nō solū locū habebit in curatore adole
scētis sanę mētis, verū in curatore alicuius
furiosi, p̄digi, vel mēte capti; huic. n. cura
tori

tori forte maiori rōne decima fructuū erit p-
stāda. Pro labore .n. dūtaxat, lex fori deci-
mā tutori tribuit. Si igit labor curatoris est
cā immediata huius decimæ picipiendæ, nul-
li maiori rōne quā curatori furiosi decima
pstāda erit: siquidē is nō solū laborat i custo-
diendis furiosi bonis, sed & salutē & vitā, ex
tex. in l. consi. in princ. ff. de cura furiosi. Vel
rursus ex eo illi pstabit, qā minor & furio-
sus eadē lege iudicant, l. pupillus ff. de acq.
hered. ibi. Neq. enim scire, neque discernere ta-
lis atas potest magis quam furiosus; Quinimo
10 & furiosus loco dormientis & quiescentis ha-
bet, l. 2. §. furiosus ff. de iure codicillo. Et Bac-
cā j snia euidenter pbat, ex text. in l. apud Cel-
sum ff. de doli exceptio. in §. quæ in tutore. ibi.
Que in tutore dicimus, eadē in curatore quoq.
furiosi dicenda erunt, sed & prodigi, textus e-
tiam in l. tutor administrationem ff. de furtis,
ibi. Quod in tutore scriptum est, idem erit & in
curatore adolescentis, ceterisque curatoribus.
11 Sed forte in pposito ptinget dubitari, an si
furiosus hēat dilucida intervalla, curator deci-
mam habere debeat, etiam illius intervalli, in
quo furiosus ad sanam mentem redijt? Et vī
dicendū quod nō, ex text. in l. cum alijs C. de
curat. furio. ibi. Sed per intervalla quæ perfe-
ctissima sunt, nihil curatorem agere, p quem
tex. ita dicendū reputat Baeca de decima d.
c. 3. n. 45. vbi dicit, q si p sex menses sanus
sit, alijs vero sex furore labore, curator solū
hīc debeat decimā fructuū attingentiū p di-
ctos sex infirmitatis menses: quod si crescē-
tibus, & decrescētibus Lunis, furor accedat,
& discedat, totius tps anni decimā integrā
hīc debeat, eo q semper in furore esse p-
sumit latiq. in hoc curator labore, cum de
vna ad alterā Lunā se p munire debeat, re-
media pseruatiua furori pparando, & me-
dicos & medicinas tali infirmo applicādo:
non enim vī furor discedere, q tā breui re-
uerſus est, arg. l. diuortium ff. de diuortijs ibi.
Si breui reuerſa est uxor, nec diuertisse uideē.
Ex qua cōclusionē inferri pōt, quod si bñfi-
ciatus, vel pīat Ecclesiæ p aliquā breue tps
12 spatiū, locū bñficij administrādi exeat, aīo
cito redeundi, nō defalcabit illi decima fru-
ctuū p tpe absentiae, idq. expīse pbat in S.
Conc. Trid. sess. 23. c. 1. ibi. Quoniam aut, q ali-
quā tps (tā tū) absunt, ex ueterū canonū snia,
vū videntur abesse, qui statim reuerſi sunt.

Præterea dubitat, an curatori bonis da-
to, decima p administratione fructuū sit p-
stāda? Et hāc qōnē pblematicè disputa uit
13 Baeca de decima c. 16. ex n. 2. & tādē postq
hinc inde innumeras adducit rōnes, in hac
residet snia, vt decima illi nō sit pstāda, ēt si
fructus industria sua pceperit: sed qd illi p-
giuū salariū (arbitrio iudicis iuxta rei natu-
rā, psonæ industriā, & rerū administratarū
multitudinē) erit pstādū, p ut cuilibet in re
aliena laborāti, ex tex. in l. idemq. §. idem la-
beo ff. mandati, eo qd equū nō ē, vt labor sit
vacuus a mercede, & qd os nō est alligādū
boui tritūrati. Itaq. neq. curatori ad litē da-
to decimā pstādā arbitrat. Et hoc satis ma-
iori rōne suadet, qā licet curator ad litē te-
neat agere & defendere, tā in pſentibus, q in
futuris litib⁹, vt in l. qui habet §. si pupillus ff.
de tutel. tñ negari nō pōt, qd nullā hēat admi-
nistratiōē, rei pupillaris, cuius cām ipse de-
fendit, & neq. ipse soluere, vel p minore so-
lutiones recipere pōt, vt tenet Alex. in l. non so-
lum ff. sol. matr. per tex. in l. hoc iure, vbi hoc no-
tat. Bar. ff. de solut. neq. ēt talis curator ad li-
tē petere poterit, qd snia in fauorē sui mino-
ris lata executioni mādēt, vt in l. si procura-
tor §. 1. in fi. ff. de procu. late Bar. in l. hoc iure,
Roder. Suarez. in l. post rē indicatā vers. qā
visum est sup. n. 3. Rebus. 1. 10. tit. de sniarum
exsecutione, gl. 7. art. 7. n. 8. & 9. Did. Perez
in l. 4. tit. 8. lib. 3. ordina. vet. col. 1085. Et qd
decimā talis curator ad litē hīc nō debeat
latissime psequit Baeca vbi sup. c. 17. n. 12.
cum quatuor seqq.

Sed mō in pposito dubitat, an curatori
ventri dato, decima fructuum (ad illum qui in
15 vtero est pertinentium) prestari debeat? Et di-
cendū vī, qd oīno decimā hīc deat, cū & tu-
toris officio utat. Ex l. 1. §. item si periculum
ff. de ventre in possessio. mitten. ibi. Ita igitur
curā hoc quoq. officio administravit, quo solē
curatores atq. tutores pupillorū. Et p hac snia
facit qā curatori vētri dato nō solū posthu-
mi, verū & bonorū ad illū pinentiū cura &
16 sollicitudo pmittitur, vt in d. l. 1. §. itē ait. Rur-
sus facit, qā infans dū i vtero mātis est, capti-
uo assimilatur, vt in l. inter agnatos ff. unde le-
gi. Igitur si curatori bonorū captiui, decima
fructuū pstāda est, vt in l. q. tit. 29. p. 2. ibi. To-
mado mas para si de lo que deuiesse. Quæ
verba dēt intelligi fm d. l. 2. fori. q de iare
fo-

fori, antiquiori, legib. partitarū, p̄miū tutorib. p̄stituit, *ut aduersus Bacz. de deci. c. 1. n. 32.* Quinimo ille, q̄ i vtero est, p̄inde habet, ac si in reb. humanis esset, & nō minus quā pupillus custoditur, *ut in l. qui in vtero. ff. de statu hominū. ibi. Qui in vtero est perinde ac si in rebus humanis esset, custoditur.*

Ex aduerso autē dicēdū v̄t, illi decimā p̄stādā nō esse, q̄a iste curator vētri datus, nō hēt plenā siue liberā administrationē bonorū eius, q̄ in utero est, ex *tex. i l. inter bonorū ff. de adm. tu.* Quinimo custodia m̄ris & ei⁹, q̄ nascet, dūtaxat p̄missa ei v̄t, q̄a posthum⁹ dum in utero est, tutorē h̄re non potest, *ut in l. 1. S. si q̄s quasi de eo q̄ p̄ tutore neg. gess.* Et ex hoc & alijs fundamētis hanc sn̄iam verā reputat Bacz. *de deci. c. 16. n. 27. vsq̄ ad 36.*

His tñ nō ob̄ntibus, prior sn̄ia mihi magis arridet, vbi talis curator in seruādo posthumū & gubernāda eius substātia laborasset: rōne. n. laboris decima fructuū hm̄di administratorib. p̄cedit, *ut i. annos auimus.* Si igit̄ iste vētris curator i q̄rēdis fructib⁹, & recupe rādis creditis, & alijs similib. laborauit, q̄s dubitare poterit, q̄ illi decima sit p̄stāda, lex. n. nō ē ip̄onēda verbis, s̄d reb. *l. 2. C. cōia de le.*

Neq̄ obstat si dicat, quod vētri tutor nō p̄t dari, q̄a & si p̄prie tutor nō sit, tñ lato mō tutor a legib. nūcupat, *ut in l. posthumus. de test. & ratio. distr. ibi. posthumus tutor datus.* Neq̄ ē ob̄stabit, si replices ex eodē text. qđ tutor posthumus nō p̄t eius negotia administrare, q̄a ibi loquit̄ de posthumus, interī qđ nat⁹ nō est: & ad hoc, *ut aduersus posthumus h̄rē nō deē actio p̄ria tutelae, p̄ expensis factis ab isto vētris administratore, siue curatore, q̄a negari nō p̄t, qđ re & effectu tutoris, vel curatoris officiū administrauerit, p̄dia locādo, vel colēdo, & credita soluēdo & debita recuperādo.* Vnde cū i his ministerijs laborauerit nō min⁹, ac si tutor re & effectu esset, decimā reportabit. Quēadmodū. n. curator vētris actione directā tutelae cōueniri p̄t, p̄ posthumū, q̄ nat⁹ est, p̄ gestis ante ei⁹ natiuitatē, *ut in l. si nemo S. testō. ff. de testa. tus.* eodē modo & ē p̄ posthumus iste, postq̄ natus est, pueniri poterit p̄ iurib. tutorib. p̄petētib⁹ ex dispositione legali: & sic p̄ decima q̄ ex d. l. fori. dispositione debetur, *ex toto tit. ff. de contr. & utili actione tutela.* Et hęc meo iudicio est eq̄or & humanior opinio.

Vltorius i p̄posito dubitat, *an dispositio d. legis fori de tutore loquēs, locū hēat i tutore honorario, & an ei decima fructuū minoris sit p̄stādā?* Et p̄ parte negatiua facit, q̄a hm̄di honorarij tutores, nulla administrādi necessitate astringunt, *ut i l. qđ si forte, S. sunt qđ ff. de solut. ibi. Sunt qđ tutores q̄ honorarij appellātur, qđ q̄ i hoc datur ut gerat: tex. et in l. 3. S. tātū de, ff. de adm. tut. ibi. Ceteri ergo tutores nō administrabūt, sed erunt quos honorarios appellamus.* Et i tātū verū est, qđ isti honorarij nō administrāt, *ut ēt si p̄ testatorē, q̄ illos noīauit, cura (tātū) exigendarū tōnū iungatur, eo ip̄so honorarij dici nō possēt.* In re nostro S. honoris. *ff. de testam. tute. ibi. Honoris cā datus nō videtur, quē pater ceteris tutorib⁹ q̄b. negotia gerēda mādauit, rōnes accipere voluit.* Vbi hāc cōclusionē Bar. & Alberi. notabilē dicūt. Facit p̄ hac sn̄ia, q̄a etiā si tutores, q̄ p̄sonae & reb. dātur, iurare teneātur, qđ bñ & fideliter administrabūt minorū patrimonia, honorari⁹ tñ hm̄di iurum facere nō astringitur, *ut i l. si. S. sed cū antiquas C. de curato. furio.* Idq̄. voluit Bal. *i d. l. qđ si forte S. sunt qđ ff. de sol. vbi dicit, q̄ licet tutor testamētarius vel datiu⁹ iurare teneatur, se oīa recte ad p̄modū & utilitatē minoris factorū, neq̄ p̄rmissurū vtilia, ad hoc tñ honorarius tutor nō teneatur, eo q̄a nō datur, gerat.* Quo fit ut si aliq̄s hēat duas tutelas, vel curas, & alterā h̄onorariā, a tertia tutela p̄sonae & bonorū excusari nō ualeat, *ut i l. si q̄s S. qđ ergo ff. de ritu nupt.* Vltimo & finaliter p̄ hac sn̄ia facit, q̄a neq̄. iste honorarius, 20 auctoritatē suā p̄ctibus cū minore gestis p̄stare p̄t, *ut i l. & si plurib⁹. ff. de autor. tut.* Dī nāq̄. honorarius, q̄a datur ut eius respectu minor ab alijs magis honoretur, *ut uoluit Bacz. de deci. c. 6. n. 2. vbi ponit exēplū i Comite Benauētano i tutorē honorariū noīato* (o celeberrima Pimētelorū familia, tāta uirtutis & honoris gloria cōdecorata, & amplissima diuitiarū opulētia ornata, belliq̄. & pacis ipe, tuorū maiorū gloriosissimis & heroicis tropheis illustrata, qđ si & nobiles, & plebei, literati, uel milites n̄rarū Hispaniarū, quimo et aliarū nationū, aliquā honoratissimū, illistrissimum, & diuitiarum opulentissimū esse, exaggerare uelint, nō alijs illustrissimis rōnib⁹. huius regni, sed magis huic dño meo Benauētano Comiti, cōparādum existimant: quinimo, & ubi aliq̄s, 21

rem aliquam magnā & memorabilem facit, facere intentat, mundi exaggerandi modus, non alius est, quam dicere, non posset plus facere Comes Benauentanus, uel Comitissa Benauentana) & hac de causa Batçius solitum Hispanorū morē sequendo, ad exaggerandum honorē minori dandū, ratione sui tutoris, Comitissæ nri Benauentani patrociniū adiūtum esse voluit. Ibiq. refert quendā testatorem Rēpublicam Florentinam in tutricē filio suo nominasse, & elegisse, eo quod magis (Reipublicæ huius Florentissimæ causa) honoraret, qua de causa talibus honorarijs tutoribus, decimam præstandam non esse arbitrat.

Eius tñ snia ita simpliciter & indistincte intellecta, mihi placere non p̄t: quippe cū isti magates filijs aliorum similiū magnatū in honorarios notari possent, quo casu nulli dubium erit quinetiam illis pars decimæ præstanda foret, veluti alijs inferioribus pupillorum præstari, est rationi, & æquitati consentaneum. In multis namque laborat honorarius tutor, multisque & innumeris curis, & sollicitudinibus anxietur.

Primo, q̄a debent ita minores custodire, ne ab alijs vexent, & paruipendantur, ut in l. 3. vers. constat. ff. de adm. tut. ibi. *Dati sunt quasi obseruatores actus eius, & custodes & ne aliquid vexet pupillum iniuste*: ita gl. in l. quod si forse. §. 1. ver. honorarij, ff. de solutio. Et in pposito dixit Odofr. in lib. 1. C. de periculo tuto. quod honorarius non solū est tutor verum dux, oculus, & cinctinella vigilās super alios tutores, ne ab illis alio modo circumueniatur, & defraudet: quo fit, ut maiori plus (quam alij tutores) labore afficiatur.

22 Rursus tenet assistere inuentario aliorum tutorum faciēdo. Itē & ad illum p̄tinet periculum malæ administrationis. Itē & cōiōnem hēt in tutela cū alijs tutoribus, licet nō mittat manum ad aratum (ut aiunt, neve administret, re & effectu, ut voluit gl. in d. l. tutor qui reperiitorum, verbo fecisse, ff. adm. tut. quam ibi sequuntur Bar. & Saly. quos etiam refert & sequitur Jac. Mainer. in l. quo tutela n. 70. ff. de reg. iur. Item curare & summa ope niti dēt, ut pecuniæ etiosæ minoris col-

locet in emptionem annorum reddituū, vel p̄diorum, ut in l. 3. vers. assidue, ff. de adm. tut. Item si alios tutores pupilli p̄peram ei⁹ patrimonium administrare cognouerit, & eos remouere ab administratione nō faciat, de damno ex hoc resultante minori onerat, ut tenet Damand. in tract. de tutore, c. 1. n. 32. & 33. ex lex. in l. 3. §. si parens vers. dati sunt ff. de adm. tut. ibi. *imputabiturq. eis quandoque, cur si male eum conuersatum esse videbāt suspectum non fecerint*. Item & iste honorarius tutor, nondū finita tutela à tutorib. administrantibus, relationē rōnū pupillarium exigere dēt, saltim extraiudicialē, ut ipse sci re possit, qualiter patrimoniu pupilli administret, ita gl. verb. exigere in d. l. 3. Itē & rōnib. tutelæ dispūgēdis in calce administrationis assistere tenet, ut voluit Porcel. in tract. de inuentario c. 1. n. 5. Itē (& qđ duri⁹ est) si isti tutores male gerentes, rōne malæ gestionis, & desidiosæ administrationis, in aliqua quantitate fuerint à calculatoribus reliquati, & a iudice cōdemnati, in subsidiiū (illi excussis) p̄ hmōi reliq. ipse exsecutabit, ut in d. l. 3. vers. ceterum. Damand. loco sup. cit. Vltimo & finaliter alio non minori anxiat incōmodo, siquidem ne dicā stuprare, ut in l. unica. C. si quis eam cuius tutor & in l. 2. ff. de adm. tut. sed neque filiū suū, uel filiā in matrimoniū collocare cum pupillo suo nō p̄t. Quod si de facto absq. voluntate p̄pinquorum pupillæ suā pupillā in vxorē ducat, uel filio suo nuptui tradat, oēs & singulas penas aduersus malos, & p̄fidos tutores statutas nō euadet, ut in l. tutor. ff. de ritu nuptiarum & in l. 1. & per totum C. de interdicto matr. Bone (ergo,) Deus, si iste honorarius tutor, tot tātisq. incōmoditatibus, & laboribus anxiat, quare ēt pro rata laboris (in administratione, seu saltim conseruatione & augmento rerū pupillarium) impensi p̄mium itidē nō reportabit. In pposita (igitur) difficultate dicendū censeo, quod rōne laboris (supra relati) tutor iste honorarius nō secus, quā alij partem decimæ regulariter cōsequi debeat, p̄ut supra respectu oīum tutorum, & curatorū fundatum & expeditū exstat. Opinione tñ Batçij ex casu verissimā reputo, qñ testator filio suo plebeio, uel ēt nobili & fidalgo, aliquē illustrissimū virū, vel titulatū saltim, in hono-

noras

norarium tutorē elegisset, ipseq. officiū acceptasset, eo aīo vt gratis, & sola exercendæ nobilitatis rōne, tali minori faueret, & honorificentiorē faceret, quod quidem semper erit psumendū, cū non spe p̄mij t̄palis simile beneficiū facere isti magnates p̄sue-
 23 scant, sed eo, vt eorū nobilitati grauiamen impositū soluant, *vt in c. 1. de donat.* Si tñ ab aliquo magnate, alius magnus Dñs elect⁹ fuisset, in honorariū filij sui tutorē (iure) decimæ partē petere posset: q̄a nō minor rō versat̄ in tutoribus, & curatoribus illustriū, quam in tutoribus & curatoribus aliarū particulariū personarū. Idq. ex generalitate, d. l. fori colligit̄ ibi. Y quicunque los tēga, mantēga los de los fructos, y tome el diezmo para sí: hęc enim verba indefinita æquipollent vniuersali, *vt in l. si pluribus ff. de leg. 1.* & forte hoc ipsum sentire voluit Baczio, dum posuit exemplū in magnate, honorario tutore electo, & ita iudicatum vīdi in hac regali Cācellaria, dum hanc partē faueret celeberrimus ille n̄ri t̄pis Iurisconsultissimus Didacus a Salinis, noster Bena-
 uentanus Conciuis, q̄ q̄dem suo t̄pe, tantū int̄r alios n̄ræ Cancellariæ Iurisconsultos caput extulit, quantum lenta solent inter vīburna Cupressi. Erit ergo decima fructuum pupilli diuidenda inter tutores administrātes, & honorarium p̄ rata, & iā de hac ī n̄ro Pinciano Senatu ex tunc non dubitatur.

24 Ex quibus inferē, idem dicēdū esse, de tutore adiuncto, vt ēt partē decimæ fructuū h̄re debeat. Is enim in oib. administrationē rei pupillaris concernentibus, nō secus ac alij tutores laborat, *vt in l. quaro. S. idem Paulus ff. de testam. iust. gl. in l. tutor qui represso- rium verbo fecisse ff. de adm. ius.* vbi dicendū de vno, quod de alio existimant; his enim oib. æque de iure ciuili, alimenta de bonis pupilli p̄staban̄, *vt in l. 1. S. si pupillis ff. de tutel. & ratio. dista. ibi.* Ergo & si ex inquisitione propter rei noticiam fuerit datus tutor, ei quæ alimenta constituerint contutores, debe-
 25 b̄is eorum ratio haberi, quia iusta cāussa est p̄standa. Cum ergo alimenta ei ī p̄m̄ium curæ & sollicitudinis rei pupillaris p̄stari pos-
 26 sint, eadē rōne & decima (q̄ p̄ laborē in rē pupillare impensum) a lege p̄stat̄, p̄cedenda erit; siq̄dē tutores cās noticiæ dati, pari pas-

su (sere in oib.) cum honorarijs ambulent, eisdemq. regulis iudicentur, *vt in d. S. idem Paulus.* Quinimo & isti tutores cā noticiæ p̄stituti, maiori, & fortiori rōne essent p̄mio efficiendi; siquidem vltra incōmoda quæ in honorario diximus, alio labore astringunt: tenent namq. esse alijs tutoribus veluti p̄dagogi, & ideo p̄stituunt, vt alios instruāt, qui qualitatem & substantiā & statū rerum pupillariū ignorant, illosq. tāquā cecos ducant *l. 1. C. de peti. iusto.*

Neque huic sn̄e obstat text. p̄ p̄ria sn̄a a Baczio adductus, ex *l. quod si forte. S. sunt quidam ff. de solutio.* ubi Iuriscōsultus dī iam p̄stituerē vī, inter tutores cā noticiæ datos, & illos, q̄ patrimoniū pupillorū administrant, q̄a si bene aduertat̄ ibi, Iurisconsultus non agebat de p̄mio laboris magis vni, quam alteri p̄stando, sed solū designare voluit vniuscuiusq. principale ministeriū, cui intendere deberet, non tñ negare potuit q̄n̄ isti tutores cā noticiæ dati magni & ingentissimi laboris participes essent, siquidē p̄ut ceteri administrantes p̄ueniri p̄t, *vt in d. S. idem Paulus.* ibi, *Eum quoque qui propter rerum noticiam datus sit. perinde in omnibus, & administrationis, & accessionis iure conueniri posse, atq̄i ceteros tutores qui eodem testamento dati sunt;* Siigit̄ tot periculis corporis, & animi anxietatibus affecti sunt, quare ēt p̄miū respectu laboris non sequent̄; cum lege humana & diuina dignus sit mercenari⁹ mercede sua. Quare indubitanter teneo, q̄d decima sit distribuenda, inter hunc & alios tutores p̄ rata: quando talis tutor, prout debuit administrauit.

An aut̄ coadiutori Ep̄i, vel alterius p̄lati decima fructuum episcopatus, vel beneficij sit p̄standa, non minor dubitatio est? Et dicendū vī quod non, cum lex fori supra relata solum loquat̄ de tutoribus & curatoribus minorum; a separat̄is namq. illatio fieri nō dēt, *vt in l. scriptura. C. de fide instrumentis.* Sufficit enim, quod loco salarij alimenta tali coadiutori p̄beant̄, *vt in c. de rectoribus de cler. agrotan. ibi.* Quod eis dandus est coadiutor qui curam habes animarum, & de facultatibus ecclesiæ, ad sustentationem suam congruam percipiat pensionem, & per istum text. ita tenet Baczio de dec. ma. c. 9. n. 13. Et hęc con-

congrua pſtanda erit ſm formam conſtitutam in S. Concil. Trid. ſeſſio. 21. c. 6. & arbitrio iudicis terminabitur & assignabitur, *ut tenet Gutierrez de tutel. lib. 3. cap. 21. per totum.*

Partito tñ iure non minns quā dimidia pars fructuū hmōi coadiutori assignari vñ, *in l. 18. tit. 16. p. 1. ibi. Y deuen viuir ambos de la renta de la Iglesia.* Quando. n. duobus vel pluribus res vna & eadem adiudicatur, ſem per intelligitur adiudicata pro dimidio, *ut in l. si pluribus ff. de leg. 2.*

Quinimo & huic coadiutori oēs fruct⁹ ſtandos, dūmodo p̄prietario alimenta neceſſaria impartiat, pbat *tex. in c. tua nos de clerico agrotante, ibi. Debet officio remoueri, ita quod iuxta facultates Eccleſie, ſibi neceſſaria quandiu vixerit miniſtrentur.* Quod ergo ex talibus fructibus ſupererit, huic coadiutori pſtari debebit, ut illa diſtribuat inter pauperes, put p̄prietarius (retenta ſibi congrua p̄ ſua ſuorumq. diſpenſatione neceſſaria) diſtribuire iure erat obnoxius, *ut in c. quidquid 16. q. 1. late Sarmiento de redditibus eccleſiaſt. p. 3. c. 1. n. 1. & 4.*

Ego autē in hac iurium varietate, reperio Abb. in d. c. de rectoribus, diſtinguentē in hunc modū, quod aut infirmitas Ep̄i, uel rectoris Eccleſie, impedit eū, quo minus, & ſpiritualia & t̄palia adminiſtrare poſſit; aut licet ſpiritualia p̄ſonaliter nō p̄t adminiſtrare, poſſet tamen t̄palia ſaltim p̄ p̄curatores & adminiſtratores. Primo enim caſu, ſibi & p̄prietario cōgruam ex fructibus ſufficientem deducet, & quod ſupererit (put q̄libet bonus Dei diſpenſator) inter pauperes diſtribuet, & ita reputat intelligendum eſſe *tex. in d. c. tua nos, & in c. 1. & ſi. de clericis non reſiden.* Si vero ſimus in ſecundo mēbro diſtinctionis, ipte p̄prietarius integros fructus p̄cipiat, & ex illis congruam portionem tali coadiutori ſubminiſtret. Et ita reputat intelligendum eſſe *text. in d. cap. de rectoribus.*

Baeza tñ vbi ſup. c. 19. nu. 14. & 15. alia vñ diſtinctione, dicens, quod ſi decima æquiualeat congruæ portioni, q̄ coadiutori pſtanda venit ex *tex. d. c. de rectoribus*, coadiutori decima fructuum poſſit assignari, *ut in c. grandi de ſupplenda negligentia prelaſo, vbi notant communiter ſcribentes. Abbas in d. c. de*

rectoribus, Philippus Franchus in c. 1. de clerico agrot. Si vero decima eſt minor, & talis, q̄ ad expenſas coadiutori, & eius familie ſufficere non ualeat, hoc caſu h̄c debeat de fructibus cōgruam, ēt ſupra decimā: Aut decima excedit p̄gruam & tunc iterū ſubdiſtinguit, dicens, q̄ ſi coadiutor datus fuerit, p̄p animi morbum, talē, q̄ oēm rōnis vſum impediat, ad negotiorūq. adminiſtrationē inutilē reddat, tunc integra decima ſit huic coadiutori pſtanda, q̄a vere curator eſt & liberam adminiſtrandi poteſtatē h̄t, idq. p̄bare intendit ex doct̄r. Innoc. in d. c. grandi. & Corſetum ibi col. ſi. Abb. in c. de rectoribus. ſup. relato. Quod ſi talis coadiutor dat⁹ fuerit p̄p aduerſam ualeitudinē, non tñ elidentē ſanam mentē, neq. vſum rōni, hoc caſu, denima illi non ſit pſtāda, cum omnimodā adminiſtrandi poteſtatē non habeat, ſed potius limitatā. Idq. ex Oldrado facile colligi conſ. 44. teſtatur, & ita p̄dicta contraria iura ad concordiam redigit.

Ego tñ, neq. vnā neq. alterā Ab. ſ. & Bae. diſtinctionē admittenda reputo, q̄a nulla lege vel canone cauēt, ut decima tali coadiutori tribuat. Quo circa tali coadiutori, arbitrio iudicis certum ſalariū in initio adminiſtrationis conſtituendū reputo; licet non diſſitear congruā illi assignare (ex d. S. Concilio & iuribus ſupra relatis) ciuile eſſe, minime tñ decimā fructuū assignandā, tanquā quotitatiua pars fructuū, q̄a uerba p̄dictę legis, huic fori coadiutori nō quadrāt, & p̄ p̄ſequēs, nec eius diſpoſitio. Cui. n. uerba nō p̄ueniūt, nō p̄uenit earū diſpoſitio. *l. 4. S. toties ff. de dam. infe. l. si. ſeruum S. non dixit praetor. ff. de acq. her. Mieres de maioratu. 2. p. q. 2. col. 1. n. 21.* Pōtifex e go Sūmus, tali Ep̄o coadiutorē pſtabit, iſq. illi p̄gruum p̄ victu & veſtitu habitatione, & famulis, ſalariū pſtituet. Quod ſi coadiutor rectori illiterato pſtituat, Ep̄atus, q̄ illū pſtituit, id ipſum, ſeruabit, *ut in d. c. 6. Concilij, ibi. Ep̄iſcopi etiam tanq̄ Apoſtolice ſedis delegati, eiſdē illiteratis & imperitis (ſi alias honeſta uita ſint) coadiutores aut vicarios pro ipe deputare, parſemq. fructuū eiſdē p̄ ſufficienti victu assignari, uel aliter p̄uidere poſſint.* Ex q̄b. finalib. uerbis ſatis ſuperq. colligit, totū hoc a prudēti iudicis arbitrio p̄dere, & ita erit itelligēd⁹ *tex. d. c. de rectoribus, & in d. c. tua nos.* Hæc. n. alimēto-

H h rum

rum pstandorum materia, tota ab arbitrio iudicis dependet, quo ad quantitatem pamenti constituendā, *ut in l. 2. ff. ubi pup. educari debe. notat. Bal. in l. voluntatis uers. quare nunquid. col. 2. C. de fideic. Graues. conf. 189. Ripa responsio. 14. n. 7. lib. 1. Menoc. de arbit. casu 169. n. 1. & 9. lib. 2.*

An aut curator cōstituto, bonis alicuius
 29 ppinqui absentis, siue vagabundi, decimā p administratione bonorū ppinqui constituere debeamus, non sine dubio esse posset. Et in hac difficultate pars negatiua magis elucere vī. Primo quia, *ut inquit Consult⁹ in l. inter bonorum ff. de adm. ius. inter tutorē vel curatorē minoris, & eius qui fuit curator bonorū (tantū) magna dīa est. Primus namq. plenam bonorum administrationē hēt cū libera, ut tenet gl. in l. procurator cui libera ff. de procura. Secundus vero non plus q. simplicē bonorū custodiā hēt, Cum ergo cā tribuēdi decimā, sit ille ingens labor, quē supra isto capite multoties (tutoribus & curatoribus, psonā & bonorū) diximus. Et hęc rō in isto curatore, siue bonorū custode deficiat, cessare dēt ēt legis fori dispositio: potius enim custos appellat quam curator, ut tenet Greg. in l. 14. ti. 14. p. 3. ex tex. in l. postquam S. princeps bona ff. ut in possessio. legato & l. 1. S. pen. ff. de colla. bonorum, cum alijs complicibus: Quo fit, ut isti curatores siue custodes bonorum absentium, neq. actiones mouere, neq. aduersus aliquem agere pabsente possint, ut in l. creditor & ibi notant Bar. & Alber. ff. de bonis auctoritate iud. poss. Idem Bar. Ang. & Imol. in l. si quis instituat, S. condōni ff. de her. inst. Ang. in lib. 2. ff. de curat. bonis dando.*

Ru sus p hac snia facit: quia isti curatores bonorū non tam accedunt naturæ tutorū, q. naturæ pcuratorem carum, *ut in l. Imperator. ff. de cura. bonis dādo, sed hmōi pcuratoribus cā: um decima pstari nō dēt, cum non cōprehendant sub dispositione d. l. fori. Ergo neq. huic administratori bonorum absentis pstari debebit. Præterea facit, q. isti curatores bonorū absentiu, non hēt excusationē à quarta tutela, eo quod duas tutelas, & istā curam habeāt, ut voluit Bacz de decima, c. 16. n. 16. Deinde facit ratio*
 31 *satis vrgens, q. hęc bonorū administratio, dat sēper venientibus ab intestato, & sic ma*

gis vident administrare hęc bonā, p suo interesse pprio, quā curatario noīe, *ut notat in consuetud. Paris. tit. 1. S. 6. gl. 4. verbo commiseris. uers. hinc est col. 2. Menoc. lib. 2. de arbit. casu 150. n. 20. uers. tertio quando.* Et hęc sententia placuit Baczio vbi s. n. 20. vbi dicit, q. licet decima fructuū huic curatori pstari non debeat, dēt tamē illis pstari salariū p labore iuxta naturā rei, arbitrio iudicis, sicuti dat laboranti in re aliena, ex tex. in l. idēque. S. idem labeo ff. manda. Et hanc sententiā p plures sequētes numeros corroborare (plurib. rōnibus adductis) intēdit, & cā sequit nouissime Gutt. de tut. li. 3. c. 17. n. 17

Sed p dēt nō obntibus, tria snia mihi magis arider, s. quod huic administratori bonorū absentis, decima fructuū sit pstanda. Quæ sentētia ex sequētib. suadet. Primo
 32 quia isti venientes ab intestato, quib. hęc bonorū cura & administratio cōmittit, non minoribus laboris afficiuntur, quā ceteri tutores & curatores. Si q. dem oīa tenentur diligenter administrare, vtilia agere, inutilia respuere. Itē & iurō (put quilibet alius tutor) hoc pmittitur, *ita Odofr. in tit. de curatore bonis dand. S. officium col. 1. Bal. in lib. 2. verbo rata habebūt ff. eo reprobata gl. ibi, quatenus sensis contrarium, Plat. in l. si quando C. de bonis vacan. Item & inuentarium conficere sunt obnoxij, ut voluit Guid. Papa conf. 42. Vital. Cambarā in tract. clausularum pag. 109. Item & tenentur satisfdare, ut in l. 3. C. de capitiis & postlim. reuer. & in l. bonorum de curatore furiosi, & ita tenet Greg. Lup. in d. l. 14. p. licet dicat, q. cōsuetudine dantur bona ppinquiorib. cū fideiussione. Meno. vbi vbi sup. n. 25. Itē q. rōni satis pstanteū vī, qd si tutor vel curator à minore electus ad administrandū, q. forte ipse minor p se administrare potuisset, decimā fructuū p labore administrādi pcipit, eadē vel ēt maiori rōne, debeat illā hēre curator bonorū, illius q. vagabundus, piger, & defidiosus, bona sua quasi p derelicto, & arbitrio fortunæ reliqt *ut in l. 1. ff. de usucapio. Daretur enī alias occasio iuuenib. & vagabūdis, ut bona sua desererēt, ut interī quod ipsi vagabundi existerent, ppinqui à iudicib. ea administrare compelleretur, p modico salario, arbitrio iudicis (& nō legis uel p̄suetudinis) estimādo, quib. malitijs oīno est obuiandū, ut in l. in fundo ff. de rei vend.**

VI.

Vltimo pro hac snia pondero tex. in l. 4. ei. 29. p. 2. in illis verbis. *Tomando mas para se delo que deuieffen, deuenlo pechar*. Ecce igitur qualiter hæc lex partitæ innuit, quod isti curatores absentiu siue bonorū captiui pmiū administrationis ex lege nra fori habebant, quod patet, qā tpe, quo leges partitarū cōditæ fuerunt nulla alia lege iuris ciuilis, vel regij cautū erat, quantū tutores, vel curatores ex bonis administratis hñe deberēt, nisi in d. l. 2. fori, & pro hac snia, pluries iudicatum vidī, in hac regali Cancellaria.

35 Et tenendo istā sniam, illā extende, ēt ad patē vel mrem bona filij absentis administrantē, qā & illis decima fructuū pstanda erit, vt patet ex d. l. fori. ibi. *E quien quier que los tuuere, &c.* Sicut enim p tutor, p in rōnibus tutelę filij imputare, qdqd de suo pro filio expendit, codē mō, & pmiū laboris à lege alijs assignatū, petere nō phibebit; cum à pari pcedat, pecuniā, vel laborē in alterius cōmodū expendisse, vt aduertit Ias. in l. si non forsem. S. si certum, n. 10. ff. de conditione indebiti, labor. n. & pecunia diuisionē recipiūt, vt in l. Seio amico ff. de annis lega. Quę snia eo maxime casu esset indubitabilis, si p protestasset, p solito salario tutoribus constituto, illa bona filij sui absentis administrare velle. Non enim nouū est in iure, vt filius pñi suo aliqd pñet, in remunerationē alicuius boni operis. Videmus nāque, filium pmiū emancipationis, dimidietatē bonorū suorum aduentitiorū pñi pñtare esse obnoxius, vt patet ex tex. in l. virum turpem ff. de verborum, & in l. 15. tit. 18. p. 4. & in l. 19. tit. 18. p. 3. Et ita est limitanda snia Bacq. de dec. tuto. c. 6. n. 6. & 10. Gutt. de tutel. l. 3. c. 4.

37 Vltius dubitari forte continget, an tuto r i regio decima fructuum, & emolumentorum, regi. sit pstanda. In qua difficultate, postquam hinc inde multa culumauit Bacq. de decima c. 9. p tot. tandē partē sustinet negatiuam, ea maxime fretus rōne, qua nullus labor admodū ingens esse pñt, qui tanto pñmio dignus sit, sed forte in puncto iuris pñria verior esset, nisi l. nra fori (hoc casu) p defuetudinem esset abrogata. Huiusmodi namque tutoribus solet supremum cōsiliū de assensu magnatum, pñmium instar laboris regulatum assignare, vt tenet Beza ubi

supra Bobad. in Politica, c. 5. n. 61. lib. 4. Pro qua snia & consuetudine facit, qā licet ex statuto alicui debeat tricesima pars p labore, tamen si labor est paruus respectu pñmij constituti, pñt pñmium modificari, vt tenet Afflict. in constitutione Sicilia, incipienti constitutionum, n. 7. fol. 160. Et facit p hac sententia doct. Greg. in l. 10. gl. si. tit. 18. p. 3. Quatenus dicit, quod qñ causa pñmij non fuit magna, moderat pñmium & concessio respectu seruitiorū, vt in l. 15. tit. 10. lib. 5. recop. ibi. *Mas sino pusieron al Rey en tal necesidad, y el seruieron en ella, que se deuen moderar attenta la caussa, y la necesidad, y el seruizio, y la calidad de la persona, text. etiam in l. 7. tit. 1. lib. 8. recop. in finalibus verbis*. Et hanc sententiam sequitur nouissime Gutrie. de tutel. lib. 3. c. 11. n. 7.

38 An autē tutori, vel curatori magnatis, vel alterius titulari, siue ditissimi minoris, decima cōcedi debeat, p labore sepissime dubitat. Et in hac difficultate, Bacq. loco sup. pñime citato, illi pstandā fore arbitrat, eo quod cesset admodū ingēs excessus, de quo in tutore Regio diximus. Licet idem dicendum existimet, qñ talis minor haberet in redditibus annuis, centum mille ducatorū summam: cum nullus admodū ingēs labor esse possit, q. tanto pñmio affici mereatur.

Ego tamen hac in re (attēta gñalitate d. legis fori) vbi alia non esset cōsuetudo, distinguendū existimō, habito respectu ad psonam tutoris. Nam si alius etiam magnus Comes, vel Duz, datus esset tutor alteri magnati pupillo, cōsiderata vtriusq. qualitate, & labore in administrando adhibito, nō esset iustum, vt talis magnus tutor, minori pñmio (quam decima fructuū) afficeret. Semper enim labor & pecunia recipiunt diuisionem, & æqualem siue correspondentem retributionem exigat. Et in his lex fori non debet restringi, cum pupillus, & tutor sine pares qualitate & statu, & labor magis cōsiderari debeat respectu magnatis in re alterius magnatis laborantis. Si tamen magnati alius Titulatus, siue Titulato, alius minoris qualitatis tutor datus esset, pñmium modificari debere, pñt in tutore Regio pñdiximus, rōnibus & iuribus superius adductis, ita late Tiraq. de temp. poenis, in princ.

Hh 2 Id.

Idque regulariter observari solet in supremo consilio, quā tutores, vel curatores illustribus minoribus constituunt, ut à peritissimis & iure consultissimis advocatis, quin & à iudicibus supremis accipi.

40 Quod aut si mulieri luxuriose viventi, curator datus sit, an huic curatori decima fructus sit prestanda? Et in hac difficultate Baeza loco sup. cit. c. 14. n. 8. dicendū existimat, quod si talis mulier nō solū luxuriose vivat, sed & simul bona sua dilapidet & cum amassijs consumat decima huiusmodi curatori sit prestanda, cum hinc casu nō solum rebus, verū ēt psonæ curator datus censeat, ut sup. dictum est, quo casu non minoribus curis, & sollicitudinibus, quā tutor pupillæ vexat, quinimo & maioribus anxiat, cum pueras inclinationes, & iniquam illius consuetudinem, & reformare necesse habeat. Amor namque nihil moderabile suadet, ut refert Ovidius de arte amandi, & hanc sententiā sequitur Guttie. de tut. lib. 3. c. 17.

41 Vltius dubium nō leve erit, an curatori certe rei dato, hac decima prestari debeat pro labore? In qua difficultate, dicendum vī, quod sic: eo quod pars regulanda venit respectu totius, arg. l. quæ de tota. ff. de rei vend. Verum in pposita specie ita distinguendū erit, an datus fuerit certæ rei, veluti certo fundo, an certæ univērsitati bonorū, extra locū domicilij tutoris existētium. Primo namq. casu, decimam non consequet, eo q̄a habet tanquam q̄libet particularis administrator cui, ut supra pluries retulimus, salarium arbitrio iudicis p̄statur. Si vero univērsitati bonorum det, ut si minor nulla alia bona habeat, cum saltem vnam legis sui partem adimpleat, & in hoc labore, scilicet recipiēdo omnia bona minoris, ut patet ex d. l. ibi. *Ta todos sus bienes*, æquum erit, ut decimam quoq. fructuum bonorū administratorum p̄cipiat. Et hac distinctione ut ē Baeza ubi sup. c. 16. n. 13. & 14. cuius opinioni libet adheret Guttie. de tut. lib. 3. c. 18.

42 Quod autem si tutor scribi fecit in instiō tutelæ, quod finita tutela instituet bona in inventario cōtenta cum fructibus & redditibus ex illis puenientibus, an virtute huius clausulæ, iuri decimandi fructus renunciasse videatur? Qua in re Baeza de decima c. 18.

10. Guttie. de tutel. lib. 3. c. 20. maxime vexatur. Tenendum tū censeo, quod si tutor appensare & animo remittēdi decimā, illa verba inferi fecit, pculdubio nullam decimā imputare debeat, q̄a magis illā remittere voluisse est iudicādū, deducto eo, qd̄ in rē pupilli gubernādā expēderit. Remittētib. (nāque) iura sua amplius nō est dādus regress⁹, ut in l. quaritur S. si venditor ff. de adil. edict. c. 2. de renuntiatione, aut uero illa clausula fuit adiecta in tutela ex consuetudine Tabelionū, & cū nihil de hoc in p̄fationib. actum fuisset, & hoc casu minime p̄sumenda est laboris donatio, q̄a nemo p̄sumit iactare suū laborē l. cum de indebito ff. de proba. Rursum q̄a clausulæ, q̄ de p̄suetudine de stylo notariorū in p̄sribus inferi assuescunt, non in plus partib. p̄iudicant, nisi in quantū ipsi illi assentire voluerunt, ita Bart. in l. 1. q. 6. n. 10. in si. ff. de iura Codicil. Barba. conf. 42. col. 10. & conf. 48. col. 8. Boerius in tract. de potestate legati a latere, n. 131. vol. 8. Et in tantū hoc est verū, quod si (in hoc secūdo casu) tutor vel curator in rōnibus decimā deducere uel imputare p̄termitteret, nō sibi p̄iudicaret, quo minus illam ab adulto exigere posset. Et hanc sententiam tenuit Mexia in p̄gm. panis concl. 2. n. 92. ad si.

45 Vltius dubitat, an si tutor finita tutela, connexa (q̄ antea capta erant) administravit, decimam fructuum (ex talibus rebus administratis collectorum) habere debeat? In qua difficultate breuiter est distinguendū. Aut enī administravit connexa, q̄ ex necessitate officij administrare debuit, de q̄bus loquitur titulus, ut causa post p̄uber. ad sit tuto. & hoc casu, pculdubio decimā partē fructuū illo t̄pe ex tali re p̄ceptorū reportavit, ex gl. in l. tuto res q̄ni ff. de adminis. tuto. & in l. tres tutores ff. eodem Fulgo. conf. 128. Decisio Delfinatis 455. in nobis: Et p̄ hac sn̄a facit, q̄a t̄ps p̄rogationis, cēset idē cū t̄pe p̄missionis, & assumit oēs illius p̄dōnes & qualitates. Et ita tenet Tiraq. de retrast. conventio. S. 1. gl. 7. n. 26. Surd. dec. 226. n. 76. ex text. in l. sed si manente. ff. de p̄carario. Si vero p̄nexa nō administravit, sed morosus existit i administratione, nolēs rōnē illius reddere, nō utiq. decimā habitur⁹ erit, sed saltem veluti negotiorū gestor, reputabit, nihilq. nisi expēlas i admi.

ministracione factas reportabit, & ita tenen-
dū censet Bacz. d. c. 18. n. 1. Et in hac regali
Cancellaria, p hac snia fuit iudicatū, me ad-
uersus tutorē patrocinate, & nonissime tenet
Io. Gut. de tutel. lib. 3. c. 19. per totum.

Præterea pone, quod tutor nō collocauit
46 pecuniā pupillare & hac rōne fuit oneratus
de interesse illi, ipse tñ allegat, qđ sibi dēt
exputari decima illius interesse, de quo p p
eius negligētiā onerat, dubiū facit, an suppo-
sito quod non laborauit, sed potius (ut remissu)
in illo interesse condēnatur, decima illi sit excō-
putāda? In qua difficultate dicēdū vī, qđ cum
decima totori tribuat a lege fori rōne labo-
ris, & ipse nō laborauerit in adq̄rēdo cū pe-
cunia minoris, nullā decimā psequi dēat, qđ
illē, q nō facit qđ dēt, nō dēt pseq, qđ rōne
illius facti psequuturus esset, ita Bald. 7. c. 1.
qualiter ppro feudo priuetur. & i. l. post legatū
ff. de his qb. ut in dign. & auth. dos data. C. de
dona. ante nup. Masc. de pba. concl. 1388. n. 15
47 vbi fere in terminis, dicit, qđ q dēt aliqd da-
re, uel facere, ut exinde aliqd psequat, nō p̄t
aliqd cōsequi nisi pri⁹ dederit vel fecerit qđ
pmisit. Et in pposito plura ēt congeffit Ti-
taq. ad leges cōnubiales gl. 1. p. 13. n. 42. Et
hāc sniam tenuit ēt Bacz. plurib. rōnibus
p eo (suo more) adducēs, in trac. de deci. c. 14.
n. 37. quē sequitur Gut. de tutel. lib. 3. c. 14. n. 33

Sed p̄dictis nō obātibus q̄ria snia tenēda
vī. Primo, quia tex. in l. si tutor cōstitutus ff.
de adm. tut. dū tutori admonet, ut pecuniā
collocet in ēptionē p̄diorū, uel annuorū red-
dituū, & qđ alias ad interesse p̄dēnabi, ei⁹
qđ nō collocauit, vī alternatiue loqui, s. ut
48 vel fructus p̄diorū uel annuorū reddituū in
rōnib. p̄stet, uel legitimū soluat interesse. Vā
cū debitor alternatiue obligat⁹, eligere pos-
sit qđ amplius soluere uelit, ut i. l. plerumq. in
fi. ff. de iure dot. & ipse minor cōmodū suæ
pecuniæ consequatur, non abs te erit, ut tu-
tor suam decimam imputet in rationibus
illorum fructuum uel annuorum reddituū,
quomodocumq. suo minori acq̄sitorum.

Neq. huic sniæ obstat, rō a Baet. & alijs
supra relatis adducta, dicēs, qđ eius, quod nō
laborauit, nō dēt decimā cōseq, quia rūdet,
qđ decima a lege fori tutori, uel curatori p̄sti-
ta, p labore ministracionis, nō habet re-
spectū, ad istū uel illū actū ministracionis

rei pupillaris, sed vniuersaliter oēm admini-
strationē in cōcreto respicit, & p oibus la-
boribus & commoditatibus ex tali officio
& ministerio resultantibus tribuitur, ut in
d. l. fori ibi, per su trabajo.

Neq. ēt obstat tex. in l. qđ autē, de excus-
tur. ubi tutor, q male administrat, nullo affi-
ciēdus est p̄mio, ēt si dānū ex sua mala admi-
nistratiōe pueniēs, minori suo refarciat, qđ
ille tex. licet maximā vim Baetij snia p̄stite-
rit, p q̄ria opinione loquit qñ tutor dolo,
uel lata culpa, ministracionē rerū pupil-
liū p̄termisit: maxime qđ si ad illū text. bene
attēdam⁹, nō agit de priuādo tutore aliquo
p̄mio a lege sibi delato, in remunerationē la-
boris in ministracione imp̄si: forte tñ opi-
nio Boet. ex illo tex. locū sibi uēdicaret, si tu-
tor dolose & aīo fraudis p̄mittēdi, in p̄iudi-
ciū sui minoris, pecuniā in p̄prios vsus ver-
tisset, ex regula tex. in l. non fraudantur. ff. de
reg. iur. vbi debitor, q nō adquiret, q potuit,
nō vī fraudare suos creditores. Sed si pecu-
niā pupillare palā & bona fide acciperet p
suis traficis, scribēdo i libro rōnū tutelę, qua-
liter illā p suo fisco & traficis accipiebat, qđ
qđ de facere p̄t ex Cabal. de vsur. q. 79. Bac. de
deci. c. 18. n. 22. neutiq. decimā amitteret, &
de hoc aliqd attigim⁹, s. c. 14. n. 26. vide ibi.

Rursus dubitat, an tutori decima sit p̄stāda
49 da, de fructib. rerū pupillariū, vbi fructus uel
redditus nō suppetunt. p̄ ipsius minoris & suæ
familia disp̄sationē In qna difficultate Bac-
za multis rōnib. adductis partē substatinet ne-
gatiuā. Male tñ eius opinio in hoc Pinciano
Senatu & fere i toto Hispano Regno seruat
qđ de quibuscūq. fructibus, mō p victu mi-
noris sufficiāt, mō nō superfint, hmōi de tu-
torib. decima tribuit, ex gñalitate d. leg. fori.
quod mihi satis inhumanū vī. Cōsulo tñ
tutoribus, ut si pupillorū redditus nō suffi-
ciāt ad illorū alimēta, illos ad seruiēdū po-
nāt, ut ex suo seruitio victū q̄rant, & fructus
integri maneant in calce ministracionis,
& ita decimam illorum iure reportabunt,
quod & si id facere detrectent, affirmatiuā
sniam tenet Gut. de tutel. lib. 3. c. 12.

An autē receptori penarū Cameraliū, deci-
50 ma p̄dēnationū sit p̄stāda, remissis alijs al-
tercationibus, uide l. 2. ti. 14. li. 2. in noua le-
gum regni collectione.

S V M.

S V M M A R I V M.

- 1 *Pœna fiscales per tutorem recuperata, an ab ipso possint decimari?*
- 2 *Pœna fiscales & confiscationes, siue multa minori pertinentes, an tanquam fructus iurisdictionales reputari debeant?*
- 3 *Maritus qui ex iuris dispositione, fructus rei dotalis percipit pro subleuandis oneribus matrimonij, an pœnas & multas iurisdictionis (sua coniugi pertinentes) pro oneribus matrimonij percipiat?*
- 4 *Fructuum appellatione omne illud continetur, quod salua rei substantia ex recolligitur.*
- 5 *Fructuum appellatione uenit, quidquid ex terra nascitur, idq. si renascatur.*
- 6 *Vxor tabellionis, qua usufructuaria bonorum mariti relicta fuit an debeat habere ex portulas scripturarum, qua ex registris mariti seu protobollis colliguntur?*
- 7 *Dispositio loquens simpliciter de fructibus, omnes & qualescumque obuentiones, & emolumenta comprehendit.*
- 8 *Curator clerici minorum ordinum, Diaconi, aut Subdiani, an fructus beneficiorum talis minoris decimari possit?*
- 9 *Curator clerici nondum presbyteri, an possit litigare pro suo minore, in causis beneficiabilibus, ipsius minoris?*
- 10 *Clericus traficator, decimam soluere tenetur gabellario, eius quod traficauerit.*
- 11 *Legis civiles circa res caducas & terrenas disponentes, clericos non minus quam laicos comprehendunt.*
- 12 *Canonum iure si aliquid non sit dispositum, ad iura ciuilia recurritur.*
- 13 *Fructus, obuentiones, & distributiones Ecclesiasticae, an sit quid spirituale?*
- 14 *Castrensis uel quasi castrensis peculij fructus, an tutor decimare possit?*
- 15 *Curator clerici non presbyteri, an decimes distributiones ordinarias canonicatus uel praebenda sui minoris?*
- 16 *Fructuum appellatione an ueniant distributiones ordinariae?*
- 17 *Tutor an decimes pecuniam, ex solidatis & laborib. minoris sui adquisita? (ordinaria.)*
- 18 *Dispositio generalis non extenditur ad extraneos.*
- 19 *Conductor fructuum alicuius comenda, an eis spiritualia habere debeat?*

- 20 *Partus ancillarum, an a tutoribus decimari valeant?*
- 21 *Tutor an non solum decimam bonorum existentium in loco ubi minor cum eo uiget, decimare possit, sed etiam illius loci ubi minor non commoratur?*
- 22 *Bona mobilia in diuersis locis, uel regionibus existentia, iudicantur non secundum consuetudinem ubi existunt, sed secundum leges consuetudines loci ubi earum dominus commoratur?*
- 23 *Dispositio loquens de capite, an ad membra extendi valeat?*

CAP V T XXIX.

Decima de quibus fructibus minorum, sit eorum tutoribus uel curatoribus soluenda?

- R**esolutum exstat in precedenti capite, quibus tutoribus, uel curatoribus decima fructuum minorum, sit soluenda, & ideo hoc in capite videre opus erit, ex quibus fructibus talē decimā hñe debeant. Et in primis dubitat, an ex pœnis fiscalibus decimā deducere liceat? Et dicendū vñ, q̃ illa oīno hñe debeant, eo q̃a qualiscumq. utilitas minori pueniens, appellatione fructuum p̃tinet, ut uoluit Bald. in l. videamus. ff. de usuris, lo. Garc. de expensis, c. 23. n. 1. Quo fit, ut si tutor ex l. 2. tit. 7. lib. 5. fori fructus rerum pupilarium decimare possit, eadem ē rōne iurisdictionalia emolumenta, & obuentiones, & multas decimare possit.
- 2 Et in terminis hāc snām tenet Baeza de cima, c. 22. n. 3. ubi tenet, q̃ tutori, uel curatorī oēs multas, p̃fiscationes, & obuentiones minori suo p̃tinentes decimare liceat, cū & hāc loco fructuum habeant. Idq. eleganter docuit Cassan. in consuet. Burgund. Rubr. 4. §. 17. verb. efaneles fruct. n. 16. fol. 148. col. 2. Molina lib. 1. de Hispano. primog. c. 15. n. 22. Ex quibus inferri vñ, quod cū maritus hñat fructus p̃ subleuandis oneribus matrimonij, ut in l. pro oneribus. ff. de iure dotium. Habet ē multas, p̃dēnationes, & p̃fiscationes factas p̃ iudices oppidorū dotaliū, ad suā vxorē in p̃prietate p̃tinetiū. Idq. dicendū ē reputat Baeza ubi s. in pedagijs, p̃tagijs & vectigalib. vxori p̃tinentibus; nō. n. pa. um la.
- 3
- 4

laboris impendit tutor in hmoi rebus locan-
dis & percipiendis. Pro qua sententia facit, quia
nomine fructuum non tantum, quod ex fundo colli-
gi potest, continentur, verum & ad illud, quod re
integra manente, ex fundo colligitur, *ut in l. i.*
item si fundi ff. de de usufr. ibi. Quidquid ex
fundo nascitur, quidquidve inde percipi potest
ipsius fructus est. Idque aduertit Ioa. Copius
in tract. de fructibus, c. 4. n. si. vol. 12. consuet.
parisien. tit. 1. S. 1. gl. 1. n. 33. vbi hos reputat
fructus esse civiles, & eorum appellatione, omnes
obventiones, utilitates, & comoda comp-
hendi existimat, idque et firmavit Moli. *in d. c.*
25. n. 9. ver. neg. obstat Io. Garc. in loco sup. cit.

Supradictis tamen obstat etiam *ut in l. di-*
uersio S. si vir. ff. sol. matr. vbi id dumtaxat
appellatione fructuum continetur, quod ex ter-
ra percipitur: idque si renascatur. Cuius decisionis
pretextu, Bal. ibi animaduertit, quod si mari-
tus tabellio relinquat uxorem usufructuariam
suorum bonorum, talis uxor habere non debeat
sportulas scripturarum, quod ex eius per hoc collis
recolliguntur, eo quod hae sportulae fructus di-
ci non debent, cum non renascantur. Et hanc
sententiam firmavit Guttie. *de tutel. lib. 3. c. 27*
n. 35. & eorum sententia iuuari videtur, ex *ut in l. 27*
tit. 11. p. 4. vbi si lapidicina in dote data, non
renascatur, quidquid maritus ex illa deducit,
& percipit, sibi non acquirit, propter oneribus ma-
trimonii subportandis, sed lucro uxoris ce-
dit, & tamquam capitale, & dos uxoris repu-
tatur, & quod vectigalia & pedagia appella-
tione fructuum non continentur, tenet Nicol.
Boer. *dec. 212. n. 25.* Ergo nullo modo illa
decimabit tutor, vel curator, cum appella-
tione fructuum non continentur.

Sed praedictis non obstantibus prior sententia
verissima est. Nam quis proprie & strikte lo-
quendo, illud, quod renascitur loco fructus ha-
beat, tamen improprie & abusu, & secundum com-
munem loquendi modum, quodquid ex fundo percipitur,
loco fructuum habet, uel saltem obuentio-
nis & emolumenti loco reputatur, *ut in l. loci*
corpus, S. 1. ff. si serui vendice, & in l. fructus
rei ff. de reg. iur. fructibusque naturalibus æ-
quiparatur, ut docuit consue. Parisi. loco superius
cit. idque satis aperte colligitur, ex tex. in l. usufru-
ctu legato ff. de usufructu. ibi. Ut puta adium
usufructu legato, quicumque redditus est, ad
usufructuarium pertinet, quacumque obuer-

riones sunt, ex adiectis, ex arboribus, & ceteris qu-
cumque adiunt sunt. Pro qua sententia facit,
quia qualis qualis usus & comoditas rei, lo-
co fructus habet, *ut in l. si. ff. de usur. ibi.*
Fructus rei est, vel pignori dare licere. Ex quibus
apparet male sensisse Bar. in d. S. si vir.
quatenus tenuit, quod appellatione fructuum
dumtaxat continetur quod ex terra nascitur,
dummodo & renascatur, & ideo iuste repre-
heditur a Paulo & Duateno, quos refert &
sequitur Molin. *d. n. 9.* & Io. Garc. *d. c. 22. n.*
48. quod tu nota perpetuo, & hanc sententiam
tenet nouissime Gut. *de tuse. lib. 3. c. 24. p. 101.*

8 Ex quibus inferri videtur, quod tutor clerici
nondum presbyteri, possit decimam deduce-
re pro suo labore, ex omnibus fructibus,
siue redditibus & pensionibus suo minori
debitis, siue ab illo recuperatis. Idque non ob-
scure sentit Cassa. *in consuet. Burgund. Rubr.*
4. S. 17. verbo efaire, n. 67. Quod dubio pro-
cul uerum erit, si talis tutor siue curator, vel
locando praedia beneficijs annexa, uel colligendo
fructus decimales, uel pensiones labora-
uerit, uel si ex fructibus, qui super sunt, elee-
mosinas in pauperes erogauit, uel praedia, vel
annuos redditus comparauit. Iure enim Ga-
nonico, & Diuino cauetur, dignum esse mer-
cenarium mercede sua, *ut refert diuus Pau-*
lus Epistola. 1. ad Timotheum, Luca, c. 10. Et
hanc sententiam tenet Io. G. *utt. de tutel. lib. 3.*
c. 32. n. 6. casu, quo curator a iudice Eccle-
siastico datus fuisset.

Contrariam tamen sententiam, imo quod ta-
lis curator hos praebendarum fructus decima-
re non possit, tenuit Baeza *de decima tuto. c.*
14. n. 3. ea motus ratione, quia tutor datus a iu-
dice seculari, non habet potestatem in bo-
nis spiritualibus sui minoris, ut uoluit Anch.
in c. si annum, n. 4. vers. sed his de iudicijs, in
6. vbi Dominicus & Francus firmant, quod
9 neque tutor testamentarius, vel datius ali-
cuius clerici, litigare potest pro beneficijs sui
minoris clerici. Idque tenet Cassan. *ubi sup.*
Rubr. 8. S. 5. vers. confirmatur, n. 51. col. 2. De-
cisio. Rotae 7. tit. de iudicijs in nouis n. 6. ad fi.
Vnde inquit Baeza, cum curator deficiat
facultas administrandi praedicta bona eccle-
siastica, & pro consequens laboris ratio, in qua
fundatur decisio praedicta. l. tori, eadem ratione
cessare debet dispositio, arg. c. cum cessan-

se de appell. cum complicibus.

- Sed Baetij sententia non obstante affirmatiua conclusio tenenda erit, eo quod magis politica æquitati polleat. Pro cuius corroboratione adduco sequētia. primo quod ubi curator clerici est secularis, & corā seculari iudice curā acceptat, eadē rōne, & corā eo, debet p rōne reddenda conuenire, *ut sup. c. 7. fere totum probauimus*. Cum igit rō fieri debeat in iudicio seculari, facienda erat fm
- 10 leges, statuta siue psuetudines seculares, & ciuiles, easq. minor tam p se q̄ p se obseruare tenebitur. Ita colligit ex Bar. in l. de quibus n. 26. ff. de leg. & in l. omni in nouatione, C. de sacros. Eccl. & in l. 1. col. 2. C. de contra. empt. Bal. conf. 227. col. 2. uol. 1. Cuna. conf. 83 Abbas in c. Eccl. Sanct. Maria n. 52. de consti. & in c. quod clericis, n. 6. de foro compe. Et in hanc conclusionem dicit singularem Philipp. Franc. in regula possessor. col. 3. de reg. iur. in 6. uers. 5. fallit Dec. conf. 452. col. 6. uers. idem Statutus n. 13. & 14. Ripa respons. 4. n. 5. lib. 1. Castel. in l. 70. Taur. n. 211. facit quod eo ipso quod clericus p̄hit & negotiat tanq̄ secularis, non secus ac si secularis esset, reputat, & sic de suis traficis decimā gabellario soluit, *ut in l. 1. C. de iur. omni. iud. notant Canonista in c. quamquam de cens. & in clementina presenti, & ibi Cardinals n. 9. eo. tit. Bertac. de gabellis, 2. p. q. 1. & 7. p. q. 7. Greg. Lup. in l. 49. tit. 16. p. 1. Mexia plures referens in prag. panis concl. 5. n. 22. Parlad. lib. 1. rerum quotidiana. c. 3. n. 16.* Et fm consuetudines laicorum dēt iudicari, vt uocat Abb. in c. qđ clericis ex n. 6. de foro p̄pet. facit sententia
- 11 Rode. Suarez in tit. de las ganancias, n. 42. ubi dicit, q̄ circa lucra, diuidenda inter maritū & uxorem dēt attēdi psuetudo loci, ubi maritus p̄morat. Præterea p hac snia facit, q̄ leges seculares & ciuiles, q̄ circa res humanas & caducas disponunt, clericos non minus, quā laicos p̄prehendunt, p̄terquam si lege Canonica, lex ciuilis fuerit abrogata, vt in c. 1. de constitutio. & ibi gl. & vtrobi-
- 12 que Doctores hanc cōclusionē cōem̄dicūt, vt firmat Menchaca de successio. resolut. §. 10. n. 87. ubi tenet, q̄ ubi iure Canonico aliqd non est dispositū, recurrēdū est ad leges & psuetudines laicorū, & è p̄. Idq. late pbat Plaza in Epitome delictorū, c. 1. n. 24

Cum ergo lege fori, in Regno psuetudine obseruata, tutoribus & curatorib. p labore administrationis rerum suorū minorū, decima pars fructuū sit constituta, & in hoc ius Canonicū nullā aliā priam dispositionē habeat, pculdubio huic curatori res & bñficia simplicia minoris sui administrāti, decima præstari debebit. Idque rationi est satis consentaneum.

Et tenendo istā sniam non obstat fundamentū Baetij p priam snia adductum, quatenus ex Ancha. p̄bare intēdit, quod curator clericus non dēt neq. p̄t se intromittere, in rebus bñficia sui minoris attingentibus: quia Ancha. loquit sine textu indeterminate, & sub dubio, cuius prium verius est, *ut offendit Barbat. eleganter in c. ex ratione, n. 4. de aetate & qualitate*, ubi dicit, q̄ licet maior 14. annor. possit hñe beneficium Ecclesiasticum, non tñ sine curatore ad litē, p̄t super eo in iudicio experiri. Et dicēdum amplius existimat quod si Papa dispensauerit cū minore quatuordecim annor. ad obrinendum simplex beneficiū, non v̄t dispensare, in hoc vt sine curatore eius administrationē hēat. Quam sniam ante eum tennit Goffre. in c. indecorum de aetate & qualitat. Abb. in c. ex ratione, n. 12. supra relato, ubi tenet p infallibili, quod clericus non hēt administrationem bñficij, nisi ad ætatem legitimam puenerit: Igit si tutor uel curator bñficiati decimas, redditus, & puentus, suo minori attingentes, administrare tenēt, & de dolo, lata, uel ēt leui, & aliqn̄ leuissima culpa tenēt. l. tutori. C. de neg. gest. l. contractus de reg. iur. Damaud. de tutore c. 7. n. 18. fol. 26. & late supra isto tractatu suo in loco adnotauimus, labor eius non debet esse vacuus à mercede, & illi recte conuenit illud, quod boui triturant os alligare non debet, & in proposito plura adducit Oñta. Olasc. dec. 99. n. 22.

Neq. ēt obstat tex. in d. c. S. Maria, quatenus pbat, quod clericus non hēt dispositionē rerum Ecclesiasticarū, q̄ hoc est intelligendum, de rebus mere spiritualib. Ecclesiæ. Cæterum circa fructus & obuentiones beneficij, non se intromittit, q̄ in his (dubio pcul) liberā administrationē & dispositionē habet beneficiatus, eo quod non sint quid spirituale, sed spirituali annexum,

- 13 *ut in c. vestra de locato, Ab. in c. fi. de rerum p-*
muta. idq. teste Octauiano Olasco iudica-
 uit Senatus Pedemontan. *dec. 32. n. 5.* Et li-
 cet laico sit interdictum, ut de hmoi redditi-
 bus & puentibus disponere non possit, non
 tñ illi interdicit administratio eorū. Sicque
 quotidie videmus laicos in administratores
 fructuū & puentum Ecclesiarū eligi, quini-
 mo & in nonnullis Ecclesijs Hispaniæ, rōne
 huius laboris habēt fructus vnius Canonica-
 tus. Et quod illis laicis administratio sit p-
 missa tenuit Rot. *dec. 8. tit. de procu. 3. antiq.*
 Et ex supradictis venit limitāda & intelli-
 genda snia Rode. Suarez *in c. de maioratu,*
 quatenus *ibi nu. fi.* dicit, qd pñ, qui pcepit fru-
 ctus pbendæ sui filij, dēt illi rōnem reddere,
 & tradere omnes fructus à tali pbenda col-
 lectos, quia debet intelligi deducta decima
 fructuū, cum eam hñe debeat ex supradictis
 p labore in illis colligendis & administran-
 dis impenso; fructus namq. pbendæ loco pe-
 culij Castrensi vel quasi habent, *ut in l. Sa-*
crofanta C. de epif. & cler. & notat Roderie.
 14 *Suarez ubi sup.* Vnde cum tutor vel curator
 fructus Castrensis peculij decimare possit,
ut resoluit Baeza de decima. c. 30. n. 16. & 17.
 eodē modo & fructus hos quasi Castrenses
 decimare poterit, qd ubi eadē militat rō, mi-
 litat eadem iuris dispositio, *ut in l. illud ff. ad*
leg. aquil. Rursus qd tutor decimat annuos
 redditus ad vitā pupilli debitos, *ut voluit*
Bacz. de decima ubi sup. n. 18. & in tract. de
non meliorando Filiabus c. 4. n. 25. Igñ & pari-
 ratione decimabit hos fructus ad vitā mino-
 ris clerici destinatos.
 15 Insuper dubitari poterit in pposito, an di-
 stributiones ordinarias & quotidianas, quas
 iste minor clericus lucratur, assistendo horis
 canonicis, tutor vel curator eius decimare pos-
 sit? Et dicendū vñ quod sic: eo quod qdqd
 16 ex hominis labore puenit, fructus civilis re-
 putat, *ut in l. mercedes ff. de per. hered. Bart.*
in l. fi. in fi. ff. de iure fisci. Bald. in l. si traditio
in fi. C. de act. empt. consue. Paris. tit. 1. §. 1.
gl. 1. n. 33. vbi tenet, qd pñsiones & salaria rō-
 ne psonalis seruitij debita, fructus civiles re-
 putant. Igitur si verū est, qd tutor pñt deci-
 mare salaria minori suo debita, *ut dixit in*
d. tract. de decima, c. 22. n. 28. eodem ēt mo-
 do poterit decimare hmoi distributiones or-

dinarias, quæ pro labore psonali tali mino-
 ri quotidie pstantur.

Rursus p hac snia facit doct. Bald. *in l.*
aduersus n. 1. C. de locato. vbi dicit, qd licet ope-
 ratū merces, nō sit fructus rei, dñ tñ fructus
 laboris: Cum ergo fructus laboris minoris
 ex superius adductis decimari valeat, p tu-
 torē vel curatorē, dubio pcul dicendū vñ, qd
 hmoi distributiones a tutore decimari possit.

- 17 Prædictis tñ non obstantib. pñia snia te-
 nēda erit. Primo qd appellatiōe fructuū bñ-
 ficij, non veniunt distributiones ordinariæ,
ut in c. unico de cler. non residen. in 6. tenet Co-
uar. lib. 3. Variarum, c. 13. n. 1. Oxeda incom-
parabilitate beneficiorum, l. p. c. 12. n. 8. Se-
 cundo qd pñdicta lege 2. fori dum loquitur de
 labore administratoris, & p eo decimā cu-
 ratori tribuit nō debet extēdi ad ea, in qbus
 penitus nihil laborat tutor vel curator, put
 nō laborat in recuperatione harū distribu-
 tionū offertarū, & eleemosinarū, q breui, (vt
 dicā manu) ab ipso minore singulis diebus
 p quotidiano victu colliguntur, nullo me-
 diante labore tutoris, vel curatoris. Deinde
 qd licet verū sit, qd operæ seruorū & ancil-
 larū in fructu sint, *ut in d. l. mercedes,* tñ libe-
 ri hominis opera, non vtiq. in fructu habē-
 da erit, & inter hominis liberi, & serui ope-
 ras, magnā dñam pstituit Accurs. *in l. 1. ver-*
bo officium ff. de operis seruorum, qua anxius
 difficultate Baet. *in d. c. 24. n. 19.* tenēdū exi-
 stimat, s. qd si adultus magnos fructus colligat
 ex sua industria & labore, exercēdo offi-
 ciū, vel artificiū, nullā ex illis decimā dedu-
 cat ei⁹ curator, licet pñū paulo antea tenuis-
 set *in c. 22. n. 28.* vbi notabiliter dicit, qd tu-
 tor poterit decimā salariorū sui minoris p-
 cipere. Et fm hāc opinionē multoties vidi
 exoneratos tutores & curatores in rōnibus
 rei pupillaris, & a iudicibus hāc opinio nō-
 numquam fuit obseruata.

Ego tñ i hac difficultate distinguēdū arbi-
 tror, an hē distributiones, de qb. agim⁹, sint
 illę q vulgo; *Pie de altaro entrada de la Igle-*
sia, nūcupat, qdē ab inuitis extorqri nō pñt.
 Et hęc & similes alię obuēntiones, non tā fru-
 ctuū q donationū naturam sapiunt, & ideo
 ex illis eleemosinis decimā tutor vel curator
 nō reportauit, cum in fructu non habean-
 tur, *ut notat Oldradus cons. 216. nu. 1. cōsuet.*

Paris. S. 37. gl. 10. n. 47. Quatenus affirmat, quod cum hmoi distributiones extraordinariae sint, & pstantur rone obituum, p numero pstantium, &, & sic ex arbitrio fortunae quodammodo dependeant, nullatenus inter fructus computari debeant. Et hanc sniam tenet Et Belencin. *in tract. de charitativo subsidio, q. 76. Ripa in c. ad aures n. 29. de rescrip. Rebus. in tract. congrue portionis n. 86.* Et confirmatur hec snia, quia dispositio gñalis nō debet extendi ad extraordinaria, *l. Sero amico S. medico, ff. de annuis lega. & sic dispositio gñalis, dictae l. fori, quatenus de fructib² loquitur, non debet ad extraordinarios fructus extendi.*

Aut huiusmodi distributiones sunt pscise pstantae, rone assistentiae in Ecclesia faciendae, vt qa assistit horis canonicis. Et licet huiusmodi distributiones non veniant appellatione fructuū, *vt in d. c. unico, & tenent Doctores supra proxime citati, tñ loco obventionū & puentū habetur, cum quolibet anno (beneficiato volente) pbenda, apta sit, p dictas distributiones tali pbendato reddere, quā distinctionē colligo ex his, quae notat Barbosa in l. diuorsio. S. quod in anno, n. 6. ff. solut. matrim. vbi in proposito supradicta adnotauit.*

Ex quib. inferri posse vñ, qđ si parochiani censuris pcellatur, vt beneficiatis tales oblationes afferant in Dominicis vel alijs festiuis, siue Palchalibus diebus, put stante p̄suetudine possent pcelli; *vt tenet Couar. lib. 1. Variarum, c. 17. n. 3. Octauia. Cacheranus, dec. 99. n. 17.* curator talis beneficiati pdictas ē oblationes decimari posset: eo quod ab inuitis extorquerentur, & fructibus æquiparantur. Pro qua cōclusionē facit doct. Bertr. *conf. 202. lib. 3.* vbi in ea est snia, qđ si aliqs conduxerit oēs fructus, iura & emolumenta alicuius p̄mendae, spolia & successiones priorum, tali p̄mendae subiectorum, tempore talis locationis morientium, ad p̄dictum conductorem spectent, cum & hēc appellatione f̄uctuum cōprehendantur, & hēc est notabilis conclusio fm Barbosa vbi sup. pro arrendatoribus commendatarum ordinum militarium.

20 Vltcrius queritur, an tutor possit decimare partus ancillarum? In qua difficultate re-

solutiue tenendum erit, quod nō. Et rō est, qa huiusmodi partus in f̄uctu non sunt, *vt in l. in pecudum ff. de usur. & in l. 23. & 24. tit. 31. pars. 3. idque voluit Connam. lib. 4. commentariorum, c. 2. n. 2. Corras. lib. 5. Miscella, c. 8. n. 5. Menoch. lib. 2. de arbit. casu 49. a n. 7. & in terminis ita tenet Baeza de decimac. 23. n. 4.* ex qua resolutione inferitur, quod si vxor adduxerit in dotē aliquas ancillas, q̄ filios | constante matrimonio dominæ suae p̄creauerint, maritus non habebit earū partus tanquam fructus dotales vxoris, & ita tenet Baeza *vbi sup. n. 7. 10. Garc. in tract. de coniugali aq̄estio n. 167. 10. Guttier. de tutel. lib. 3. c. 30. a nu. 1. cum seqq.* Licet aliquando p̄rium iudicatum fuisse in Granatensi Can cellaria, testē ipse Baet. d. nu. 3. Sufficit. n. marito vel tutori, quod fructum operarū talium ancillarū p̄cipiat, qa hēc operē loco fructuum reputant, vt in l. in homines, & in l. fructus, ff. de oper. seruorum. In fetibus aut pecorum, p̄culdubio decimā illorū p̄cipiet, qa huiusmodi partus, vere fruct⁹ reputant, *S. in pecudum. Instit. de rerum diuisio. & in l. 22. & 23. tit. 31. p. 3.*

12 Rursus dubitat, an si tutor administrauit tutelam alicuius pupilli in hac ciuitate Vallisolelana, in qua lex p̄dicta fori (qua de decima tutori pstanta loquitur) cōsuetudine obseruatur, ibiq. bona plura minor habebat, plura ēs alia Vlysioponae, vbi d. lex fori non custoditur, an nō solum decimā bonorum Vallisoleto existentium, verum & Vlysioponensium habere debeat? In qua difficultate dicēdū vñ, qđ nō debeat hēc decimā fructuū bonorū Vlysioponae existentium, cū ibi lex fori nō seruetur. Vñ cū leges fori nulla vim habeāt, nisi quatenus in locis, vel prouincijs vbi obseruatur, ut in l. 1. Tau. ibi En loq̄ sono fueren vsadas y guardadas en los dichos lugares. Consequens vñ, qđ fructus bonorū Vlysioponae, non decimet tutor Vallesolelanus. Quae snia eo maxime suadetur, qa lex fori de decima tutoris disponēs, exorbitata iure cōi (quo attēto nullū salariū reportabat tutor p̄ labore administrationis bonorum pupilli, ut in d. l. a tutoribus, S. principalibus, ff. de admin. tut. & minime ampliari debet, vt notant communiter scribentes in auth. quas actiones, C. de sacros. eccles. Bart. in l. omnes populi, nu. 6. ff. de insti-

ria & iure, *Anr. de Rosellis in tract. de legislatione C. de causa finali seu effectiva, nu. 30. uers. ultimo pro ista per totum.*

22 Sed predictis non obstantibus, tria sunt probabiliora apparet ex sequentibus. Primo, quia mobilia in diuersis regionibus existentibus, iudicant non secundum locum, in quo sunt, sed secundum situm, provincie vel ciuitatis, in qua dominus illorum bonorum mobilium residet, ut tenet Bald. in l. mercatores per tex. ibi. C. de commercijs & mercato. Alex. in addit. ad Bart. in l. 1. col. penult. C. de summa Trini. & cons. 31. col. 2. vol. 2. & cons. 19. vers. 2. tamen. lib. 6.

23 Secundo, quia quod de capite, idem de membris est iudicandum, ut in l. cum in diuersis ff. de religio. & summi. fune. & fere in terminis, hanc sententiam tenet Castrensis cons. 374. lib. 2. quatenus dicit, quod supposita gluetudine, quae viget in Cabodistria, quod tutores superlucreus fructus bonorum pupilli, non videt cur non debeat et lucrari redditus in praestitorum, quos percipere debebat minor, ex in praestitis Venetijs factis. Et hac Pauli ratione motus hanc sententiam in terminis tenuit Baeg. de decima. c. 34. n. 7. facit regula c. accessorium de regul. iur. in 6.

Tercio, quia finis legis fori est, ut pro labore decima fructuum reum minoris tutori praestetur. Cum ergo pro labore tribuat, & tutor et laborauerit administrando patrimonium extra urbem & alijs in locis situm, neutique aequum erit, ut labor eius defraudet. Maior namque labor in administrandis bonis extra urbem existentibus, quam in alijs bonis, quae sita sunt intra urbem, versatur. Et ideo cum Boetio tenendum erit. Pro cuius sententia facit, quod dicit Pala. Rub. in Rubr. de donatione inter vir. §. 62. n. 31. quatenus affirmat, quod in querendis lucris inter maritum & uxorem quaesitis, debet attendi consuetudo domicilij mariti, etiam respectu lucrorum alio in loco adquisitorum. Idque tenet Bald. cons. 208. vol. 3. 10. Garc. de coniugali aq. n. 146. ubi alios pro hac sententia refert.

S V M M A R I V M.

testatoris, per uerba uniuersalia, distributio facienda erit in partes duodecim, secus si legatum fiat per uerbis nomina, dicendo, lego Titio tertiam uel quartam partem talis rei, quia tunc in tres uel quatuor partes distribuitur, ita ut si tertia legetur, in tres partes diuidatur.

- 3 Decima tutoris, an praestari debeat de qualibet re minori acquisita in ratione fructus, an uero in pecunia praestari satis sit?
- 4 Pars quotitativa alicuius rei, si ex legis uel hominis dispositione praestari debeat, non est de qualibet re deducenda, sed in alicuius arbitrio praestanda erit.
- 5 Legitima licet filijs debeatur ex bonis omnibus paternis, non tamen de qualibet re deduci debet, sed iudex arbitratur, qualiter diuisio facienda sit.
- 6 Praelegatum tertij, uel quinti, an de qualibet re deduci debeat, ad intellectum legis uigesime Tauri?
- 7 Distinctio auctoris circa fructuum deductionem, pro decima tutori ex bonis pupilli praestanda.
- 8 Praxis, adhuc a calculatoribus in deductione decima tutoris obseruata.
- 9 Decima an sit praestanda tutori, deductis expensis factis in fructibus colligendis pro rata?
- 10 Expensum in fructibus pupilli redigendis, fructus ipsos minuit.
- 11 Tutor si mille quotannis ex fructibus pupilli re collectis, quotannis quae centum soluit pro censu & annuo redditu ab ipso minore debito, an adhuc integra mille decimare possit, nulla oneris facta deductione?
- 12 Inducta ad augmentum, non debent operari diminutionem.
- 13 Tutor respectu decimae ex fructibus minoris deducenda, an lucro usufructuarij habeatur?
- 14 Tutor reputatur creditor minoris, respectu decimae fructuum, adquisitionum ex reb. pupilli.
- 15 Fructus decuntur, deductis rei oneribus.
- 16 Vfus fructus fundi tributarij, si alicui legatus sit pro certo tempore, an talis usufructuarius, tributa soluere debeat?
- 17 Decimam & expensas executionis, aliquacelsum an deducat, ubi bona sufficiunt executata, pro satisfaciendo creditore, de principali, pro quo facta executio?
- 18 Onus rei uenditae, an debeat computari, in pre-

- sio pro æstimāda decima gabellario soluēda?
- 19 Decima alguacello debita pro exsecutione, an de illa pecunia tantumq. ex venditione rerum pro exsecutione addictarū sit debeatur?
 - 20 Distinctio auctoris, circa computationem decima faciendam, quando fundus uenditus aliquibus oneribus est affectus?
 - 21 Pensione super beneficio Ecclesiastica imposita, an beneficiatus & pensionarius pro rata onera beneficio affecta, soluant?
 - 22 Decima qualiter sit deducenda per tutorem, ex fructibus pendens tempore sibi delata intela?
 - 23 Maritus an habere debeat pro oneribus matrimonij, fructus pendentes in fundo uxoris, tempore contracti matrimonij?
 - 24 Intellectus ad text. in l. fructus pendentes, ff. de rei vendicatione.
 - 25 Intellectus ad text. in l. in lege Falc. ff. ad legem Falc.
 - 26 Intellectus ad text. in l. cetera, S. sed si parauit, ff. de leg. 1.
 - 27 Legatum factum per testatorem exsecutari testamenti, censetur factum in remunerationem laboris in exsecutione impensi.
 - 28 Pars aliqua dotis, si marito ab statuto deferatur, & uxor marito legatum relinquat, an legatum imputari debeat in illa parte à lege vel statuto marito delata?
 - 29 Legatum factum tutori per patrem pupilli, an in decima debeat imputari?
 - 30 Legatum factum a marito uxori, censetur relictum animo compensandi cum archis à marito uxori debitis.
 - 31 Legatum factum creditori per debitorem quando animo compensandi cum debito factum censetur?

CAPVT XXX.

Decima tutoribus præstanda, qualiter ex fructibus minorum sit deducenda?

IN duobus capitibus præcedentibus adnotauimus, quibus tutoribus & curatoribus, seu alijs administratoribus, & de quibus rebus decima fructuum esse præstanda, modo autem videre libet, qualiter sit per calculatores hac decima deducenda, & computanda?

- 1 Et licet ex legis dispositione, ubi aliqua res in partibus est diuidenda, in duodecim par-

tes distribui debeat, ut in l. qui non militabas, & in l. interdum, S. si pater, ff. de her. insti. S. hereditas insti. eo. tit. Et in qualibet diuisione hanc regulam seruandam esse tradidit Bar. in d. S. si pater, & in l. codicillis. S. qui Semproniam, ff. de usufructu lega. In hac tamen decime fructuum deductione, in decem tantum partes distributionem faciendam reputo, prout in decima Deo debita scripsit Abb. in c. cum homines, de decimis, ubi tenet, quod quoniam alicui de aliqua re decima est præstanda, non in duodecim, sed in decem tantum partes res diuidi debet, idque eleganter voluit Bart. in d. S. si pater, ubi dicit, quod quoniam relinquit alicui, pars alicuius rei per verba numeralia, ut puta duas, vel tres partes talis fundi, iste fundus distribui debet in duodecim partes. Sed tamen si legatum quoræ fiat, utpote decimam, tertiam, vel quintam partem, quia hoc casu in decem, vel tres vel quinque partes (dumtaxat) diuisio & distributio rei fiet, & in hoc semper erit attendendus consensu hominum usus loquendi, quia hic præualet omni significationi verborum, ut tenet gl. in l. liberorum, S. quod tamen Cassius, ff. de leg. 3. & in l. quod si nolis. S. qui assidua, ff. de edictio. edicto. & ita tenet Guttier. de tutel. lib. 3. c. 22. per totum.

- Quibus sic ad euidenciam præmissis, dubi-
- 3 tati poterit, an decima sit de quibuslibet fructibus minoris deducenda, an vero sufficiat quod in pecunia valor illius illi soluatur? In qua difficultate Bar. in l. suis quoque, n. 10. ff. de here. insti. in est sententia, ut si ex dispositione legis vel testatoris pars quotitatiua alicuius rei alicui sit præstanda, non debeat deduci illa pars de qualibet re, sed arbitrio iudicis distributio fiat. Quam sententiam fundare nititur, ex text. in l. 2. C. quando & quibus quarta pars debeatur, lib. 10. ubi Bar. sequendo glossam ibi affirmatiue tenet, quod si alicui quota rerum debeat, non debet illa quota de singulis rebus deduci, & cum sequitur Bald. in Rubric. ff. de rerum diuisio. Alex. in l. in quartam v. 6. ff. ad legem Falc. Menoch. lib. 2. de arbitr. casu. 162. Pro qua sententia facit, quia ubicumque pars aliqua bonorum legatur, licet talis pars sit in obligatione, heredi tamen succurrit, ut suo arbitrio partem rei, vel æstimationem eius præstet, ut in l. non amplius. S. cum bonorum, ff. de leg. 1. & in l. fundi Trebatiani, ff. de
- 4

ff. de usufruct. leg.

5 Rursus quia licet filijs debeat legitima, i bonis parentum, non tñ est deducenda ex qualibet re particulari hñditatis, seu ex qualibet specie, sed diuisio faciēda erit, arbitrio boni viri, prius aīaduerso an res cōmodam, vel incōmodam diuisionem habeat, *ut sentent Bal. Imol. Alex. in l. Marcellus. S. res qua n. 10. ad Trebellian. Baeza ubi supra n. 7. Menoch. casu. 163. n. 22.* loquendo in deductione quartæ Trebellianicæ, & casu 164. loquendo in deductione Falcidiæ.

6 Verum aduersus pñdictam sniam vrget *tex. in l. 29. Tauri*, vbi casu, quo qs melioratus fuerit in tertio uel quinto bonorum, ex qualibet hñditaria re, tertium vel quintum deducit, vt patet ex ipsa lege, ibi. *En la parte de la baxiēda que el testador dexare.* Et hoc tenent ibi cōiter scribentes, Baeza *ubi supra n. 2. Lara de alimentis S. si mater, n. 58.* vbi tenet hanc deductionem faciendam fore, s̄m antiquum stylum Curia, qui vsu forensi iādiu receptus fuit: & hanc sententiam sequit̄ Guttie. *de iuse. lib. 3. c. 40. n. 3.*

7 Pro cōcordia tñ pñdictarum opinionum, distinguendū arbitror, an fructus p̄ tutorē recollecti de bonis pupilli, sint stantes, & tales, quod in partes diuisū nullum incōmodū adferant minori, & hoc casu ex ipsismet fructibus decima, de qua agimus, deducēda erit, ueluti si fructus consisterent in grēge, tritico, uel oleo, & similia. Cum ergo hoc casu pars tantā vtilitatē habeat respectu partis, quantā totū respectu totius, ex ipsismet fructibus deducenda erit, neque sufficit, vt estimatio illorū fructuū tutori detur, ex d. l. fori. ibi. Mantengalos de los fructos, y tome el diezmo para si. Quo fiet, vt si minor hñet t̄pe redditæ rōnis, mille amphoras vini ex fructibus uinearū recollectas, decima illarum in vino, & non in estimatione petere possit, quia decima fructuū, statim quod fructus ex bonis minoris recolliguntur, ipsi tutori ipso iure adquiruntur, ex d. l. fori dispositione. Si tamē salua rei substantia decima deduci non posset, ueluti qñ ex equabus minoris duo vel tres equi producti sunt, sufficit vt estimatio decimæ valoris taliū equorum soluatur, ita distinguit Tellus Ferdinā-
8 *du in d. l. 20. Tauri. n. 7.* Aliter tamē se hñt

cōis fere totius regni praxis. Solet nāq. p̄ calculatores fieri cumulus oīum fructuum, tam præsentiū & existentiū, q̄ consumptorum, & his iusto p̄tio æstimatis, deducunt decimā totius æstimationis, & hanc vel adiudicant tutori, vel si debitor appareat, qđ illi p̄tinet in calculo recipiunt. Sed iudicio meo hoc non deberet fieri absq. voluntate & consensu tutoris, vel curatoris, saltim respectu fructuū adhuc existentium, cum pñdicta lex fori exp̄sse dicat, quod recipiat decimā fructuū. Pro qua snia facit doct̄. Bart. *in l. cum qui in fine principij ff. de his quib. ut indignis*, vbi tenet, q̄ qñ alicui debent̄ fructus, non p̄t compelli, vt æstimationē recipiat, maxime vbi fructus exstant. Pluraq. p̄ hac sententia congerit Baeza *de decima c. 32. n. 2. cum seqq.* vbi plura pro hac opinione recenset fundamenta.

9 Vltius dubitat̄, an hac decima fructuum tutori debita, praestari debeat deductis expensis? Et quidem qđ ista difficillima visa fuit Bactio *in suo tract. de decima tutoris c. 29. per tot.* Vbi postquā multa hinc inde aggregauit, tandem in ea residet snia, vt expensę deduci non debeant, hancq. iuris institutis magis congruere, affirmatiuam vero maiori æquitate fulciri asseuerauit, & hanc æquitatem probare conatur Barbosa *in l. fructus, n. 21. ff. sol. matr. Guttie. de tutel. lib. 3. c. 37. n. 2. latissime.*

Contrariam tñ sniam, imo quod neque iure, neq. æquitate negatiua snia fulciri possit tenet Io. Garc. de expensis, c. 1. n. 20. cum tribus sequentibus, & quia vterq. (suis in locis) & argute & erudite loquit̄, relectis superfluis, ego meam sniam, hac in re p̄pone re decreui. Et in p̄posito dicēdum existimo, quod tutor decimā partē expēsarum in colligendis & curandis fructibus, sibi imputare debeat, alias vero nouem partes minori imputent̄. Confideo namq. hos minores, & tutores, instar duorū sociorū se hñe, quorum alter operam, alter pecuniā tantū ponit, & in societate confert. Vnde cum hoc casu, & in oībus alijs, in quibus expendendum uenit, rōne colligendorū fructuum, q̄libet p̄ parte lucris expensas ponere teneat. *l. Musius ff. pro socio l. non amplius ff. de leg. 3. & nullus sit casus, q̄ hoc genus deductionis*

nis impediatur, ut in l. fundus qui ff. famil. er-
cisc. & cum non dicantur fructus, nisi dedu-
ctis expensis, ut in l. quod in fructibus, ff. de
usur. ibi. Quod in fructibus redigendis expen-
sum est, non ambigatur, ipsos fructus diminu-
re debere. Si alter locius decimam partem lucris,
siue fructuum reportare debeat, illi et decima ex-
pense atringere debet: siquidem ratione ex-
pense fructus et diminuuntur, & sic erit
intelligenda predicta, l. 2. fori, ibi. Mantenga-
los de los frutos, y tome el diezmo para si, por
su trabajo. Et ita in puncto concludo, quod de-
cima partari debeat tutori, vel curatori, & si-
milibus, deductis in computatione expensis pro
rata decimae, quae illi tribuitur, & predictam ra-
tionem adduxit Baeza d. c. 29. nu. 7. quae
mihi satis urget.

Sed modo pone, quod super bonis & pa-
trimonio pupilli, erat impositus & constitu-
tus annuus redditus de centum, & ex fructi-
bus dictorum bonorum, vel redditibus, collige-
bantur ducentum quotannis, dubium erit an
tutor decimam deducere possit de illis du-
centis, quae ipse ex bonis pupilli percepit, an
vero de solis illis centum, quae supersunt, de-
ductis oneribus patrimonio pupilli adiun-
ctis? Et dicendum est, quod illa decima de-
cimare possit, siquidem ipse laboravit in re-
collectione eorum: Lex enim fori de qua agi-
mus, pro labore a tutore impensa in recolle-
gendis fructibus minoris, & alijs oneribus
administrationi annexis, decimam fructuum
huic tutori concessit, non habito respectu ad
onera rebus pupillaribus annexa. Quinimo
& ultra collectionis laborem, alius labor
tutori accrescit, scilicet in soluendis debitis mi-
noris patrimonio iniunctis. Aucto igitur labo-
re non deberet decima diminui, quia inducta

ad augmentum non debent operari diminu-
tionem, ut in Clementina exius de Paradiso, &
ibi Cardinalis de verb. sign. Albert. Brun. in
tract. de augmento & diminutione. concl. 6. n. 1.

Secundo pro hac sententia facit, quia tutor re-
spectu decimae instat usufructuarij habet,
ut potest, quia pro labore quotam fructuum per-
cipiat. Igitur cum usufructuarius integros fun-
di percipiat, non deductis oneribus rei, ut no-
tat Bart. in l. si per text. ibi, n. 2. & in l. genera-
li §. si ff. de usufr. eodem modo tutor vel curator
ratione aeris alieni a minore vel super eius bo-

nis debiti, nullam diminutionem decimae fru-
ctuum habere debet.

14 Tercio, quia iste tutor loco est creditoris ha-
bet, respectu eius quod pro labore habere debet,
sed debitum unius creditoris non diminui-
tur, ratione alterius debiti, ubi bona debitoris
utroque creditori sufficiunt, ergo neque de-
cima tutori debita pro labore, diminuenda
erit, alijs instantibus creditoribus pupilli.

15 Quarto, quia licet verum sit, quod fructus
dicantur deductis expensis, ut supra late proba-
uimus, ex text. in l. quod in fructibus ff. de u-
sur. tamen nulla lege cautum habemus, quod
fructus dicantur deductis rei oneribus. Pro quibus
fundus, vel dominus fundi tenetur, non au-
tem tenetur usufructuarius, ut in aush. de colle-
10. §. nullus, & in l. litibus, in fi. & in l. hi pe-
nes, C. de agricol. & cens. lib. 11. Octau. Osasco
dec. 73. n. 3. Differunt namque multum expen-
sae fructuum, & onera rei, & ideo a separatis,
illatio fieri non debet, ut in l. si ff. de calum-
nia & in c. 2. de transla. pralato. Et pro hac sen-
tentia est text. phoenix in iure in l. qui concubi-
nam §. qui orios ff. de leg. 3. quo cauetur, ut si
alicui legatus sit usufructus alicuius fundi
tributarij, usufructuarius integros fructus
percipiat absque deductione & solutione tribu-
ti, quia eius solutio impedit domino fundi tributa-
rii vel eius heredi. Et pro hac conclusione facit
sententia Rebuff. in constit. regni Francorum
tit. de literis obligato. art. 2. gl. unica n. 8. qua-
tenus tenet, quod de decima siue expensae exe-
cutionis debent deduci pro executoribus, et
si non supersint bona, ex quibus creditori sa-
tis fieri possit. Et eum refert & sequitur Auend.
loquendo in decima executoris, 2. p. de
exeq. mandat. c. 17. n. 10. vers. & quod expen-
sa. Pari igitur ratione tutor integram decimam
percipiet de fructibus rerum pupillarium, et
si ea deducta, non supersint fructus, ex quibus
minor possit alimentari.

Contrariam tamen sententiam tenet Baeza
de decima tut. c. 27. n. 9. cum aliquibus se-
quentibus. Arguit namque a legitima filio
debita, quae tamen aere alieno minuitur, ut in
l. Papinianus, §. 4. ff. de inofficio testa. ma-
iori ergo ratione in decima tutoris hoc ipsum di-
cedum erit, cum aduersus ius commune lex fori
fuerit constituta, & eum sequitur Io. Gut-
lib. 3. de tutel. c. 34. nu. 3.

Se-

Secundo mouetur, ex regula tex. in l. *Marius ff. pro socio*. vbi illud tantum ratione lueri socijs cōdicatur, quod superest deductis expensis, & ære alieno.

18 Tercio mouet, ex doctr. Bal. in l. *non amplius ff. de leg. 1.* quatenus dicit, qd si ex quacumq. re, decima sit soluenda, si res hæc vendita, solutioni alicuius anni redditus sit affecta, hoc onus non dēt cōputari in pretio, p decima deducenda, sed prius onus erit deducendum, deinde ex reliquis decima præstabitur.

19 Quarto fundat ex doctr. Auend. ubi sup. quatenus tenet, quod decima executori debita deduci dēt instar pecuniæ, que parti executori soluit, quam sniam tenuit etiam Mexia in *pragm. panis concl. 2. n. 94.* ubi plura alia ad corroboracionem huius sententiæ adducit, cui ego addere audeo, quod hæc decima alguacelli deduci dēt tanquā expensa in re, uel quantitate debita facta, quæ omni casu deduci dēt. Nullus enim est casus, qui hoc genus deductionis impediatur, l. *fundus qui ff. famil. ercisc.*

20 In hac tñ difficultate, iudicio meo distinguendum foret. Aut enim pensio soluenda, venit pstanda, p fructibus, q ex fundo colligunt, put soluit emphyteota, & similes, & hoc casu solutio talis pensionis ad dñum proprietatis spectat, ita vt vsufructuarius huius rei emphyteoticæ, ad nihilum teneat. Aut pensio siue onus rei solui dēt de ipsismet fructibus, & hoc casu vsufructuarius p rata vsusfructus, quē pcipit, soluere onera rei erit obnoxius. Quā distinctionē colligo ex his, quæ notat Accurs. in d. S. *qui ortos, quem sequitur Bart. addit. in l. vsus fructus la 2. verbo vsus fructus ff. de vsufructu, & eam tenet Lara de alimentis S. sed si filius n. 36.* Ex qua distinctione dicendū erit, quod si minor teneat aliqd quotannis soluere ex fructibus sui patrimonij, pculdubio vera sit snia ex Baet. sup. relata. Si tñ vniuersum patrimonium minoris, ex cuius bonis fructus pcipiunt, sit hypothecatum alicui annuo redditus soluendo, uel pstationi annuæ, p dicendis aliquibus annuierarijs, tutor possit decimare oēs fructus collectos ex talibus bonis, dūmodo in oī euentu, minor ex hmoi fructibus alatur. 22 Hoc enim fuit pceptum legis fori intentū, vt

capitale minoris esset sēper intactum, ut patet ex eius verbis, ibi, *Mansengalos de los frutos, y tome el diezmo para si.* Quod & in Francia, & Cabodistriæ puincia, hoc ipsum solum attendit, ut capitale siue patrimonium pupilli sit incolumen, tpe redditæ rationis, vt supra c. *precedenti in princip. ostensum est.*

21 Ex qua resolutione colligit, quod si beneficium ecclesiasticū, affectum sit onere aliquid soluendi, uel patrono, uel alicui alij, aliquam partē fructuum debeat non solum proprietarius verum & pensionarius p rata fructuum sibi attingentium, huic oneri sit obnoxius, vt in c. *constitutus, de religio. domibus.* Et hanc conclusionem late psequitur Dec. *conf. 156. Cassan. in consuet. Burgund. rubric. 4. S. 6. n. 7. vers. & super Gigans in tract. de pensio. q. 38. Rebus. de pacificis, posse. 70. n. 120. Tirrag. de primog. q. 75. n. 10. Albar. Valascus de iure emphy. q. 17. n. 9.* vbi hmoi sniam dicit notabilem ad decisionē cārum. Idq. sine dubio pcedere, nisi aliud suadeat longa & inueterata consuetudo, in materia decimarum, a Summo Pontifice Regi nro Philippo concessi. Concludit nāque, quod Rex noster, p rata illorū fructuum, quos pcipit, teneat ptribuire in oneribus tali beneficio iniunctis. Si tñ ille, in cuius fauorē pensio constituit, cupit uelut similitē cōtributionē, consultius faciet, si in bulla pensionis hanc clausulā inseri faciat, scilicet quod illā pensionem Papa concedit, liberam ab oī pensione, collecta & tributo imposito, siue imponendo, & ita practicatū fuisse p curiales peritos testat Ioan. Gare. de expensis c. 11. n. 58. Alias enim dubium non erit, quin tam beneficiario, q pensionario, p rata fructuum, quos ex bñificio pcipit onus in dictū cōtingat. Et hæc sniam fouet nimis decisio tex. in l. 20. tit. si p. 3. ibi. *Deben pechar cada vno communal mente por lo que le viniere.* Hinc et infertur intellectus, ad tex. in l. *hactenus & in l. si pendentes, S. si quid cloacarū ff. de vsufructu.* sic et venit intelligendus tex. in l. 12. tit. 31. p. 3. ibi. *E si diezmo o otro tributo, o pecho alguno uniere a salir de la cosa en que le otorgaren el vsufructo, el lo de ne pagar del fructo que li enare ende.* Debet enim intelligi cum distinctione, de qua sup.

Vterius cōtrouerti poterit, qualiter tutor deducere debeat decimam ex fructibus tempore

re delata tutela pendensibus, in terris, vel vineis, siue hortis minoris? Et dicendū vñ, qđ nullā ex illis decimā deducere possit, sed integraliter ad ipsum minorem ptineāt, put ptinet fundi, in qbus pendent fructus, cum fructus pendētes pars integralis fundi censcantur, *ut in l. fructus pendentes, ff. de rei vend.* Pro qua cōclusionē facit sentētia Alber. 2. p. suorum statutorum, q. 226. vbi tenet, quod fructus maturi tpe, quo finitur vsusfructus non ptinent ad hñdē fructuarij, sed oīno cedunt dño pprietatis. Rursus, qalicer hāeres lucratur fructus hñditatis, ita vt eos in Falcidiam imputare non debeat, *ut in l. rōne, ff. ad leg. Falc.* tñ vbi fructus iam erant maturi tpe mortis testatoris, hāeres illos nō lucratur, sed eos, put alias res hñditarias restituere tenetur fideicommissario, & sic p Trebellianica vel Falcidia deducenda imputantur, *ut voluit Iac. de Aren. in l. si qs bonorum, ff. de leg. 1. quem ibi sequuntur Bal. Alex. & Ias.* Et hanc sniam tenēt plures alij relati à Menoc. *de arbit. casu 252. lib. 2.* Et hanc sniam in terminis tutatur Baeza pluribus alijs fundamentis adductis *in tract. de deci. c. 28.* vbi indubitanter tenet, quod ex fructibus pendensibus nullam tutor deducere possit partem.

Sed p̄dictis non obstantibus, affirmatiua snia magis emulcet, s. quod saltim p rata laboris impensū in illis recolligendis, decimā hñe debeat. Lex. n. fori, habet respectum ad laborem (dumtaxat) in colligendis fructib⁹ impensum, prout ad laborē in seminandis, curandis, & cōseruandis adhibitum. Cum ergo tutor in dictis fructibus recolligendis laborauerit, certo tpe anni, p illius tpi rata, decimam ēt deducet: qā æquum non esset, quod illius labor vllō tpe vacuus esset à mercede. Laboris namq. sui stipendium qlibet accipere debet, *ita Luca, c. 10. Rursus quia, ut habetur Deuteronomio c. 25.* boui triurantios allegari non debet. Proportionabiliter. n. ad laborem lucrum p̄stari oportet, put loquendo in socijs mercatoribus tenet Conradus de p̄ctibus, vbi dicit, quod mercatores pnt aliqd lucrari p̄portionabiliter ad suas occupationes, quas habent, trāsferrendo & exponendo merces ad cōe forū, cui ad stipulatur, quod dixit Apostolus 1.

ad Corinthios. vbi vnusquisq. sū suum laborem mercedē recipiet, facit ēt tex. in l. Scio amico ff. de annuis loga. ibi. Quia labor & pecunia diuisionem recipiunt.

Rursus p hac sententia facit, qā si vxor tradidit marito fundum cum fructibus illo pendensibus, maritus p rata laboris impensū in illis colligendis, ratam ēt fructuum sibi acquirit, *ut in l. diuortio in principio. ff. sol. matr.* Quam cōclusionē ibi deducit Paul. qā eam dicit menti tenēdam, & cum sequitur ibi Cuma. Alex. & Ias. Scopus, namque huius p̄mij marito, s. & tutori à lege p̄stiti, est labor, quod ab vtroq. impendit in colligendis & cōseruandis ac distrahendis hñmōi fructibus, & onus alimentandi pupillum sine vxorē, *ut in l. pro oneribus. C. de iure dotium, & in d. l. fori.* Et hanc sniam tenet etiā Guttier. (post hāc scripta visus) *in tract. de tutel. lib. 3. c. 39. n. 13. & c. 41. per totum,* vbi agit, an tutori debeat decima potius anni, in quo decessit, etiam si nondum totus annus sit lapsus.

Et tenendo istam sniam non obstat tex. à Baetio p̄ pria snia adductus ex d. l. fructus pendentes, quatenus pbat, quod fructus pendentes in fundo tpe sniæ cedunt ei, in cuius fauorem sentētia lata fuit, eo quod pars fundi reputetur: qā dupliciter responderi poterit primo quod non pprie, pars fundi reputatur, sed improprie, cum text. ipse dicat, quod vñ pars fundi. Illud enim verbū vñ, denotat improprietatem, *ut in l. naturaliter. ff. de acquir. posse.* Vel secundo & meli⁹ rñdetur, quod illi fructus pendentes non cēsentur pars fundi integralis, numeralis, vel quotitatiua, siue p̄dicamentalis, sed est pars quædam integralis respectiua, habito respectu ad præsentiē eiisdē fundi statum, ad hos scilicet, vt petitor in restōne fundi, & fundū & pendentes fructus p̄cipiat, quos ex natura rei vendicationis hñe dēt, & ita declarat Coua. *lib. 1. Variac. 3. n. 2. c. 15. n. 1.*

Neque ēt obstat quod fructus maturi augent hñditatem, vt in l. in leg. Falcidia, p̄ pria opinione à Baetio adducta, qā ille tex. loquitur, vbi agitur de deductione Falcidiæ, quo casu quilibet fundus hñditarius, vel vniuersa hñditas iudicatur & æstimatur sū p̄sentem statum, tamquā vnū corpus integra

le ad hoc vt Falcidia, vel Trebellianica deducatur, ex ipsismet rebus hēditijs, in quib. colendis, vel beneficiandis ne vtiq. hēres laborauit. Vnde p iniquum esset, vt pēperet hēres fructus, quos non laborasset: qui enī non laborat non manducat.

26 Neq. ēt oberit aliud fundū, à Baetio adductum, in quantū dicit quod fructus de pximo recolligendi, habent p recollectis, ex tex. in l. cetera S. sed si parauit ff. de leg. 1. qā regula illius text. simpliciter & absolute sumpta, nō est vera, vt ex multis ostendit Palat. Ruben. in rubr. de donatio. S. 38. per tot. & maxime, n. 11. vbi distinguit, an simus in fauorabilibus, uel odiosis. Quinimo & si qs vendiderit fundū fructibus pendētib. & iā maturis, non habebunt p recollectis, ita ut venditori cedāt, sed p rata emptori & vēditori accedant nisi aliter actū sit inter partes. Et hāc est vera & cōis snīa, vt elegāter ostēdit Ioseph. Ludou. dec. 79. per tot. Ex q bus cōcludo, quod cū in casu, de quo agimus, solū attendat ad laborē tutoris, vel curatoris, si in fructibus colligendis, cōseruandis, & distrahendis laborauit, oīno p rata eius, qd laborauit, decimā hēre debeat, ex sup. relatis

27 Præterea & in pposito dubitabit, an si p pupilli, tutori quē filio suo pstituit aliqd legauit, illud legatū debeat in decimā imputari? Et dicendū vī, quod debeat imputari, eo quod aīo ppenfandi cum decima (ex dispositione legali debita) pcessum videat, ex doct. Ang. conf. 163. vbi tenet, q si testator

28 executori sui testī aliqd reliquit, vī relictū in satis factionem laboris in executione testī impendendi. Et eandē snīam tenet Alex. in l. 1. n. 4. ff. de leg. 2. & eorum snīa suffragat, ex doct. Alberici, Bar. & Alex. in Auth. præterea, C. unde vir. & vxor. vbi Sal. & Ias. simul affirmāt, quod si ex dispositione statuti, superstiti pugi pauperi, quarta bonorū pugi pdefuncti debeat, si moriens aliqd superstiti legauerit, dēt tale legatū in quartā sibi debita imputari. Et hāc eādē snīam tenēt Alder. & Imol. in l. si cum dotē, S. si pater

30 per tex. ibi. ff. sol. matr. facitq. doct. Rode. Suarez in tit. de las arras, nu. 36. versitem in debitore, vbi dicit, q legatū vltus fructus vxori à marito relictū, cēset factū aīo ppenfandi

cum anhis, donatione pp nuptias, & alimentis anni vidualis, siue ēt cum vestib. lugalibus, & cum oībus alijs, quæ uxori debebat, ex dispositione legali, statutaria, & p suetudinaria. Et hanc snīam sequit Franc. Marc. dec. 819. 1. p. Causal. de usufructu mulieri relicto, n. 52. Sim. de Pratis in tract. vlt. volunt. lib. 4. dubitat. 6. & conf. 182. Couarr. in c. officij, de testamentis, nu. 8. & 9. Tellus Ferdinand. Gomet. & Palat. Ruben. in l. 16. Tauri. Greg. Lup. in l. 8. tit. 6. p. 6. gl. verbo, l. finca, & in l. 16. tit. 9. p. 6. Peralta in l. Lucius de lega. 2. n. fi. Baeza de non meliorandis filiabus, c. 20. per tot. Palat. Ruben. in repetit. Rubr. S. 27. Matienzo in l. 7. tit. 9. gl. 1. lib. 4. Becop. Affl. dec. 44. per tot. & dec. 138. Galdensis de arte testandi, tit. 6. cautel. 5. Campes. de dote 1. p. q. 36. Boer. dec. 9. & 92. Et loquēdo in indiuiduo nīa qōnis hāc snīam tenet Baeza de decima c. 5. n. 21. vbi expresse dicit, quod legatū relicto à pē minoris eidem tutori, cum decima ex dispositione legali sibi debita ppenfari dēt, ita ut tāto minus tutor ex fructibus & redditibus minoris recipiat, quantū ex caussa legati à pē sibi relicti pēcipit. Et ita tenet ēt Guttie. de iusel. lib. 3. c. 5. n. 9. sub certis tñ declarationibus.

Predictā tñ Baet. snīam verissimā reputo, ubi ex pietatibus, uel alio mō pstitisset, eā suis pīs volūtate, vt cū decima ppenfaretur.

31 Secus tñ si nō appareret de tali volūtate: hoc. n. casu, magis cēset legatū, ut alliciat illū ad melius administrādū bona & patrimoniū filij. Regula nāq. supradicta, qua cauet, qd si debitor ex dispositione legati, legatū aliqd suo creditori reliquit, intelligit factū legatū aīo ppenfandi cū debito, locū hēt: qn ipse debitor legat. Sed ī nō casu nō dēt decimā pē, sed si filius, & qn hēres est debitor, legatū à testatore creditori hēdis factū, neutiq. cū debito hēdis ppenfat, ut notat Abb. in d. c. officij, n. 4. Et ibi eū sequunt Ant. de Bu. & Imol. Ias. in d. auth. præterea n. 20. C. unde vir. & vxor. idq. mutata opinione, tenet idē Bac. ubi ē. n. 39. vbi primā uerā intelligit, qn eā fuisse pīs volūtate pstitit, qd aīo cū decima cōpenfandi legauit; alias secus, ibiq. ad argumenta pro pīa parte adducta argute & erudite (suo more) respondit.

KK

Ha.

Hactenus in tribus capitulis præcedentibus aliqua, quæ ex tractatû de decima tutoris (elegantè a Baetio composito) deduximus, huic nostro tractatui applicauimus, & frequentius in causis rōciniorum versari, & agitari solent. Qui tamen latius, & diffusius videre omnia ad decimæ materiam pertinentia aff. Etauerit, ipsum legat, quia plura utilissima & scitu dignissima ad saturitatem congeffit, quæ omnia nouissime transcripsit Ioan. Guttie. in tract. de iuselis, 3. p. per tot.

S V M M A R I V M.

- 1 Rationes priuatim dispuncta, & calculata, quando executione mandari possint?
- 2 Rationes priuatim dispuncta, instar priuati instrumenti habentur.
- 3 Instrumenta priuata interim quod in iudicio (præsentè tabellione) non recognoscuntur, minime executioni mandantur.
- 4 Confessio reliquorum, facta ab administratore, uel alio debitore coram tabellione, nihil nocet consentienti.
- 5 Rationes priuata parte reliquata recognita in iudicio, uel in pactum deducta, executioni mandari possunt, instar sententiæ, uel instrumenti publici & guarentigij, etiam si a iudice non sint approbata.
- 6 Rationibus priuatis coram iudice productis, quæ a iudice sit petendum, quid uel ipse provideat?
- 7 Executio liquidi an p. illiquidum retardetur?
- 8 Praxis in executione rationis, de mandato iudicis dispuncta, per calculatores a partibus nominatos.
- 9 Rationes dispuncta per calculatores a partibus electos, in eo quod sunt concordēs, & a iudice confirmantur, an semota appellatione executioni mandentur?
- 10 Iudex delegatus pro executione, & liquidatione alicuius cartæ exsecutoria, an prius quam rationes exsequatur, illas approbare debeat?
- 11 Executio liquidati virtute sententiæ qua in rem iudicatam transiit, in ipsam sententiā, qua executioni mandari dicitur fundatur.
- 12 Condemnatus ad reddendum rationes, uirtualliter est condemnatus, ad solutionem reliquorum.
- 13 Condemnato administratore, ad hoc, ut ratio-

nem reddat, reliquis apparentibus, absque alia uona condemnatione pro illis exsecutari potest.

- 14 Gerundum in oratione appositum, inducit conditionalem dispositionem.
- 15 Condicio si in specifica forma non adimpleatur reddit actum nullum.
- 16 Forma dat esse rei.
- 17 Liquidationis articulus, causa cognitionem (saltem summariam) requirit.
- 18 Fideiussor qui prestari debet in executione reliquorum, an debeat prestari antequam præceptum de exsequendo provideatur a iudice?
- 19 Sententia est nulla, si omittantur ea, quæ sunt ordinis.
- 20 Ordine legis omisso, ordinabile vitatur.
- 21 Rationes parte absente dispuncta, an aliquo casu exsecutari valeant?
- 22 Sententia lata contra administratorem positi, uel annonæ frumentaria, ad hoc ut rationes reddat, an ratione facta eo non citato, ad reliquorum executionem iuri procedi possit?
- 23 Executio fieri potest absque strepitu, & figura iudicij, ubi notarie de debito constat.
- 24 Dictio mox, quid importet in iure.
- 25 Confessi & conuicti damna, recolliguntur.
- 26 Triticum ex publico horreo, uel posito usurpatum, an aliquo incremento restitui debeat, ipsi posito uel horreo.

C A P V T XXXI.

Rationes legitime dispuncta & calculata, qualiter, & quando executioni mandari possint?

Rationes, de quibus agimus, dupliciter fieri solent. Aliquānamque inter priuatos (ut aiunt) parietes ab ipsismet partibus accersitis amicis dispunguntur: aliquā ēē p. modum iudicij p. tētiōis, & p. cedente snia (qua iubet, ut quilibet ex partibus litigantibus, suum rōnalem nominet) ad calculādū, & ideo operę p. tium erit, ut de forma exequēdi h. mōi rōnes, nōnulla aīaduertamus. Et in primis videndū erit, de rōnibus bonorū Reipublicæ priuatim dispunctis. Et in p. posito dicendū erit, quod si p. priuatos calculatores dispungant, & quantum sit reliquū finale appareat, et si co. a tabellio.

lione a partibus fuerint subscriptæ, & approbatæ, adhuc executioni mādari non poterunt, donec corā iudice a partibus fuerint pductæ, & recognitæ, *ut voluit Bald. conf. 134. vol. 3. quem refert & sequitur Nic. Boer. dec. 295. n. 14. Ausles in c. prato. c. 30. gl. verbo, faga pagar. Parlad. lib. 2. rer. cotidia. c. fi. 1. p. §. 6. n. 1.* vbi tenent, quod hmōi priuatæ rōnes, tunc demū executioni mandari poterūt, qñ partes iam illis acquieuerint, easve coram iudice pbauerint. Nam & si extra iudicium approbent (et pñte tabellione) adhuc nisi in iudicio fuerint recognitæ, executioni mandari non poterunt, eo quod interim quod rōnes priuatim dispunetæ, nō recognoscunt a partibus in iudicio, instar priuati instri habent, cū hmōi priuatis instris nulla fides adhiberi debeat, donec in iudicio fuerint recognita, *ut in l. instrumenta domestica. C. de fide inst. & in l. 5. tit. 21. lib. 4. recop.* idque in terminis nñs firmavit Bart. *in l. instar. n. 16. C. de iure fisci, lib. 10.* vbi dicit, quod confessio facta a parte apud tabellionem officij, nihil nocet cōfidenti, et si pñteat, se in quātitate p calculatores declarata, esse reliquatū. Et in terminis dixit Bart. *in l. instar. n. 16. C. de iure fisci, lib. 10.* quod & si pars reliquata, cōfiteat, se debitorem esse de reliquis, apud tabellionē officij, adhuc executioni reliqua mandari non possint, nisi in iudicio rōnes fuerint pductæ, & a parte reliquata recognitæ. Secus tñ si in pñtum huiusmodi rōnes & reliqua transissent, quia hoc casu, ut quilibet alius pñtus executionem mereret, *ut tenet Girondas de Gabellis, 2. p. §. 1. n. 19. Guttier. in practicis, lib. 1. c. 37. n. 2. Azue. in l. 2. tit. 6. lib. 3. recop. Castellus a Bobad. in Palitica prato. lib. 5. c. 4. n. 84. Parlad. lib. 2. rerum quōtidia. c. fi. 1. p. §. 6. n. 1.* Pro qua snia adducit tex. *in l. 1. §. prater ea. ff. de contrario & util. tuse. Sed si reprobata est hac reputatio, & acquieuit, non debet iudex contrario iudicio id rescire.* Pro qua snia facit, quia adus alioq nullus, pñmari pñt, si partis illi accedat cōfensus, *ut tenet gl. in l. 2. C. cōia viriusq iud. idq. tenet Bobadil. vbi sup. vers. como tambien.* Cōfctis igit hmōi priuatis rōnib. si pars q alterā reliquauit, petat, vt calculatores illas corā iudice pducāt, & illis pductis petat a iudice, vt parti reliquatæ p-

cipiat, vt iuret an in tāta qñtitate fuerit reliquata. Qd si itā rem se hñc declarauerit, & pars, cui rel qua debent, executionē taliū id nū petierit, instar instri priuati recogniti ad petitionē creditoris executio fieri dēt. Si vero pars reliquata se grauata dicat in rōnibus, & a calculis appellauerit, appellationi deferēdū erit, *ut voluit gl. in autentico de sanctis Episcopis §. economos, verbo repetitionem,* nisi ī casu, de quo ibi, similib⁹, ī q b. speciali rōne, sc. cultus diuini nō minuēdi semota appellatione, ad executionē priuatarū rōnū pcedit, vt patet ex tex. ibi *Non enim concedimus. pra dictis personis, pro memoratis causis, ante examinationē & exactionem debiti. proprios Episcopos declinare, & ad alia venire iudicia.* Vbi Bar. dicit, nota hic casum specialē, in quo pēdētē appellatione, mādāt sententia executioni, Regulariter tamen q hāc est concors omnium scribentium sententia.

Si vero pars reclamauerit, & rōnes reuide ri p alterū calculatōrē affectauerit, alius rōnalis ad reuidēdū rōnes eligit, & noīat p iudicē, ac demū, qd iste pbauerit, iudex cōfirmabit, & executioni mādabit, *ut voluit Parlad. nbi sup.* Si tñ a qbusdā parcellis reclama uir, alijs vero assenserit, qd sine pñtroueria est, pcedētē iudicis cōfirmatione executabitur, quia executio liq di p illiquidū nō retarda: maxime si reus alicui qñtitati iā acquieuit, & ita voluit Soc. *conf. 24. col. 11. ver. & primo vol. j. & conf. 256. col. 3. ver. aliquando, vol. 2.* Cui⁹ snia in hoc casu irrefragabiliter erit intelligēda, cū celsēt incōueniētia, de q b. egimus *sup. c. 21. dū tractauim⁹ de executione introitus, ante q exitus reciperetur faciēda.*

Secundo uero casu, sc. qñ rōnes fuerūt redditæ, pñtextu alicuius catē executoriē cuius virtute calculatores a partib. fuerūt noīati, & ipsi cōcordi iudicio in certa qñtitate reū reliquatū esse iurauerint, pductis corā iudice rōnibus, copiā illarū, partib. pñstabit, ipsiq illas pñdicent in his, in q b. se grauatos senserint, ac demū sigillatim & in specie suā grauamina explicabūt, nō tñ gñaliter & sub inuolucro, quia si hmōi allegarent grauamina, minime retardāda foret executio, cum generalitas confusionem pariat, *ut in l. legato generaliter ff. de leg. 3. Hiero. Auenion. dec. 173 nu. 6.* Et si pars, quæ se grauata dixerit,

ad pbandum se offerat, dato sibi termino ppetenti (arbitrio iudicis) pbatones suas faciet, & corā iudice pducet, & publicatis pbatonib. cōcludet. In causa arbitraria nāq. redacta sunt ad instar iudiciorū, *ut in l. 1. ff. de arbitris*, & neq. partes hęc substatialia iudicij remittere possent, *ut tenet Bar. in l. societatem §. arbitratorum n. 9. ff. pro socio*. Et ita practici in Cancellaria Vallisoletana testat Monteros. *tract. 5. n. 7. & 8. fol. 79. col. 2 10. Guttier. pract. q. lib. 1. q. 37. n. 3.* & statim iudex, circa iniusticia partium & errores a partibus allegatos sententiā suā pferet, ap probando vel reprobando istorum calculatorem vota, put sibi de iure melius apparuerit, & statim, quod pfirmatum fuerit, executioni mādabit, semota qualicumq. appellatione, vel reclamatione. *ut in l. si. sis. 21. li. 4. recop. ibi mandamos que en lo que se confirmaren los contadores nombrados por las partes, fiendo confirmado por sententia del juez que de la causa conociere se execute sin embargo de appellacion*. Ex cuius legis decisione, vñ approbata, decisio. dicti. S. *aconomos in uniuersum, & ita tenent Parlad. & Bobad. & reliqui supra citati, ubi s.* Interim tñ, qđ calcul⁹ à iudice cōfirmatus nō fuerit, administrator debitor reliquat⁹ nō efficit, *ut tenet Bar. p. tex. ibi in l. instar C. de iure fisci. li. x. Surd. dec. 216. n. 47*

10 Sed fortasse dubitabit, an iudex exsecutor alicuius carta executoria, ante qđ rationes (virtute eius) confectas exequatur, illas approbare debeat? Et dicendū vñ, quod et si illas nō approbauerit, executioni mādare possit, qđ executio sniā, in ipsamet sentētia & iudicis pcepto de exequēdo dato fundat, *ut in l. 2. C. de usur. & fruct. lega. Paris. conf. 69. n. 30. & 32. lib. 1.* Quinimo ex eo solo, qđ qđ ad reddēdā rōnē su t cōdēnatus virtualiter cēset cōdēnatus ad reliquorū restōnē, nullo alio adminiculo uel sentētia iudicis interueniente, *ut voluit Affl. dec. 157. Azeuet. alios referens in l. 22. sis. 6. lib. 3. recop. n. 9*

14 Aduersus tñ supra relata, facit tex. in d. l. si. ibi. *fiendo confirmadas por el juez que de la causa conociere*. Gerūdū nāq. illud, siēdo, de quo in d. l. regia, inducit cōdōnē seu formā quādā, in actu gerēdo adhibēdā, ex Bal. in l. falsus, C. de furis, Bar. in l. j. n. 36. ff. de cond. & dem. Greg. Lup. in l. 27. sis. 5. p. 5. gl. verbo el

precio, circa si. Cū ergo, cōdōnē in specifica forma nō adimpleta, actus nō subsistat, *ut in l. Mauis ff. de cond. & dem. utpote, qđ sit siue forma, qđ forma dat esse rei, ut in l. Seia. de auro & arg. lega. executio nulla erit, pnuncianda, eo quod forma substatialis defuit*. Et hęc sniā verissimā reputo, vbi iudex iste executor mixtus esset: Articulus namq. liquidationis & rōnis dispungēdā instantiā & cāe cognitionē quādā (saltem summariā) hēt, *ut notat Innoc. in c. dudū de psum. Bal. in l. & si nō cognitio. n. 1. C. si p⁹ vel vil. pub. Quilibet nāq. articulo cāe pprīa instātiā & cāe cognitionē hēt, ex Bal. in l. 1. C. de iuram. calum. Affl. dec. 346. n. 2. vbi tenet, qđ vbiq. est, vel esse p⁹, rei p⁹dictio, ibi est instātia. Et ex hoc infero quod si reus capt⁹ sit à iudice exsecutore, eo qđ ex introitu rōnū cū debitorē inuestiat, statim p superiorē iudicē relaxari deat, *ut colligitur ex notatis per Hiero. Laurent. in dec. Auenionensi 173. n. 2.**

Crederē tñ, qđ hac in re distinguēdū eēt, an executor esset mixt⁹, aut mei⁹. Si enim mixtus esset, eo qđ cāe cognitionē hēt, ex supra pxime citatis, ante executionē pfirmatio pcedere deberet, *ex d. l. Regia*. Cū negari non possit, quod iudex iste aliquale rei cognitio nē hēat, ex supra relatis, & sic illi pueniāt verba d. legis, ibi. *El juez que de la causa conociere*. Si vero mero executor esset, vel mixt⁹ cū pmissione, qđ qđqđ liquidauerit, exequat, (put in multis pmissionib. & snijs Cācellariæ appēsatæ appositū vidi) approbatio nō erit necessaria: siquidē facta liqđatione, & exsequendo pmissionē suā (put tenet) illā ad lram adimplet, quā adimplere dēt, est text. in l. diligensur. ff. mandati. Bene tñ verū ē, qđ vbi hmōi rōnes nō pfirmatæ, ad Cācellariā adducunt, & de nullitate allegat, nunquā nullitas attēdi solet, sed demū de meritis cuiuslibet capituli, ac de ei⁹ iustitia vel iniustitia tractat, & pfirmando, uel reuocādo grauamina, cā terminat. Et ita multoties practicarū vidi, & huic praxi inherēdū erit, qđqđ in pposito sentiat Gutt. in practi. c. 37. n. si.

18 Rursus circa interpretationē d. legis finalis recopil. videre obiter libet, an a creditore rationum exsecutionem petente, datio fideiussoris legis Matritiæ pcedere executionem debeat? Et dicendū vñ quod sic ex verbis eiusdem

dem legis finalis, ibi. *La tal sentencia se execute, haziendo obligacion, y dando fianças llanas y abonadas la parte encuyo fauor se diere.* Ex hmōi. n. gerundis, l. *haziendo, & dando* condōnalis dispositio reddit, ex *supra relatis*, n. 14. idque tenet Auenda. de *exsequen. mandat.* l. p. c. 1. n. 29. vbi loquendo de explicatione, l. 4. tit. 21. lib. 4. *recop.* quæ prorsus eadē verba cōtinet, affirmatiua snia locum hēt, si à parte executata petat, vt non alias executio fiat, quam si ante oīa creditor fideiussorē pstitit, *arg. text. in l. 4. §. hoc autem iudicium. ff. de damno infecto.* Et in hanc sententiam inclinat Guttie. in *l. nemo potest nu. 442. de leg. 1.*

Ego tñ in casu d. l. 4. & huius legis finalis, de cuius interpretatione mō agimus, iudicem ex officio hmōi fideiussorē præstari iussurū existimo, ēt si id à parte non petat, neq. interim reliqua executioni mādaturū.

19 Et ratio ea est potissima; quia prædicta verba, *dando fianças, &c.* respiciunt ordinem iudicij; & quando ea, quæ sunt ordinis iudicij, omittunt per iudicem, sententia est ipso iure nulla, vt tenet Brixianus in *tracta. directorium electionum*, cap. 38. num. 2. vol. 8. *Varrins de nullitate processus.* n. 2. vbi dicit, quod in quocunque iudicio quantumcūque summario, & etiam inter quascumq. psonas, iuris ordo seruari dēt, & eum refert & sequitur Lancelotus de *attentatis*, 3 p. c. 52. n. 3. Cum igitur d. l. finalis, 20 formam seu ordinem pcedendi constituerit, circa executionem reliquorum, & datio nē fideiussoris, à forma recedendū non erit. Et ita in terminis tenendū reputat Azeuet. in d. l. 4. n. 190. ad medium, licet Guttier. vbi sup. hanc sententiam firmare non aules fuerit, nisi in decisione legis. 19. tit. 21. lib. 4. *recop.* quatenus disponit fideiussorē instar legis Toleti dandum in fine litis, & in calce viæ executiæ præstari posse.

Verum pdictæ legis Regiæ decisio in casu, de quo agimus, mihi parum vrget, eo quod magna sit ratio differentię inter istū & illum casum. Et prima ratio dĩræ est, quia legis lator exp̄sse in vtrōq. casu diuersam tribuit formā pcedēdi, ea nixus (forte) rōne quia qñ executio sit virtute alicuius instri gua rentigij uel priuati à debitore in iudicio re-

cogniti, ex fide Tabellionis, uel virtute confessionis, manifeste patet de veritate p̄ctus, & voluntate spontanea, quam habuit debitor tpe p̄ctæ obligationis, & nulla p̄t tergiversatione celati, nisi aliqua exceptio legalis fuerit opposita & pbata. At vero in casu, de quo agimus, nō cōstant reliqua, nisi per arbitrorum seu calculatorū declarationes, nullusque cōsensus partis reliquatē interuenit, quinimo ab illorū calculatorū votis, & iudicis cōfirmatione forte esset appellatū: & sic p p̄ incertū finem litis, æquū est, vt si quidem reus grauatur in hoc, vt rōnis reliquatus, p̄cordi calculatorum voto declaratus, executioni mandet, statim quod à iudice est confirmatus appellatione remota, quoad effectum suspensiuū, in alio releuet, scilicet, quod prius actor p̄stet hunc fideiussorē, de quo agimus, antequā executio fiat p̄ reliquis, in quibus forte in via ordinaria in iuste grauatū fuisse appareret. Et qb. à snia Io. Guttie. libenter discedo, quia ordo legis in snijs, & decretis exsequendis oīno est seruandus, vt uoluit Maran. de *ord. iud. c. 1. n. 5* Alias autē si legis ordo omittat, ordinabile currit & vitiat, ut tenet Bal. *conf. de schismate*, col. 2. quem refert & sequitur Io. de Licetier in *tract. de primog. in prefatione*, nu. 3. vbi dicit, quod ordo est figura substantia cuiuscunque rei, & nihil constat sine ordinis compositione.

21 Insuper dubitatur, an executio pro reliqs possit fieri, quando rationi non interfuit administrator? Et dicendū v̄r quod non, quia citatio partis omni iure, scilicet, diuino, naturali, & positio, in quocunq. iudicio, ēt quantumcūq. summario & executio requirit, vt in *l. de unoquoque, ff. de re iud. c. cum olim de testi. gl. in c. cum dilectis filiis uerbo inducēda de purga. cano. Innos. in c. tua de cohabit. cleric. & mulie. & innumeros pro hac conclusio ne refert Phil. Port. l. 1. conclus. c. 43. ampl. 1.* Et quod alias sit, dĩr res inter alios acta, quæ neq. p̄desse, neq. obesse dēt, ex *tot. tit. res in alios acta*, & multa pulcherrima in materia citationis tradit Castel. à Bobad. in *politica. lib. 2. c. 5. n. 36.* loquendo in proposito rationum conficiendarum.

22 In p̄riū tñ est tex. fortissim⁹ in *l. 2. §. quod de frumētaria. ff. de administ. rerum ad ciuile. per-*

p̄rii. vbi snia lata aduersus administratōē publicæ annonæ frumētariæ, circa reliqua ex rōnibus sui libri ligata, & executioni mandari p̄t, inquit enim; *Quod de frumētaria ratione in aliū usum conuersum est, sua cāa cum incremento debito restituatur, idq. & si contra absentem pronuntiātū est, inanis querela est.* Et hanc cōclusionem pbat Bart. ibi, & in l. instar. n. 8. C. de iure fisci, lib. 10. loquendo in reuifore quārūq. rōnum indiffinite, Pau. Gassenfius l. nec quicquā S. vbi decretū, ff. de off. f. procons. l. as. in l. si quis arbitrari, n. 22. ff. de uerborū. Phil. Portius loco sup. cit. limit. 72. 23. *Auend. de exeq. mand. l. p. o. 6. nu. 3.* Et licet gl. in d. S. quod de frumētaria, uerbo inanis, dicat, q̄ ibi est casus specialis, tñ Ias. in d. S. vbi decretum n. 45. idem in reuisione rōnum exequēda, p̄ quoslibet administratores dicendū existimat, ēt ubi pars nō esset absens p̄ p̄sumacia. Quod ipse verū intelligit, vbi certū esset, nulla exceptionē tali absenti administratori p̄petere, & ita se rñdisse in facti p̄tingentia testat, & hanc p̄clusionē notabilē dicit, & p̄ ea adducit Abb. in c. 1. de causa posse. & proprie. & Roma. conf. 499. n. 5. dicētem, quod qñ patet, quod q̄s non hēt ius in bñficio, p̄t (quinimo & dēt ordinarius) ēt eo non vocato, absq. aliqua alia cāa cognitione, ab illo beneficiū auferre. Et huic sniæ se subscripsit Phil. Port. lib. 1. conclus. conclusio. 43. limit. 68. vers. sub limit. Bobad. in pol. lib. 5. c. 4. n. 83. vbi dicit, q̄ ex eo reliqua resultantia ex rōne libri depositarij publicæ annonæ, executari p̄nt, ēt vbi ipse non interfuit rōnibus, q̄a cum ex ipsius libro rōnis p̄stare debeat de introitibus & exitis, rōnis cōis, & nullā aliā defensionē h̄re possit, hic est casus specialis, in quo & rō dispungi, & reliqua executioni mandari p̄nt, parte non citata. Pro qua snia vltra supra relatos, adducit Affl. dec. 178. Bellugam. in speculo principum rub. 37. S. in humanum, n. 2. Conradum 1. p. n. 3. in curiali Breuiario, lib. 1. c. 9. S. 2. p. 23. & alios refert Redin. de Maesta. Princip. verbo sed etiam per legitimos n. 98. fol. 84.

Mihi tñ p̄dicta doctorum sententia satis non arridet, quinimo eam ex d. S. quod de frumētaria deduci non posse arbitror. Nō enim verba illiust ex aliquo modo innuunt, quod rationes annonæ frumētariæ, absen-

te & non citato administratore, dispungi, vel exsecutari possint, sed hoc unum decidere intendunt, scilicet, quod postquam ad rationem reddēdā administrator citatus fuit, & ex eius libro rationum a se producto constiterit, aliquid ex frumentaria annona in alios vsus conuertisse, hoc annonæ restituat ex bonis administratoris, ēt si ipsi absens tēpore sententiæ reparatoriæ fuerit, & ratio huius decisionis fuit, quia cum ex libro administrationis, qui habetur tanquam p̄batio p̄bata, notorie constiterit, quod triticū, uel pecunia ex tritico frumentariæ annonæ redacta, in alios vsus conuersum fuit, cum hoc de facto factum fuerit, de facto etiam restitutio fieri debet. In notorijs namque & manifestis spolijs de facto & absq. strepitu, & figura iudicij p̄ceditur, ut voluit Roman. vbi supra ex text. in c. venerabilem & in c. bona de electio. ubi in facto notorio, in quo nulla potest defensio p̄petere, absq. citatione ad sniam, & eius executionē p̄ceditur. Et ita p̄dictum, S. quod de frumētaria intelligit Ab. c. cum olim n. 20. de rei iud. Felin. in c. S. Maria n. 20. de constit. I. hilip. Port. vbi supra Parlad. lib. 2. rerum quotidian. c. si. 1. p. S. 6. n. 5. & hūc intellectū ēt iure regio p̄gruere v̄, quatenus l. 9. tit. 7. lib. 5. S. 8. recop. (loquēdo in restōne frumēti ex publica annona, p̄ publicos officiales suscepti) cauet in h̄c verba. f. *Que lo buel van con el quatro tant, o y luego se exsecuten en ellos las dichas penas, q̄ dicto, luego, q̄ idem q̄d mox significat, oē t̄pis interuallum excludit, ut notat Bart. in l. 1. ff. si cert. pet. Ias. latissime in l. si arrogator, n. 10. ff. de adop.* Et licet huius dictionis terminus ex iudicis arbitrio regulariter pendeat, ut voluit Menoch. de arbitra. lib. 2. casu 17. n. si. tanta est vis huius dictionis mox, quando a lege p̄ferē, ut in terminis alias a lege p̄stitutū cōcedi non p̄mittat, ut tenet Bal. in l. quoniam nulli C. de appellat. Ias. vbi supra n. 10. Quinimo ut p̄cedat omisso oī ordine iuris, suaderi v̄ ex tex. in ant. si quis C. ad leg. Iul. de adult. ibi. Nulla ratione quasita, habent p̄niendi licentiam. Q̄d maxime p̄cederet, qñ ex libro ipsi depositarij seu administratoris annonæ, qualiter in alios vsus cōuersū fuit, cōstaret: q̄a ex quo p̄ci^o librū rōnū, & sic p̄ depositarij cōfessionē, de vsurpatioe appare-

ret, iij;

iudex nullo alio spectato ad executionē & restōnē pcedere dēt. In conuictō (enim) & cōfessō, nullæ sunt partes iudicis, nisi ad exsequēdū, *ut in l. post rem iudicatam, ff. de re iudic.* neq. seruari ordinē iuris oportet, *ut tenet Benedict. de Plumbino in l. diui fratres, §. 1. ff. de libera. causā, neq. ēt curat de ineptitudine processus, ut voluit Felin. in c. Ecclesia Sancta Maria n. 20. de const.* Quinimo & iure regio, iudicibus Cancellariæ inhibet, ne appellationi deferant, neve attentata reuocent in rebus bonā Reipublicæ gubernationē concercentibus. Idq. clare innuere vñ *tex. in l. 54. tit. 5. lib. 2. recopil. ibi. Porque somos informados, que muchas vezes se siguen muchos inconuenientes, de recibir nuestro Presidente todas las appellaciones indistintamente: y mandar sobre seer la execution, mayormente en las cosas que se mandan en las ciudades, villas, y lugares cerca de la gouernacion dellas, & ibi inferius, cauentas y gastos de proprios y otras cosas semejantes. Ordenamos y mandamos que quando semejantes caussas viniere a la nuestra Audiencia en grado de appellacion o nullidad, o por simple querella, antes que los dichos nuestros Oidores sobre ello prouean lo miren mucho, y que antes de inhuir, o mādā sobre seer, manden a los dichos nuestros Corregidores y oficiales de las tales ciudades villas y lugares que embien la razón dello ante ellos, y la caussa que les mouio a hazer lo que hizieron y mandaron, &c.* Ex qbus manifeste colligit, quod vbi ex libro rōnis ab ipso administratore pducto corā calculatorib⁹, uel confessione administratoris apparuerit, administratōrē positi, vel publicæ annonæ, uel ēt minoris, aliqd ex bonis sui principalis in alios vsus vertisse, statim & incontinenti p eo, quod ita ex talibus bonis vsurpauit, debeat appellatiōe remota executari, qā (ut supra dictū est) quod de facto vsurpatū fuit, de facto etiam restitui debet, ex d. S. *quod de frumentaria.*

26 Vltimo & finaliter est aduertēdū, qđ vbi administrator annonæ, vel positi, vel ali⁹ officialis publ⁹, alqđ tritici q̄titatē ex publico horreo vsurpauit, vel in suos pprios vsus puerit, nō solū quod vsurpauit, verū ēt debitū incrementū tritici a se vsurpati restitue re debet, ex *tex. in d. S. quod de frumentaria,*

ibi. Cum incremento debito restituatur. Aduertendū tñ erit, quod hoc incrementū cōsiderat in tritico dumtaxat. Hoc frumentū. n. in horreo reconditū crescit, ad rōnem sex facientiarū p quolibet cento, put pbatum vidi p parte villæ de Talabera in lite cū quodam depositario tritici eiusdē villæ: secus ī alijs seminibus, qā amplius deficcant & decrescunt. Ideoq. in aliquibus ciuitatibus, & oppidis huius regni, frequenter solent creces isti tritici p salario administratoris positi constitui; quod ego non pbo, cū aliqu ob illorū administratorū auaritiā, ipsi soleant immiscere paleas & sterus cum tritico horrei. Et iam ego vidi aliquos administratores ditissimos, eo quod creces p salario sibi fuerunt constituti, & p decuriones, & iudices, q hmoi creces (p salario administratoribus positi) constituunt, inuch t Bobadill. lib. 3. polit. c. 3. n. 46. vbi optima in pposito cumulat. Tu illum videas, qā supfluum est aliorū mēbranas transcribere.

S V M M A R I V M.

- 1 Ex diuersitate corporum, plerumq. prouenit diuersitas animarum.
- 2 Homines ob fragilitatis humana malitiam, ēt in rebus notissimis & euidentissimis inter se dissentiant.
- 3 Calculatores a partibus electi, an si inter se dissentiant in calculis, possint tertium rōnalem eligere & nominare?
- 4 Fieri si aliquid per aliquem debeat, non potest per alium expediri.
- 5 Verba significantiā personalitatem important, ut actus non possit per alium expediri.
- 6 Commissa caussa alicui iudici legato, omnia ad eius expeditionē expectantia, tacite & ex quadā iuris necessitate, concessa ēt uidetur.
- 7 Consequens, qui voluerit, debet etiam velle antecedens.
- 8 Tertius ubi nominari debet, propter calculatorum discordiam, & aliqua ex partibus tmet, ne iudex amicum alterius partis nominet, quid facere debeat?
- 9 Prasul Cancellaria, quo casu nominare debeat, tertios, in casu discordia calculatorum a partibus nominatorum eligendos?
- 10 Auditores Cancellaria, si dicant in sententia litis, ratiociniorum, quod reseruant in se

- nominationem tertij, vel aliquid aliud, quid importent huiusmodi verba?
- 11 Quidquid loquitur praesul Cancellaria, virtute alicuius reservationis in sententia facta, ab ipsomet Rege legatum censetur.
 - 12 Ordinarius iudex, si reservauit in sententia processum rationum, tertium in casu discordiae nominare, & eius sententia fuit per supremos iudices confirmata, & coram ipso ordinario virtute carta executoria rationes dispungantur, ipse nominabit tertium in casu discordiae nominandum, quinimo & aliqua ex partibus calculatorem suum non nominasse ipse iudex in eius contumaciam calculatorem istum nominabit.
 - 13 Nominatio calculatoris a parte nominandi, & tertij in casu discordiae, ad iudicem ordinarium coram quorones dispunguntur pertinet.
 - 14 Iurisdictio ordinaria, difficilior quam delegata tollitur, vel suspenditur.
 - 15 Articuli dubiorum in rationibus emergentium, qualiter & a quibus formari debeat, ad hoc ut ad tertium in casu discordiae nominatum mittantur.
 - 16 Tertius a iudice in casu discordiae nominatus, an possit compelli acceptare terceriam.
 - 17 Tertius licet compelli non possit, ad hoc, ut votum suum in formam sententiae proferat, tamen bene compelli potest, ut votum suum in scriptis calculatoribus redigat.
 - 18 Calculator qui dolose votum sui animi exprimere recusat, parti ex hoc laesa, tenetur ad interesse.
 - 19 Caccialupi sententia in tractat. de arbitris taxatur.
 - 20 Tertio iam a iudice in casu discordiae nominato, iudex interloquendo precipere debet, ut partibus litigantibus interessatis notificetur, qualiter talis persona in tertium fuit nominata, & quod die ad illum processum rationem mittit, ut si uclint possint illum in causa instruere, & informare.
 - 21 Mensura agri si per iudicem alicui agrimensori committatur, debet precipere, ut parsibus notificetur, qualiter tali die vel hora mensura fieri debet per agrimensorem a se notatum.
 - 22 Tertius in casu discordiae nominatus, an antiquam animi sui votum exprimat iurare debeat, prout ceteri calculatores partium?
 - 23 Tertius in casu discordiae nominatus, an huius, vel illius calculatoris voto adherere debeat, an uero separatim ab alijs calculatoribus, uotum proferre possit?
 - 24 Partes si in initio rationum, in hoc fuerunt concordantes, ut iudex confirmare debeat vota suorum calculatorum conformia, an hoc non obstante, iudex ab illis dissentire possit, aliquid aliud precipiendo?
 - 25 Lis si magno tempore durauit, & est admodum intricata quod difficillime expediri potest, an iudex pro bono pacis, possit compellere partes ad concordiam?
 - 26 Partes si conuenerunt in hoc, ut iudex ad consilium sapientis sententiam proferre debeat, an hoc non obstante iudex a consilio sapientis deuiare possit, & aliam sententiam separatam proferre valeat?
 - 27 Promittens quod approbauit alicuius sententiam, intelligitur de sententia iusta, non uero de iniusta vel incerta.
 - 28 Iudex si dum rationes apud se producuntur per calculatores, alias parcelas approbauit, alias reprobauit uel modificauit, & alias omisit, an haec omissa confirmata ceteri debeat?
 - 29 Casus qui non inuenitur expresse permissus, subiaceat regula prohibitive.
 - 30 Causatio partis inducit confirmationem in reliquo.
 - 31 Reclamatio circa aliquas parcelas inducit consensum in reliquis.

C B P V T XXXII.

De tertio calculatoribus partium discordantibus nominando.

- 1 **C**um plerumque ex diuersitate corporum diuersitas et pueniat animorum, ut innuit text. in c. quae diuersitatem, de praebend. hocque vitio fit affecta humana fragilitas, ut homines et in rebus clarissimis & euidentissimis, aliquando inter se dissentiant, ut in l. item si unus §. principalibus, ff. de arbitris, ita ut cum Poeta dicat Iureconsultus in l. quia poterat ad Trebell. Velle suum cuique est, nec uoto uiuitur uno.
- 2 Cauti iudices, dum in sententia condemnant litigantes ad hoc, ut ad concinandum sedeant, sequentia uerba inferunt, scilicet. Y mandamos que cada vna de las dichas partes para hazer las dichas cuentas, nombre su contador, y porel que no nombre referuamos en nos el derecho de

de nominar, y tercero en caso de discordia. Interim tñ dubitari solet p iudices, q similes chartas executorias exsequunt, an iste ternus ab ipsis nominari possit, an uero ad iudices aulæ (ex qua executoria dimanauit) nominatio nem remittere debeant. Et dicendum vñ, q nominatio ad iudices aulæ remitti debeat, virtute pñictæ clausulæ reseruatoriæ, q qdem psonalissima vñ, & sic iudicum psonas egredi nō dēt, ut in clem. 1. de vita & honest. clericorum, vbi dicit Sūmus Pontifex, qd vbi aliqua res p aliquem expediri dēt, non est iuri satisfactum, si fiat p alium. Idq. tenent gl. & las. in l. quod si in patris, n. 3. & ibi Ripa, n. 3. ff. sol. matr. vbi dicunt, quod qñ verba important psonalitātē, faciunt vt actus p alium expediri non possit. Et ita tenet Octau. Olasc. dec. 113. nu. 4.

Ex aduerso tñ dicendū vñ, quod hoc ius nominandi tertium ipsi iudici, q cartā executoriā exsequi cōpetat, & superfluum sit ad iudices aulæ nominationem remittere: qa quando cā committit alicui iudici delegato, oīa ad eius expeditionē expectantia, ex quadam iuris cōsequētia necessaria delegata vident, ut in c. p̄terea. ff. de officio delega. ibi. Quia ex eo quod cā committitur, super oībus qua ad causam ipsam spectare noscuntur plenam recipit potestatem. Et rō est, qa q vult consequēs necessario cēset velle antecedēs, l. ad rē mobilē. l. ad legatū, C. de procu. Rursus, qa de iure cōi hmōi tertij calculatoris noīatio, ad iudicem qui de cā cognoscit p̄tinet, ut sentis Bar. in l. 2. C. de resc. vendit. numero argō tex. in l. si vnus, §. si. ff. de arbitris, & ita tenet Cagnol. ibi, nu. 268. Pinel. ibi. 3. p. nu. 4. Masciar. de proba. concl. 603. n. 15. & 16. licet fateatur in hac qōne Doctores varios esse.

Aliquando tñ cōtinge. e solet quod si aliqua ex partibus litigātibus timet, quod iudex executor, prece, vel p̄tio aliquem nominabit in tertium, quē pars aduersa voluerit; p̄uitandis hmōi timoribus, dolis, & fraudibus, porriget petitionē in aula originali, qua petit, vt ipsius iudices talē nominēt tertium: & eo, quod de collusionē iudicis, & alterius partis timet: idq. iudices aulæ libēter facere solent, data prouisione ad hoc, si vt iudex executor tali aduocato p̄cessum rōnalem tradat, partibus adhuc prius citatis.

Et hæc praxis aliquibus retro annis regulariter vigeat: at vero postq. dñs Hierony. Manricus Abulēsis Epus hāc Pincianā Cācellariā visitauit, pñictā praxim reformat, & ad p̄sulē Cācellariæ huius tertij calculatoris noīationē p̄tinere statuit, quod vt a pitissimis, & antiq̄ssimis aduocatis ei⁹ accipi, schedula ē Regia fuit confirmatū; licet ergo illam inuenire non potui. Attñ pñicti decreti rō ex iuris institutis fundari p̄t, qa qñ iudices supremi (put sunt iudices Cācellariæ) loquunt p verbum illud, reserue-mas en nos, illud verbū refert ad Regē ipsū. Vnde cum suapte de p̄fide dici possit, quod de Rege, respectu practicæ iurisdōnis, & quoad eius exercitiū, ut tenet Roma. in c. Romana, de app. in 6. argō, c. non putamus de consuet. Quinimo, & quod Cācellarius loquit respectu reseruationis, Rex ipse p̄nūtiare vñ ut uoluit Nicol. Boer. in tract. de autoritate magni consil. n. 11. p̄culdubio reseruatō facta p auditores, q Regē ipsum representant, dispositioni p̄sulis remissa vñ, & nō ad iudices aulæ: cū in tertij noīationē faciliter possent dissentire, in magnū partiū litigantiū dispendiū, ex rōnibus supra isto capite, n. 1. & 2. adductis. Ego tñ sequentē praxim multoties expertus sum, si quod si in aula originali noīatio & electio tertij peti, ipsi iudices aulæ illū noīant: si tamen in accordio gñali petitio p̄ducta sit, talē tertiu præsles Cācellariæ nominat, & hoc hodie infallibiliter obseruatur.

Credere tñ, quod supradicta locū hēnt, vbi reseruatō facta fuit p auditores Cācellariæ, & executio p̄missa fuit alicui iudici delegato; secus tñ dicendū puto, vbi carta executoria, licet dimanauerit a Cācellaria, tñ coram iudice ordinario rei fuit producta, ad rationem dispungendam, qui antea in prima instantia de causa cognouerat, & dictā tertij nominationem reseruaerat, quæ postea p supremos iudices fuit cōfirmata. Vbi enim, de iure aliter non est dispositū, nominatio horum calculatorum ad iudicem ordinariū spectat, ut supra ex Cagnol. & alijs retulimus, & sic difficiliter iurisdīctio ordinaria tolli vel suspendi debet, quam delegata, ut notat Barbat. in tract. de Cardinali legat. a late. q. 5. n. 14.

15 Nominato igitur tertio rōnali, iudex simul cum calculatoribus discordantibus, à partibus nominatis, formabit dubia, in quibus dissentiant, ut super quolibet dubio, sigillatim votū animi sui tertius exprimere possit, put in duobus arbitris discordantibus tenet Ias. in l. iusiurandū, §. qui iusiurandū, n. 5. ff. de iureiur. & hoc erit partibus vtilissimū, ne alias votum calculatoris, confuse & intricate reddat, put ego in p̄pria cā iā expertus sū, & multis ob hanc rōnem pecunijs expensis, tandem p̄ iudices supremos hoc actū fuit.

16 Sed dubitari posset, an si iste tertius p̄ iudicem nominatus talē terciariam acceptare decretauerit, possit p̄ iudicē ad eā acceptandū compelli? Et gl. in l. i. si unus verbo pareatur i fine, reputat eū cōpelli posse, & ibi cā sequitur Bar. ex decisione tex. in l. sancimus, C. de

17 aduoc. diuers. ind. idq. tenuit Caccialup. in tract. de arbitris lib. 5. c. 5. vers. electus, vbi dicit, q̄ licet tertius arbiter non cogat votū animi sui p̄ sniam exprimere: bene tñ compelli poterit, ut illum in scriptis iudici redigat, ut de eius voto explicite appareat.

Sed p̄dictis non obstantibus, hac in re distinguendū erit, an tertius iā acceptauerit, vel nōdū acceptauerit. Primo. n. casu eo votum suum reddere reluctantē, p̄ oīa iuris remedia pronunciare & votum reddere compelli p̄t, put alij calculatores à partibus nominati compellunt, ut sup. c. 8. retulimus.

18 Quinimo & si p̄ eius morā, dolum, contumaciā & malitiā, aliquis ex partibus fuerit dānificatus, ipse de suo damna relarcire tenebit, ut in l. si mandauero tibi cum l. sequenti ff. mandati. Hierony. de Montebrigiano in tract. de finibus regen. c. 33. n. 1.

19 Secundo uero casu, s. quando terciariam nondū acceptauit, minime ad acceptandū compelli poterit, ex his qua notat Bar. in l. 1. §. cura carnis. ff. de offic. p̄fecti urbi. & ita tenet Io Garc. de expensis, c. 24. n. 24. alios plures pro hac sententia referens. Ex qua distinctione apparet male sensisse Caccialup. in d. tract. de arbit. c. 9. vers. tu tamen, quatenus censet, quod si aliquis fuerit nominatus in tertium, inter arbitros discordantes: q̄ p̄ executione testamēti a testatore fuerunt ad distribuendū eius bona electi, talis tertius poterit à iudice compelli talē terciariā accepta-

re: Nullo enim modo ab initio compelli poterit, ut tenet Iacobus à Canibus in tract. de excoatore vlt. voluntate l. p. n. 37. Montal. in l. 12. tit. 5. lib. 3. fori, verbo, nolo p̄de dextr., vbi p̄dictam approbant distinctionem.

20 Tertio tñ acceptante, iudex (interloquendo) faciet monere partes, qualiter talis aduocatus, vel alius in tertium est nominatus, & ipse misit p̄cessum rōnalem ad illum, cum dubijs articulis ex rōnibus resultantibus, ad hoc, ut si aliqd in iure allegare & dicere ipsi uelit, intra certum tempus illum adeat, & informet.

Et hoc qd̄ ex officio fiet, ēt si a partibus nō petat, cū hoc expediat p̄ clariori & veriori rationū iustificacione, verificatione, & liquidatione. Et ita admonet Spec. in c. de requisitione consilij, vers. sed nunquid. Bertacch. in tract. de episcopo, lib. 4. p. 4. n. 28. vol. 4. Io. Garc. d. c. si. n. 27. vbi ad hoc vtilissimā reputat hanc partium certioracionem, s. ut si velint, uel ex cā inimicitiae, vel imperitiæ, talē tertium recusare possint. Et ita in mensuratoribus agrorum electis tenet Bar. in l. Theopompus, n. 11. ff. de dote p̄leg. vbi dicit, quod quando iudex cōmittit alicui tertio, ut mēturat agrum, de cui⁹ parua, uel magna quantitate disceptat, partes q̄bus interest, citari debent, ut tali die vel hora mensurationi faciendæ interfint, ad hoc ut de iure suo docere ualeant, vel agrimensorem (si expedierit) recusent, arg. l. 3. c. finium regund. Ierony. Braxianus vbi sup. c. 31. n. 1. qui allegat Bart. in l. qui bona S. huic stipulationi. n. 2. ff. de dā. infect. Crederem tamē, quod & si hæ omitterentur certioraciones, non ex hoc rationes nullæ pronunciari deberēt, cum postea possit ab illis reclamari vel appellari. Congruit tamen ut hoc fiat, ratione bonæ politicæ, ut hæ causæ rationales, (quæ admodum intricatæ solent esse) melius & rectius expediuntur.

22 Rursus & hic tertius antequam votum suum exprimat, iurare debet, quod votū suū p̄stat, secundum quod eius conscientia sibi dicta, amore & timore partium expresso, & quod dolus, fraus, uel collusio (in illo reddendo) non interuenit, ut tenet Specul. ubi sup. vers. item fac. & hodie loquendo ind. finite in calculatorib. iubet tex. in l. 5. tit. 5. lib.

lib. 2. recop. ibi. *X que an si mismo juren, que fiel mente haran las dichas euentas, y daran sus pareceres, sin afficion alguna.* Quinimo & in pſentia partiũ hoc iurũ faciendũ fore, firmavit Barto. in d. l. Theopompus Ias. in d. l. si quis arbitratus, n. 22. de verborum, licet dicat, qđ nō intereſt, ut partes pñũtiationi aſſiſtāt:

23 Conſequenter dubitat, an huiusmodi tertius in diſcordiam nominatus, debeat vnus, vel alterius calculatoris voto aſſentire, an vero ab vtroq. diſſentire valeat, & tertiu aliud notum proferre? Et dicendũ vř, quod huius vel illius voto adhereri debeat, nec i totũ ab vtroq. diſſentire liceat, quod vř ex mēte gl. in l. item si vnus § si uerbo auctoritate ff. de arbitris. idque ſentiſ Bald in l. 1. n. 4. uerſ. & eſt argumentũ C. de his que pñna nomine & in c. cum ſpeciali, col. 2. de app. ubi idem tenet Philip. Franch. Abb. i c. ſuſpicionis col. 1. de offic. delega. ſpecula. in tit. de arbitris, §. ſequitur uerſ. ſed nunquid.

Contrariam tñ ſnĩam imo quod talis arbiter in tertiu noĩatus, ab utroq. poſſit diſſentire, & ſeparatũ animi fui votum (ẽt oĩno diuerſum) pducere, tenet Bal. in d. §. fi in a- poſtilla ſuper ſecundam lecturam illius §. ubi p hac ſnĩa reſett Iacobũ de Aren. & Aret. idem tenentes, in l. quod si forte §. 1. ff. de ſolutio. idq. ſenſit idem Bal. in l. iubemus, C. de appellat. vbi dicit, qđ qñ iſte tertius fuit elect⁹ ex diſpoſitione ſtatuti, vel iudicis pcepto, p̄t ab vtroq. diſſentire, & idem ante eos tenuit Specu. ubi ſupra §. ſequitur uerſ. ſed nunquid, & uerſ. ſequenti, Felin. in d. c. ſuſpicionis col. 1. Bart. in l. si domum ff. de furtis, Soc. conſ. 54. col. 2. uerſ. tertius caſu, Ang. conſ. 152. Corn. conſ. 120. col. 2. uol. 2. Paul. Caſt. in l. in offerendis C. de app. Cardin. & Barba. in d. c. ſuſpicionis, vbi diſtinguunt, vtrũ votũ huius tertij ſit pſtadũ, poſtqđ iam arbitri a partibus noĩati vota ſua reddiderunt, an antea, qđ primo caſu voto vnus vel alterius adhereri debet, ſecus vero quando antea fuit elect⁹, & antea protulit animi fui votum. Et hæc diſtinctio placuit Phil. Port. lib. 2. concl. c. 13.

Horum tñ diſtinctionẽ reprehendũt Ang. in d. l. quod si forte §. 1. & Imol. in d. c. ſuſpicionis Hippolytus ſingulari 192.

Ego tñ tenendũ cẽleo, qđ ſi iſte tertius fuit elect⁹ de pfirmiſtate & volũtate partiũ, ad hoc

vt diuerſitatẽ, & p̄rietatẽ priorũ arbitrorũ poneret, voto vnus vel alterius) quaten⁹ iuri & æq̄tati expedierit) adherere debeat. Et ita ſentit Bal. in l. iubemus C. de app. Bar. in l. si dominũ ff. de fur. n. 4. Ang. d. cõf. 151. Caſt. in d. l. i offerendis, Fel. cõf. 161. Et hæc ſnĩa æq̄tate pollet, ut nō fiat p̄fuſio & intricatio rōnũ, qđ uoluntatẽ partiũ: ſecus vero qñ fuit elect⁹ a iudice, qđ hoc caſu oĩno ab vtroq. in voto ſuo poterit diſſentire: qđ teneat oĩno votũ ſuũ exprimere, ſm qđ dictat iura & p̄ſuetudines, & intelligẽda erit ſnĩa Bal. & aliorũ in d. l. itẽ si vnus §. fi. Neq. in hoc multũ intererit, cũ adhuc iudex ipſe qđ rōnes pfirmat, poſſit modificare, approbare, vel reprobare vota omnium calculatorum, ut tenet Parla. li. 2. rer. quoti. c. fi. §. 6. n. 3. 1. p.

24 Pone tñ, qđ partes pacto inito ſtatuerũt, ut iudex vota pformia calculatorũ ſe ad noĩato rũ confirmaret, dubitat mō, an si votũ horũ calculatorũ cõtra iũ latũ eſſet, iudex teneretur illud cõfirmare, an vero adhuc ipſe ſecundũ qđ p̄ diſpoſitio iudicare poſſet? Et dicendũ vř, qđ p̄dicta vota oĩno pfirmare teneat, cũ hoc ex conuẽtione & volũtate partiũ fiat, qđ oĩno legis deciſioni æquiualeat, ut i l. cõtractus ff. de reg. iur. Rurſus, qđ nihil tñ naturale ẽ iudicis officio, qđ partes ad cõcordiã & ſimultatẽ redigere, ut i l. qđã exiſtimauerũt ff. si cer. pe. qđ maxime locũ hřet, ubi rōnes cẽnt diſciles intricatę, multoq. tpe agitata ſiſ ſuiffet, argõ eorũ qđ notat Fely. i Rub. de tregua & pace, n. 5 vbi dicit, qđ qñ liſ magno tpe durauit, & eſt adeo intricata qđ difficillime expediri p̄t, tali caſu iudex poterit p̄pellere partes ad cõcordiã faciẽdã, licet cã ſit ciuiliſ, ex tex. in c. placuit 90. di. facis doct̄r. Bal. i c. cũ Eccleſia. Vulzerana, de elec. i fi. vbi dicit, qđ ſi p̄batiões ſũt hinc inde pares, & materia nō eſt diuiſibilis, iudex poterit cõpellere partes litigãtes, ad cõp̄mittẽdũ cãm in manib. aliquorũ amicorũ cõiũ qđ poſſint iudicare nō ad ſtringendo ſe ad formã alicuius libelli. Igit ſi iudex hoc facere p̄t, multo maiori ratione hiſ, qđ pacto litigãtiũ expedita ſũt, aſſentire tenebitur.

26 Verum qđ p̄dicta facit ſnĩa Soc. conſ. 24. col. 2. uerſ. vltimus in propoſito, vbi tenet, qđ & ſi partes conſentiãt in hoc, ut iudex ſnĩam pferat i cã, ſm cõſiliũ talis aduocati, vel alteri⁹ p̄longe, adhuc hæc pmiſſio ſiue pactio, iſtelli-

git ligare iudicē, qñ cōsiliū illi⁹ sapiētis sibi iustū & iuri q̄stānē apparuerit, & nō alias Quinimo & ipse partes licet iurauerint stare p̄silio alicuius, intelligi dēt, si cōsiliū sit iuri p̄sonum, ut in l. si libertus la. 2. ff. de oper. liber. ibi. si libertus (inquit) iuraueris dare se tot operas. Quod patronus arbitratus, sit non aliter ratum esse arbitrium patroni, quam si *aquum arbitratus sit*. Idq. tenet Soc. cōs. 159 col. fi. ubi dicit, q̄ si quis p̄mittat quod ratā habebit alicuius sn̄iam, intelligit, dūmodo iusta & iuri p̄sona sit, facit tex. in c. quin tuallīs de iure iur. vbi qui p̄misit obedire alicuius p̄cepto, intelligit si iustum sit, Possent. n. ipsi paciscentes vel reclamare a voto calculatorum, ubi iniustum fuisset, nō obn̄te pacto supra relato, arg. tex. in l. 24. tit. 4. p. 7. ibi. *E si cosa de fmesurada mandasse, debe se enderigar por albedrio de homes buenos, e no seria el otro tenudo de fincar por ella, maguer el pleyto uuiesse metido en su mano, e jurado de hazer lo que el por bien tuuiesse*, quod etiā p̄bat tex. in l. 27. tit. 11. eadem parsissa. Si ergo hęc uera sunt respectu partis paciscentis & p̄mittentis stare voto alicuius, qñ magis locum habebit in iudice, qui non tenet sequi votum sapientis, ēt de consensu partiū, ut fere in terminis n̄ris notat Bald. in l. ff. de iuris omnium iud. vbi dicit, q̄ si partes cōsentiant; quod iudex ferat sn̄iam fm̄ consilium alicuius sapientis, adhuc iudex sp̄reto illius p̄silio aliter iudicare poterit. Et hanc sn̄iam tenuit ēt Io. And. in c. nullum de reg. iur. in 6. specula. in tit. de requisitione consilij, Cataldin. de Boncompagnis in tract. sindicatus, n. 163. vers. adde quod si partes vol. 6.

Ergo tñ in hac difficultate distinguendū arbitror. Aut enim ab initio cēptæ rōnis & anteq̄ rōnales voto sua p̄ferrent, pactū fuit initum inter partes, ut rōnialium voto staret, & a iudice p̄firmationē illius peterēt. Et hoc casu dicendū cenleo, quod neq. iudex, neq. ēt ipse met partes illorū voto iniusto stare tenent, cū illa electio arbitratoris, & p̄sultoris habeat in se hanc implicitā cōdōnē, si æquū arbitratus sit, ut in iuribus supra relatis. Aut vero partes uiso voto calculatorū p̄formi, a iudice petierūt, ut illud p̄firmaret, & hoc casu ēt si iniustissimū sit votū illorū, illud p̄firmare tenebit, arg. tex. celeberrimi

l. si conueneris, ff. de re iud. ubi. Si conueneris (inquit Vlpianus) inter litigatores, qd̄ p̄nuncietur, non abs te erit iudicē huiusmodi sn̄iam p̄bare. Et rō est, q̄a sciētī & volētī neq. fit iniuria neq. dol⁹, ex vulgata regula iuris Et hanc distinctionē innuit Boncompagnis ubi sup. per quinque numeros sequentes.

Vltimo p̄ p̄plemēto huius capituli dubitat de quadā ordinaria q̄ōne, pone, quod rationes p̄ducantur corā iudice, & ipse re p̄bat aliquas parcelas, & ceteras non approbauit, dubitatur modo, an videatur app̄basse illas, quas exp̄sse non reprobauit, an uero tanq̄ emissa cēseri debeāt. Et vñ dicēdū, quod parcelle illæ omiffæ, nō possint executioni mādari, eo qd̄ non fuerint p̄ iudicē approbatæ, iuxta text. in l. si tit. 21. li. 4. reco. ibi. Si cōdo approbaas por el juez. Casus enim qui nō inuenit exp̄sse p̄missus subiacet regulæ p̄hibitiuæ, c. consilui s̄ti. 2. q. 5. c. hoc tātum 18. q. 2. l. 1. ff. de colleg. illicitis. Idq. exp̄sse p̄bat in clemētina exiui de paradiso, de ver. sig. Facit q̄a exp̄ssa nocēt, nō exp̄ssa nō nocēt l. si vn⁹, § illud ff. de pact.

In p̄rium tamen facit text. elegans in l. alumna § qui filias, ff. de adimen. lega. ibi. Respondi non a tota voluntate recessum videri, sed ab his tantum rebus quas reformasset, text etiā in l. tribunus §. si. ff. de mil. testa. quem ibi ad hoc reputat singularē Bal. quod casatio partis, inducit confirmationē in reliquo, cuius sn̄iam refert & sequit Albert. Brun. in tract. de mutatione & transmutatione nu. 70. vol. 11. Auend. de exeq. mand. c. 1. n. 27. vers. 3. deducitur Corn. cons. 122. vol. 2. Aym. cons. 111. n. 4. Et loquēdo materia rōnum hanc sn̄iam firmavit Rota Gen. decis. 18. nu. 7. ubi ita fuisse iudicatū apparet, quod si quis ab aliquibus parcelas reclamauit, & nihil circa alias dixit in his, in quibus tacuit, consensisse videat, arg. l. cum prator. ff. de iudi. & l. si maritus ff. de procur. & in proposito dixit Bal. de Perigl. in tract. de exemptionibus vol. 10. c. 2. un. 14. quod quotiescumq. conditor legum aliquem statū hominum reformat in quibusdam, quoad reliqua vñ ipsum approbare, nisi protestetur de contrario, per nosata in clem. assendentes, §. illud, de statu monarchorum. Facit, q̄a inclusio vnius est exclusio alterius, Surd. late cons. 25. ex n. 33.

S V M M A R I V M.

- 1 *Votum calculatoris a iudice nominati, in consumaciā nō nominatis calculatorē, si conforme sit, cum voto calculatoris ab altera parte nominati, & utriusque vota a iudice sint confirmata, an executioni mandari possit?*
- 2 *Tertio (cum altero ex calculatoribus a partibus nominato) concordante, si eorum votum a iudice sit confirmatum, an executioni mandetur?*
- 3 *Casus omissus, censetur relictus sub dispositione iuris communis.*
- 4 *Dispositio legis loquentis in certo casu, alios casus similes in eadem lege non expressos pro omissis habet.*
- 5 *Lex correctoria non debet extendi ultra casum in quo loquitur.*
- 6 *Iurans pariturum se arbitris, seu calculatoribus ab utraque parte nominatis, non tenebitur parere sententia, ab uno illorum cum tertio lata.*
- 7 *Calculatoris tertij votum, si voto alterius ex calculatoribus partium adhæreat, an executioni mandari valeat, si a iudice utriusque vota sint confirmata?*
- 8 *Factum iudicis & partis equiparatur.*
- 9 *Casus duo si per legem aequiparentur, lex nova circa unum ex illis disponens, an ad alterū dispositionem suam extendat?*
- 10 *Tertio in casu discordia nominato à iudice, non minus quam ceteris à partibus nominatis est obediendum.*
- 11 *Calculatores Regij, si inter se dissentiant, in ratione alicuius parcella, quod unus cum tertio (à consilio nominato) decreverit, nō obstante appellatione executioni mādatur.*
- 12 *Forma certa & specifica si à lege requiratur, in aliquo actū peragendo, non sufficit si per equipollens fiat.*
- 13 *Forma omni in actū adhibenda, censetur substantialis, & de essentia actus.*
- 14 *Appellatio à praecipuo de exsequendo reliquatum, si statim quod executio fit non interponatur, ubi exsequitur votum alterius calculatoris partium, & tertij, additio locum habebit, etiam si postea in oppositione appellatio sit interposita.*
- 15 *Actus alioqui nullus, si is cui interest non appellaverit vel reclamaverit ab eo, totaliter conualescit.*
- 16 *Executio si fiat omissa forma, vel ordine procedendi à lege constituto, non est nulla ipso iure, quando pars ab illa forma omissione nō appllauit, vel reclamavit.*
- 17 *Calculato communis dicitur, qui ab utraque in simul parte fuit nominatus.*
- 18 *Index executor, si de facto mādaverit exequi, quod unus ex calculatoribus partium cum tertio arbitratus fuit, & causa per appellationem super hoc articulo ad curiam fuerit devoluta, & circa hoc denullitate dicitur, non solet nullitas attendi, sed circa iustitiam causæ principalis pronuntiatur.*
- 19 *Condemnatus ad reddendum rationem, virtualiter censetur condemnatus, ad solutionem reliquorum, neque alia sententia, vel declaratione opus est.*
- 20 *Condemnatus ad solutionem fructuum q̄ liquidabuntur liquidatione facta per instrumenta locationum, seu arrendamentorum, vel testium probationem, an quod ita liquidatum fuerit semota appellatione exsequi possit, per delegatum ad exsequendam reliquatum notatum?*
- 21 *Sententia iudicis executoris, per quam declaratur, tanta esse reliqua, an inferat novū gravamen, ita ut ab illa appellari possit, & appellatione pendente, executionem reliquatus impediat?*
- 22 *Condemnatus in eo quod liquidabitur, an liquidatione legitime facta de reliquis, executio statim locum habeat?*
- 23 *Debitor si q̄ sit, & pars sit liquida pars vero liq̄dāda veniat, si viā executionis vitare velit, solvat liquidū, & pra illigdo offerat se statim qd̄ liquidatio facta fuerit, solvere paratū esse.*
- 24 *Causa liquidationis, habetur ut incidens, in executione sententia, & assumit naturam causæ principalis.*
- 25 *Baldi & Socini sententia taxatur, quatenus su per liquidatis, interloqui iudicem debere (declarando quāto sint reliqua) affirmant.*
- 26 *Liquidatio, si commissa fuerit executori, & probationes facta fuerint per partes in causā principali, illos medi testes executor examinet, qui antea de valore fructuum, vel reddituum liquidandorum deposuerūt, ne alios examinando, aperiat viam periculis & subornationibus.*

Pro-

- 27 Promittens alicui certum quid, plus magis vel minus, prout apparuerit facto calculo, an possit pro illo certo exsecutari, & illud magis vel minus sit in executione liquidandum?
- 28 Promissio pura, qua uenit resoluenda sub conditione, uel ex alterius rei euentu, interim quod non resoluitur conditio, uel apparet de talis rei euentu, non habet executionem paratam.
- 29 Executio liquidi non dicitur attentata, quando calculatores condemnauerunt in certum quid, paulo plus vel minus, quod constiterit ex tali instrumento deberi.

CAPVT XXXIII.

Calulator à iudice nominatus, ob contumaciam partis nominare nolentis, uel tertius si cum altero ex calculatoribus concordet, an eorum uota per iudicem confirmata, executioni mandentur.

Nonnunquam contingere solet, quod condemnatus ad reddendum rationem & calculatorem, ex sua parte nominandum, subterfugiat rationes, & illum nominare detrectet, quo fit, ut iudex uirtute clausulae reseruatorie, & sententia appositae nominet calculatorem, ob partis contumaciam non nominatum. Quare uidendum erit, an quod iste calculator simul enim nominato ab altera parte reliqua ueris (si à iudice confirmetur,) executioni mandari possit, non obstante, quod ille, qui non nominauit, ante executionem rationum, suam calculatorem exhibeat, & appellet ab executione reliquorum, quae alij duo ex rationibus deduxerunt. Et dicendum uerum, quod nullo modo horum calculatorum uota executioni mandentur, quantumcumque sint conformia, quia dispositio. l. si. tit. 21. l. 4. recop. tantum precipit, quod illud, quod fuerit reliquatum per calculatores partium, à iudice confirmatum, executio mandetur, ut patet, ex text. ibi. lo que declararen los contadores no brados por las partes confirmado por el juez, execute sin embargo de appellacion, &c. Cum ergo huic calculatori in contumacia non nominantis, à iudice electo, non conueniant uerba legis, neque per consequens conuenire poterit eiusdem legis dispositio. arg. text. in l. 4. §. quoties ff. de d. inf. & per hac sententia faciunt notata Bal. in l. unica, n. 5. uersus per terea, ff. de his

pæna nomi. ubi dicit, quod sibi non placet dicere, quod electus in tertium à iudice, idem sit, ac si à partibus eligeretur.

In primum tamē faciunt sequentia fundamenta, & in primis facit text. in i. si ob causam C. de euitio. ubi Bal. & cōiter scribentes, eā ad hoc notant, scilicet quod factum partis & iudicis equiparant. quum factum est, aliquo in contumacia existēte. Et idem tenent cōiter omnes scribentes in l. properandum §. & si quidem C. de iud. Quæ sententia ex hoc maxime iuuat, quia si calculator in contumacia partis non nominatus, à iudice electus, eundem non operaretur effectum, ac si à parte nominatus esset, sequeretur notabile inconueniens, & tale, quod nunquam rationes debitum exitum haberent, neque reliqua executari possent in æternum, cum quilibet reus nominationem recusaret, & sic aperiretur amplissima via fraudibus & malitijs, eorumque debitores se reputarent, cum semper contumaces existerent ne calculatores suos nominarent. Vnde cum malitijs non sit indulgendum, ut in l. in fundo ff. de rei uend. ne quis ex proprio dolo & fraude commodum consequatur. Sequitur manifeste, quod idem dici debeat, de calculatore à iudice (in contumacia partis nominare nolentis electo) quod diceretur de calculatore ab ipsa parte nominato. Et hæc meo iudicio est uerissima sententia, & in iudicando & consulendo amplectenda, ut euitetur supradictum absurdum. Ab euitando namque absurdo, ualidum est argumentum, ut in l. nam absurdum ff. de oper. lib. & in l. si. in principio, C. de usur rei iud. Et circa hanc conclusionem de absurdo euitando, plura notabilia cumulat Neuiza. in sua Silva nuptialis lib. 1. n. 192.

2 Sed in proposito, difficilior & inextricabilior uidetur difficultas, scilicet an reliquatum per unum ex calculatoribus a partibus nominatis & tertium, si a iudice sit confirmatum, executioni mandari possit? Et quod executioni mandari non possit, à prædictis calculatorem reliquatum, probatur manifeste ex dispositione, l. fin. tit. 21. l. 4. recop. Considerata regni petitione & Regis institutione facta 1549. curiarum. de Madrid. Inquit enim in hæc uerba petitio in curijs portenta. Suplicamos vuestra Magestad sea seruido de mandar, que en los pleytos de euentas, en aquel los que estuuieren conformes los contadores no

bra.

brados por las partes, o uno dellos con el tercero se execute sin embargo de appellacion, & statim sequit Regis in hunc contenta in d. l. fin. quacauet. Mandamos que en lo que se conformaren los contadores nonbrados por las partes, siendo confirmado por sententia del juez que de la causa conociere, la tal sententia se execute sin embargo de appellacion, &c. Cum ergo tertius non sit notatus a partibus, nec ipsi in eius votum consenserint, neque aliquo modo illi iurisdictione progauerint, sed a iudice sit electus, non poterit eius sententia, cum voto alterius (duntaxat) conformis, executioni mandari: cum nullo modo dici possit, quod nominatus in tertium a iudice, videatur a partibus nominatus, c. innotuit de arbitris. Quod enim supradictum est, quod factum iudicis & partis equiparant debet intelligi quia iudex ob contumaciam partis aliquid fecit, prout aduertit Bald. & contra omnes scribentes in d. l. si ab. causam. C. de eiusdem. Ideoque si iudex preceperit partibus, ut tertium nominarent, & ipse in alicuius contumaciam eum nominasset, forte executio locum haberet, in eo quod iste tertius cum altero calculatore partis esset conformis, alias secus, & sic cessaret inconueniens de quo supra n. 1. Et ferre in terminis dixit Bal. in d. l. unica, n. 4. de his que pena nomine, & in l. si. q. 10. C. de contrah. emptio. Quod si electi sunt a partibus arbitri, adhibita prius pena, si eorum arbitrio non pareatur, deinde iudex ob eorum discordiam tertium eligat, & is simul cum uno ex duobus concordet, quod licet sententia non pareat, pena compromissi non committetur. Quam sententiam tenet etiam. Imol. in c. quinquauallis, n. 13. de iur. iur. in terminis nostris Aceu. in d. l. si. quam ponit in lib. 10. f. 39. n. 1. ubi praxi hoc receptum fuisse testatur. Rursus per hanc sententiam facit, quia cum legislator non prebuerit responsum in casu, de quo agimus, licet in petitione fuit comprehensus, standum erit iuri communi quia reliquatu calculatorum, appellationem admisit, gl. in auth. de sanctissimis Episcopis. S. economos, uerbo, repetitionem collat. 9. & in d. c. innotuit de arbitris. Bar. in d. S. economos, num. 11. Casus enim omissus uel relictus sub dispositione iuris communis, l. si cum dos, ff. sol. matr. Bart. in l. instar. C. de iure fisci Pet. de Vbal. in tract. de canon. episc. c. 4. n. 7. ubi dicit, quod quia lex disponit in certo casu, alius casus similis in eadem

lege non expressus, habet per omissum, ita gl. in c. nonne de prescriptio. Facit etiam, quia iudex procedendo unum ex petitis, uel alterum denegare, ita Bec. conf. 55. n. 11. Rol. conf. 61. n. 11. vol. 3. Et ferre in indiu duo dixit Bar. in l. & si sine, §. 1. n. 1. de minor. quod si interrogatus de duobus, respondeat affirmatiue ad unum, uel respondere negatiue ad alterum, idque refert Surd. dec. 69. n. 6. 7. & 10. Vnde cum lex non disposuerit idem in hoc casu, quod in alio, & prorsus diuersa militet ratio in uno, quam in alio, non est inferendum de uno ad alium, quia a se paratis non sit bona illatio nec argumentatio, ut in l. naturaliter, §. nihil commune ff. de acq. poss. l. Papinia. exul. ff. de mino. Frac. Poncinij in tract. de lamys, n. 59.

Placet etiam fortiter, quia d. l. finalis est correctoria iuris ciuils, quo attentato (regulariter) relictum qua exequi non poterant, appellatione postposita, ut tenet gl. & Bar. in auth. de sanct. Episc. & S. economos. Vnde cum lex correctoria non debeat extendi ultra casum, in quo expresse loquitur, ex Bar. in Auth. sed cum testatore, n. 4. C. ad l. Falc. Porcelin. de inuentario c. 6. n. 12. vol. 6. Negus. de pignor. memb. 42. p. principalis, n. 120. minime in hoc casu extensio facienda erit, et si dicatur, quod eadem in uno, quam in alio casu militat ratio, quia in correctorijs decisionibus, nec est ex identitate rationis extensio fieri debet, ut in l. precipimus C. de app. Et in proposito dixit Bar. in l. 2. C. quorum app. non recip. quod iura que prohibent appellationem sunt odiosa, & ideo sunt stricte intelligenda, quem etiam sequitur Aymon conf. 183. circa fi. n. 4. Surd. conf. 102. n. 1.

Rursus quia ratio, quae potuit mouere legislatorem, ad decisionem, d. l. si. quatenus statuit, quod vota calculatorum partium conformia, executioni mandarentur, si a iudice sint approbata, illa (dubio procul) esse potuit, si quia presumit, quod calculator cuiuslibet litigatoris non prestabit votum pro parte sua, nisi in illis parcellis, quibus iustissime onerari deberet, & quia in dubio, potius parcellam ad iudicem remitteret. Facit, quia ille qui aliquem in iudicem nominauit, minime illum recusare potest, eo quod fidem eius approbauit, ut notauimus, c. 8. nu. 13.

Pro prima uero parte, imo quod votum tertij cum uoto alterius ex calculatibus adque-

8 quatum , executioni mandari valeat , ex eo
dicendū vñ, qā factū iudicis partis & æqui-
9 paranē iniure, vt in l. si ob cām C. de cuiet.
& qñ duo casus p legem æquiparant, lex no
ua in vno ex illis disponens, ad alterū illi fi-
10 milē, dispositionē suā extendit, l. si quis ser-
uo manumisso C. de furt. Ant. Gom. in l. 4. Tau-
ri. n. 7. Rursus, qā tertio in casu discordiæ
nominato, nō minus quā cæteris calculato-
ribus a partib. noīatis est obediendū p par-
tes. l. item si vnus § principaliter ff. de arbit.
ibi Tertiā certā eligere personam, cuius ar-
bitrio pareatur. Et hanc snīam tenet Baldef.
in addit. ad Roder. Suar. in l. post rem iudica-
tam, notabili 14. vers. 18. casus, idq. dispositū
vñ in l. 27. tit. 5. lib. 9. recip. vbi quādo regij
calculatores, in calculatione uel rōne alicui-
us parcellæ discordant, quod assessor noīa-
11 tus p consiliū, simul cū altero ex illis firma-
uerit, (semota appellatione) executioni mā-
dat, ut patet ex tex. ibi. & lo que el con vno de
los dichos contadores acordaren, se cumpla. Et
in hunc modū me iudicatū vidisse, in aliq-
bus aulis huius Cancellariæ (licet in alijs q̄
sit obtentum) tanq̄ testis oculatus, firmare
possum. Hoc vnum (tñ) mihi satis cōpertū
habeo, quod interim, quod Hieronymus a
Corral, huius Cācellariæ p̄sul meritis in au-
lis assistebat, semper detulit appellationib⁹,
qñ vnus calculator cum tertio à iudice noīa-
to erat p̄formis, & sēper executiones reuoca-
uit, eo quod intentū illius legis agnouit, tā-
quā vnus ex Regijs Senatoribus, quicuius p̄-
stōni, ni fallor, interfuit, uel saltem in Re-
gio Senatu expertus fuit.

Idcoq. p̄dictis non obñtib⁹, negatiua
snīa tenenda erit ex fundamētis superius p
12 ea adductis, q̄ ex sequentibus corroborat.
Primo, qā ubi lex in aliquo actū peragēdo
certam & determinatā formā requirit, non
sufficit, si id p̄ æquipollens fiat, ita Bal. in c.
1. de milite vasallo, qui contumax est, & in
amb. offeratur, n. 4. C. de litis contest. Bart.
in l. non sunt liberi ff. de statu homi. Ideoque,
et si factū iudicis & partis æquiparent, vt su-
pra contraria sententia approbauimus, cum p
forma requirāt, quod parcellæ (ad hoc, vt
exequi possint) p partium calculatores sint
p̄bata, minime ad executionē illarū p̄de-
rit, quod eas vnus cū tertio à iudice nomi-

nata firmauerit: quia lex ipsa Regia nō ali-
ter executari rōnes voluit, quam si calcula-
tores partium in idē placitū cōsenserint. Fa-
cit, qā oīs forma in actū adhibenda censet
substantialis, & de essentia actus, ex Bald. in
13 l. comparationes C. de fide instrum. Ias. in l. 1.
ff. de lib. prat. Dec. conf. 532. Et hæc snīa fre-
quentiori nōrum Senatorū voto approba-
tur, & ita tenet Azeuetus loco sup. cit. vbi ita
practicatum fuisse testatur, n. 1.

Neq. huic snīæ obstat text. in d. l. 27. re-
cep. p̄ tria snīa adducta. Primo, qā text. ille
solū loquit in illo casu particulari, s. qñ iste
assessor fuit à Rege ipso electus, cuius inte-
gritati & prudētiæ multū est tribuendū, mi-
litatq. ibi fauor Regij patrimonij, seu fisci,
cui quam plurima priuilegia iure speciali p̄-
petunt, vt in l. simile. ff. de iure fisci. & in l. be-
ne a Cenone. & ibi Doctores. C. de quadriē-
nij prescript. putēt militat fauor cultus di-
uini, in calu, d. § æconomos. Quinimo, etsi ad
verba d. l. attendamus, solū loquit in calcu-
lis & reliq. sexigui p̄iudicij. In alijs aut cau-
sis grauib⁹ & pōderosis, neutiq. appellatio
ne remota, reliquatum à p̄dicto assessore, &
vno calculatorū, executioni mādari p̄cipit,
vt in d. l. 27. ibi. Pero siendo cosa de importan-
cia y calidad, ocurran al nuestro consejo, para
que se mombre de lo fuera, segun les pareciere
quien se junte con los dichos contadores y asse-
sor, y se effectue y cumpla lo que a la mayor par-
te pareciere. Quinimo & in causis grauib⁹
& ponderosis, sentētia à maiori parte lata
non exequit, si à parte grauata fuerit suppli-
catio interposita, vt in d. l. ibi. & que de la di-
cha determinacion en qualquier manera, no a-
ya supplicacion sino ante los mismos. Quæ aut
dicat cā parua, vel magna, arbitrio iudicis
relinquit, ex Menoc. de arbitra. casu 72. n. 3.
14 5. 6. & 10. & per totum.

Et tenēdo hāc partē negatiuā, quā in pun-
cto iuris intelligo verā & indubitabilē, illam
limita, p̄terquā si à parte reliquata intra le-
gitimū t̄ps reclamātū appellatiue nō esset,
15 à mādato de exequendo, qā ubi actus est a-
liq. nullus, si is, cuius interest, nō reclamaue-
rit, uel appellauerit, totaliter qualescit, l. filio
praterito. ff. de iniuriisrupto. Boer. dec. 96. n. 5
& 6. Tirag. in l. si unquam. verbo reuertatur,
quos ad hoc refert & sequit Parlad. lib. 2. re-

rum

16 *quotidianar. c. fi. 5. p. 3. n. 6. vbi dicit, qd etsi executio fiat omiffa forma; vel ordine à lege dato, est valida, si pars grauata, à tali executionis præcepto & grauamine non appellauerit, vel reclamauerit.*

Secundo, prædictam sententiam limito, in casu, quo iste tertius ex consensu & voluntate ambarum partium nominatim electus fuisset, quia cum hoc casu, dicat calculator cõis partium, recte illi conueniunt verba *d. l. fin. recop. ibi. Nombrados por las partes: & p consequens eius dispositio, ex l. 4. §. 10. ff. de dam. infect. quod enim cõe est, meum est, l. seru. electione, §. Labeo, ff. de legat. 1. Affl. in tract. de iure prothomiseos in Rubr. n. 15. in fi. & in terminis ita tenendum reputat Azenet. nihil p hac sententia adducens in l. 22. tit. 6. lib. 3. recop. Io. Garc. de expensis, cap. 24. num. 18. Licet secus existimarem, quando partes dedissent calculatoribus commissionem, ut tertium nominarent, quia non dicitur à partibus nominatus, argument. d. cap. in nouis. de arbitris.*

18 Tertio prædictam sententiam indubitata reputo, nisi rationes istæ calculatæ fuissent coram iudice exequutore, missa ad hoc, ut quidquid liqui datum apparuerit, executioni mandet, (put pluries huiusmodi clausula solet apponi in commissionibus ad liquidandum & exsequendum liquidatum executoribus processis, ut testatur Io. Garc. de expensis, c. fi. n. 28. dicens, qd si ex forma sententiæ iussum sit, ut executioni mandet, quidquid concordii iudicio æstimatores protulerint, appellatio sequuta non suspendit executionem. Quinimo etsi talis iudex executor reliquatum ab uno ex calculatoribus partium, & tertio de facto exsequatur, de nullitate agi non poterit, etsi actum sit de nullitate & attentato, iudices supremi huius Pinciani Senat⁹, non pronunciat super attentato & nullitate rationum, sed demum super iniustitia vel iniustitia parcellarum, dati vel accepti. Et ita quam pluries vidi iudicatum, & in illis hæc versat iudicandi ratio, quia debent præcedere attentata veritate, & non iuris scrupulosa subtilitate, ut in l. fi. tit. 17. lib. 4. recop. ibi. que los juizes que conoçieren de los pleytos y los ouieren de librar, los determinen y juzguen, segun la verdad que hallaren probada en los tales pleytos & c. l. 22. tit. 4. lib. 2. recop. Dec. cons. 699. Bald. in l. so-

lam C. de testib. Sylua nuptialis lib. 5. c. quomodo in dubio iudicandum sit. Cassan. in catalogo gloria mundi. 5. p. considerat. 24. n. 21. Bobad. lib. 5. politica, c. 1. n. 137. Etsi in hoc casu petitum sit, ut attentata ante omnia reuocentur, semper huiusmodi querelæ pronuntiatio, ad definitiuam usque reservatur. Et tene prædicta cordi, quia nullibi sunt ita digesta.

19 Ulterius dubitatur, an condemnatus simpliciter ad reddendum rationes, etiam si nihil dictum sit de reliquorum solutione, facta calculo, absque noua sententia possit pro reliquis exsecutari? Et in hac difficultate dicendum est, quod cum debitor reliquatus, non fuerit in principio condemnatus, quam ut ad ratiocinandum sedeat, non possit pro reliquis exsecutari, quia sententia exsequi non potest non dānatū, l. 4. §. condemnatum ff. de re iudica. Affl. dec. 215. n. 4. facit, quia cum sententia sit stricti iuris, non debet intelligi aliter, quam verba eius sonant. Abb. in c. dilectus, n. 2. de officio ord. Capolla in Rubric. de verb. sig. Curt. Senior cons. 74. & Junior, cons. 159. n. 19. & ratione confirmat iuridica, quia quidquid in sententia non est expressum, semper censetur omissum, ita Dec. cons. 442. n. 8. & 607. n. 7. Rursus, quia hic actus reddendi rationem duo pertinet capitula separata, scilicet rationem reddere, & reliqua soluere, l. cum seruus. ff. de cond. & dem. Affl. dec. 157. n. 4. Aym. cons. 231 num. 14. Igitur si verum & indubitatum est in iure, quod à separatis illatio non est facienda, ut in l. Papin. exuli. ff. de minorib. minime facienda erit hæc consequentia, quidam fuit condemnatus ad hoc, ut rationem redderet, ergo & ad hoc censetur condemnatus, ut reliqua soluat, facit, quia non condemnatus ad soluendum debitum, non potest pro debito iucarcerari, ut tenet Bartol. in l. cum eo, num. 2. ff. ad legem Iuliam peculat.

Sed prædictis non obstantibus contraria sententia tenenda erit, scilicet, quod eo ipso, quod quis fuit condemnatus ad reddendum rationes, ex necessaria consequentia, videatur condemnatus à reliquorum solutionem. Quod manifeste patet ex sententia Africanus in l. quamuis, ff. de cond. & demonst. ibi. Itaque cum seruo sub hac conditione libertas datur, si rationes reddiderit, non hanc solam significationem habet, si cautiones instrumē-

Mm

129.

199. oia actus sui exhibueris heredi, sed & si reliqua solueris. Et ita in terminis decilum fuisse in Neapolitano Senatu p istum text. tenet Matthæus de Affl. dec. 157. n. 2. eamq. vt verissimam sniam, celebrat Damaud. in tractat. de iure, 6.7. nu. 23. fol. 57. decisi Genuæ. 209. n. 2. vbi refert ita et in Genuensi Senatu pnunciatū fuisse. Aq. uet. in l. 22. ii. 6. lib. 3. recop. Et ideo dubio pcul tenendū cenleo, quod hoc casu, reliqua via executiua peti possint. Cum pdenatio solutionis reliquorū, vi tualiter, & de natura ipsius pdemnationis veniat. Illud enim, quod virtualiter in snia, vel instrō continet, intelligit in eodem expresse scriptum, l. à se totō. ff. de hered. instr. l. si ita scripsero. ff. de cond. & dem. & ideo executioni mandari posse tradit Roder. Suar. in l. post rem iudicatam. extensio. 2. n. 2. & 3. Parlad. lib. 2. rerum quotid. c. fin. p. 1. §. 11. ampl. 4. nu. 19.
- 20 Sed mō vltcrius finge, quod quidā fuit pdemnatus ad solutionē interesse, vel fructuum, q. liq. dabunt, dubitat modo. an liquidatio, (hoc casu) facta per testes, vel instrumenta publica, vel syngrapha priuata & recognita, possit per iudicem (coram quo facta fuit liquidatio) exsequi, appellatione remota? In qua difficultate Ang. in l. si cum exceptione. §. hæc actio. ff. quod metus cau. in ea est snia, ut talis liquidatio absq. noua snia exequi non possit, sed oīno sit appellationi interpositæ deferendū: ea nixus rōne, q. p sniam executoris, qua pnunciat, tanta esse reliqua liq. da, inferret nouum grauamen, vt notat Fely. in c. ad consultationem. n. 3. de re iud. Et ita tenet additio V. lini ad Affl. dec. 35. n. 2. & 175. n. 1. Vnde, cū à quolibet nouo grauamine irreparabili, liceat appellare, vt in l. ab arbitro. & ibi notant Doctores, ff. qui satisfac. cozan. tur. & in l. intra vel. ff. de minor. Iac. de Belouiso in practica iudiciaria, num. 85. & de hoc et habemus regulam Cancellariæ tricelimum sextam, & in terminis ita tenet Gallef. de obligatione in forma Camera, tit. de liquidatione, n. 18. Menoc. de ad pisc. possef. remed. 5. q. 10. proculdīo appellationi delectendum erit.
- 22 Contrariā tñ sniam aduersus Ang. tenet Bart. in l. 2. C. de sententijs, quæ sine quantitate. n. 5. vbi dicit, q. qñ q. s. est pdenatus in q.

tirate, q. liq. dabit, quod factō calculo, vel liquidatione liq. dum apparuerit, executioni mandari poterit. Et in hunc casum psuluit aduocatis, quod in initio liquidationis petant executionē p his, q. liquidabunt, & vt incōtinenti formēt articulos interrogatorij circa dāna, vel interesse liquidandū, & quod non erit hoc casu necessaria libelli oblatio, vel alia l. eis prestatio. Idq. refert & sequit Roder. Suarez in l. post rem iudicatam. in declaratōe legis Regni, l. m. 4. n. 5. & ibi addit. Baldes y plures alios pro hac snia refert, nu. 1. & ibi. n. 4. dicit & psuluit executatis, ut si viā executiua ab initio vitare velint, qñ pars est liquida, & pars illiquida, statim soluant liq. uida, & pilliquidis offerāt se soluere velle, qd factō calculo reliquatū apparuerit. Idq. pbatū v. ex tex. in l. statu liber rationum, ff. de statu liber. & tenet ita Affl. dec. 157. l. a fin. l. quod te mihi. n. 5. si cer. per. Milleloq. in 2. p. Caball. n. 625. Cephal. conf. 195. Bonacosa cautela 3. lit. D. Cepoll. cautela. 27. Parlad. lib. 2. rerum quotid. c. fin. 1. p. §. 12. n. 32. Azuet. in l. 1. tit. 21. lib. 4. recop. nu. 34. cum aliquibus sequentibus. Et oēs iudices Cancellariæ missi, p executione alicuius cartæ executoriæ, hanc praxim obseruare debēt, & multoties vidi ab hmōi liquidationib. appellatū ad aulam Cancellariæ, & in ea fit remissio executionis ad iudicē, donec reliquorū solutio fiat. Et rō est potissima, q. articulus liquidationis, hēt se vt incidens in executione snia, ut in clementina dispendiosam. de iud. Soc. conf. 300 n. 6. Octa. Osa. dec. 129. n. 10. cum seqq. & perinde liquidatum p executorem, executioni mandat, ac si in ipsa snia expise, vel virtualiter liquidatio cōtenta esset. Et quidem hoc magna æquitate nititur, ne super quolibet articulo, nouo iudicio partes vexentur & molestent, sed causa per appellationē super pncipali grauamine terminet, qua motus ratione ita iudicauit Senatus Pedamontan. vt refert Octau. vbi sup. sprete sententia Bald. in l. 2. n. 11. C. de rei iud. quatenus tenuit, quod antequam liquidatum executioni mandetur, prius iudex interloquatur, bene an male fuerit facta liquidatio, cuius sententiam sequutus fuit Socynus confil. 51. libr. 1. colum. 3. Hæc enim liquidatio in casu, de quo agimus,

mus, necessaria non est, q̄a total ter & p̄cile noceret expeditioni & executioni reliquati, & liquidati & forte appellatio interposita, & admissa super tali p̄auntiatione, de executiua & summaria res iudicata efficeret ordinaria, & fere immortalis. Et hac rōne mortuus Roderic. ab opinione Baldi, & Socyni discessit, *ubi supra, n. 7. & Couar. lib. 2. varia. c. 11. n. 1. vers. j. ex his constat. Oñau. loco sup. cit.* Et ut hęc iurgia euitent, Senatores huius Cancellarię, sēper deberent apponere in p̄missione executoris hęc clausulā, s. *Lo que ansi liquidaredes lo execute ys ylleneys a puta y debida execucion con effecto.* Et hanc p̄xim appobant loa. *Garc. de expensis, capite ff. n. fi. in nouiori impressiōe, Aiora de partitionibus 1. p. c. 4. n. fi. Versil. in addit. ad Affl. loco superius citato. Aym. cons. 231. n. 5. & 14. & fundamētum hēt ex eo, q̄a q̄a duæ sniæ sic se habēt, quod secūda est executio primę si nō p̄t appellari à prima, neq. ēt appellari poterit à secūda, ut tenuerūt Bal. & Ang. in d. l. si cum exceptione §. hac autem actio. Capy. dec. 26. iudices tñ oēs monitos esse velim, ut aliquo mō ex p̄cessu cāe principalis, aliquā quantitātē debitā deducere possint, expliciter eum in illā p̄demnēt, neq. hmōi iudicib. executoribus liquidandā remittāt, vel referuēt. Siquidē ex hoc magnū partiū dispēdiū euitabunt, & in hoc legislatoris p̄cepto obtemperabunt, q̄ hoc ipsum p̄cipit, manifeste, neq. sine mysterio. in l. 5. s. 5. lib. 2. recop.*

26 Idq. ēt admonet Io. Guttier. *de iuram. confir. 1. p. c. 1. n. 32.* Si tñ liquidatio ad executorē fuerit remissa, sit cautus Aduocatus, ut p̄cipiat parti, ut in executoria inferi faciat dicta testiū, qui circa valorē fructuū, vel damni, aut interesse in cā principali melius deposuerunt, ne aperiat porta testium subornationi, & ita consuluit Affl. *dec. 35. n. 3. Ioan. Guttier. ubi sup. n. 31.*

27 Finaliter in p̄posito dubitat, *an si quis in instrumento guarantee confecto alij promissa certam pecunia vel tristici quantitatem soluere, eo plus, vel minus quod facto calculo, debitum apparuerit, an tale instrumentum paratā executionem habeat, respectu (saltem) illius quantitas in ipso instrō contenta?* In qua difficultate dicendū v̄f, quod executio locū non habeat, interim quod illud plus vel mi-

nus non sit liquidatū, q̄a nulla adhuc quantitas certa ex instrō apparet: siquidē factis calculis, aliqd plus minus ve debere posset. Et rō est, q̄a q̄a dispositio vel p̄missio pura, venit resolucenda per alicuius rei euentū, interim quod non sit resolutio non hēt executionem paratam, ut in l. pecuniam. & ibi, Soc. nu. 9. ff. si cer. pet.

Sed p̄dictis non obstitibus, tria snia tenenda erit, l. quod p̄ quantitate in instrō explicite declarata, executio fieri possit. Idque sentit gl. in l. 2. ff. de in diem adiectio. Soc. loco sup. cit. loquendo gl. ibi, quatenus dicit, qđ si in instrō sit p̄missa certa quantitas, cum adiectione, quod si facto calculo minus deberi apparuerit, tātō minus debitum intelligat, interī qđ à p̄missore sit liquidatio, executio (p̄ quantitate ex instrō liquida) fieri poterit, idq. pluries p̄ hac snia obtinuisse testat, idq. probat Rebuff. in tract. de liter. oblig. art. 2. gl. unica. n. 31. licet dicat, se raro hanc cōtrouerfiā in Curia vidisse. Et ita tenendū, firmavit Villalob. in suo melliloquio, comm. opi. litera E. n. 250. Azencet. in l. 1. tit. 21. lib. 4. recop. n. 45. Surd. cons. 38. n. 25. post hec scripta visus. Et loquēdo in snia arbitraria sub dicta forma verborum lata ita tenendū reputat Soc. in l. quibus diebus. §. quidam Titio, in si ff. de cond. & dem. Bart. in l. index postquam. circa si. ff. de re iud. Dec. cons. 618. ubi fundamētis pio tria sententia adductis, sufficienter rōdit, & resoluit, quod hoc casu laudum nō est incertum, sed liquidū, eo qđ in snia expressa est certa quantitas, & quod licet dicta quantitas possit alterari facti scilicet calculis, tñ inspecto p̄senti statu, d̄r certa & liquida, donec aliter rē se h̄re p̄batum fuerit. Pro qua sententia adducit text. in l. hac venditio. §. si ff. de contra. emt. ubi vendōne facta p̄centum, & quanti pluris reperiat intra certum ips, d̄r certa, respectu illo um centū: facit sententia Bal. in Rubr. C. de depositio. n. 6. ubi dicit, qđ si mercator scripsit alij, qualiter ipse erat eius debitor in decem paulo plus vel minus, prout in suo Codice rationum contineretur, illa uerba plus vel minus, non augent vel minuunt confessionē de decem, interim quod non apparuerit plus vel minus deberi. Ex quibus concludendum erit, quod pio dicta quan-

titate in iustro contenta, non obantibus dictis verbis plus vel minus &c. poterit fieri executio, appellatione remota, neq. ex hoc executio attentata dicenda erit, ut in terminis concludit Lancelot. de *attentatis* 2. p. c. 4. *limit.* 28. nu. 1. pag. 145. vbi refert, resolutum fuisse, quod si principale sit liquidum, cambia aut & recambia sint illiquida, poterit fieri executio p principali, etsi cambia & recambia non sint liquida.

Cautus ergo det esse reus, ut petita executione intra decem dies oppositionis, incerta faciat liquidari, citato creditore, & eo apparere nolente, pducatur iustum, uel probationes coram iudice, & petat, ut non aliam additio fiat, quam detracta quantitate, quam ex talibus probationibus minus se debere creditori constiterit. Et hanc sententiam tenuerunt *Corne. conf.* 223. 2. p. *Benintend. dec.* 90. nu. 3. *Canale. de tutore*, n. 214. *vers. tamen magis, dec. Genuens.* 191. nu. 6.

S V M M A R I V M.

- 1 Rationes calculata cum principali administratore, an exsequi possint contra eius fideiussorem?
- 2 Citatio non solum in iudicialibus, verum & in extraiudicialibus pro forma sapere requiritur.
- 3 Fideiussor contractus (non tamen iudicij) citari debes ad hoc, ut sententia contra principale lata, contra illum exsequi possit.
- 4 Clausula garentigia in contractu fideiussionis tutela apposta, an operetur, quod sententia lata contra principalem super reliquis, executioni mandetur contra fideiussorem rationibus non citatum?
- 5 Fideiussor tutoris qui se obligauit, tam ratione contractus, quam ratione iudicij, an possit executari pro reliquis, aduersus principalem, eo non citato liquidatis?
- 6 Fideiussor tutoris an eo quod autentico de fideiussoribus in tutela renunciaueris, possit executari pro reliquis, cum tutore ipso (dum taxat) liquidatis?
- 7 Fideiussor tutoris qui apud acta intercessit, an censendus sit fideiussor iudicij, an vero contractus fideiussor dicatur?
- 8 Obligatus ad solvendum, quidquid facto calculo administratorem debere constiteris, an te-

nebitur pro reliquis (cum herede administratoris premortui) liquidatis?

- 9 Intellectus ad text. in l. qui Roma. S. Augerius ff. de verb. obliga.
- 10 Executio an fieri possit, contra tutoris fideiussorem, pro reliquis eorum, qua tutor post finitam tutelam administrauit?
- 11 Tempus prorogationis, an idem sit, quod tempus commissionis?
- 12 Rationes calculata cum matre, qua transiit ad secundas nuptias, non petito tutore filio suo, an possint exsequi, tam contra vitricum, seu secundum ipsius maritum, quam contra matrem ad secunda vos, transeuntem?
- 13 Maritus secundus illius mulieris, qua ad secundas nuptias (non petito tutore filio) migravit, an tacite videatur obligatus pro reliquis materna tutela, & tanquam fideiussor uxoris habetur?
- 14 Maritus mulieris qua ad secundas nuptias migravit, antequam filio suo tutorem peteret, ad hoc, ut prauidetur respectu reliquorum uxoris, debes citari ad rationes tutela, ut illi parent prauidicium, quod de iure locum habuerit.
- 15 Testes qui idoneam tutorem pradiixerunt, tempore decreta tutela quando possint pro reliquis conueniri, & quid de iudice, a quo tutela fuit decreta?

C A P V T XXXIIII.

De executione reliquorum aduersus fideiussores tutorum faciendam.

Cum fere in omnium tutorum, & curatorum notatione, fideiussores pntari soleant, operae pretium erit, ut in hoc capite discutiamus, an ratione tutela, cum tutore, uel curatore, aliove administratore disputatione, fideiussor in solidum obligatus pro reliquis executari possit? In qua difficultate dicendum est, quod nullo modo aduersus hunc fideiussorem ad rocinandum non citatum, locum habeat talis reliquorum executio, cum sit regula notissima iuris, quod res inter alios acta neque pdesse neque nocere debet, ut in Rubro, & Nigro, C. res inter alios acta. Rursus, quia in omni actu, ex quo danum, vel prauidicium alicui resultare potest, pars, cuius interest, citari debet,

2 debet. l. de vno quoque. ff. de re iud. l. nam ita
 Dicus ff. de adopt. Quæ sententia, non solū lo-
 cū sibi uendicat in actib. iudicialibus, verū
 & in extraiudicialibus, Innoc. & Ioa. And.
 in c. ex ratione, de appel. Bal. i. c. 1. S. sancimus,
 et 2. quo tempore miles in v. sib. feud. Alex. in l.
 si quis arbitratus. col. 5. & ibi. Ias. col. 9. ff. de
 verbor. Plures alios p hac snia refert Phil.
 Porr. lib. 1. conclus. c. 43. ampl. 7. Quo fit, ut
 quocumq. mō, siue iudicialiter, siue extraiu-
 dicialiter rōne sine calculandæ, fideiussor
 administratoris ad rōcinandum citari deat,
 alias neq. in uia ordinaria, neq. in executiua
 p iudicari possit, ita Bald. in l. autore laudato
 C. de emet. & ita concludit Surd. dec. 256. n. 7
 & 8. sequendo Cuman. conf. 155. n. 4. vbi dicit
 q cum calculus nihil aliud sit, quā confessio q-
 dam inter partes emissā, non nocet tertio.

Ex aduerso tñ dicendū vī, quod in casu,
 de quo agimus, etsi fideiussor tutoris vel al-
 terius similis administratoris, ad ineundā &
 calculandā rōnem citatus non fuerit, adhuc
 si insolidū fuerit obligatus, (put quod die
 obligari solet) p reliqs cum principali liq-
 datis, executari possit fideiussor; qā factū cū
 vno ex duobus conreis debendi, p inde alte-
 ri nocet, ac si cum eo actū fuisset, vt in l. si.
 C. de duobus reis, vbi agnitio facta p vnum
 ex conreis debendi, alteri conreo nocet. Pre-
 terea, qā cum calculus sit quædā confessio
 debiti siue reliquati, vt supra retulimus, & p-
 fessio principalis noceat fideiussori, vt vo-
 luit Ray. conf. 140. n. 7. & 9. vpl. 1. Surd. dec.
 218. n. 1. vbi dicit, quod ex sola confessione
 principalis, pbat debitū p fideiussorē, neutri-
 que necessarium erit, vt ad rōnes principalis
 reddendas, citeat eius fideiussor. Rursus, qā
 cum huic fideiussori principaliter non in-
 terfit, sed secundario, cū sēper habeat ius ce-
 dendatū rōnum p principalem, ex l. Modesti-
 nus ff. de solut. quinimo & ex eodē pcessu p
 principalē agere possit, p eo quod soluit, vt
 tenet Bart. in l. 1. n. si. ff. indicatum solui Ro-
 der. Suarez. in l. post rem indicatam notabil. 9.
 n. 2. necessario ad rōnes citati non debebit,
 maxime, vbi ipse non hñet inuentariū, uel li-
 brū rōnum, aliave instrumenta, & cautio-
 nes, & ad ipsummet administratōre per-
 tinentes. Is enim, cuiā secundario interest,
 citari ad cām non debet, ita glo. in l. de vno-

quoque. ff. de re iud. Bart. in l. in diem. ff. de a-
 qua pluuiæ arcend. in princip. Bald. in l. ab eo.
 circa si. C. quomodo & quando iud. ex quib⁹
 dixit Hippolyt. de Marf. in l. parte vel mari-
 to. n. 117. de qō. ff. quod in taxatione expensarū
 non debet citari fideiussor iudicij.

3 Prætermisiss tñ argumentis, & rōnibus
 hinc inde adductis, in pposita specie distin-
 guendū erit, fueritne fideiussor pctus, an iu-
 dicij? Si enim q s existit fideiussor pctus, tu-
 telæ, uel cu æ, nō alias p reliquis cum prin-
 cipali liq datis executari poterit, quā si ad
 rōcinandum citatus fuerit, arg. tex. in l. gre-
 ge, S. si à debitore, ff. de pignor. & in l. à senten-
 tia. in princ. ff. de appell. & in l. presentī. S. ad-
 gientes, C. de his, qui ad statuas confugiunt,
 Et hanc distinctionē pbauit Hippolyt. de
 Marf. in rubr. de fideiussor. q. 49. n. 349. Balb.
 de preser. 3. p. 6. partis, n. 50. Roder. Suar. in
 repetitione, l. post rē indicatam, vers. uisum est,
 supra, vbi additio Baldesij plures alios cumula-
 uit, idq. tenet Couarr. practic. qq. c. 39. nu. 5.
 Verum, qā Greg. Lup. in l. 49. tit. 18. p. 3. gl.
 verbo por fiador. Si vero sit fideiussor iudicij,
 neutrique opus sit, vt citeat, ad hoc, ut si-
 bi p iudicet, ex actu factō cum ipso principa-
 li, ita gl. in d. l. de vnoquoque verbo persolvere.
 ubi Bald. n. 5. idem Bald. in l. 2. C. de fideiuss.
 tutor. & in d. l. autore laudato. Meranta de or-
 dine iudicio. 6. p. n. 32. Ant. Gail lib. 2. observa-
 tionum. tit. de citatione & conclusionē, nu. 300
 Vinc. de Franc. dec. 400. n. 1. faciunt notata p
 Couar. in practic. c. 13. n. 6. & per Bario. in l.
 1. nu. 2. ff. indicatum solui. Surd. d. dec. 218. n.
 11. & 13. p dictam distinctionē magis cōi-
 ter teneri, tenet Mosinger. singul. obser. cent.
 4. dec. 96. quem refert & sequit Lancellott.
 de artem. 2. p. c. 20. n. 13. & 14

4 Priorem tñ partem huius distinctionis,
 veram & indubitabilē reputo, nisi in pctu,
 in quo intercessit fideiussor, clausula guarē-
 rigia sit appositā, puta, dedit potestātē oib⁹
 iudicibus exsequendi p cum reliqua ex tali
 pctu resultantia, vt tenet Bald. in l. 2. C. de fi-
 deiuss. tutor. Suarez. vbi sup. Baez. de in ope de-
 bitore. c. 5. n. 9. Et in terminis dixit Bal. in l.
 sancimus S. & cum antiquitas, n. 2. C. de usu-
 ris rei iud. quod qñ fideiussor obligat, dicēs
 quod soluet qd quid p principalem fuerit li-
 quidatum, et ubi is ad rōcinandum citatus
 non

non fuerit, poterit p̄ reliq̄s cum principali liquidatis executari, eo quod hoc casu iam p̄mittit soluere iudicatum q̄ principalē, nō contra ipsum fideiussorem tantum.

5 Secundo p̄dictā conclusionē limita, ubi fideiussor se obligasset, nō solū rōne q̄ctus, sed ē rōne iudicij: hoc. n. casu dubio p̄cul acuersus talem fideiussorē nō citatū ad in-
6 eundā rōnē, executio p̄ reliquis fieri poterit, & ita in terminis tenet Bal. in l. fi. 3. C. de fideius. tut. quem refert & sequit̄ Greg. Lup. in d. l. 49. verbo por si ador. Vbi addit pulcrū
7 verbum, dicens, quod ē ubi fideiussor tutoris se obligasset simpliciter, si tū renunciaasset auct. de fideiussorib. adhuc principali nō excusso, posset p̄ reliquis executari, quā sn̄am ante eum tenuit Saly. in d. l. 2. C. de fideius. turp. & Bart. in l. i. n. fi. ff. iudicatum solui.

Sed modo in p̄posito dubitat̄, si fideiussor tutoris apud acta intercessit, an dicat̄ fideiussor q̄ctus, an vero iudicij? Et v̄r, quod cum iste fideiussor t̄pe, quo tutela in iudicio discernit̄ tutori, siue curatori, calculo iudicij, & p̄ modum p̄tentiosæ iurisdōnis se obligauerit, dicendus sit fideiussor iudicij, ex
8 text. in l. cum offendimus. S. si. ff. de fideiuss. tut. Ibi. n. iudex apud acta stipulat̄ pro minore, item & fideiussor rem pupilli saluā fore p̄mittit, seq. reliqua (si qua fuerint) soluturū p̄fitē. Si tū extra iudicialiter facta sit fideiussio, vim q̄ctus obtinebit, ac p̄ consequens citandus erit fideiussor ad rōcinia peragenda. Quod si citatus non fuerit, minime executari poterit, p̄ reliquis, cū solo tutore vel curatore calculatis & liq̄datis, vt tenet Bald. in l. non ambigi. C. de fideius. tuto. Greg. in d. l. 49. gl. verbo, por si ador supra allegata. Et ita praxis nr̄æ Cancellarię obseruare solet, & hæc est veritas infallibilis.

8 Vltcrius dubitat̄, si quis promissit soluere, quod facto calculo cum administratore, debere constituerit, & administratore morte p̄uen-
to, calculus factus fuerit cum eius herede, & certum quid reliquatum sit, an talis fideiussor siue promissor soluere teneatur, quod cum here-
de administratoris fuit reliquatum? In quo varij varia senserunt Bar. namque, Paul. Ange. Imol. & Aret. in l. qui Roma. S. Augerius. ff. de verb. obl. in ea sunt sn̄ia, vt non alias p̄ reliq̄s teneat̄ fideiussor, quā si reliqua cū ip-

so administratore fuerit examinata, quam sn̄iam p̄bare nitunt̄, ex tex. S. Augerius, vbi hæc verba Consults inquit. Augerius filiofamiliæ seruo Publij Manij stipulanti spondit, se daturum quidquid patrem suum Publio Manio deberi constitisset, quasitum est patre defuncto
antequam constitisset quid quantumcumq̄ deberet, an si aduersus heredem eius actum fuisset, aliumve successorem, & de debito constitisset, Augerius teneatur, respondit, si condō non
existisset, stipulationem non esse cōmissam.

Et rō decidendi huius tex. fm̄ p̄fatos Doctores, ea est, q̄a p̄sumit̄, p̄missor ea motus rōne intercessisset, q̄a credebatur debitorē optimū p̄putum redditurum, eo quod arcana cōficiendarū rōnum melius cognouisset. Et hoc fundamento motus Hugo Donellus in d. S. Augerius, existimat, multū interesse, vtrum viuo patre, an eo mortuo rōnes fuerit dispunctæ, cum si eo viuo factæ fuissent, p̄f, & sic administrator potuisset h̄re aliquas exceptiones, & defensiones, quæ possent facillime ab eius h̄rdib. ignorari, & sic accidere posset, ut illud reliquaret̄, quod reuera non deberet̄, & p̄ consequens iste p̄missor p̄pelleret̄ soluere, quod ipse non cogitauit, ex q̄bus recte fuit r̄nsum à Iureconsulto in d. S. Augerius, mortuo debitore siue administratore, ante liquidationē reliquatus, cōdōnē non existisse, & p̄ consequens stipulationē nō esse cōmissam. Quā sn̄iam his & alijs fortioribus rōnibus exornat Bald. in c. ad nostram, col. 2. de iure iur. vbi eam cōem dicit, & cum sequit̄ Dec. in l. heredem, n. 1. ff. de reg. iur. Tirag. de retract. S. 1. gl. 6. n. 15. Gomez. in S. actione, n. 7. insit. de actio. Gerard. de Petra Sancta. sing. 27. n. 4. vbi p̄ hac sn̄ia iudicatū vidisse testat̄ Hypp. de Mars. sing. 304. Alciat. in l. si quis stipulatus. 112. n. 4. ff. de verbor. Soc. iun. conf. 47. n. 17. vbi in tantum hanc sn̄iam veram reputat, vt et̄ si talis p̄missor iurasset, talē p̄missionē adimplere, adhuc si rō cum ipso debitore non esset calculata, et̄ in aīæ iudicio, ad solutionē reliquorum non teneret̄: eo quod de natura talis p̄missionis sit, vt rō liquidēt cum ipso debitore viuento, q̄a rōnes in p̄p̄tu h̄re p̄sumit̄. Et q̄bus inferunt Doctores sup. relati, quod si q̄s p̄miserit pro mercatore vel amico, se soluturū q̄d q̄d illum debere constituit,

rit, facto calculo, non alias ad reliqua tenebitur, quam si liquidatio, & calculatio cum codē debitore viuentē facta fuerit.

Aduersus tñ p̄dictā sententiā cōem, tenet idem *Alc. lib. 1. de dispositionum, c. 13. Conanus lib. 6. commentar. Duaren. in d. S. Augerius*, vbi tenet p̄dictā cōem, p̄iam esse, & iuri & æquitati naturali idē tenet Paul. Cast. ibi. & cum sequit̄ Ant. Gomez. 2. 10. de contract. c. 11. n. 37. Et aduersus illam in Granatenū Senatu iudicatum fuisse testat̄, Costa relatus & sequutus à Io. Guttie. de iuram. confir. in addit. ad c. 31. 1. p. posita in fi. 1. p. & illā multis argumentis impugnat Couar. in pract. c. 39 n. 5. vbi asseuerat, nihil posse dici, quod magis a vera mente & sensu IC. Cæpollæ abhorreat, quodq. magis ab æquitate & a p̄gruis tramitibus veritatis deuict, nihilque quoad humana cōmercia, p̄mutationes, & p̄uentiones magis alienū esse. Et ulterius statim subdit, quod si verba p̄uentionū p̄dictæ cōis sententiæ nugas paterent̄, fortent mille aliæ calumniæ admittēdæ, & hi passim deciperent̄, q̄ bona fide in p̄tibus verlanē: qđ ualde iniquum & perniciosum esset. Ibique ad argumenta p̄ p̄ia cōi sententiā adducta, & argute & (suo more erudite) r̄ndit, quinque intellectus adducens ad text. in d. S. Augerius, quos q̄libet apud eū videre poterit, & aliū non minus elegantē intellectū cumulat Ant. Gom. vbi s. inhæredo verbis IC. Cæpoll. in d. S. Augerius. Alium ē tradidit Guttie. loco superius citato, dicens, q̄ text. in d. S. Auger. non dicit, quod p̄missio fuit facta de eo, quod constiterit p̄rem debere, & sic dicit. lapsos fuisse cōis sniæ sequaces, sed quod potius de eo fuit concepta stipulatio, quod p̄ administrator publico Mæuio debere constitisset. Quod qđ verbum p̄stitisset, cum sit t̄pis plusquā p̄fecti, dēt intelligi de eo, q̄ iā debere constitisset, t̄pe, quo facta fuit p̄missio, & sic de illa quātitate, quæ in vita debitoris fuerat liquidata, q̄a fuit condō de p̄terito. Vnde cum IC. p̄poneret, an deberet, quod in vita patris administratoris illū debere constitisset, recte Cæpolla r̄ndit, dicens, si condō non exstisset, stipulationē non esse p̄missam, hoc est, si creditor in vita debitoris non demonstrasset, q̄tum deberet, stipulationem non esse p̄mis-

sam. Cōis uero Doctorū loquit̄ in satis dissimili casu, s. qñ obligatio fideiussoris fuit ita concepta, s. p̄mitto me soluturū, qđqd Titio deberet p̄stitit. Et sic non ad liquidationē p̄teritā, cum ipso debitore faciendā, sed adst̄ ingere constat: quo casu recte fundat̄ cōis sententiā: cum reuera fideiussor & p̄missor illud tñ soluere voluerit, quod constiterit debere, facto calculo cum ipsomet debitore, & non alias. Non tamen licitum fuit tātis & tā grauissimis, DD. tex. i d. S. Augerius, p̄ sua opinione p̄stringere. Cum longe diuersa sit r̄o decidendi in vno casu, quā in alio, & certe, si attento animi iudicio rem hanc consideremus, scopū veritatis primus oīum attingit Accurs. in d. S. Augerius, verbo, non exstisset, dum inq̄t, non exstisset, quasi dicat, si nondū t̄pe stipulationis, constiterat de debito, & ex hoc condōnalis stipulatio in p̄teritum p̄cepta, non poterat p̄mitti in æternum, q̄a falla de p̄terito sunt impossibilia, & hic meo iudicio est uerus intellectus ad text. in d. S. Auger. Et ita tenet Villa Diego post hęc scripta vilus in l. 4. tit. 5. lib. 2. del fuero juꝝgo. nu. 8. f. 141.

Ex q̄bus deducit manifeste, in casu à cōi sententiā p̄posito, non solū uia ordinaria, sed ē executiua talē fideiussorē, siue p̄missorē conueniri posse, dūmodo ad rōnē cum h̄de debitoris calculādā fuerit citatus, quia licet verum sit, quod ius condōnis implendæ ad h̄redē trāseat, hoc est verum, & p̄cedit, dūmodo non sic adhæreat p̄sonæ noīatæ, quod p̄ aliū æquē expediri non possit, cū tamen rōnes visis libris, & chirographis, alijs ue cautionibus defuncti ab h̄rede ē facile dispungi possint, in casu, in quo loquit̄ cōis Doctorum opinio, nimis fallitur, multumq. ab scopo ueritatis aberrat.

Uterius dubitat̄ in p̄posito, an aduersus fideiussorē tutoris executio fieri possit, pro reliquis resultantibus ex administratione rerum pupillarium, post finitam tutelam peractā, quæ admodum fieri posset, pro reliquis resultantibus ex administratione ipsa tutelæ. Et dicendum v̄t, quod minime executari, nec ēt conueniri possit, p̄ reliquis administrationis peractæ, finita administratione, hoc est, finito t̄pe à lege ad administrādū tutelā constituto, ex tex. in l. Lucius, S. Paulus, ff. de adm. tutor.

tutor. ibi. Paulus respondit, propter ea, qua post pubertatem nulla necessitate cogente, sed ex voluntate sua tutor administravit, fideiussorē, qui saluam rem fore cauit, non teneri. & in l. 12. tit. 16. p. 6. & ibi Greg. verbo, debe durar.

- In primum tñ viget tex. in l. si postea, ff. rem pupilli saluam fore. ibi. Si postea, quam pupillus ad pubertatem peruenierit, tutor in restituenda tutela aliquandiu moram fecerit, certū est & fructuum nomine, & usurarum medij temporis, tam fideiussores eius, q̄ ipsum teneri.
- 11 Pro qua snia facit, q̄ tps progationis idē reputat cum tpe pmissionis, ut in l. si sed si manente. ff. de precario. Sed p cōcordia pdictorum iuriū dicendū erit, quod tex. in d. S. Paulus, loquit, qñ tutor finita tutela, nouū negotium adulto attingentē inchoauit, nulla cogente officij necessitate, quo casu neutique p administratione illius negotij fideiussor tenebitur, cum ipse (tpe, quo intercessit) ad administrata tpe lege constituto se adstringere tantū voluisset, ut in l. si. C. de periculo tutor. Et pro hac snia facit text. in l. si cum Hermes. C. de locato. vbi qui fideiussit p prima conductione, nō tenet p cōductione progata, absq. eius voluntate, tex. Et in l. non intellexerit. S. cum in quinquennium, ff. de iure fisci. fecus tñ, si psecutus fuisset tutor administrationē connexorū, ad quorum assentiā ex necessitate officij p̄cise erat obnoxius, ut in l. j. C. ut causa post pubertatem adsit tutor. & in l. tutor post pubertatē. C. arbitrium tutela. Textus vero in d. S. si postea, loquit de rebus ante finitā tutelā administratis, in quibus restituendis finita tutela moram fecit tutor, quo casu non solū tutor, verum & eorū fideiussores (pro mala administratione) tenent. Et in hunc modū pdicta iura ad cōcordiam redigit Paulad. lib. 2. rerum quotidianar. c. fi. 1. p. S. 12. n. 57. Rursus p hac snia facit, q̄ fideiussor, q̄ p iudice intercessit, censet intercedere p gestis in primo anno, q̄ est terminus à lege constitutus iudici ad iudicandū, qñ simpliciter à Rege, vel domino ad iudicandum fuit electus, ut in terminis tradit Bobad. lib. 5. politic. c. 1. n. 90.

- 12 Vltimo & finaliter dubitat, an rationibus dispunctis cum matre pupilli, qua ad secundas nuptias migravit, non petito prius tutore filio suo, cuius tutelam ipsa administrabat, reli-

qua, non solum aduersus matrem, veram & aduersus vitricum, exsequi possint? Et dicendū vñ, quod si aduersus matrem reliqua exequi possint, minime tñ aduersus vitricum executioni mandari valeant, q̄a etsi uerum sit, qđ mñe tutrice ad secundas nuptias conuolante, bona secundi mariti pro reliqs tutelę sint minori obnoxia, siue tacite hypothecata, ut in l. si mater. C. in quibus causis pignus uel hypoth. tacite contra. ibi. Mariti quoque eius, praeterita tutela ratiocinjs, bona iure pignoris tenebuntur obnoxia, & in l. 5. tit. 16. & in l. 26. tit. 13. p. 5. idq. cōi oīum Doctorū calculo sit receptum ex Phil. Port. lib. 5. concl. c. 5. Causal. de tutore. n. 322. Guztier. de iuram. confir. lib. 2. q. 26. n. 11. tñ nullo iure cauet: qđ talis vitricus pro reliquis executari possit, & id iure fundatur, cum ipse non iniuste dicere possit, instrumentum non loquit de me.

- 13 Cōtrariam tñ sniam in terminis nñæ qōnis tenet Marant. de ordine iudicior. c. de execut. senten. n. 33. pag. mihi 660. vbi dicit, q̄ si vxor mortuo marito, suscepit tutelā filij, & transiit ad secundā vota, non petito prius tutore filio, redditis rationibus, poterit q̄ maritū fieri executio pro reliquis, uirtute tacitę hypothecę. Et hanc sententiam reputat menti tenēdam, & eam in proposito singularem dicit, eo quod quilibet contrarium facile responderet.

- 14 Ego tñ Marantę sniam difficilem reputo & eā eo solū casu verā credere, si si rōnes cū vitrico fuissent dispunctę, & prius facta esset excussio ī bonis matris, ea tñ excussa, maritus executari in bonis pro reliquis posset, ut tenet Hippolyt. de Marf. sing. 248. Et rō ea est potissima, q̄a etsi bona mariti, tacite & ex legis dispositione videant p vxore fidei iubere, ut fideiussor indemnitis repurabit, q̄ non aliter, quā excussio prius principali conuenit, ut in l. si. & ibi cōiter Bart. & oēs, ff. si cer. per. non enim negari poterit, quin ut simplex fideiussor habeat, cum bñficio excussionis, tacite, uel exp̄sse non renunciauerit, & sic remanet obligatio bonorum mariti, in terminis Auth. præsenti. C. de fideiussor. Et ideo prius bona vxoris quā mariti excutienda erunt, quia ista tacita hypotheca à lege inducta intelligitur seruato ordine iuris, ex his, quę notat Molina

de

de primog. lib. 1. c. 3. n. 22. ad medium. Qualiter aut aduersus testes, q. aliquem in tutore nominatum, idoneū affirmauerunt, & p. iudicem, q. eos recipit, agi possit p. reliquis, vide per Azcue. in l. 6. tit. 9. lib. 10. recop. n. 8. & 9. vbi late resoluit.

- 15 Ultimo & finaliter dic in pposito, quod etsi fideiussor tutoris teneat pro mala administratione ad dānum, & vsuras, non tñ tenebit pro vsuris, uel interesse rōne malæ administratoris restituendo, aliorū administratorū fideiussor, neq. incurreret in poenas (rōne officij) per principalē incuras, ex tex. iuncta. gl. verbo. Paal. in l. Lucius. ff. ad municipal. & in l. constitutionibus. eodem titulo, vbi plus, quod qñ administrator cōuenit ad reliqua reddenda, & ob hoc condemnat, non dēt p. dēnari in vsuris pecuniæ, ad cuius restitutionē p. dēnari, neq. p. psequens eiusdē administratoris fideiussor cōdemnabit.

S V M M A R I V M.

- 1 Tutor nobilis, an si executatus pro reliquis, fideiussorem (vulgo de saneamiento) non praestiterit, incarcerari possit?
- 2 Parentes viriſque ſexus, pro reliquis tutela, filiorum, vel nepotum, an incarcerari valeant?
- 3 Parentes ſunt filijs veluti Deus alter.
- 4 Mater, qua fuit iutrix filij, etiam ſi omni legū auxilio in instrumento tutela renūtiauerit, non poterit pro reliquis tutela incarcerari, & quid in auia?
- 5 Priuilegio mulieribus à lege concesso, ne pro debitis civilibus incarcerentur, an renunciari poſſit?
- 6 Auus vel auia, pro reliquis tutela nepotis, qua adminiſtrauit, an incarcerari poſſit?
- 7 Socer à genere conueniens pro reliquis tutela, vel cura filia, an poſſit in carcerem detrudi?
- 8 Frater tutor fratris, an pro reliquis tutela poſſit incarcerari?
- 9 Socius reliquatus in adminiſtratione ſocietatis, an pro reliquis poſſit incarcerari?
- 10 Comparatus non debet eſſe melioris conditionis comparato.
- 11 Frater pro reliquis tutela ſui fratris quod adminiſtrauit, an in ſolidum conueniaſur?
- 12 Alimenta qui alicui prabere tenetur, an teneatur illa in proprietate conſtituere?

- 13 Socius poſſet pro reliquis ſocietatis incarcerari, quando ſocio reliqua petenti, non remaneret alia bona, ex quibus alimentari poſſet.
- 14 Socius, qui iurauit reliqua ſocijs reſtituere, ſi non reſtituat, capi poterit.
- 15 Socius reliquatus ob adminiſtrationem ſocietatis, ſi habet officium uel artiſcium, ex quo viuere poſſit, poſeſt conueniri, ultra qua facere poſſit?
- 16 Nobilis, qui fuit maior domus, uel depoſitarius horrei, uel poſſeſſi publici, an pro reliquis capi poſſit?
- 17 Priuilegium cōceſſum ordini, uel ſexui, an poſſit renunciari?
- 18 Nobilis reliquatus pro adminiſtratione regaliū redditū, an capi poſſit, ſi exſecutatus pro illis fideiufforem indēnitatis non praſtiterit?
- 19 Poſſiti adminiſtrator, habetur inſtar depoſitarij
- 20 Depoſitarius, qui velociter depoſitum non reſtituit, dicitur eſſe in dolo, & ratione perfidia ex quaſi delicto conuenitur, quinimo & ut fur habetur.

- 21 Hæres adminiſtratoris, ſi inuentarium non confecit, an poſſit capi pro reliquis ex adminiſtratione reſultantibus?
- 22 Maritus matris iutricis, qua ad ſecunda vota tranſiuit, an pro reliquis aduerſus eius uxorem liquidatis, & exſecutari & capi poſſit?

CAP V T XXXV.

De captura adminiſtratorum in exſecutione reliquorum.

I Vre Regio pſtitutū exſtat, in l. ſi. tit. 21. lib. 4. recop. ut ſi executatus, fideiufforē indēnitatis (vulgo de ſaneamiento) non pſtitit, interim qđ illū pſtare diſtulerit, carcerib. mācipet. Et hæc regula in tātū eſt vera, & pcedit, ut etſi aliq. nobilis aliena bona adminiſtrauerit, utpote tutelā vel curā, & qđ ſimile, priuilegio nobilitatis nō obſtante, p. reliq. exſecutari, & capi poſſit, ut i nobili tutore reliquato ſcripſit Bat. in l. 1. §. 1. ver. ſic tutores. ff. de falſis. cui? Inīam ſequit additio Caſtel. in l. 79. Tauri. Bobad. in pol. lib. 3. c. 5. n. 31. & nō ſolum p. reliquis capi poſſet, verum & antequā ſit reliquatus, ſi reddere rōnem tutelæ, uel alterius ſibi pmiſſe adminiſtrationis ſubterfugeret, quod manifeſte probatur

N n in

in l. 4. titu. 19. lib. 5. recopil. ibi. *Y la misma mandamos que se guarde y cumpla con los recandadores y mayordomos de los concejos otras qualesquier personas que se alçaren.* Ex quib⁹ verbis p^{re}dictam Iniam indubitabilem reputat Bobadill. *ubi supra in administrationibus honorum publicorum, vel positi. Et idem tenet lib. 5. poliz. c. 4. n. 80.*

Verū licet p^{re}dicta cōclusio regulariter locū habeat in oīb. administratoribus p^{re} reliquis cōuentis: tñ eam limitandā reputo sequentibus modis. Primo in patētib⁹ vtriusq. sexus, q^{ui} licet pro reliquis tutelæ filij exsecutent^r, attamen fideiussore, *De sane amissiono*, non p^{re}stito, minime carceribus mancipantur, *ut tenuit Bart. in auth. matri, & auia, nu. 13. C. quando mulier officio tutel. fungi possit, & in l. si quis sub conditione. n. 20. ff. de testam. mentar. tutel.* Idq. p^{ro} naturalem reuerentiā a filiis parentibus debitam cōstitutū est. Sūt enim filijs parentes, ueluti Deus alter, ut aduertit Cicero in oratione Geneco. *Plautio ibi. Quem venerentur ut Deum, nec enim multo secus parentes liberis.* Et hanc sententiā loquēdo in m^{at}re tutrice cōiter receptā dixit Couar. *lib. 1. variarum. c. 1. n. 3. & latius ac melius tenet in repet. c. quamuis pactum in initio 2. p. n. 7. vers. adhuc vero placet in epuome delictorum c. 34. n. 13. Ant. Gomez. in d. l. 79. Taur.* ubi hanc sententiā in tātum verā reputat, ut dicat, quod et si mater oī legum auxilio renūciasset, adhuc p^{ro} talibus reliquis capi nō posset, & ita et tenuit Rode. Suar. *in l. 2. tit. de los gouierños, n. 10. vers. additio.* Et rō illa est potissima, quā reddit Iustinianus *in auth. de nupt. §. sed quod sancitum, collat. 4. ibi. Erubescit lex castigatores filios genitoribus statuere.* Et hanc sententiā late p^{ro}sequitur Matien. *in l. 9. tit. 3. gl. 5. n. 4. lib. 5. recap. & eam i iudicando, & cōsulendo tenendam fore firmavit Farinat. in tom. criminalium. tit. 4. de carcerib. q. 27. n. 61. quem & alios p^{ro} hac Inia refert & sequit^r Bouadill. *ubi sup. glos. lis. H. vers. contraria opinio. Mol. de iust. disp. 571. vers. dubiū est, & in m^{at}re tutrice filiorū reliquata indubitātū reputo, siquidē i qualibet alia muliere regulariter hoc iure p^{re}stitutū est in l. 62. Taur. ut mulieres p^{ro} debitis ciuilib. nō incarcerent^r; ex cu⁹ legis decisione hodie cecidit opinio lasi. i. si ego. n. 4. relata a Duen**

na in reg. 312. quatenus firmavit, quod mulier p^{ro} incarcerari p^{ro} administratione tutelæ. Minime nāq. eorū sentētia locū h^{ab}eret, et si mulier tutrix omni legū auxilio renūciasset, nisi administratio habuisset admixtū delictum, quo casu mulier p^{ro}didit priuilegiū, *ut in d. l. Taur. ibi. Porque ninguna deuda que no de*
 5 *secunda de delicto.* Illud enim priuilegiū, q^{uo}d mulieres p^{ro} debito ciuili non incarcerent^r, cū sit insertū in corpore iuris, minime p^{ro} renūciari, & illius renūciatio exp^{re}ssa, uel tacita, esset ipso iure nulla, ut notant Doctores *in l. si quis in cōscribendo. C. de pactis.* Cum enim sic cōcessum in fauorē totius femineis sexus, & ob eius honestatē, minime a particulari renūciari valet, ut tenet Soc. *in l. plerique. n. 46. ff. de in ius vocand. Duen. d. regul. 312. Menoc. lib. 1. de arbit. casu 88. Auiles in proemio c. prator. n. 27.* Et plures et alios p^{ro} hac sententia c^{on}ferit Collega noster Balde. nuper in Auditorem Granatenlis Senatus electus, *in addit. ad Rode. Suar. in d. n. 8.*

Et quod in p^{re} & m^{at}re retulimus, extendē et ad auum, vel auā, ceterosq. ascendentes, qui suorū nepotū, uel p^{ro}nepotū tutelā, vel curā administrauerunt: *ex tex. in l. 1. r. 15. p. 5.* Et hanc sententiā tenet lasi. *in §. sed & si quis n. 2. in §. de actio. vbi dicit, hanc conclusio-*
 7 *nē extendi posse ad parentes vtriusq. sexus in infinitum. Quinimo, et si t^{er}cer reliquatus esset a genere, non secus dicendum foret, cum t^{er}cer loco patris habeatur, in l. 15. tit. 11. p. 4. ibi. Por que los hyos y los hiernos non deben apremiar a sus padres, ni a sus suegros, as- si como otros estranjos.*

8 An autem frater, qui alterius fratris bona administravit, pro reliquis incarcerari possit, vel ultra quam facere possit conueniri ualeat, maior dubitatio est. In qua difficultate laso. *in d. §. sed si quis n. 1.* sequendo Albericum, & Iacobum de Rauenn. ibi, tenet, fratrem minime pro huiusmodi reliquis posse incarcerari, & eorum sententia, ex eo comprobatur, quia quemadmodum socius p^{ro} reliquis societatis incarcerari non potest, ea nempe ratione, quia socij ius, quodammodo fraternitatis inter se habent, *ut in l. verum. ff. pro socio,* multo maiori rōne ipse frater p^{ro} reliquis admini-
 10 *strationis fratris; non poterit carcerib. man-*
 cipa-

cipari. Non enim debet esse melioris conditionis comparatio, ex illo vulgari axioma. 12
Propter quod unum quodque tale, & illud magis. Et secundum istam sententiam, id iudiciorio iudicio obtentum fuisse testatur Ant. Thesaur. dec. 119. nu. 1. ubi ita Neapolitano Senatu iudicatum fuisse refert.

Contrarium tamen sententiam tenet gl. in d. l. verum. verbo fraternitatis, ubi dicit Accursius, quod frater, qui bona sibi, & fratribus suis communia administravit, pro reliquis carceribus poterit mancipari. Idque tenet Baeza de inope debitore c. 17. an. 80. Castel. in l. 66. Taur. verb. Defarraygar.

11 Mihi tamen prior opinio verior & humanior videtur, scilicet quod licet frater non possit pro reliquis tutelae fratris incarcerationi, quam non constat dolose administrasse, (quia hoc casu non esset indulgentum malitijs, in l. fundo ff. de rei vend.) possit tamen in solidum pro reliquis a fratre conveniri, ita ut non sit habenda ratio, egeat, nec ne, cum frater non sit de personis enumeratis in l. sunt qui in id. ff. de reg. iur. Quam canonizavit text. in l. 1. tit. 15. p. 5. & in l. 15. tit. 10. ead. partis. Quod tamen in socio secus erit, ut in d. l. verum. ubi gl. verbo fraternitatis, assignat differentiam rationem, dicens, ideo socium pro reliquis societatis a socijs conveniri in solidum non posse, quia presumit, quod ab initio praeter societatis hanc honestam conventionem praecessit, scilicet ne aliquis ab altero ultra quam facere possit, conveniret, ne impediat societati humanae confortium, & pro commodiorem usum commerciorum. Quae sententia locum habet etiam, ubi huic iuri esset renunciatum, ut tenuit Iac. Butig. tract. de renuntiatione. c. 10. vol. 12. & in fratre socio, & alijs tradit Surd. de alim. oino videndus, q. 78. f. 71. quem vide, quia licet ipse sit surdus, eius labores innumeros auditores facient, quia sunt egregij. Quo fit, ut omni casu socio relinquitur debeat tantum in bonis, ut secundum eius qualitatem vivere possit, & ita est intelligendus text. in d. l. 1. par. ibi. O si fuere compagno &c. Et rursum inferius. Carentonces el juzgados deue dexar a cada uno destos tanta parte de sus bienes de que pueda vivir guisadamente. Quod utique verum intelligo, ita ut neque sufficiat socio relinquere tantum de suis bonis, quantum ad eius vitam dispensationem sufficiat, sed demum tantum in proprietate, ex cuius redditu possit ipse simul, cum

sua familia alimentari. Et ratio, qua moveor, ea est, quia quando aliquis alicui alimenta praestare (ex legis dispositione) tenetur, illa in proprietate constituere debet, ut voluit Bal. in l. 2. num. 1. ff. si quid in fraud. patr. ubi Paul. n. 6. & plures alios pro hac sententia refert Molin. lib. 2. de Hispan. primog. c. 15. n. 27.

13 Praedictam tamen conclusionem, de socio non conveniendo, vel exigendo, ultra quam facere possit, veram intelligo, dummodo socius, qui cum reliquavit, alias habeat substantiam, & bona pro suo victu sufficientia: secus tamen, si tantum habet (duntaxat,) quantum a socio reliquavit, quia hoc casu in solidum pro reliquis posset conveniri socius reliquatus, ut notat Greg. in l. 15. tit. 10. p. 5. gl. verbo, vivit, quam sententiam ego subintelligere, & veram putare, ita, ut si aliquid habet socius, qui socium reliquavit, non tamen ad suam suorumque dispensationem sufficeret, de bonis socij reliquari suppleri deberet, ita ut melioris sit conditionis reliquator, quam reliquatus. Caritas namque bene ordinata incipit a se ipso, ut in l. praeses C. de servi. Et in proposito charitatis bene ordinatae plura cumulat Matthaeus de Afflict. dec. 90. per tot.

14 Secundo, praedictam conclusionem limita, si socius reliquatus in initio contractus societatis iurasset, & promississet integra reliqua socijs se soluturum. Et ita hanc conclusionem limitat Gutierrez de iuram. confirmat. 1. p. c. 17.

15 Tercio limita, ubi iste socius reliquatus haberet officium, vel artificium, ex quo laborando se alere posset, quia ei, qui se habet, unde se alere valeat, alimenta reliqui, vel praestari non debent. Ex his, quae late tradit Molin. de primogen. d. c. 15. n. 46. Lara plures pro hac sententia referens, in tract. de alimentis § sed si filius n. 123. Gutierrez in terminis d. c. 15. n. 5.

Quarto limita, ubi socius dolo fecisset, quo minus reliqua socijs solvere posset, ut in dict. l. verum. in princip. & in §. tempus autem, ff. pro socio. & ita tenet gloss. in §. si de dote, institut. de actio. Molin. d. dispus. 571. vers. quinto socius.

16 Rursum in proposito dubitatur, an si aliquis nobilis possit, vel ob Reipublicae administrationem peregerit, set in calce administrationis, aliquatritici, vel

pecunia quantitate fuerit vel quatus, & pro ea executatus fideiussorem indemnatis, vulgo, De sancamento, non presterit, possit incarceratione de iudic. Et dicendum vñ, qd non, etsi ipse in initio susceperat administrationis privilegio nobilitatis sibi appetenti renunciasset: quia quoniam privilegium concedit pro dignitate personarum, minime a privilegiatis ipsis potest renunciari, ex his, quae notant Anto. Gomez. & Cifontanus in l. 79. Taur. Duen. d. regula 312. Et predictam sententiam extendit Gomez. ubi supra n. 3. et in casu, quo talis nobilis renunciasset huic nobilitatis privilegio sub iureiurando, quod non vteretur privilegio sibi appetenti. Et idem tenet 2. 10. variar. c. 11. n. 54. & c. 14. n. 24. Otalo. de nobil. 3. v. principali c. 6. n. 3. & 2. p. 3. partis principalis, c. 9. n. 8. Burg. pacificus conf. 10. n. 17. Azeuet. in l. 4. & 5. tit. 2. lib. 6. recop. vers. contrarium. n. 14. Pro qua sententia facit, quia cum hoc ius nobilitatis ipsi nobili sanguini adhæreat; ut in l. 2. § qua omnia, C. de veteri iure iur. neque renunciari, neque pacto remitti poterit, l. ius agnationis ff. de pact. Est enim tamque character sanguini impressum, & predictis fundamentis hanc sententiam tutant Menchac. lib. 3. de success. creat. § 22. a. n. 74. Auend. in dicto nario, verbo Cavallero, vers. sit ergo conclusio. Et loquendo in nobili tutore, ita tenet Cavalc. de tutore n. 322. cum sequenti. Didac. Perez in l. 1. tit. 2. lib. 4. ordi. vere. col. 1365. Gutier. oñum latissime, de iuramento confirmatorio 1. p. c. 16. n. 37. Et in terminis nostrae quoniam, ita iudicatum fuisse in hoc Pinciano Senatu, testatur Bobadilla in lib. 3. polit. capit. 15. num. 21.

17 Verum aduersus predictam sententiam facit, quia et ubi privilegium concessum fuit sexui, vel ordini, a quocunque privilegiato renunciari potest, ut loquendo in privilegio nobilium tenuit Barbas. in c. lator, de pignor. & c. ad Apostolicam, de regul. Orosc. in l. ius agnationis. n. 4. ff. de pact. Greg. Lup. in l. 34. tit. si p. 7. Castel. in l. 79. Tauri. gl. 1. & DD. cõter in l. si quis in conscribendo. C. de pactis. ubi Orosc. fateatur utramque sententiam sustineri posse. Et hanc opinionem latissimo sermone persequitur Batç. de inope debitor. c. 16. n. 47. ubi fundamentis propria sententia adductis satis facit usque ad n. 91. Jo. Garf. de nobil. gl. 6. in princip. nu. 18. & 19.

Mier. de maiora. 1. p. q. 38. n. 2. ubi testatur, varias de hoc in Granatensi Prætorio sententias latas fuisse, idque tenet Couar. in c. quamvis pactum, n. 5. de pact. lib. 6. Hanc et affirmatiuam sententiam in Cancellarijs & supremo Regis consilio seruata fuisse testatur Bobad. in poli. d. n. 21. loquendo in proprijs terminis nostrae quoniam: quod maxime locum habere dicit, ubi talis renunciatio fuisset iurata, ex doctrina Menchac. supra relata, limitat. 32. n. 19. vers. & super hanc partem. Bae. d. c. 16. n. 62. quos refert & sequitur Guttier. loco sup. cit. & nouissime Molina de Iustitia, disputat. 571. vers. contraria vero. tenendo contra Gomez. & alios, supra pro contraria opinione relatos.

Inter has tamen forum varietates, dicendum existimo, quod si renunciatio nobilitatis sit simpliciter facta, nullo modo noceat renuncianti, nisi in casu, quo esset nobilis siue fidalgus de privilegio, quia privilegium facile perditur, quam quod de iure cõi competit. l. eius militis, §. militia, ff. de militar. testamento. Laurent. de Palat. de Fano, in tract. de succession. mascul. ex clasis fæmi. per statu. 1. p. n. 82. post n. 54. iurata vero renunciationem ualere arbitror, ex supra relatis. Vel et limita, ubi nobilis reliquatus fuisset pro collectione Regalium reddituum, quia hoc casu, et si simpliciter renunciasset, posset pro reliquis incarcerationi, eo quod nobilis pro homini officij administratione libertatem suam infringit, ut in l. 4. tit. 2. lib. 6. recop. ibi. Porque en tal caso el mismo quebranta su libertad. Et ex huius legis verbis, affirmatiuam sententiam firmavit Parlado. lib. 2. rerum quotidianarum. c. fi. 5. p. §. 6. n. 12. Bobad. lib. 3. a. 3. n. 50. Molin. de Iustit. disput. 571. vers. si tamen, loquendo in fidalgis administratoribus positorum, siue montium pietatis. Quinimo & idem existimat, ubi fidalgus receperat triticum, ut in pane cocto alicui monasterio, vel alijs personis prestaret, n. 70. cum sequenti, ubi rationem huius conclusionis late refert. Quod ego verum intelligo, etsi talis panetarius iuri nobilitatis sibi appetenti non renunciasset, pro delictu huic perfidia annexum. Et ita in nostra Pinciana Cancellaria iudicatum vidisse testatur. Idque rursus ipse firmavit lib. 5. c. 4. n. 80. Et licet nihil pro hac sententia referat, tamen ipsa fulciri posset ex eo, quia isti administratores habent instar depositarij,

CAPVT XXXVI.

De exceptione compensationis aduersus
executionem reliquorum opposita.

19 fitarij, eo quod illis dat in pfidentia triticū,
vt illud in pane cocto dño postulante resti-
tuant. Depositarius namque, q retardat de-
positū, & illud celeriter nō restituit, quodā-
modo est in dolo, quinimo & ut fur habe-
tur, vt in l. i. ff. de deposito. (Et in pposito di-
cit Plot. de in litem iurand n. 394. quod vbi
depositarius non vult reddere depositū, ius-
ta cā non interueniente, uel litigante quo-
minus illud restituat, dñ esse in dolo, & fidē
non seruare, & esse in pfidia, etsi patiaturs
pdenari ad restōnem depositi, efficitur in fa-
mis, vt in l. i. ff. de his, qui notantur infamia,
eo quod depositum habeat executionē pa-
ratam, vt in l. penult. & ibi Bart. C. de positi)
ideo q tales in litē posse iurari non ambigit,
vt in l. i. S. in depositi quoq. ff. de positi. Et p di-
cta sentētia pbatur, ex text. in l. 6. tit. 2. lib.
6. recop. qua cauetur, quod nobilis pro de-
bito descendenti ex delicto, vel quasi deli-
cto, iure possit incarcerationi.

20 An aut hāres administratoris capi possit
pro rel quis eius, cui successit, vbi supra isto
lib. c. 9. n. 42.

21 An maritus secundus m fīs tutricis, quā
non petito tutore ad secundas nuptias con-
uolauit, possit capi pro reliquis tutele, quam
eius vxor administravit, vide quā diximus
in c. precedenti, nu. fi.

S V M M A R I V M.

- 1 Ratio nihil aliud est, quam hinc inde cōpensatio.
- 2 Liquidatio debiti quod compēsari petitur, si in
continenti offeratur, an debeat admitti?
- 3 Administrator pro reliquis, vnius administra-
tionis conuentus, creditum ex alia admini-
stratione compensare desiderans, in reliquo-
rum executione, an audiri debeat?
- 4 Creditor de decem ex causis societatis, an pos-
sit compelli illa compensare cum alijs decem
quæ ex alia statione suo debitori soluere
tenetur?
- 5 Depositarius annonæ frumentariæ, an possit in
executione reliquorū obijcere compēsationē?
- 6 Socius, qui aliquid debet societati, an volens
compensare quod sibi ab alio ex socijs debe-
tur, audiri debeat?
- 7 Dānū qd iputatur socio male administrati, an
compēsari cū cōmodo, qd ipse societati acq. siuit?

Administratores p reliqs administra-
tionis executatus, opponere solet
cōpensationē, de alijs parcellis ab
executante ex alia cā sibi debitis. Ideo vide-
re libet, quo casu similis cōpensatio admit-
ti debeat. Et in primis dicendū vñ, quod cō-
pensatio cuiuscunq. parcellæ liquidæ nō so-
lum in rōnis redditione, verum & in eius ex-
secutione admitti debeat. Nihil enim aliud
1 est rō, quam debiti, & crediti hinc inde com-
pensatio, vt scripsit Consultus in l. si quis ex
argentarijs, S. rationes, ff. de edendo. tenet So-
cy. conf. 149. vers. ex quibus inferitur. Ang. cōf.
132. Alex. conf. 12. vol. 2. Guid. Pap. in tract. de
compulsorjs, q. 5. vbi compēsationem admit-
tendam reputat supra dictam, non solum in
ipso actu reddendæ rationis, verū & in earū
exsecutione. Hocque more apud Gallos ob-
tentum fuisse testatur, & plures pro hac sen-
tentia adducit Tiraquel. de retractu. Linag.
gloss. 3. num. 4. Menoch. libr. 2. de arbitrarijs.
cap. 14. nu. 1. vbi addit, quod si in continenti
2 offeratur liquidatio debiti, quod cōpensari
petitur, omnino sit admittenda, ex textu in
l. ex causa. C. de compensat. ibi. Eum vero, qui
iudicari conuenitur, compēsationē pecunie sibi
debita implurare posse, nemini dub. n̄ est. Plu-
raque in proposito refert Parlad. lib. 2. rerū
quotidianar. cap. fin. 5. par. S. 11. num. 30.
3 Sed modo in proposito dubitatur, an ad-
ministratores pro reliquis vnius administrationis
conuentus, possit petere, ut sibi compensatio ad-
mittatur, de alio debito ex diuersa administra-
tione (inter easdem tamen partes) proueniente?
Et dicendū vñ, quod non. Ideo qā a separa-
tis non fit illatio. l. Papinianus exuli ff. de mi-
noribus. l. scriptura, C. de fide instrum. idq. ma-
nifeste pbati vñ ex text. in l. i. C. de compens.
ibi. ita demum, si eadem statio quid debeat. &
in l. 3. eod. tit. Per quæ iura hanc snia tutat
Affl. dec. 19. n. 4. Cawalc. in terminis rōnis
tenendæ, in tract. de tutore. n. 220. vbi tenet,
4 quod si ego debitor sim Titij in decem, ex
cā societatis, & Titius debeat mihi alia cē-
tum ex cā mutui, non sum pcellendus com-
pen-

pensare de vna ad alteram stationē diuersā, & penitus extraneā. Et loquendo in administratore depositi frumentarij, siue montis pietatis. Hanc sniam tenet Ripa in tract. de peste, tit. de remedijs ad conseruandam vbersatem, n. 33. & 34. & in quolibet depositario tradit Surd. dec. 117. nu. 8. Pro qua snia conducit tex. in c. 2. de deposito. ibi. Contra qd compensationi, uel detractioni locus non fuit ut contractus qui ex bona fide oritur, ad perfidiam minime referatur, licet compensatio admittatur in alijs, si causa, ex qua postulatur, si liquida, & in l. penult. C. de deposito, & in l. 27. tit. 14. p. 5. Idq. tenet Mexia in pragmat. panis, concl. 7. n. 14. Et in ppijs nrae annonae frumentariae te minis est text. formalis in l. 2. §. ad frumentum, ff. de adm. nist. rerum ad ciuita. pertinentium. & in l. 26. tit. 14. p. 5. Et hanc conclusionē si mat nouissime Bonadill. in sua pol. lib. 3. c. 3. nu. 45. & 50. Guttier. de iuram. confirm. 3 p. c. 6. n. 4. Et in administratoribus regalis patrimonij hoc ipsum manifeste pbatur, in l. inferitur, ff. de iure fisci. vers. ut debitoribus. ibi. Ut debitoribus fisci, quod fiscus debet, compensetur, saepe constitutum est. Excepta causa tributaria, & stipendiorum, item pretio rei à fisco empta, & quod ex causa annuaria debetur. Quae oia sunt conducibilia satis ad intellectum, l. 9. tit. 5. lib. 7. in noua legum regni collectione.

6 Ponetū, quod Titius fuit reliquatus in mille in rōne societatis pluriū sociorum, & hanc quantitatem à se debitam, ppenfare desiderat, cum alia aequali quātitate, sibi ab vno ex socijs debita, dubitatur modo, an iustam (in hoc) Titius foueat causam? In qua difficultate Cy. in l. n. ea. in fi. C. de compens. in ea est snia, ut talis cōpensatio admitti non debeat. Et eius sniam sequit Bal. in l. eius, nu. 3 C. eo. licet de Cy. mentionem non faciat, & Bald. sequit Saly. ibi. n. 3. Socy. sen. conf. 65. n. fi. lib. 4. Rim. conf. 69. post n. 10. & eos refert & sequitur Rota Genuensis dec. 26. n. 29 & 30. vbi tenet, quod debito particulari nō dēt fieri compensatio ad debita societatis. Et rō est potissima, qd qn societas agit aduersus societatem, p reliqs societatis, si vn⁹ ex socijs cōpensare velit cum reliquis à se debitis, quod sibi ab vno ex socijs debetur, nō remanet consultū corpori societatis: eo qd

posset contingere, quod tali socio debitore administratoris, nihil iam ex aceruo deberet, utpote, qd in societate nullū adfuit lucrum, sed forte pars aliqua capitalis fuit amissa. Quo casu cōpensatio taliter facta in dānum & detrimentū oīum aliorum sociorum cederet, ex qbus dixit Soc. iun. conf. 147 n. 4. lib. 3. quod etsi socius debitor consentiret huic compensatione ad administratorem societatis petita, adhuc non debeat admitti. Et ita ē tenuit Socy. sen. conf. 66. nu. 8. in fi. lib. 4. Nat. conf. 101. n. 16. dec. Genue. 28. n. 4. in fi. vbi testat, qd Senatus Genuensis nunquam admitti praedictam cōpensationem, nisi id fiat per modum cessionis iuris.

7 Ultimo in pposito dubitat, an damnum ex negligentia administratoris proueniens, compensari debeat cum lucro, (ab ipso administratore domino acquisito)? Et resolutiue dicendū erit, quod nō, eo qd de natura societatis est, ut diligentia p administratore in acquirendo adhibeāt, & eius negligentia puniatur, ut in l. cum duobus. S. venit, & in l. socius socio ff. pro socio. Et ita tenendū reputat Petr. de Vbald. in tract. de duobus fratribus. 7. p. principal. n. 3. Aiora de parti. 1. p. c. 7. n. 7. Qd tñ ē intelligendū verū, nisi dānū casu emergerit, quia tale damnum casu emergerit, qd tale dānū (ob casum, cui nō pcessit culpa) pueniēs, deberet cum lucris societati pinentibus cōpensari, ut in l. si negotia. ff. de neg. gest. & in l. 28. & 33. tit. 12. p. 5. Idq. tenet Pet. de Vbald. loco supra proxime citato.

S V M M A R I V M.

- 1 Solutio reliquorum de centum, an probeatur per testes deponentes, quod viderunt numerari quinquaginta pro residuo, vulgo de resto de los ciento que se deuian, pro reliquis administrationis?
- 2 Solutio partis, non inducit vel probat solutionē totius, sed eius tantum quod fuit solutum.
- 3 Instrumentum cantans, quod quis soluit certū quid pro residuo, vel de resto totius debiti, an solutionem totius debiti probeat?
- 4 Solutio reliquorum, probatur praesumptionibus & coniecturis.
- 5 Solutio reliquorum, an ex diuturnitate temporis facta censeatur?

Intel-

- 6 Intellectus ad l. Procula. ff. de probat.
- 7 Liberatio ex eo praesumitur, quod creditor sit consanguineus debitoris, & diu distulit debitum petere, maxime si sapius inter eos ratio fuit calculata.
- 8 Divisio, si semel inter fratres facta fuit de bonis communibus, habetur loco sapius calculata rationis.
- 9 Nepos respectu patrum, intrat locum patris sui.
- 10 Debitor, si praesumptionibus & indicijs, ex quibus solutio probatur, se reliqua soluisse probauerit, tales praesumptiones habentur loco rationis sapius calculata, ad intellectum l. Procula, ff. de prob.
- 11 Tutor, qualiter debeat consequi liberationem à reliquis, ad hoc, ut plenam, pleniorē & plenissimam liberationem consequatur?

CAPVT XXXVII.

De exceptione solutionis aduersus reliquorum executionem proposita.

Opposita exceptione solutionis, ab administratore executiue p̄ reliquis conuento, dubiū non est, qn̄ solutione p̄bata p̄ testes, vel instra, q̄ patē vim p̄bationis obtinent, ut in l. in exercendis, C. de fide instrum. executio nulla p̄nunciari debeat. Quod maxime locū habet, & p̄cedit, vbi debitor in iudicio p̄duceret quitationem à creditore sibi datā, ut voluit Mascard. de probat. concl. 1319. n. 6. de cuius quitationis forma, suo in loco aliqua p̄stringā.

- 1 Sed in proposito dubitari posset, an si testes producti per administratorem deposuerint, quod viderunt solvere creditori centum pro residuo, cum reliquatus fuisset administrator inducentis, ex tali assertione probata sit solutio ducentorum? Et dicendum v̄r quod non, q̄a solutio partis, non inducit liberationē totā, sed illius tantum quantitatis, quæ reuera soluta fuit, l. solutam, ff. de solut.
- 2

- 3 Sed p̄dictis non obſtibus dicendū erit, q̄ etsi reuera ex tali depositione solutio totius debiti nō p̄bet, p̄bat tñ sake p̄sumtiue. P̄sumit namque, quod qñ creditor confiteſ se aliquid à debitore recepisse, p̄ residuo (quod vulgo dicimus de resto) totius quantitatis debite solutio facta fuerit, ut tenet gl. verbo,

reliquum, in l. ex pluribus. per tex. ibi, in prin. ff. de sol. vbi Paul. Castren. hanc verissimam sn̄iam reputat, & in l. 2. n. 3. vers. sed quero. C. de her. instit. & ibi Alex. n. 4. Decius plures alios p̄ hac sn̄ia adducens in l. creditori. nu. 6. & 7. C. de pactis. Neque ab ea dissentit Alcia. in l. potest, n. 3. de verbor. sig. Cepoll. cautel. 1. Et hanc sn̄iam singularem dicit Roma. sing. 706. incipienti, verba illa. Corne. conf. 33 n. 24. vol. 2. vbi indubitater affirmat, quod qñ in solutionis instr̄o ad sunt verba pro residuo, quod axiomatico n̄ro dicimus de resto, intelligit, quod nihil amplius debet, & cum sequit las. conf. 9. n. 1. & conf. 100. n. 3. lib. 4. Bursat. conf. 104. n. 15. lib. 1. & ita tenet Surd. nouissime conf. 80. n. 33. Et in testibus & instr̄o dicentibus aliqd p̄ residuo solutū fuisse, ita iudicauit Senatus Genu. dec. 26. n. 31. & dec. 60. n. 6. vbi hanc dicit cōem sn̄iam, eo quod nullum hēt p̄dictorē. Ex qua cōi sn̄ia, in praxi dicendū erit, quod si qs in iudicio petierit certū qd, quod Titius sibi debet, ex residuo talis debiti p̄sumit nihil aliud deberi, ēt si instr̄um sit maioris quantitatis. Et ita decreuit Senatus Genuen. dec. 26. n. 20. Et quod solutio reliquorū priuari posset ex p̄dictis, & p̄sumptionibus, tradit Calcaneus conf. 22. col. 1. Quam conclusionem idubitablem reputo, vbi creditor esset p̄sona cauta, & debitor talis, & tñ diues, quod facilliter as alienū soluere consueuerat. Et hanc sn̄iam ita explicat, & ampliat Rimin. conf. 406. n. 2. & cum refert & sequitur Mascard. conclus. 1319. n. 28. Parlad. lib. 2. c. fi. 5. p. S. 1. nu. 20.

- 5 Item & solutio reliquorū facta p̄sumereſ creditori, ut ipse diuturno tpe distulisset, reliqua petere à debitore, q̄a ex diuturnitate t̄pis, silentio & taciturnitate simul interueniente solutio facta p̄sumit, ut voluit Alex. conf. 122. col. fi. vol. 6. & conf. 115. vol. 7. Qd̄ maxime verum esset, si mortuo debitore creditor tacuisset, ut tenet Socy. conf. 89. col. fi. vol. 1. Menoc. conf. 121. vol. 1. Bertaz. conf. 118 Boer. conf. 19. n. 5. & 12. vol. 3. quos refert & sequitur Masc. concl. 1319. n. 27.

Quod aut, ubi agit de probanda liberatione, sola patientia cum transcurso longi tēporis non sufficiat, probari v̄r in l. liberis, quos testamento. S. 1. ff. de alim. & cib. lega. qua

qua cauet, quod alimentā debita & non soluta pnt peti, tam pterita, q̄ futura, neq. vilo mō psumunt soluta, vel donata, etsi longo tpe q̄s ea non petierit, nisi tātū tps pcesse- rit, ex cuius lapsu solutio de iure plumat, quod tps ad p̄scribendā actionē psonalem, ad minus exigūt 20. annor. vt hodie constitutū extat in l. 63. *Tauri*. licet de iure ciuili minori quam 30. annor. transcurso p̄scribi minime posse, vt in S. 1. *In p̄. de perpe. & tempo. act.* & ita tenet *Bar.* in l. cum de in rem verso. n. 7. *vers. si vero tractatur, de presumen- do tit. liberatorio.* & in l. qua dotis. col. 2. sub n. 2. ff. sol. mar. vbi *las.* n. 17. & 18. *Rom. ibi. de do. Balb. de prescrip.* 1. p. 3. partis principalis. q. 10. n. 13. *vers. 3. limitatur.*

6 Ego tamen in pposita specie dicendum censeo, quod ad p̄bationem solutionis reliquorum p̄sumtiuā, necessario cōcurrere debeant, oīa adminicula signata à *I. C. in l. procula. ff. de probatio.* Vbi in simul exigūt, diuturnitatē tps post rōnē calculatā, sanguinis affectionē, & multiplicatā rōnum calculatōnē, ex q̄b. & non minoribus coniecturis, quitationem & realē reliquorū solutionem p̄sumit, idque firmavit *Accurs.* in l. liberis quos S. 1. *vers. si conditio, ff. de aliment.* & *ci. bar. lega.* quā cōiter Doctores sequunt, p̄cipue *Bar. Bal. Sal. & Roma.* in d. l. *Procula. idē Bald. in l. 2. q. 11. C. de iure dotium.* & in l. cum proponas, la 1. ad fi. *vers. sed pro glossa facit, C. de pactis, & in l. si certis annis, n. 15. ad fin. ibi, tam de p̄sumenda remissione.* *Alex. conf. 46. n. 15. & acuse consideratis, in fi. nu. 12. vol. 1.* ubi addit aliud pulchrū verbum, l. quod ad p̄sumendam reliquorum solutionē requirīt transcursus longi tps, affectio sanguinis, & calculatio rōnis sēpius facta, absq. eo, quod de hmōi reliquatu referat dubiū, vel aliqua fuerit facta mentio. Quam p̄clusionē significat *Menoc. lib. 2. de arbi. casu 88 n. 16. Affl. dec. 13. n. 11. Castell. in suo breuissimō tractatello rationum, vulgari idiomate composito, f. 12. & 13. Masc. de probat. concl. 1372. nu. 102. tenendo contra Romanum in d. conf. 143. num. 2.*

Ex quib⁹ apparet lapsum fuisse *Imol.* in d. l. qua dotis. ff. sol. matr. quatenus firmavit, quod si solum allegasset administrator reliquatus, quod sēpius per se & creditorem rō-

nes fuerunt calculatæ, absq. aliqua horum reliquorū mētionē, ex hoc solo remissio debiti p̄sumenda foret, q̄a Iureconsultus in d. l. *Procula.* principaliter niti in rōnē sēpius calculata, & lapsum *Imol.* fuisse tenet *Isa.* in d. l. qua dotis, n. 18. *Ferret. in d. l. procula. Masc. vbi supra n. 102.* vbi ex aduerso oēs facient p̄dictā l. *procula.* non niti in rōnē sēpius calculata, neq. in diuturnitate tps tātum, idq. tenet *Alc. p̄sumpt. 32.* Neque ē in affectione sanguinis solum. Sed illud *Papinianū* mouisse arbitrant, nempe, q̄a *Procula* petebat fideicōmissum ab h̄dibus fratris sui p̄defuncti, à quo ipsa in vita nūquā petierat, ex qua taciturnitate p̄ fraudem eo mortuo petere p̄sumit, eo quod peteret fideicōmissum ab h̄dibus male informatis, argō eorum, q̄ notant Doctores in l. qui *Roma. S. auerius.* Existimauit namq. quod si illi deberet, non tam diu tacuisset, & petitionem illius retardasse. Ex eo enim, quod q̄s diu (p̄ debito sibi p̄stando) agere differt, p̄sumitur iam sibi esse solutū, uel illud remittere voluisse, arg. text. in l. c. 1. de frigidis. ibi. quia si proclamare voluit, cur tam diu tacuit? quod maxime locum h̄ret, vbi quātitas reliquata magna esset, arg. text. in l. si quis forte S. 1. ff. de penis. ibi. nec enim debebat rem tam magnam tam diu reticere.

Sed licet *Imola* iuste à Doctorebus fuerit reprehensus, attū motum Iuriconsulti *Papiniani* non degustarunt, ad decisionem d. l. *procula.* quia ibi proculdubio motus fuit, ex illis trib. supra relatis rōnibus, in quib. cōis snia fundat, & ita tenent *Anch. conf. 32. sub n. 2. vers. ad huiusmodi confirmat. Soc. in iunior conf. 127. vers. 2. etiam respondemus, vol. 1. & Senior conf. 25. vers. non obstat n. 10. vol. 4.* Et plures alios p̄ hac cōi snia refert *Mascard. loco superius citato d. n. 102.* Neq. vereor, q̄n recte ē facturus sit iudex, si contumilibus p̄iecturis impulsus, ita iudicium suum p̄ferat, ut uoluerunt *Menoc.* ubi sup. & *Malcat. n. 303.* vbi dicit idem iudicādum fore, si loco rōnis calculatæ, diuisio bonorum facta fuisset, nulla facta mentione talis debiti. Et ita rōdit & consuluit *Dec. conf. 79. n. 4. vers. & quia hoc, col. pen. & in vers. neque obstat, i lectura. d. l. Procula. & conf. 267. sub n. 3. vers. neque obstat,* vbi dicit, quod ad hoc, ut liberatio

ratio & quietatio p̄sumat̄, sufficit, qđ ultra p̄sanguinitatē & t̄pis diuturnitatē, cū taciturnitate, p̄currat, qđ facta fuerit diuissio: eo quod diuissio subrogat̄ loco sēpius calculate rōnis, imo plus operet̄, quā si rō sēpi⁹ fuisset calculata. Quā sn̄a non solū verā reputat, vbi diuissio ista facta fuisset inter fratres, sed ēt si facta fuisset inter patruos & nepotes, eo quod nepos respectu patrui intrat locū patris, *ut in anth. de her. ab intestat. venient.* & hodie hoc ipsum cauet̄ in l. 8. Taur. Quinimo Bart. & Doctores in d. l. liberis, quos. S. 1. dū vident̄ p̄siderare p̄sanguinitatē, simpliciter ad inducēdā quitationē & liberationē, dicunt, qđ licet in casu d. l. Procula. nō apparuisset rōnē sēpius fuisse calculatā, tñ ex alijs alijs circūstantijs remissio reliquorū p̄stare posset, cū & hęc habeant̄ loco sēpi⁹ calculatæ rōnis. Et ita intelligenda venit sn̄a Th. Grāmat. dec. 303. Crederē tñ, quod esset vrgentissima & fortissima p̄sumptio, qđ q̄s nō petijisset reliqua ī vita debitoris, q̄ diu vixit, si postea ab h̄dib. forte ignorātibus, & male informatis, exigere affectasset, arg. eorum, quæ notantur per DD. in S. Augerius, & per Menos. de arbit. lib. 2. c. 187. n. 47.

Qualiter aut̄ solutionis instrū de reliq̄s fieri debeat, ad hoc, ut tutor vel curator plenā, pleniorē, & plenissimā liberationem consequatur, vide quæ dicam inferius, c. 40. & Molin. nouissime de iust. disp. 562.

S V M M A R I V M.

- 1 Reliquis liquidatis, nulla sunt partes iudicis, nisi ad hoc, ut reliquatum (si à creditore petatur) executioni mandetur.
- 2 Calculatio erronea, executioni mandari nō debet, docto de errore.
- 3 Exceptio erroris calculati, in executione reliquorum opponi potest.
- 4 Executio pro liquidatis est retardanda, quando ratio apparet male summata, & error in calculo à parte allegatur, dicendo se esse paratū ad docendū calculi errorē incontinenti.
- 5 Calculus errore factus, habet in se quandā falsitatis speciem.
- 6 Calculatores non possunt se intromittere, in parcellis in iure consistentibus liquidandis.
- 7 Calculatio facta p̄ iuris dispositionē, et si fuerit cōfirmata, habet, si cōfirmata nō fuisset.

- 8 Error resultans ex eo, quod calculatores aliquā parcellam per gratiam, aut ignorantiam onerauerunt, non retractari in via executiua, etiamsi à parte opponatur.
- 9 Rationes, si a parte reliquatus exequi petantur, & index inueniat in calculo erratum fuisse, an ipse index illū errorē retractare possit in additionis sententia, illam modificando quoad errorem ex illa resultantem?
- 10 Errori rationum si à parte non resistitur, an error, à parte approbatus censetur?
- 11 Exceptio quando nascitur ex instrumento, qđ executioni mandatur, etiamsi à parte nō opponatur, potest index super illam pronunciare, modificando additionis sententiam.
- 12 Clausula peto ius, & iustitiam mihi ministrari cuius sit effectus?

CAP V T XXXVIII.

De exceptione erroris calculati, in executione reliquorum opposita.

- C**alculi error assiduo in oib. (fere) rōnib. versat̄ & ideo vidēdū erit oportune, an in via executiua (p̄ reliq̄s intētata) opponi possit? Et in p̄posito reperio Bal. conf. 151. lib. 3. in terminis dicētē, qđ liquidatis reliq̄s, nullę sunt partes iudicis, nisi ad hoc, ut cogat partē ad solūdū. Verū Placeta in l. iustar, C. de iure fisci. lib. 10. p̄iū statuit. Dicit inquā, errorēā calculationē p̄ iudicē exsequi non debere, docto de errore, & eū sequit̄ Paris. conf. 89. n. 35. uol. j. Fulg. cōf. 142. vers. rursus. Tob. Non. conf. 36. vbi p̄dictā Bal. regulā limitat, vbi nō p̄stitisset de errore calculi, idq. tenet Padil. in l. error. n. 17. C. de iuris & fact. ignor. vbi dicit hāc exceptionē erroris calculi, ēt in executione instrū guarētigij. Et opponi posse, & admitti debere, idq. tenet Lācello. de attent. 2. p. c. 4. limi. 28. n. 5. idq. p̄firmari v̄ ex tex. de iure regio in l. 4. tit. 26. p. 3. ibi, o por algun y erro q̄ vuisse hecho, en mayor quantia.

Verū nedū de errore agimus, errore labamur, in casu p̄posito distinguēdū erit de errore, qđ aut error p̄sistit ī sūmis parcellarū, ut qđ rōnales cū deberēt summare centum, summauerunt nonaginta, vel ducentū, & quidē similis calculi error ēt in via executiua opponi poterit, ex tex. in l. 1. C. de errore

Q o cal-

4 calculi, & ibi, hoc notans communiter scriben-
tes, & in l. 19. tit. 22. p. 3. Et in hunc modū
intelligi dēt snia Lancell. in loco supra citato,
quatenus tenet, q̄ executio p̄liq̄dis est retar-
danda, q̄n esset rō male sūmata, & à parte al-
legatē error calculi, & pars ipsa parata esset
docere de errore calculatorū. Et rō ea est po-
tissima, q̄a calculus errore factus, p̄tinet in
se quādā falsitatis speciem, quatenus à veri-
tate facti deuiat, vt in l. 1. tit. 7. p. 7. Vnde cū
5 exceptio falsitatis viā executiūā impediāt,
vt in l. 1. tit. 21. lib. 4. recop. p̄ cōsequēs & illā
impedire debet, p̄dictus calculi error, a par-
te in viā executiua allegatus & verificat⁹ ex
ipsismet rōnibus. Etriā vbi rōnes essent, con-
formi calculatorū partiū voto cōfēctæ, & à
iudice approbatæ, cū hic error (ex Padilla
vbi supra) ēt aduersus instūm executioni
mandatū opponi possit. Et rō huius cōclu-
sionis ea est, q̄a q̄n in aliquo actū error con-
sistit, neq̄. partes neq̄. iudex illi actū consen-
tire vident, vt in l. si per errorem ff. de iurisdi-
om. iud. ibi. quid enim tam contrarium est con-
sensui quam error qui imperitiā detegit.

6 Aut vero error consistit, non in calculis,
& summis, sed in parcellarū iure & substan-
tiā, ut q̄a calculatores onerauerunt partē rō-
nem reddentē, de eo quod onerare iure non
debant. Et hoc casu de iuris rigore ēt cre-
derē, quod talis error possit in viā executiua
p̄ iudicē ad instantiā partis retractari, eo qđ
excesserint in cōmissione, q̄a calculatores
partiū non p̄nt eligi circa, ea q̄. in iure confi-
stunt, ex tex. in l. 50. tit. 5. lib. 2. recop. ibi. No
los nombren para ningun articulo que consista
en derecho, ni para otra cosa que ellos puedan
determinar por el processo, si no que solamente
se nombren para cosa que consta en cuenta, o
cassacion o pericia de persona, o arte. Vnde cū
isti calculatores simpliciter a partib. notati, p̄-
missionē a iure sibi in partitā excesserint, in-
tromittendo se in articulis in iure p̄sistenti-
bus, & sic excesserint p̄missionē suā, ēt si reli-
quatū fuerit, p̄ iudicē p̄firmatū, executioni
7 mādari nō poterit, si id a parte grauata op-
ponat: q̄a ea q̄ sunt iuri p̄ria, ētli confirmē-
tur, nō cēlenē confirmata, vt voluit Rebuff.
de pacificis possessorib. n. 156. Bershac. de epis.
3. p. 2. partis principalis, n. 20. Quinimo neq̄.
snia talia uota calculatorū p̄firmās, dē tran-

8 fuisse in rē iudicatā, neq̄. p̄eā currunt fatalia:
quo minus grauamina aduersus eā quocūq̄.
tpe allegari possint, q̄a q̄n iudex p̄missionis
excedit in p̄missione, non currunt fatalia, vt
senes Bald. in l. si vt proponis n. 2. C. de execu-
tione rei iudicata. Quod mēti tenendū erit.

Sed p̄dictis nō obstatib. in n̄ro Hispaniæ
Regno, vbi leges regiæ sunt attēdēdæ, p̄ria
snia tenenda erit. Quinimo quod & si cōsti-
terit, calculatores p̄perā, p̄ius, & p̄ gratiam
aliquā parcellā reo onerasse, de tali errore in
viā executiua opposito curādū nō sit: quia li-
cet verū sit, q̄ rōnales aliquas parcellas p̄ius
siue p̄ grām onerauerūt, & mādātū in hoc
excesserunt, ex tex. in d. l. 50. tñ iure regio at-
tento in l. fi. tit. 21. lib. 4. recop. cū eorū votū
p̄formi iudicio latū p̄ iudicē fuerit p̄firma-
tū oino (sub fideiussione qua ibi) executioni
effectualiter mādari debet, q̄ manifeste pa-
tet ex verbis d. l. fi. ibi. Mandamos q̄ en lo q̄ se
conformaren los contadores nōbrados por las
partes. siendo confirmado por sentencia del juez
q̄ de la caussa conociere se exsecute &c. q̄ ver-
ba gñalia legislatoris dilatiōib. & molestijs
partiū obuiare nitunt, ne amplius vexent, &
litiū anfractib. afficiant. Sed o quia licet nul-
litas resultet, ex eo, q̄ calculatores excesserint
legis metā, & p̄missionē cognoscēdo siue p̄-
nūciādo circa ea, q̄ i iure p̄sistūt, attē, cū nul-
litas (iure regio) sit i viā executiua sp̄nēda.
vt in l. 64. Tau. qua hodie est l. 3. tit. 21. lib. 4.
rec. ibi. Sin embargo de qual quiera appellacion
& ibi. y de qual quiera nullidad q̄ contra la e-
xecucion y remate se alegue. Qđ ego dubitatū
reputo, vbi tpe, quo data fuit copia partib.
de rōcinijs a calculatorib. dispūctis, nō fuit
aduersus excessū allegatū, appellatū, uel re-
clamatū, q̄a ex hac informi patiētia, inducīt
quidā sīplex & informis p̄sensus, ex l. quam
Tuberonis ff. de peculio. Si tñ eo tpe, aduersus
rōnis excessū, d. appellatū, aut reclamātū ef-
fet, p̄ modū salti sīplicis q̄relæ) dubio, pcul)
iudex, qui de p̄firmādis uel retractādis rōni-
bus agit, parcellas aduersus legis dispositio-
nē p̄ calculatores oneratas, velexoneratas, re-
uocare, restringere, vel modificare posset.
Quod si hoc facere grauatus detractasset,
& rationes (reclamatione non obstante) iu-
dex confirmasset, additioni locus esset.
Neq̄. hoc casu, si appellatio ad curiā inter-
posi-

posita fuisset, de nullitate pcessus (rōne excessus) curandū furet, sed tātū super grauaminibus a partibus exp̄ssis, sn̄a fagenda esset. Et hæc praxis infallibiliter in hoc Pnciano Senatu obseruat. Secus tñ facere deberent iudices appellationis inferiores, qui non cognoscunt sola facti veritate inspecta, put cognoscunt Senatores Cancellariæ, & alij supremorum consiliorū patres, ut in l. 10. tit. 17. 4. recopil.

Sed & dubitari p̄tinget, an iudex qui calculi errorem agnouit, ubi contra illum a parte damnificata nihil fuit allegatum, possit ex officio in sententia additionis dicere, quod additio fiat, pro tanto minus, in quantum erratum est in rationibus? Exemplū pono in p̄cella bis onerata vel in summa errata. Et p̄ parte negatiua dicēdū v̄r, quod iudex absq. partis petitione tales errores nullatenus modificare & reuocare possit. Iudex nāq. parte nō petēte nequaquā officiū suū interponere dēt, nisi sit de iudicibus, q. attēta facti veritate iudicare debēt, ut in l. 4. §. hoc autem iudicium ff. de dam. infe. Rursus quā ubi exceptio nō opponit, actio nō impedit ita Masc. de prob. concl. 1326. n. 9. P̄terea q. a factus dē iudex q. iudicat ultra petita, l. ut fundus, ff. communi diuid. c. licet Eli, & Simonia, deinde q. a lup. calculis l. quidam nullæ sunt partes iudicis, nisi ad p̄pellendū reū reliquatū, ut soluat, ut voluit Bal. conf. 151. lib. 3. q. hodie p̄probatū v̄r, ex d. l. si tit. 21. lib. 4. recop. Error nāq. qui a parte nō resistit, ab eadē approbatus cēset, ut tenet Neniz in Silva nuptiali, lib. 4. n. 125.

Vltimo & finaliter, q. a iudex non dēt iudicare fm̄ p̄pria p̄scientiā, sed fm̄ petita, allegata, & p̄bata, l. illicitas §. veritas ff. de offic. p̄sid. Vnde cū a parte non opponat de errore calculi, neq. iudex super eo p̄nuntiare debet, illūve in sn̄a executionis & additionis reformabit.

P̄dictis tñ fundamētis nō ob̄ntib. p̄ria sn̄a mihi magis arridet, s. quod iudex, ex officio possit talē errorē in additionis sn̄a reformare. Primo q. a in causis executiuis non p̄cedit p̄viā actionis, sed magis iudicis officio implorato, ut notat Paul. in l. si prator. ff. de iud. Roder. Suar. repetitione legis post rē iudicatam, in prin. n. 10. Vnde cū error nascatur ex eodē instrō rōciniorū, & executioni

mandatur, iudex ex officio poterit taxare, emendare & modificare errores in eo contentos, quia quando exceptio ex eodem instrumento, quod executioni mandatur resultat, & euidenter apparet, & si aperte non opponatur, potest iudex ex officio super illa pronunciare executionem modifcando, ut tenuit Roman. conf. 244. n. 5. vers. primo enim Cassiodorus dec. 10. de rescriptis, n. 2. Azouet in l. 4. tit. 21. recop. n. 5. Parlad. rerum quoti. 5. p. §. 11. n. 27. ca. fi. vbi dicit, quod si ex eodem contr. actu p̄ouenit actio pariter & exceptio, perinde est guarētigiata exceptio, sicut & actio. Et hoc casu iudex eo officio supplere debet partis ignorantiam, ut voluit Bart. in l. cum qui ita §. qui ita. n. 4. ff. de verborum, & in l. lecta, a. n. 21. ff. si cert. pet. & in l. si unus. §. pactus ne peteret n. 10. ff. de pactis, Bald. Fulgos. & Dec. in l. filia licet, C. de collatio. & omnium optime hunc articulum resoluit Romanus conf. 244. n. 5. Ias. conf. 9. n. 13. vol. 1. Mascard. de probat. concl. 1388. n. 24. Et pio hac sententia pondero text. meo iudicio mirabilem & singularem in l. 19. tit. 22. p. 3. quatenus ibi dicitur, quod iudex potest retractare errores rationis, si a calculatoribus ipsis proueniant, secus tamen si a partibus. Quod maxime verum reputo, ubi pars contra quem erratum fuit in calculo, saltem in aliquo libello posuit clausulam illam salutarem, peto ius, & iustitiam mihi ministrari. Est enim p̄dicta clausula, tanquam herba betonica, quæ medelam in omnibus infirmitatibus p̄stat, omnesque supplet defectus, ut tenet Ias. in §. omnium n. 147. in iur. de actio. & in l. petens C. de pactis, & p̄dictam sententiam verissimam reputant Innocent. & Hostiensis in c. dilectus de ordi. cogni. Ant. a Butrio & Abbas in c. fi. de iureiur.

S V M M A R I V M.

- 1 Minores, habent tacitam hypothecam pro reliquis tutela uel cura, in bonis suorum tutorum, uel curatorum.
- 2 Hypotheca quā hēt minor, in bonis sui tutoris, nō solū cōpetit, p̄ bonis in inuēntario, & libro rōnū descriptis, sed et pro fructib. redditib. ex illis perceptis, p̄ dāni & interesse iurip̄.

feco & extrinfeco, ex administratione resultantibus.

- 3 *Bona curatoris ad litem, an sit minori hypothecata, pro mala, & culpabili administratione?*
- 4 *Bona curatoris prodigi, furiosi, muti, vel surdi, an tacite sint hypothecata pro mala administratione?*
- 5 *Bona curatoris alicuius absens, vel capti ab hostibus, an tacite sint hypothecata capto, vel absenti, pro mala administratione & reliquis?*
- 6 *Respublica an habeat tacitam hypothecam in bonis suis administratoris, vel decurionis, & male administravit publica bona?*
- 7 *Intellectus ad text. in leg. 2. C. de iure Reipublicae.*
- 8 *Fiscus an habeat tacitam hypothecam, in bonis administratorum regalis patrimonij?*
- 9 *Fiscus an non solum bona sui administratoris habeat hypothecata pro reliquis administrationis, sed etiam bona uxoris illius administratoris, sint pro reliquis obnoxia?*
- 10 *Officium primipilli, quod olim, quodue hodie sit?*
- 11 *Bona dosalia uxoris, etiam si tacite sint hypothecata, Regi, vel Reipublica pro mala & dosalia primipilli administratione non tamen obnoxia manent bona paraferalia, nec in eis cadit hypotheca.*
- 12 *Bona mariti quando hypothecata censeantur uxori, pro mala mariti administratione?*
- 13 *Bona administratoris ecclesiae, an tacite pro mala administratione, & reliquis sint hypothecata.*
- 13 *Bona administratoris alicuius hospitalis, quando sint tacite hypothecata pro administratione bonorum hospitalis?*
- 15 *Uxori an competat privilegium tacite hypothecae in bonis mariti, pro bonis aliunde quam ex dote mulieri quasitis, & a marito administratis?*
- 16 *Pupillus, vel adultus, an habeat tacitam hypothecam, in bonis factoris quem eius tutor vel curator constituit, pro eius patrimonio administrando?*
- 17 *Bona minoris, an sint tutori vel curatori tacite hypothecata, pro reliquis, tutela vel cura?*

CAPVT XXXIX.

De his qui tacitam hypothecam habent, pro reliquis in bonis suorum administratorum.

Plerumque administratores nri, de quibus agimus interim quod alienam substantiam per manibus habent, splendide operantur. (ut aiunt) & laute, in iuuijs, ludis, & rei familiaris apparatu expendere solent, quo fit, ut in calce administrationis, summa egestate laborent, & non soluendo reperiant, qua de cetero creditores cuius bona fuerunt administrata, ad hominem administratorum fallitis & decoctis, necesse habent, in creditorum concursu reliqua sua petere. Et ideo operam pretii erit indagare, an homini creditores, virtute alicuius tacite hypothecae, alijs creditoribus sine praefereendi?

Et in primis nemo ambigit, quod minores tacite habeant hypothecam in bonis suorum tutorum, & curatorum pro reliquis administrationis, ut in l. pro officio. C. de adm. sur. l. 23. tit. 13. p. 5. ibi. *E aun de ximos que los bienes delos guardadores delos huerfanos, que son menores de 25. annos fican toda via obligados, & aquellos que ellos tienen en guarda, desde el dia que començaron a vsuar del officio de la guarda hasta que les den cuenta y recaudo de las cosas que suieren dellos.* Et haec sententia non solum locum habet, ubi extraneus bona minoris administrasset, sed et, ubi per tutelam vel curam filij gessisset, ut in l. cum oportet. S. ult. C. de bonis, qua libe. late tenet Mol. tract. de insti. 2. p. disp. 536. col. 4. vers. filius item Surd. de aliment. priu. 49. n. 18. f. 502. & dec. 271. nu. 12. Et non solum praedicta hypotheca competit respectu bonorum in inventario, & libro rationum scriptorum, verum et ratione fructuum & reddituum illorum, ut in l. Lucius. ff. qui pot. in pign. hab. ubi quod potior est in sorte, prior est et in interesse sortis. Et hanc sententiam veram reputat Alex. in l. si cum dote. S. sin autem ff. sol. matr. Octa. Ofasc. dec. 129. n. 11. Vinc. de Franq. dec. 374. n. 5. Hinc est, quod si post acceptam tutelam, vel curam, tutor vel curator bona, quae possidebat tempore susceptionis tutelae vel curae alienauerit, talia bona in emptorem transeunt affecta vitio hypothecae, pro principali & redditibus, in ratione liquidandis,

dis, ut in l. unica, C. rem alienam gerentibus, & ad illa recursus hēt minor, dūmodo prius fiat exussio in bonis p̄ris, vel alterius administratoris, ut voluit Covar. lib. 1. l. 1. Varia. c. 8. n. 5. Molina de iustitia, loco sup. proxime cit.

3 Et p̄dicta sn̄ia, non solum locū hēt in bonis tutoris, vel curatoris, sed ē in bonis cuiuscumq. administratoris, q. p. tutore vel curatore gessit, & administruit, ex text. in l. si. ff. de tutel. & ratio distra. ibi. Non solum privilegium datur in bonis tutoris, sed etiam eius qui pro tutore negotium gessit. Et in l. dabimus ff. de privileg. credito. Quā sn̄iam ē reputo verā in bonis curatorum ad lites p̄stitutorum, eo quod ē eorum bona tacite pro mala administratione sint hypothecata cliētulo ut tenet Negusan. de pigno. 4. membro. 2. partis principalis n. 8. idque voluit Vinc. de decis. 321. n. 3. Vanderanus in tract. de privileg. cred. tit. quod privilegium pupillus, & c. Mainer. in l. quo tutela, n. 39. ff. de reg. iur. Quinimo & ē respectu horum administratorum, p̄dictum privilegium competit, p̄ damnis ex dolo malitia, vel negligētia provenientibus, ut tenet Negusan. in loco supra citato.

4 Et quod hęc hypotheca p̄petat, respectu bonorū curatoris furiosi, & aliorū curatorū, furdi (scilicet) & muti, in quorū bonis curator plenariam administrationem hēt, tenet Vāderan. vbi sup. Et licet ipse p̄ hac sentētia nihil alleget, p̄ ea est tex. elegans in l. tutor. administrationem ff. de furtis ibi Quod in tutore scriptum est, idem erit & in curatore a. dolescentis, ceterisque curatoribus. Eam tamen verā non intelligo, vbi curator datus esset bonis cā custodiā tātū, vel bonis captis ab hostibus, vel alias vagantis p̄ mundū, vel interim quod qs pro adeunda hēditate deliberat, ut in l. idē privilegiū, ff. de pri. l. credis. ibi. sed si bonis datus sit curator, vel absentis, vel ab hostibus capti, vel dum deliberant scripti heredes, non oportebit privilegium dari: non enim eadem cā est. Et quod iste tex.

6 loquatur de privilegio hypothecæ tenet gl. in l. dabimus, verbo privilegiū eo. tit. & ibi cōiiter scribes. An autem Respublica tacitā hypothecam habeat in reb. & bonis sui administratoris, maior dubitatio est. Et dicendū v̄r, quod penitus nullo hypothecæ titū-

lo subueniat, ex tex. in l. 2. C. de iure Reipubl. ibi. Respublica cām. sineq. beneficio sibi concessus, ius nat̄a est, neque specialiter in obligatione pignoris sibi prospexit, non separari a ceteris creditoribus, qui habent personalē actionem Et corroborando istā sentētiā dixit Mexia in prag. panis, concl. 7. n. 14. Quod licet regulariter Respublica nō hēat tacitam hypothecam in bonis debitorū suorū, fallit tñ in debitore ex cā frumentaria, qā p̄ administratorem publici horrei, tacitam hypothecā habet, idque p̄bat text. in l. secunda, S. item rescripserunt, ff. de adm. rerum ad civi. pertin. & ita ante Mexiam tenuit Repa in tract. de peste c. de remedijs ad conservand. ubertatem, nu. 39.

Contraria tñ sn̄iam, imo quod Respublica tacitā habeat hypothecā, in bonis suorū administratorū, tenet gl. in l. 2. verbo obnoxiijs, C. de debito. civi. l. 10. quatenus dicit, q̄ obnoxia censent corpora, quoquo mō a debitore siue administratore Respublicæ alienata, ita ut virtute hypothecæ a quocūque possessore vēdicari valeāt. Et ita gl. p̄ verbū forte loquatur, id constanter tenet Platea ibi. Negusantius de pignorib. memb. 4. n. 19. ex l. 1. & si. ca. de iure Reipubl. Auend. de exeq. mand. 2. p. c. 10. n. 39. Aviles in c. 30. pratorū, n. 5. verb. y acaban. Greg. Lup. in l. 23. tit. 13. p. 5. verbo delos guardadores. Rebusf. ad cons. i. Galli 2. so. tit. de cons. tione reddituū, art. 1. glo. 14. idem Rebusf. in l. inter publica, f. 151. ff. de verb. sig. Girondas de gabellis, 4. p. S. 1. nu. 5. Vanderan. vbi sup. c. 10. circa si. vers. neq. aut Castel. à Bobad. l. 3. polit. c. 8. num. 91. & l. 5. c. 14. n. 8. quorum sn̄ia frequēiori Doctorum calculo recepta est, ex Azencet. in l. 4. nu. 37. tit. 5. l. 7. recap.

7 Et tenendo p̄dictam sentētiā, q̄ p̄culdubio verissima est, non obstat tex. in d. l. 2. C. de iure Respublicæ, qā alia fuit ibi mens Iustiniani. Dum enim ibi inquit, cām Respublicæ non separari a ceteris creditoribus, q̄ p̄sonalē actionē habēt, eos creditores (non dubie) intelligi voluit, q̄ bus p̄sonalis actio cōpetit, & ideo cū de pignore quæsitū fuisset, ei p̄dictū privilegiū cōpetere rādicit. Et ita hunc tex. intelligit Vanderan. vbi s. quo fit, vt non solum Respublica tacitam hypothecā habeat, aduersus horrei publici administratoris, sed ē in bonis cuiuscūq. alterius, qui

pu-

publica bona & patrimoniū Reipublice administrauerit, & ita resoluist Bobad. i. d. polis. li. 3. c. 3. n. 5. & li. 6. c. 4. n. 80. & c. 6. n. 29. i. fi.

8 In fisco aut dubitari nō p̄t, quin tacitam hypothecam hēat in bonis eorum, q̄ penas camerales & fiscales recuperāt, vel quoquo mō regis bona administrāt, ut in l. auferitur S. fiscus ff. de iure fisci, & in l. si quis post hac, iuncta gl. verbo habuit C. de bonis praescripto. l. 25. tit. 13. p. 5. Greg. Lup. in l. 23. cod. tit. verbo de los guardadores. Montalu. in l. 6. tit. 19. lib. 3. fori. Auend. de exeq. mand. l. p. c. 7. n. 14 & 2. p. c. 11. n. 18. Auil in c. praeo. gl. verba Camara. n. 5. ad fi. Bassius in pract. crim. tit. de fisco, n. 23. Quinimo, & de iure digestorū, nullus simile priuilegiū habebat, ut in l. simile, ff. ad municipal. licet partito iure, iā hodie vxor fisco patifict & equiparet, respectu huius tacitae hypothecae, ut in l. 33. tit. 13. p. 5. ibi Gregorius verbo, obligados por palabra, Guzier. lib. 3. pract. q. 99. n. 17.

9 Nonnūquam ēt, non solū hēt fiscus tacita hypotheca in bonis suorū administratorū, vetu n ēt in bonis vxorū earū, ut in l. satis notum C. in quibus caus. pig. vel hipot. taci. con. tra. ubi si qs rem primipilare administrauerit, bona ēt dotalia vxoris p̄ huius muneris administratione, hypothecae subiecta censent, quod ēt notauit gl. in c. ex parte de consuetudine. Verū cū circa huius officij administrationē, tā antiqui quā moderni, in magna sint cōtrouersia. Operae precium erit, ut obiter hoc in loco examinemus, quodve hodie huius officij fuerit, & an circa alicuius rei administratio, cōsistat, & si ad Iuriscōsultorū, & Imperatorum iūsa & cōstōnes ataduectamus, inueniemus apud Iuriscōsultos, illū primipilum nuncupari, q̄ administrationē & curā militaris annonae hēbat, ut in l. officialis, C. de episc. & cler. & in l. 3. C. de primipilo in l. speciebus C. de cohortalibus lib. 12 & in l. 1. C. de priuilegio fisci. & in l. sed & milites S. ult. ff. de excus. ius. l. non solum S. qui primipilum, eo. tit. l. pater ff. de adimend. leg. l. pater S. Iulius ff. de lega. 3. & in l. ult. S. patrimonium ff. de mun. & honor. & eo primipilus dicebat, q̄a cum primus legionis esset, totius legionis p̄moda & emolenta siue spolia cōsueueret, militari quoque annonā p̄ capita militū diuidebat, ut tradit Vegetius

C. de remil. lib. 2. c. 8. Alex. ab Alexandro, lib. 1. dierum genialium, c. 5. Alciatus in Rubrica. C. de primipilo li. 12. Corrafi. li. 5. Miscellanea. c. 4. Ant. August. lib. 5. singulari ad Modest. tit. de excusa. ius. c. 8. quod latius prosequitur Couar. lib. 1. Varia. c. 16. n. 7. idque nō obscure colligit, ex l. 37. & 8. C. de cohortali. & ex l. 6. tit. 4. lib. 4. C. Theodosiani. Qua p̄p mirandum nō erit, qđ ob similem administrationē, bona ēt dotalia vxoris tacite obligata manerent, hoc ordine, ut tunc bona dotalia excuti deberent, cum vniuersis viri facultatibus excussis nihil residuū remaneret. Et ita est intelligendus tex. in d. l. satis notum. Et rō, quā motus fuit Imperator Iustinianus, ea fuit, nēpe, q̄a deficiente hmōi annona militari, totius exercitus robur ac neruus deficiebat, & sic totius rei militaris, & Reipublicae salū periclitabatur. Vnde ne in retanti momenti, hmōi primipilus dolosus, uel negligēs esset, non solū eius bona, verū & dotalia vxoris, p̄ reliquis ex hac administratione resultantibus (particulari priuilegio) huic cāe primipilari affecta fueret, & fuit vnum ex peculiaribus priuilegijs in fauorem militaris annonae p̄cessis in l. 1. & vltima C. de primipilo. Et hanc verā esse huius officij & administrationis cognitionem tradit Couar. d. c. 16. n. 7. vers. hāc sane. Hanc tamen primipili administrationē suis t̄pibus iam in vfu non esse, testat Paul. Castrensi. in l. 1. C. de priuileg. fisci. & sic d. l. satis notum, decisionē nris t̄pibus ad Thesaurarios, uel stipendiarios exercitus adaptari aestimauit, q̄ dietim pabula militibus, & ceteris exercitus officialibus p̄stare tenebant, cum in illis eadem prorsus rō militet, & cum sequit Bolognet. in l. 1. ff. sol. matr. nu. 202. in fi. Capyc. dec. 129. Peregr. de iure fisci, lib. 6. tit. 6. n. 34.

Dionysius (tñ) Halycarnas. lib. 9. de antiqua. apud Romanos illū primipilū esse reputauit, q̄ p̄clarissima legionis vnus fungit p̄fectura, quā sexaginta centuriae eidem obsequentes atque obteperantes sequunt. Quam ob rē hunc primipilū comitē primi ordinis, & p̄fectū legionis dici arbitrat. Idq̄ tenuit Pomponius Letus, de magistratibus Romanorum. Nam & in prima acie legionis, quatuor centurias gubernabat primipilus, cuiusq̄ milites primipilares dicebant, & sūmo

mo in honore habebant: Magno liquidē honori ducit, primē exercitus parti pēsse. Et huius rei veritatē summa cū diligentia indagare conati sunt Coua. vbi sup. ubi alia scitu digna refert, & nouissime Barbosa subtilissimus, & vigilatissimus, & vtriusq. iuris, & humanarū lŕarum accerrimus indagator in l. 17. part. n. 4. ff. sol. matr. vbi de hac re amplius deliberandum existimat.

Ego aut, non posū non mirari, qđ hmōi pŕes admodū eruditi, huius rei veritatē ex legibus partitis non decerpserint. Si quidē qđ olim, quodve hodie fuerit huius officij ministerium, aperte cauet, in l. 16. tit. 9. p. 2. ibi. Otro si porque las gentes y los pueblos se acabdillasen, parando mientes a ellos, y guardandoles, qđ era manera de guiar e de acabdillamiēto. E teniēdo lo por honra muy señalada, llamorón a los qđ traen las señas de los Emperadores y de los Reyes primipilarius, qđ quere tātō dezir en latin, como official qđ lleua la primera señas del grā señor, e le llamarō pŕfectus legionis, qđ quiere tātō dezir, como Adelantado sobre las cōpañas de las huestes, e esto era porque ellos juzgauan los grādes pleytos qđ acaecian en ellas. E en algunas tierras los llaman Duques, qđ quiere tātō dezir, como cabdillos qđ aducē las huestes, y estos nomes vsaron en España hasta qđ se perdio y la ganaron los Moros, ca desque la cobraron los Christianos, llamaron al que este officio haze, alŕez: y asŕha o y dia nome. Et in hunc modū interpretauit Platea, in l. 1. post principium C. de priuilegio fisci, vbi dixit, illū primipili officiū in bello administrasse, qđ vexillum Regis in acie portabat, Alex. ab Alex. lib. 4. dierum genial. c. 2. Vegetius d. c. 8. Titus Liuius, lib. 7. & 8. ab vrbe condita. Huic ēt conuenit, quod Pōponi⁹ Letus refert, vbi sup. quatenus dicit, primipilū pŕfecti legionis, officiū primū exercitus esse, cuius sniæ correspōdēt verba pŕdictæ, l. partita, ibi, e le llamaron pŕfectus legionis, & c. Ex qđ⁹ verbis euidenter apparet lapsum fuisse Coua. in d. nn. 7. vers. quā in re, quatenus dicit, se nō dubitare, legionis pŕfectū maiore potestatē & autoritatē habuisse, quam habuerit primipilus, siqđē ex d. l. partita, constat, idem in re & effectu esse.

Ex quibus patet, opinionē illorū, qui di-

cebant, primipili officiū administrationē pecuniæ stipendij militū pŕtinere, lapso fuisse, & sic iniq. dicit, quod d. l. satis notum hodie extēdi possit ad dotes vxorū Thesaurariorū qđ stipendia militū soluere debēt. Si quidē ex partito iure pŕiū pŕstat, neq. xquū erit decisionē d. l. satis notū (qđ a iuris cōis regulis exorbitauit) extra casum in quo loquit extendere, siqđem cā dotis sēper & vbiq. pŕicipua est, ut in l. 1. ff. sol. matr. particulari quodam priuilegio, s. vt nō impediāt legitimæ sobolis procreatio, & humani generis pŕpagatio, facit ēt totus titulus, C. ne vxor pro marito. Odia enim restringi, fauores vero cōuenit ampliari l. odia ff. de reg. iur. l. com modissime ff. de libe. & posth.

Rursus & in pŕposita specie aīaduertēdū erit, quod ēt si bona dotalia vxoris primipili, tacite fisco sint hypothecata, p mala hmōi officij administratione, tñ nō poterit fiscus hŕe recursum ex eo, ad bona parafernalia vxoris, cū in illis maritus administrationem dūtātaxat habeat, idq. expŕsse cauet in l. 1. C. de priuilegio fisci, quam ibi ita intelligunt gl. Angel. Paul. Sal. & Platea in l. vxorem ad fi. C. de Decurio. lib. 10. Bald. de pigno. c. 7. col. 4. quia dispositio odiosa loquens in vno casu, non dēt extendi ad aliū sibi similem, de quo plura tradit Dec. conf. 151. Et hanc sniām signauit Barbosa vbi supra, n. 4.

Est enim & alius casus in iure, in quo maritus pro administratione vxoris sua bona oneri tacitæ hypothecæ supponit, utpote qñ mŕem filij tutricem, ante redditā rōnē tutelæ vxore ducit, ut in l. 2. C. quando mulier officio tutel. fungi potest, & in l. 5. tit. 17. p. 6. inquit enim Casando la madre de mien tras que sus hŕijos tuuiesse en guarda, el juez del lugardo acaeciesse, deue sacar los moços luego de su guarda e de supodor, & rursus inquit. E si el juez halla re que alguna cosa deue dar la madre a los moços por razón de sus bienes, qđ tuuo en guarda, o por otra manera qualquier, fŕscan por ende obligados los bienes della, como los de aquel que caso con ella.

Dubium tñ erit in pŕposito an aduersus huiusmodi maritum secundum pro reliquis administrationis tutela vxoris, locum habeat via executiua. In qua difficultate Ma. an. de ordi. ind. c. de executioni sente. n. 53. via executiua

tiua agi posse arbitrat, sed eius opinio assen-
sire nō audeo, eo quod licet ex matrimonio
cum mīe q̄cto, tacita hypotheca p̄ reliq̄s
administrationis filij ex legis dispositione i-
ducat, non tñ garantigiā obligationis vim
hīc dicēdū erit, ex l. minor annis viginti quin-
que ff. de mino. Forte tñ locum h̄ret executio
p̄ reliquis aduersus maritū, ubi ipse rōnibus
v̄xoris præsens fuisset, tanquam interessatus
ratione tacitæ hypothecæ.

13 Vltius dubitat, an ecclesia tacitam hypo-
thecam habeat in bonis sui administratoris,
vel economi? Et dicendū v̄r quod non, q̄a
nullibi in iure, simile priuilegiū tacitæ hy-
pothecæ, Ecclesiæ reperit concessum, vnde
cū priuilegia exorbitēt a iure cōi, q̄ nō repe-
rit priuilegiatus, subiacet regulis iuris. Rur-
sus p̄ hac snīa facit, q̄a hypotheca non in-
ducit nisi in casib. a iure exp̄ssis, ex gl. fundi
in si. ff. de priuilegijs credi. Ripa in l. damus, n.
9. eo. tit. Surd. dec. 271. n. 10. Et hanc snīam
tenet Alber. in l. 2. C. in quibus caus. pig. vel
hypot. tacit. contra. vbi firmiter tenuit nullibi
hoc priuilegium tacitæ hypothecæ, Ecclesiæ
q̄ eius administratorē repriri concessum, &
eum ceter & sequitur Greg. Lup. in l. 25. ti.
13. p. 5. gl. verbo obligadas, idq̄. probari v̄r
ex tex. l. simile, ff. ad municip.

Sed p̄dictis nō obſtantibus, affirmatiua sen-
tētia tenenda erit, imo quod Ecclesia bona
suorū administratorum tacite hēat hypote-
cata, p̄ mala administratione bonorū eccle-
siæ, quam snīam tenet gl. in c. similiter. 16. q.
1. ibi. vnde dico, quod oēs res clerici sunt obli-
gatae suæ ecclesiæ, sicut res mariti uxori. gl. et
in c. ex literis verbo obligata, & ibi Abb. n. 11.
de pignori. idque tenet Negusan. de pignori-
b. 4. memb. 2. pars principalis, n. 120. Palat. Ru-
beus in repetit. Rubrica de donatio. §. 66. n. 21.
vbi dicit, q̄ platus reputat tanq̄ maritus ec-
clesiæ, vt in c. sicut vir, & in c. sicut alterius
7. q. 1. vnde cum valeat argumentū de ma-
trimonio carnali, ad spirituale, ut in c. in-
ter corporalia, de translat. Episc. eodē modo
quo vxor carnalis hēttacitā in bonis mari-
ti, p̄ dote restituenda, & eius administratio-
ne a die q̄cti matrimonij, vt in l. assiduis, C.
q̄ potio. in pign. habe. eandē tacitā habebit
ecclesia, in bonis plati, & cuiuscūq̄. alterius
administratoris illius, p̄ dānis ob eius admi-

nistratōrē in suis rebus illatis, a die acceptę
administrationis, nō a die dāni dati, siue ma-
læ gestionis, ita Negusan. de pigno. 4. memb.
2. p. c. 17. Surd. de alimen. priuil. 49. n. 12. &
13. fol. 300. col. 4. Et hanc snīam tenet Fely.
in c. accepimus n. 9. de fide instrum. & in c. 1.
n. 12. de prescrip. Ias. in §. item Seruiana nu.
76. in sit. de act. Petr. Paquius in tract. de ec-
clesijs reparan. c. 4. ex n. 3. vbi ex multis re-
soluit, hac in reseruandum fore ius canoni-
cū, Moli. de inst. 2. p. disputat. 536. pag. 1775.
Et quod hoc casu fauor ecclesiæ p̄ponderet
fauori Reipublicæ tenet Balb. de prescrip. 2.
p. principali. q. 5. n. 4. Azene. in l. 2. tit. 13. lib.
9. Recop. n. 5. & ita p̄ iudices huius Cancel-
larie accerrimi ingenij (me p̄ hac parte pa-
trocinante) iudicatum fuisse, in fauorē eccle-
siæ loci de Sepulcol. iurisdictionis de Sepul-
beda, testis sum oculatus, licet articulus iste
illis difficilis satis visus fuerit.

Neque huic sententiæ obstat, quod nul-
lo iure exp̄sse hoc decisum reperitur. Sufficit
nāq̄. ex identitate rōnis valere argumentū
de matrimonio carnali ad spirituale, ut vo-
luit Roder. Suarez in l. j. tit. de las ganancias
lib. 3. fori Tirag. in l. si vnquā verbo libereatis
n. 945. C. de vocand. donatio. vbi dicit, q̄ in
hoc casu non d̄r pprie extensio, sed p̄prehē-
sio, & eius conclusionem ex autoritate plu-
rium aliorum Doctorum exornat Baldeus
in addit. ad Roder. d. n. 3.

14 Et tenendo istā sententiā, eā amplia, ut
etiam locum hēat in administ. atore hospi-
talis, ex Negusan. ubi sup. n. 123. Aym. q̄s.
323. vbi dicit, q̄ bona pauperum eisdē gau-
dent priuilegijs, q̄b. & gaudent bonā eccle-
siarum, & ita ēt tenet Plot. de in litem iuran.
nu. 745. ubi hospitalia ecclesijs, Reipubli-
cis, ac minoribus æquiparari firmavit. Io-
seph. Ludou. Decis. 30. nu. 7. vbi declarat,
de quibus hospitalibus hac æquiparatio sic
intelligenda. Euerard. in centurijs suis le-
galibus argumento ab ecclesia ad pia loca. Cor-
neus conf. 57. num. 4. vol. 3. vbi num. 8. di-
cit. Illud hospitale ecclesiæ æquiparari, qđ
fuit autoritate Episcopi cōstructum qđ si
de autoritate Episcopi non constet, nun-
quam præsumitur, vt notat ibi. n. 20.

Vltimo dubitat, an uxor habeat tacitā hy-
pothecam in rebus & bonis mariti, pro bonis

para

parafernalijs, vel eos, quos constatē matrimonio ex successione, donatione vel aliter acquisiuit, si maritus illa male administravit? Et breuiter dicendū erit, tacitā hypothecā hēre, ex tex. in l. ult. C. de pactis cōuentis & in l. ubi adhuc iuncta gl. C. ac iure dotiū, & hāc snīam tenet Greg. Lup. per tex. ibi in l. 17. tit. 11. p. 4. gl. verbo an si son obligados. Ant. Gom. l. 50. Tau. n. 4. Couar. lib. j. var. c. 7. n. 1. Guttier. de iura. firm. 1. p. c. 46. n. 2. quā snīam intelligit verā Greg. vbi s. qū mulier talia bona tradidit marito in administratione, tacite vel expresse, alias autē secus, idq. ex decisione p̄dictae legis partitae satis colligit, ibi. *Ca luego que el marido recibe la dote, e las otras cosas q̄ son llamadas parapherna, son obligados por ende todos sus bienes, tambien los que ha entonces, como los que aura despues.* Et hāc snīam tenet nouissime Molin. de iustitia, disp. 441 vbi hāc dicit cōem snīam in regnis tā Portugalliae, q̄ Castellae, licet addat, quod non habebit tacitā cū p̄latione, put hēt in dote sequēdo gl. in l. si ego. S. dotis ff. de iure dotiū. Et hāc est cōis snīa ex Gomecio & Greg. in locis sup. cit. ex Bar. in Auth. de priuilegijs dotalib. colla. 8. & ita sentit Gram. cons. 122. n. 8.

16 Postremo dubitat an tacita hypotheca quā habet minor bonis tutoris vel curatoris habeat etiam extendi ad bona auctoris suae factoris ab ipso tutore ad administrandum electi? In qua difficultate distinguendū erit, an talis auctor sit cōstitutus ad instantiā minoris uel eius intuitu, & tunc minor habeat tacitā hypothecā in eius bonis. Secus tñ si intuitu tutoris cōstituat, quia hoc casu tutor solus aduersus bona illius actione p̄sonali agere poterit, nō uero iste minor eius bona p̄ reliquis eius qd̄ administravit habebit obnoxia.

Et ita distinguit Bar. in l. auctor, n. 7. ff. rem ratam haberi. Negus. de pignor. 4. memb. 2. p. n. 9. Ang. in S. praterita, n. 41. in stit. de except. & in S. si. n. 7. in stit. de curato. Ias. in l. properandū S. si. n. 4. & 5. C. de iud. Ioseph. Lud. dec. 4. n. 2. An autē tutor hēat tacitā hypothecā i bonis minoris p̄ reliqs, tene qd̄ nō ita tenet Greg. Lup. in l. 23. tit. 13. p. 5. Gut. de tut. lib. 2. c. 16 n. 20.

S V M M A R I V M.

1 Liberatio siue quitatio, tutorib. uel curatorib. p̄. stāda plena, plenior, & plenissima esse p̄t.

2 Tutor cōuentus à minore uel adulto p̄ reliqs, i

- 3 iudicio, ante q̄ soluat corā iudice opponere debet, qualiter ab illo p̄ talib. reliqs fuerit executatus, uel cōuentus, q̄a si ultero soluisse ei, admonitione & certioratione iudicis non p̄cedente, deinde minor reliqua sibi tradita p̄deret vel dilapidasset, ne utiq. tutor liberatus maneret, etiā si auctore pratore soluisse.
- 4 Solutio reliquorū, an deat fieri scriptura interueniente, t̄er tutorē uel curatorē & minore?
- 4 Minor uel quiuis alius qui reliqua recepit, p̄t compelli, ut administratori instrumentum quitationis praestet, in forma consueta, & reluctante, quod iudex facere possit.
- 5 Liberationis instrumentū, a minore tutori dādum, qualiter confici debeat, ad hoc ut tutori plenissimam securitatem tribuat.
- 6 Verba hac opposita in instrumento quitationis tutoris, si attento quod mihi tribuit verā & rectam rationem, an probent rationem realiter redditam fuisse, absque alia probatione, quos habeant effectus? missus?
- 7 Dolus, in generali liberatione, ad videatur re-
- 8 Tutor falso aliquid in rōnib. asseuerans, falsi crimen committit, & ob id infamis efficitur
- 9 Verba quitationis, quibus minor confiteatur, se recepisse à tutore oīa bona sua, qd̄ ip̄portent.
- 10 Quitationis nimis generaliter confecta, ut in plurimum sunt captiosa, & deceptoria, milleq. periculis & fraudibus exposita.
- 11 Quitationē generalē p̄stare, nemo cōpelli p̄t.
- 12 Quitationes ad hoc ut tutoribus & curatorib. sint tutissima, per quae uerba confici soleāt, a callidis & peritis aduocatis.
- 13 Quitatio quantumcūq. cōp̄ta sit cū reuissio nibus & p̄actionib. etiam iuratis, si aliquid adsit tutori, & minori absit, minime prodest tutori maxime si per correptionem, in s̄dias, uel ip̄portunitatē eius sit cōfecta, ēt si cōcessa sit decreto & auctoritate p̄toris interueniente.
- 14 Baldi sententia in Authētica Sacramēta pube rū, n. 14. C. si aduersus. vendōnē declaratur
- 15 Quitatio dolosa, ēt iudice praesente & auctorante concessa nihil tutori prodest.
- 16 Quitatio, etiā si sit quibuscūq. clausalis liberatoris absoluta, nihil prodest tutori, nisi ratio reddita apparuerit.
- 17 Administrator si dolose administravit, & de hoc dolo in rōnibus cognitū fuit, talis dolus purgatur & eliditur uirtute quitationis generalis, ita ut amplius de eo agi nō possit.
- 18 Quitatio data a minore tutori, cum si de iussore

Pp

de

de non contraveniendo rationi & quitationi cuius sit effectus.

- 19 *Quitaciones concessa Regijs administratorib⁹, qualiter confici soleant, per comites sacram largitionum.*
- 20 *Quitatio facta in favorem administratoris, remittendo ei omne ius, & quacunq. rem, & quam ratione administrationis ab eo exigipotuiſſet, an extendatur ad administrationes de quib. in illa ratione actū non fuit.*
- 21 *Quitatio data de omnib. datis & acceptis, vulgo, de todos dares y somares, restringitur ad ea dumtaxat, de quib. in rōnib. actū fuerat.*
- 22 *Quitatio in dubio facta censetur, habito respectu ad ea q̄ in rationibus fuerunt insinilata.*
- 23 *Generalitas sequens debet restringi, & limitari secundum precedentia.*
- 24 *Verba generalia quitationum debent restringi ex mente contrahentium.*
- 25 *Administrator si duplicatam quitationem exhibeat, pro reliquorum solutione, an presumatur vis reliqua soluisse?*
- 26 *Dictio pro residuo vulgo, de resto, in quitatione apposita, quid operetur.*

CAPVT XXXX.

Deliberatione quitatione ve, administratori praestanda (vulgo) finiquito.

Liberatio siue quitatio reliquorū, vno de trib. modis tutori, vel curatori praestari solet. Cōtingit. n. esse plena, aliquñ plenior, nōnunq̄ ē plenissima, ideo de effectu cuiuslibet quitationis agendū erit. Plena ergo dī liberatio, qñ tutor minori reliqua soluit, absq. interuētū curatoris, uel iudicis, & hoc casu tutor nō ipso iure, sed ope exceptionis, a solutione dictorū reliquorū dī liberari ut tenet gl. in l. 1. C. si aduersus solutio: verbo poss, & rō q̄a nō liberať ipso iure, ea ē, q̄a ad huc vtraq. obligatio naturalis, s. & ciuilis remanet, vñ si pecunia minori soluta p̄ tutorē fuerit i ei⁹ vtilitatē p̄uersa, & iterū ab eodē minore petat̄, eo qđ fuerit aduersus talē solutionem restitutus minor, q̄eam soluit ope exceptionis a reiterata solutione liberatur, & sic plenam liberationem consequitur.

Pleniorē aut liberationē tutorē p̄sequi dicet̄, qñ tutor reliqua minori soluit, interuētū curatoris saltī ad litē dati, & hoc casu vtraq. actio & obligatio tollit̄, elisaq. ipso iure manet, verū posset & restitui minor, si nō hēat

pecuniā saluā, vel tātū dē, p̄ alteri⁹ rei subrogationē, ut in S. si. insti. q̄b. alienari licet, vel non gl. in d. l. 1. C. si aduersus solu. & lat⁹ tradit hāc lo. Guttie. de tutel. lib. 2. c. 22. ex n. 1.

2 Plenissima vero liberationē eo casu tutorē adeptū fuisse dicim⁹, qñ minori reliqua soluit iudicis autoritate interueniēte, ut in l. sancimus, C. de adm. int. & in d. S. si. Et ita tenet Anch. cons. 330. n. j. Moli. de iust. disp. 562 in fi. & ad hoc partito iure, est text. elegās in l. 1 q. 11. 14. p. 5. vbi ī hęc verba cauit. *Apercebido deueſer todo home q̄ vniere de haſer la paga a menor de veynte y cinco años para haſerla de manera q̄ no aya de pagarla otra vez. E para ser seguro deſto, deue pagar lo q̄ deue a elo a su guardador, cō o torgamiēto o mādamiēto del juez del lugar, ca si de otra guisa lo ficieſſe, e despues jugasse los dineros q̄ le fueſſe pagados o los malmetieſſe, e los p̄diſſe en alguna manera, no seria qto por ende del debdo. Ante dezimos q̄ lo auya de pagar otra vez, mas faciēdo la paga cō otorgamiēto del juez gador, anſi como sobre dicho es, como quier q̄ ficieſſe despues su daño el menor de veynte y cinco años, no seria tenu do el otro dege los pagar, ante dezimos q̄ seria qto en codas guisas dellos. Et cui⁹ legis decisione caut⁹ dēt esse q̄libet minoris debitor, ne alias illi credita soluat, q̄ de mādato, uel interuētū iudicis. Quinimo si minor a suo debitore debitū petat, si debitor soluēdo plenissimā liberationē p̄ſeq. vellet, ſufficit certiorare iudicē, ut ſciat qualiter minor, a se debitū exigit, & illū p̄uideat (put dēt) saltī de curatore ad litē, cui soluat̄, qđ si iudex hoc nō fecerit & debitor soluat minori, ipſeq. minor talē pecuniā ī ludis, uel luxuria alijs ve iuuenilib. deliramētis p̄derit, oīno liberat⁹ maneret & plenissimā liberationē p̄ſeq̄ret; Alias si iudice id nō mādāte soluerit, & minor pecuniā solutā p̄diderit, iterū soluere p̄pelli poterit, & ita ſuadet Bar. 7 d. l. ait p̄tor in pri. n. 2 Et hāc ſniam extēdit Iac. a Canibus ī tract. de exccutore vltimarū volū. 2. partic. n. 5. ad quoscūq. debitores eccleſiarū uel aliorū piorū locorum collegij, vel alteri⁹ miserabilis p̄ſonæ, Vinc. de Fran. dec. 296. n. 13. Ant. Gomez. var. 2. lib. 2. c. 14. vbi dicunt quod quis hāc decisio dura videat̄ ſeruāda tamen erit.*

3 Præterea & hmōi quitationes ī scriptis redigi oportet, q̄a non aliter legitimæ p̄bantur, ex gl. notabili in l. 1. C. de solu. & libera-

4 *rio. debitorum eius. verbo assignantium, quā*
sequit Guillerm. de Cano. in d. l. assignator. S.
permittitur, Imo. in l. vero procuratori, cum l.
sequenti. S. si. ff. de solut. Greg. Lup. in d. l. 4. gl.
verbo. mandamiento. Quinimo & si minor
debitū recipiat, q̄tatione in scriptis nō reda-
cta, ad id cōpelli dēt p̄ iudicem, ut in l. plu-
rics apochis. C. de fide instrum. l. sicut datam
C. de liberali causa. Dec. cons. 90. circa fi. Da-
mand. de tutore C. de tutorum, & curatorum li-
beratione n. 9. Roland. cons. 49. vbi dicit, q̄ si il-
lam reddere detrectet, iudex faciet reuiderē
rōnes, & de reliquis solutis p̄stabit q̄tationē
administratori, noīe minoris, vel alteri q̄tationē
reddere nolētis, & hęc erit veluti a par-
te ipsa concessa, q̄a factum iudicis & partis
æquiparatur l. si ob causam C. de cuitio.

5 Sed modo non abs re erit videre q̄b. ver-
 bis, q̄busve clausulis hmōi q̄tationes p̄cipi
 dēant & formā huius q̄tationis & liberatio-
 nis dictabit tex. 7 l. 102. tit. 18. p. 3. cui⁹ verba
 hęc sunt. *Sepan quātos esta carta, vierē como*
Albar Perez, siēdo mayor de catorce años, otor-
go e uino conociēdo, q̄ Sancho Garcia que fue su
guardador, le auia dado cuēta buena, leal, e uer-
dadera de todos quantos bienes del tomara en
guarda, mu ebles e rayzes q̄ vinierō a su mano e
a su poder. E q̄ ficiera biē e lealmēte todo quāto
deuiera fazer, en los sus fechos y en las sus co-
sas. E otro si vino conociēdo, q̄ le auia entregado
del todo, quātos bienes del touiera, o de los fru-
ctos q̄ dellos recibio, e todas las cosas q̄ a su ma-
no e a su poder uinierō por razō de la guarda.
E otorgo se por biē pagado dellos: e sobre todo p-
metio Albar Perez al sobre dicho q̄ nūca le mo-
ueria pleyto ni cōtriciēda, ni le demāderia otra cuē-
ta sobre esta razō. e dixo y otorgo, q̄ auia por fir-
me todos quātos pleytos y posturas fiziera el di-
cho guardador por el. Otro si, las pagas q̄ fizie-
ra, escriuiera en nōbre del. E otro si, Albar Perez
se q̄to de todo derecho e de toda cosa q̄ pudiera
de mādar a Sancho Garcia y a sus herederos, e
señala la damēte q̄ dēdo adelāte no pudicisse de xir
ni q̄rellar. q̄ por engāno ni por culpa, ni por ne-
gligēcia del, p̄diera o meno scabara alguna cosa
de lo suyo. E todas estas cosas e cada una dellas,
p̄metio e juro el dicho Albar Perez, por si e por
sus herederos, y de nūcia yr ni uenir cōtra ellos,
el ni otro porel e len n̄gun tiempo por ninguna
razon, fopena, & c.

6 Et quoniā oēs p̄dictę clausulę magnū ha-
 bēt iuris mysteriū, ideo sigillatī circa eas q̄
 maiori indigēt declaratione, nōnulla obser-
 uare op⁹ erit. Et ī primis dī ī d. q̄tatione, *le*
auia dado cuēta buena, le al y uerdadera. Nō
 7 .n. sufficiēs esset, qualē qualē rōnē minori
 reddidisset, sed talē de iure reddi oportet, q̄
 & rectitudinē, & veritatē p̄tineat, ut in l. 26.
 tit. 12. p. 5. ibi. *Dādoles cuēta uerdadera y de-*
recha. Vñ si rōnes à rectitudine, uel ueritate
 deuiaisset, eo qđ aliqd doli, fraudis, vel ma-
 chinationis & falsitatis p̄tinerēt, nō solū rō-
 nes falsę p̄sumunt ī alijs parcellis, ut notat
 Hier. Laur. dec. 53. n. 3. verū neq. tutor ex ta-
 li q̄tatione iuuari posset cū ī gñali remissio-
 ne nō ueniat dol⁹, ut in l. p̄ponius, ff. de neg.
 8 gest. verū tutor ipse, ut falsus posset crimina-
 liter accusari, & puniri, ut in l. 1. S. tutores ff.
 de falsis. ibi. *Perinde puniatur ac si falsitatem*
cōmississet. Et ita tenēdū reputat Greg. Lup.
 ut in d. l. 6. verbo *cuēta*, tit. 11. p. 6. Quinimo
 & perpetua notat infamia, ut in l. 1. ff. de his
 9 qui not. infra.

Rurs⁹ sequunt in d. l. uerba illa, *s. todos quā-*
tos bienes el to mara en guarda. Dēt. n. oīum
 illorū, & fructuū reddituū rōnē reddere, qđ
 si aliqua occultasset illa restituere, deberet cū
 debito interesse, nō obñte q̄tatione q̄tūcūq.
 gñali, q̄a gñalis q̄tatio nō extēdit ad ignora-
 ta vel p̄ administratorē occultata, l. q̄ cū tu-
 10 torib. ff. de tras. l. tres fratres ff. de pactis l. 30
 tit. 11. p. 5. ibi. *Officio teniēdo un ome de señor o*
de cōcejo, o de otro ome qualquier. si quādo le da
la cuēta le encubriēse alguna cosa engāno sa-
miēte, maguer el señor se ha pagado del, por ra-
zō de aq̄lla cuēta, e le de carta de pagamiēto. y
le p̄metia q̄ de ay adelāte no le demādara n̄gu-
na cosa, por razō de a q̄llo q̄ tuuo del, tal pleyto
ni tal p̄mission no uale, quāto en aq̄llo q̄ enēbrio
como quier q̄ uale en todas las demas cosas de q̄
dio uerdadera cuēta, & rurs⁹ inferi⁹ ī eadē leg-
cauet. Ca maguer se otorguē por pagados de la
 cuēta e p̄metā de nūca tornar a ella, si fuere sa-
 bido en uerdad, q̄ el q̄ dio la cuēta, o tuuo las co-
 sas en guarda, encubrio alguna cosa engāno sa-
 miēte, o fi zo otro engāno cōtra aq̄llos q̄ han por-
 te en a q̄lla cosa, tal pleyto, ni tal p̄stura ni p̄-
 11 missiō no uale, antes de ximos q̄ puedē demādar
 q̄ les mejore a q̄l engāno q̄ les bi zo cō todos los
 daños y los menoscabos q̄ uinierē por razō del.

- 10 Cauēdū tñ erit ab istis q̄tationib. gñalibils, q̄a plerūq. sūt captiosę & deceptiuę, milleq.
- 11 fraudibus machinationib. expōsitę. Et ideo dixit Bar. in l. cum Aquiliana C. de transa. q̄ cum istę gñales q̄tationes, manifestā frau dē p̄tinere soleāt, nullus ad eas p̄stādū p̄pel liē, ex tex. in l. 3. S. cōtrariū ff. de consra. ind. iudic. Et eū sequunt Paul. & cōiter scribētes ibi. dec. Genu 95. n. 4. eāque dicit cōem Pa dill. in l. s̄ de certa, n. 4. C. de transa. Orosc. in d. l. cum Aquiliana, n. 2. Damaud. de tutore. c. 1. de tutorum & curatorū liberatione, f. 99. n. 8. & 9. vbi hoc dicit menti tenendū, tanquā quotidianū, multūq. frequens & vtile, inter homines cuiuscunque generis & condōnis, Ant. Thesaur. dec. 74. n. 1.
- 12 Ad vitādū (tñ) p̄dictas amaritudines, Ang. in l. tres fratres ff. de pactis, administratorib. suadet, vt suis q̄tationibus, sequētia verba inferi faciant, s. quod vilis & cognitio rōnib. talis administrationis, tā per se, q̄ p̄ cal culatores, & quod ex illis cōstat, administra torē quitandū & liberādū fore, annexu ob ligationis, rōne administrationis p̄tā, eo q̄ reliqua cōsignauit, eū liberat & quietat. Et hic addit alia pulchra verba Damaud. de tu tore, dicēs loco supra citato, q̄ insignes, & calidi aduocati, sēper in p̄dictis q̄tationib. addere solēt, quod creditor quietat tali admi nistratori omne ius q̄ habet, quodq. habere spe rat ei remittit, etiamsi sit tale, quod liberans ignoret id sibi competere. Et hęc formalia ver ba inferenda fore arbitrat, ad hoc vt aduec sus talē q̄tationem, & liberationē amplius venire non possit. Et eo non relato hanc eā dem sententiā tenet Mascard. de probas con cl. 1253. n. 11.
- M. hi aut, supradicta cautela satis nō ar ridet, in casu quo ex dolo, vel fraude, admi nistratori aliqd̄ adesset, & minori abesset; sed eā verā intelligo, vbi debitor esset admi nistratori, rōne negligentię, & malę gestio nis, ēt dolosę & fraudulentę; q̄a eo casu, in gñali ēt remissione, dolus p̄teritus veniret, & remissus censet, maxime, vbi p̄sumptio ef fet, quod creditor habuit aīum remittendi dolum p̄teritum, ex text. in l. 30. partite sup. relata, ibi. Fuera ende s̄ seña la dā me y se le vuiesse quitado el dolo que vuiesse hecho. Et in hunc modū dēt intelligi tex. in l. si quis rō

nes, ff. de libera lega. Vbi hęres, q̄ rōnes exi gere phibet, p̄t petere reliqua, & q̄dqd̄ ex dolo adest administratori, nisi exp̄sse, vel sal tim ex certissimis, & euidentissimis cōiecturis ea remissa apparerēt. Et ita illā intelligit Gre go. Lup. in d. l. 30. verbo, o fizo otro enganno Iodoc. Damaud. loco supra citato n. 12. & 13. Et p̄ hac sn̄a, est tex. singularis in lib. 14. ti. 18. p. 3. ibi. E como quierque tal carta tengan, no se puedan escusar si alguna cosa tomaron, o si cegieron marauedis de mas que no dieron en cuenta. Semper. n. saluū manet ius credito ris, vbi agit, de dāno euitādo, vt tenet Aym. conf. 221. n. 8. & in tantū verū est, quod si aliquid adest administratori, illud in gñali re missione nō venit, vt ēt si liberatio iureiurā do fuisset p̄firmata, adhuc absq. metu pe riurij, peti posset reuissio rōnum, & reforma tio erroris. Idq. voluit Socin. conf. 18. col. 3. vers. confirmatur, Aym. vbi supra, vers. neque obstat iuramentum Rolan. conf. 49. n. 57. Ant. Thesaur. vbi supra n. 7. Guttier. de iuram. con firm. i. p. c. 40. n. 25. Et hęc sn̄a in eo maxi me casu, locū sibi vendicat, qñ talis q̄tatio, & liberatio p̄cessa fuisset p̄ insidias, & ad instantiam importunā debitoris, vt in termi nis voluit Corne. conf. 258. & 263. col. fi. vol. 4. Calca. conf. 11. Anend. 2. p. de exeq. mand. c. 10. n. 4. Damaud. loco supra citato, Aym. d. n. 41. vers. 10. quitatio.

14 Et sub hmōi declarationib. & limitatio nib. est intelligenda sn̄a Bal. in auth. Sacra mento p̄uberum, n. 14. C. si aduersus vend. qua tenus tenet, quod valēt refutationes p̄ adul tos suis tutorib. cōcessę, sub iureiurando de nō cōtraueniēdo, uel amplius rōnū non pe tendo. Dēt enim intelligi, nisi intra tēpora à lege p̄finita cōst terit, p̄putationē erroneā, dolosam, vel nō plene redditā fuisse. Et ita limitat Ancha. vbi supra n. 7. quod ēt verū est, & p̄cedit, & si talis q̄tatio & liberatio, auctore p̄tore facta fuisset decreto p̄cedente, & ēt ubi de hmōi solēnitare, vel alia, mētio facta fuisset in ipso q̄tationis instro, vt ad dit Roland. vbi supra n. 96. Castren. conf. 190. col. 3. in fi. Dec. conf. 110. n. 9. Gutier. vbi supra n. 7. vbi hęc sn̄am multis argumētis iuridi cis cōfirmat. Concludo ergo, quod si q̄tatio nē alleget, quod fuit data, nō prius viso li bro rōnum (q̄ ex cōsequētia actus admini stra-

stratorij venit exhibendus) cū hoc casu non dicat reddita rō, ex Anch. ubi s. liberatio siue refutatio administratori cōcessa p adul- tū, & si qualēcumq. clausulā liberatoriā, & renuntiatoriā cōtineat, minori dño princi- pali, vel creditori nō p̄iudicabit. Imo (qđ 20 magis) ex abōdātia clausularū, renuntiatio- nū, vel remissionū, q̄ratio dolose extorta p̄- sumit, & sic, & si sub p̄cenis quibuscūq. cau- tionib. sit cōposita, neutiq. p̄iudicabit cre- ditor, quo minus ex supradictis causis, illi p̄uenire ualeat. Secus tñ ubi rōne doli, vel
 17 fraudis nihil adesset ipsi administratori, quia etiā in tali remissione, veniret dolosa administratio, & rerū dñi amissio, & dilapi- datio, & clausulæ p̄dictæ oīmodū effectum h̄rent, ex Greg. ubi supra Auend. d. c. 10. n. 39 Guzzie. d. c. 40. n. 10. Idq. manifeste p̄bari v̄t in l. 120. tit. 18. p. 3. ibi. Ni por culpa, ni por negligentia del que perdiera o menos cabara al- guna cosa delo suyo. Habet (enim) loco legiti- mæ trāsfactiōis, q̄ postq. legitima facta fuit, amplius retractari nō valet, ut in l. causas vel lites, C. de trans. & ita dēt intelligi Damau. de tutore c. tutorum, & curatorum liberatio- ne. 11. fol. 100.

18 Ponerē, quod in tali q̄tatione fuit adhi- bitus fideiussor de non p̄ueniendo rōne do- li, vel ex quacūq. alia cā. Dubitat modo, an minore contraueniens tali refutationi & qui- tationi, eo quod aliquid retinuit administrator fideiussor incidat in p̄na, vel ex tali fideiuf- sione possit conueniri. Et fideiussorē hoc ca- su nō posse molestari ex tali fideiussione, te- net Ancha. conf. 330. n. 9 ibi hanc q̄onem la- te disputat, tu illū videas, quia nolo fur esse alieni laboris. Mihi tamē eius opinio nimis aridet, ex superius relatis, & ex tex. in l. Gra- ca. S. illud. ff. de fideiussorib.

19 Quitationes vero administratorū regalis patrimonij, confici solēt, per scripturā inser- tis rationibus, per administratorē redditis, ut perpetuo de erroribus & fraudibus con- stare possit, ut constat ex l. 19. tit. 5. lib. 9. re- cop. Quod utique in oībus alijs fieri expedi- ret, licet testibus rationē redditā fuisse, pro- bari possit, etiā si in specie non appareat, de quo, dūmodo cōstet ex quacūq. causa cal- culatas. Nō enim opus est, ut sigillatim ex- primat testis, de quo calculus fuisset factus

& ita tenet Ferrara in sua practica, tit. de for- malibri quo agitur, ut pacta seruentur, C. inci- pienti discussis, rationibus, ex n. 3. f. 332.

Uterius ex verbis dict. l. patritæ, ibi. E- tro, si se quito de todo derecho, e de toda cosa que pudiera de mandar, dubitari poterit, an quitatio extendatur ad ceteras administratio- nes, de quibus expresse actum nō fuerat inter partes? Et videtur dicendū, quod hæc clau- sula (quæ vulgari idiomate sonat, de todos dares y tomares) ad omnes & qualcumque administrationes debeat extendi, quia qui totū dicit nihil excludit, l. Iulianus. ff. de leg. 3. Catelianus Cota in memoriale verbo filius renuntians, ubi dicit, quod verba generalia omnia includunt implicite. Facit, quia ge- neralia verba generaliter debent intelligi, l. 1. S. & grauiter ff. de legat. præst. lege regula. S. si. ff. de iur. & facti ignor. Bald. in lege sub prætatu. 27. C. de trans. n. 13.

21 Sed prædictis nō obstantibus contrariū est tenendū, imo quod quantūcumque qui- tatio tutori, vel alij administratori concessa, loquat̄ per hæc verba generalia, scilicet, de oībus acceptis, & datis, adhuc solū extendi debeat, ad illā dūtaxat administrationē, de qua actū fuit inter partes, vel supra quā ra- tiones fuerūt dispunctæ: quia quantūcumq. quitatio fit generalis, nō porrigitur ad spe- cies in rationib. non cōprehēsas, vel de nouo repertas, de quibus specialiter actū nō fuit, ex tex. in l. tres fratres ubi glossa verbo posse. ff. de pactis & in leg. si ita quis. S. si. ff. de ver- borū. Bald. ubi supra nu. 12. cū seqq. & in lege si de certa. C. de transactio. ubi dicit, quod in dubio semper censetur habitus respectus ad causā, q̄ vētilabatur, & non ad causam quæ non fuit p̄posita. Et ita in terminis tenet Socin. conf. 103. n. 4. vol. 3. Aym. conf. 221. n. 8. Mascar. de proba. concl. 253. n. 41. Et ratio est, quia generalitas sequens, debet restrin- gi & declarari secundū præcedētia, lege non est nouū ff. de lega. d. l. si de certa. C. de transa. Affl. dec. 319. n. 1. Aym. d. conf. 121. nu. 17. 24 vers. decimo quitatio, & conf. 43. n. 3. dixit, quod & si verba quitationū sint generalia, debent restringi & limitari, ex mēte & intē- tione partiū, ex tex. in lege emptor. S. Lucius in fine ff. de pactis. ibi. Respondi si tantū ratio accepti atque expensi esset computata, ceteras ogli.

obligationes manere in sua cā, lege in fidei cō-
missi. S. cum Polidius, ff. de usuris, l. si is qui
animo ff. de acq. poss. & est tex. de inre parti-
tarū in l. 14. tit. 18. p. 3. ibi. Caeſta carta no
le quita, ſino de quanto uōbra en ella, ſeña la-
damente, e delo que dio verdadera cuenta, &
multa iura in pposito cumulauit Paul. Ca-
ſtrenſis conf. 332. lib. 1. & conf. 174. col. 2. lib.
2. Et facit, qā verba debent reſtringi ad
ſuum cogitatum, l. si ita quis. ff. de teſtam. tu
tela, nec debēt operari vltra agentū inten-
tionem, l. non omnis. ff. si cer. pet. & ita termi-
nis rñdit Bald. conf. 159. col. 3. lib. 3. Bene tñ
verū eſt, quod ſi p̄dicta verba generalia ſal-
ua rōne recti ſermonis, poſſint apte ad aliam
ſpecie admiſtrationis adaptari, quā ad il-
lam, ſuper quā quitatio cōceſſa fuit tunc ge-
neraliter accipi debent, ut in l. pluribus. ff. de
acceptil. ut ita tenet Bare. in l. si de certa ſupra
relata, cuius ſniam cōiter receptā dicit Ri-
min. conf. 54. n. 8. & 343. n. 18. & 161. & Na-
ra cñſ. 546. ponit nōnullas q̄tandi formu-
las, n. 20. alius addit Menoch. 496. ex n. 59. in
d. l. pluribus col. 2. verſ. aduerſe quoniam: &
eam tam in pacto, q̄ in tranſactione, ueram
reputat Padill. in d. l. si de certa, n. 3. in fi. &
ita ſentit Catelianus vbi ſupra, & melius oī-
bus Surd. dec. 217. n. 14. quā oīno vide, qā
melius oīb. de mundo loquit̄, in p̄posito,
& ibi congerit plures formulas, quibus q̄ta-
tiones generales componi ſolent.

25 Quid tñ erit dicendū, ubi adminiſtrator
hēt duas q̄tationes diuerſis t̄pibus factas
de eadē re & ſumma, an ex hoc bis reliqua
ſoluiſſe p̄ſumat̄, eo (cōditione indebiti) pro
vna ſolutione agente? In qua difficultate
dicendū v̄r, quod vnā ex talibus ſummis re-
petere valeat, eo quod bis ſoluiſſe p̄ſumit̄,
ut tenet gl. in l. ne cauſſa. C. de diſcuſſionibus
lib. 10. quam ſequitur Surd. plures Doctores pro
ea referens in conf. 80. n. 17. & 18. vbi dicit, q̄
debitor, qui hēt duo inſtr̄a q̄tatoria, vnā
ſolutionē p̄t repetere. Quod aut̄ i dubio nō
ſit p̄lumēdū, q̄ creditor binā ſolutionē acce-
perit, tenet Maſc. de prob. concl. 1250. n. 28.

Quod ego veriſſimū credo, vbi vtraq. q̄-
tatio in eiūdē p̄ſonae fauorē facta fuiſſet: le-
cuſ tñ vbi vna data fuiſſet patri adminiſtra-
tori, & alia filio h̄rdi, p̄ reliquis rōnis cōuē-
to, qā hoc caſu bis reliqua ſoluta p̄ſumi de-

bent, eo quod p̄ſumit̄, quod h̄eres bona ſi.
de credens p̄ſem eius, vel antecceſſorē nō ſol-
uiſſe, p̄exonerāda cōſcientia defuncti ſolue-
rit. Iuſtam enim ignoratiā cām habet, q̄ in
ius alterius ſuccedit, ex vulgata regula iuris,
qui in ius. Quod maxime verū eſſet, ſi finita
adminiſtratione, & reddita ratione admini-
ſtrator aliq̄bus annis vixit, & creditor nihil
ab eo petiuit, arg. eorum qua notant Doctores
communiter in l. Publica Mœnia. ff. de poſſi, &
in lege qui Roma. S. Augerius. ff. de verborum.

26 Quid autē importent hęc verba, de reſto,
in q̄tatione appoſita, vide ſupra, c. 37. ex n. 1
cum tribus ſeqq. & adde Surd. conf. 80. n. 33.

S V M M A R I V M.

- 1 Rationes ſemel calculata, iterum diſpungi nō
debent maxime, ſi primo reddita fuerunt
per modum ſyndicationis.
- 2 Cautela ad hoc, quod ſemel redditis rationib⁹,
adminiſtrator amplius non moleſtetur.
- 3 Rationes ſemel reddita & calculata, an denuo
diſpungi poſſint vbi iudex in approbationis
ſententia, reſeruabit dolum, vim, & frau-
dem in illis reddendis contentum?
- 4 Sententia iuris reſeruatiua, cuius ſit effectus?
- 5 Sententia a calculatoribus ſuper parcellis in
iure conſiſtentibus lata, & ſi ab ea non ap-
pelleſtur unquam tranſit in rem iudicatam
- 6 Rōnes ſemel reddita, nō ſolū p̄nt retractari, ubi
error interuenit in calculis, verū & ſi in iu-
recerratū fuerit, ut qā adiudicatum nō fuiſ-
ſet, quod re uera de iure adiudicandum non
erat, vel ſi collatio fuiſſet facta cum eo, qui nō
habebat ius collationis.
- 7 Frater vtrinque coniunctus ſi in fata conceſſit,
& frater illius vtrinque coniunctus, eius
hæreditatem cum fratre vno latere tantum
coniuncto diuiſerit, an & quando quomodo-
ue, talis diuiſio erronē retractari valeat?
- 8 Error calculi intra quantum temporis ſpatiū
retractari valeat?
- 9 Iudex delegatus ſi in cōmiſſione excedat, eius
ſn̄a nunq̄ tranſit in rē iudicatā, neq̄ aduer-
ſus eā currunt fatalia, quo minus ſalſim p̄
modum ſimplicis querela poſſit retractari.
- 10 Error calculatorum ſententia iudicis confir-
matus, an aliquo modo retractari valeat?
- 11 Error minimus, iudicis ſententia confirmatus,
an debeat retractari?

præ.

- 12 *Iudex de minimis non curat.*
- 13 *Sententia rite lata, ubi fauor publicus versatur, prae-textu nouorum instrumentorum an possit retractari?*
- 14 *Iudex ordinarius loci, quandocumque velit potest reuiderere positae rationes, & errores earum retractare.* (Etari valeat?)
- 15 *Calculi error, usque ad quod tempus retractari?*
- 16 *Dictio semper, tempus finitum comprehendit.*
- 17 *Dictio semper, aliquando tempus unius anni, vel biennij comprehendit.*
- 18 *Dictio semper, est intelligenda secundum naturam actionis super qua interponitur.*
- 19 *Intellectus ad tex. in l. unica, C. quando non peten. partes.*
- 20 *Intellectus ad tex. in l. minor § pater, vers. qui statu liberum ff. de emptione.*
- 21 *Dictiones semper, perpetuo, & quandocumque, cuius temporis spatium comprehendant.*
- 22 *Ratio inter mercatores legitime calculata, potest (quandocumq. alicui eorum placuerit) reuideri.*
- 23 *Iudices publicarum rationum reuifores, qui a regio Senatu missi solent, eas dumtaxat rationes reuiderere possunt, quae a triginta annis retro calculatae fuerunt, calculariue debuerunt.*
- 24 *Iudex rationalis a consilio regio missus, pro reuidentibus rationibus populorum, an reuiderere valeat etiam eas, quae regio consilio fuerunt approbatae, ut sciatur an dolus uel sordes in illis interuenerint calculandis, qualiter uero errores in illis facti, possint & debeant retractari?*
- 25 *Iudex rationalis, an si dolo fuisse versatum administratorem, in administrando uel rationes reddendo reperiat possit illum punire, etiam si iam sindicatus fuisset, super illis administrator?*
- 26 *Iudex delegatus ad reuidentem publicas rationes, illas reuiderere, & taxare poterit etiam si administrator quitationem iurata exhibuerit.*
- 27 *Quitatio si dolo fuit extorta, dolo etiam censetur extortum iuramentum ad eius confirmationem interpositum.*
- 28 *Reuifio rationum si petatur ex causa erroris in illis contempti, prius de errore in specie doceri debet, neque sufficit generaliter dicere rationes erroneas fuisse, quinimo & de errore ex claris, & perspicuis probationibus constare debet?*
- 29 *Reuifio rationum, an sit concedenda, ubi dolus praesumitur in illis interuenerit, an uero clare & euidenter de dolo vel fraude constare debeat?*
- 30 *Reuifio rationis, si ex causa erroris petatur, qualiter error probari debeat?*
- 31 *Pactum factum inter partes, ut perpetuo rationibus calculatis stetur eo quod consentitur, quod u. si fuerint libri rationum, & per calculatores explorati, an operetur quod rationes non possint peti reuideri, ex causa erroris ex post facto apparentis?*
- 32 *Pactum arbitramentum, uel sententia iudicis, cum clausula de stando rationibus, impedit ne deinceps rationes prae-textu erroris retractentur.*
- 33 *Errore calculi probato, omnia pacta, conuentiones, & stipulationes in quitatione appositae, eodem errore confecta praesumuntur.*
- 34 *Decretum iudicis, etiam si in quitatione a minore tutore data interuenerit, si tamen fuit sine causa cognitione, ex abrupto & precipitanter interpositum, comprobando gesta per tutorem & computationem, eodem contextu, nullo dato temporis intervallo omnia sub dolo & fraude gesta praesumuntur.*
- 35 *Partes pacta facere possunt, ut si intra certum & praefinitum tempus, de errore calculi actum non fuerit, amplius aduersus rationes agi non possit.*
- 36 *Quitationibus generalibus in iudicio productis, semper habenda est diligens consideratio, omnium in illis contentorum, scilicet, absoluentis & liberantis, absoluti & liberi.*
- 37 *Testator qui cum alijs habuit societatem, si declarauerit in testamento, quod Sempronius eius socius debet sibi decem ex reliquis societatis, & debitor in viginti reliquatus appareat, an uideatur illi dare quitationem de decem, & quid si locutus fuit per dictionem taxatiuam, tantum uel dumtaxat.*
- 38 *Testator si in testamento cauit, sibi Sempronium pro residuo, uel de resto rationum, decem debere, an ex hoc uideatur recepisse medietatem de viginti in quibus fuit reliquatus?*
- 39 *Testator si in testamento dixerit, & iureiurando interposito declarauerit sibi deberi a Sempronio decem ex reliquis, & viginti in reliquis*

quis esse constiterit, an alia decem eidem Sempronio legare voluisse presumatur?

40 Iuramentum habet vim geminati consensus.

41 Creditor si presente fideiussore sui debitoris, declarauerit debitorem sibi in decem pro residuo teneri, & fideiussor acceptauerit eius confessionem, an debitore confitente ex post facto, se in viginti debitorem esse, huic fideiussori praeiudicetur, ad hoc ut pro viginti possis conueniri?

CAPVT XLI.

Rationes semel calculatae, quibus ex causis iterum possint fieri, reuideri retractari?

1 **I**llud iure & ciuili & regio satis constitutum est, ut rationibus semel legitime dispositis iterum reitari non debeant, ut in l. semel. C. de apochis publ. lib. 10. Et ibi notat Bar. notantq. Io. Monachus, Archid. & Io. And. in c. unico de clerico agrot. Soc. conf. 92. n. 1. vol. 4. Per f. conf. 89. n. 1. vol. 1. dec. Genu. 24. n. 1. idq. lege regia confirmatum existat, in l. 51. tit. 5. lib. 2. in noua legum regni collectione, ibi. Y mandamos, q. de aqui adelante, en ningun pleyto aya mas de unas cuentas, q. se ayan de hazer por contadores. Et haec sententia fm Auēd. de exeq. mand. 1. p. c. 9. n. 2. p. cipue locū hēt, qm rationes redditae fuerunt primo, p. modum syndicationis, & qdem hoc iustissima ratione fuit constitutum, ut euitaretur p. cessus in infinitum ne rationes immortales efficerentur arg. l. propter adum C. de iudicijs, illud enim antiquum iudicium solebat esse axioma, ut si petitio fieret in iudicio, ut rationes redderent, alicui⁹ administrationis, ipsi quasi irridendo actorē responderēt, deē copia nepotibus (o ingēs labirintum o monstrum septe capisum, ubi unū si conteras, septe alia renascuntur) & p. dictā rationē decidendi ad tex. in d. l. semel tradit. l. as. i. l. unica C. de errore calcu. nu. 2. cuius infinitatis euitandae gratia, l. as. ubi s. p. sultuit reo ut eo p. dānato ad reddendū rationes, si uellet, ut semel redditis amplius nō molester, petat, ut illis liquidatis alius calculator nomine, q. reuideat rationes, & demū ab illo reuisa ratione a iudice petat, ut interloquat, quod illius calculo testet, donec dolo, uel fraude interueniente redditā fuisse specificē

non apparuerit. Et hanc eandē cautelā p. bavit Ang. in l. 1. S. tributio. ff. de tributoria. Auil. in c. 30. protorum glos. verbo. Y acaben de tomar.

3 Prædictum ēt gñalem regulā limita, nisi iudex in snia rōnum p. firmatoria reseruasset (put cauti & discreti iudices reseruare solēt) vim doli, aut errorē in illis interueniētē qñcumq. reformare & corrigere, eo enim casu quātūcumq. in rē iudicatā t. āsierint rōnes, adhuc p. textu vis, erroris, met⁹, vel fraudis reuideri iterū licebit, snia nāq. iuris reseruatiua, ius partiū utiq. conseruat, ex Bal. in l. cum corū, nu. 2. de sent. & interlocut. om. iud. Aym. conf. 29. n. 8. Auil. in d. verbo y acaben de tomar, ver. quod intelligerem. Quae snia in tātū vera est, ut ēt si tutor hēt q. tationem a minore p. stitam, p. cedente auctoritate curatoris & iudicis decreto, adhuc aduersus illā venire posset, ut tenet Bar. q. de deci. tuto. c. 2. n. 163. Et quod ubi erratū est in calculo, snia nunq. transeat in rem iudicatā, est text. in l. cum putarem, ff. famil. hercis. in fi. Azet. in l. 22. tit. 6. lib. 3. recop. n. 5. Greg. in l. 14. tit. 18. p. 3. ubi dicit, q. si rō non sit sufficienter reddita, vel legitime disposita, q. tatione non obñte, iterum reddi dēt, non tñ plus, q. uis de iure ciuili dispungit, ut in l. si. ff. de bonis auctori. iud. possid. ibi. Si quis tamen (inquit) iurauerit, non calumnia causa se postulare, neque habere quae dispunxerit, iterum ei faciendam potestatem nec amplius quamuis. Et ante eos tenet Bal. l. si plures. n. 17. C. de cond.

4 in f. i. Io. And. & alij c. j. de clerico. agrot. in 6

Et non solū rōnes poterunt de nouo fieri, reuideri, & retractari, ubi errori i. mathematicis p. stiteret: ut puta qñ calculatores dixerūt, duo & tres esse octo, sed ēt ubi erratū ēt i. iure, eo qd oneratus fuit administrator, de parcellis qb. iure onerari nō debuit, vel versa vice non fuit oneratus de parcellis iure ab ipso debitis. Tali enim casu & si ex iuris dispositione rō retractari nō deberet, p. modū actionis, saltim p. officii iudicis, iste error retractandus foret, ex Bar. & Plat. in l. instar. C. de iure fisci, lib. 10. Pariso conf. 89. n. 27. Masc. concl. 253. n. 1. & 13. Et haec snia confirmari vī ex tex. in l. si post diuisionem C. de iuris & fact. igno. ubi si frater utriusq. coniunctus diuiderit fratris hēditatē, cū fratre ei.

eidē fratri vno tm latere piuncto, eo qđ existimasset æqua lāce inter ambos diuidendā fore, ex iuris dispositione, talis rō & diuisio, p̄textu erroris (saltem officio iudicis) poterit retractari. Et hāc snīam tenuit *Bal. conf. 386 lib. 1. Aym. conf. 188. n. 10. Plos. de in litem iuran. n. 527. Guttier. iuram. confir. c. 7 p. 3. n. 1. Surd. decis. 239. n. 1. & 2.* Quam snīam verā reputat, ubi talis diuisio, snīa iudicis, q̄ in rē iudicatā trāsiuit, nō fuisset facta, ex text. in *d. l. cum putarem*, & ita intelligēdus est fm eū tex. in *d. l. si post diuisionem*, & eius snīa p̄bāri v̄r ex tex. in *l. j. C. de condic. ind. u. l. fideiusor S. in oībus ff. mandati, & de iure partitarū est tex. formalis in l. 33. tit. 14. p. 5.* vbi adijcit rōnem p̄dictæ cōclusionis. Ex q̄b. venit interpretandus tex. in *l. calculi error ff. de adm. rerum ad ciuit. pertin.* Quatenus ibi retractari p̄t error calculi, intra decē, viginti, siue triginta annor. curricula, fm distinctionē glo. singularis, ibi. de cuius interpretatione inferius agendū erit) h̄mōi enim errores de q̄b⁹ in *d. l.* minime retractari possent, vbi error snīa iudicis, q̄ in rē iudicatā trāsisset iā fuisset p̄firmatus, ex tex. in *l. 1. C. cōia, viriusque iud.* & in *d. l. 1. C. de cond. indebit.* & in partitione & diuisione bonorū hanc snīam tenet *Bar. in d. l. instar. n. 7. in fi. Aiora de partitio. 3 p. q. 7. n. 15.* Prædictā tñ snīam verā reputo, vbi snīa rōnis erroneæ p̄firmatoria, lata fuisset à iudice ordinario siue appellationis: secus tñ dicendū existimo, vbi snīa iudicis delegati, ad rōnes liquidādas cōstituti fuisset cōfirmata, q̄a licet ab eius snīa nō fuisset appellatū, q̄ncumq. posset talis error retractari cū excesserit in cōmissione erroneā rōnem cōfirmādo. Quē snīa probat & singulari doct̄r. *Bal. in l. si ut proponis, n. 2. C. de executione rei iudicata*, vbi tenet, q̄ vbi iudex executor excedit in cōmissione, nunq̄ p̄ eius snīam currunt fatalia. Et hæc est singularis conclusio, p̄ spoliatis à iudicibus executoribus, q̄ ad liquidandū rōnes mittunt, ideo illā tene mēti, quia aliquñ mihi honorem tribuit.

Quod autē dictū est supra, qđ error snīa p̄firmatus, p̄p̄ auctoritatē rei iudicatæ retractari nō dēt, est indubitabile, q̄n error fuit paruulus, & in iure p̄sistit, ex tex. in *l. quāuis*, & ibi notāt scribētes cōiter, *ff. de cond. & dem. ut notat Bald. in l. 1. C. si aduersus soluti.*

& in *l. pen. vers. in tpe, C. de cond. insertis. addit. Bar. in d. l. instar verbo, non habet vim sententia*, & ex *Oldr. refert Bal. in l. 2. n. 5. C. de cond. insert. Bobad. lib. 5. Polit. c. 4. n. 76.* & rō potissima quare error paruulus in rōnib. factus, & p̄ iudicē approbatus in via executiua reuocari nō dēt, ea est, q̄a in via executiua nō agit iure actionis, sed officio iudicis, q̄s ad soluēdū p̄pelliē, vñ cū de minimis nō curet p̄tor, ut in *l. Scio ff. de in integ. rest.* iudex illud reuocare nō dēt p̄p̄ auctoritatem rei iudicatæ. Secus tñ si error magnus esset, & iudici pōderosus, & nimis considerabilis appareret, p̄siderata qualitate dānū passi, & illius q̄ quē error resultat, q̄a hoc casu officio iudicis retractari poterit, ex naturali rōne, quæ p̄hibet, ut nullus cū alterius iactura locupletē, iuxta tex. in *l. nam hoc natura, ff. de cond. indeb.* & nullo adducto fundamento hanc snīam tenet *Castel. in l. 27. Tauri. vers. si vero Aniles d. c. 30. verbo, y acabea.* Et fm p̄dictam distinctionē iudicatū vidi p̄ regiones nr̄æ Pincianæ Cācellarię Senatores, in cā positi villæ de Chinchon, q̄a licet ī rōnib. fuit litigatū an vna parcella ducentorū mille moropetinorū, bis deberet in calculo recipi administratori, & ī fauorē administratoris fuit iudicatū, & lata executoria, adhuc cā executionis p̄ appellationē ad curiā deuoluta, & super eadē parcella vētilata, ad instātiā alterius administratoris, cui ius in prima lite, fuerat reseruatū, visō errore manifesto, & qđ q̄titas erat magna, nō obñte exceptio ne rei iudicatæ, p̄ administratorē opposita, p̄nuntiātū fuit, ut semel tm d. parcella excōputaret in calculo, q̄ vt bis excōputaret iā fuerat iudicatū. Credo tñ q̄ in casu & exemplo p̄posito magna fuit habita cōsideratio ad hoc, quod vbi vertebat fauor publicus pauperū & miserabiliū p̄sonarū, ibi. n. fauor publicus versat, sentētia ēt rite lata virtute nouorū inst̄torū p̄t retractari, ut in *l. sub specie. C. de re iud. c. inter monasterium c. suborta de rei iud. l. 15. ti. 11. p. 3. & in l. 19. ti. 22. p. 3* & sic exonerauerūt p̄dicti administratoris p̄sciētia: satis ex mala fide, & aīo fraudādī lēsā Et qđē in fauorē p̄dictę snīę reuocatorię facit, q̄a iudices supremi debēt iudicare attēta rei veritate, ut in *l. si. tit. 17. li. 4. reco.* Huic ēt snīæ suffragat rō tex. in *l. 9. tit. 15. lib. 7. reco.*

Qq ibi.

- ibi. *El Corregidor o Alcalde mayor del partido si fuere del sennorio, puedan reueer siempre q quisieren las cuentas de su officio, o a instancia de alguna persona y de sagrauiar al posito en lo que estuviere agraviado.* Et in terminis parcellæ bis oneratæ, hæc conclusiōe uerā reputat Bar. in d. l. in f. ar. n. 7. C. de iure fisci, lib. 10. vbi illū sequit̃ Plat. in l. errorem n. 3. C. de errore calculi, Castell. d. l. 27. n. 20. *vers. vndecima particula Bobadill. vbi supra n. 77.*
- 15 Sed mō vide e oportet, intra quantū tps hmōi erroris calculi, possint retractari, & vñ dicendū quod sēper & qñcumq. huic remedio locus sit, ex tex. *de iure regio in l. 9. tit. 15 libr. 7. recopil. ibi. siempre que quisieren, dictio*
- 16 *enim illa semper regulariter tps infinitū comprehendit, ex Bar. in l. j. n. 21. ff. sol. matr. Soc. conf. 11. col. 2. ver. & in super, vbi dicit, q hæc dictio semper facit regulā & æquipollet vniuersali, & denotat ppetuitatem Neuiza. in Sylua nuptiali, verbo non est nubendum, n. 18.*
- Bart. tñ hac in re sūt sibi prius, q̃a in l. ad
- 17 *uersus in fi. ultimo notabili, C. de usuris. dicit, q p̃dicta dictio semper, non utiq. tps infinitū comprehendit, sed tps dūtaxat, biennij, decēnij, & ad plurimum tēpus viginti annor.*
- In qua difficultate dicendū arbitror, qđ
- 18 hæc dictio sēper debeat extendi, uel restringi, s̃m naturā, & vitā actionis super qua imponit̃, quod pbari vñ, ex Rubr. C. de perpetuis & tēp. act. vbi licet de actionib. ppetuis mētio fiat, tñ oēs actiones ibi dinumeratæ tpe 40. annor. ad summū finiunt̃, & ita tenet Coua. lib. 1. variar. c. 9. n. 4. vñ cū de iure ciuili hæc actio erroris calculi, vsq. ad viginti annos possit opponi, qñ p grām calculatoris erratū apparet, ut q̃a admisit aliquā expensam quā admittere nō debuit, vel onerauit administratori, quod de iure onerandū non esset, ut tenet gl. & cōiter scribentes in l. calculi error. ff. de adm. rerum ad ciuili. perti. Bar. in l. in f. ar. n. 7. C. de iure fisci lib. 10. Bobad in pol. lib. 5. c. 4. n. 77. eodē ē tpe dubitabit actio, siue officiū iudicis, qđ ppetit p reuocādo errore calculi, & ita erit intelligendus tex. in l. unica. C. qñ non peten. pars. quatenus pbat, quod ius immiscēdi durat ppetuo, nā cū iuri immiscēdi p tps triginti annor. p̃scribat̃, secundum gl. & cōiter scribentes in l. licet. C. de iure delib. non amplius quā
- 19 triginta annis elapsis, p̃dictæ actioni p̃scribi poterit, & i terminis aditionis h̃ditatis, ita tenet Alex. in d. l. unica, Rode. Suar. in l. 8. tit. de las herencias lib. 3. fori, n. 44. & 45. & ita ēt erit intelligendus text. in l. minor. S. pater vers. qui statu liberum ff. de euct. ibi. *Euictio nis nōte perpetuo obligatur, & in pposito est gl. celebris in c. ea enim. S. perpetua. 10. q. 2.* q̃ exponit illā dictiōne perpetuo, id est, vsque ad triginta annos, & in terminis dictiōnis qñq. in d. l. regia apposita, ita tenet Bal. in lib. 1. C. de feudo dato in uicem l. commissio. in vñb. feudorum gl. ēt in l. 1. verbo praescriptionem, C. de bonis mater. ex q̃b. venit intelligēdus tex. in l. 12. tit. 19 lib. 9. recop. uerb. cada y quando fueren requeri los Tiraq. latissime, de utroq. retractu, tit. 2 S. 1. gl. 2. n. 9. vbi loquēdo de dictiōib. semper. perpetuo, & quādocunque, idē scripsit Coua. loco superius cit. Guttier. de iuram. confir. 3. p. c. 1. n. 10. Surd. dec. 2. n. 10. & 12. & 22. vers. neq. mouet, & hoc mō intelligi dēt sña Bar. & Ang. in d. l. 1. C. de errore
- 22 *calc. quatenus tenēt, q̃ licet inter mercatores sit faldata & sūmata iō adhuc creditor, uel debitor petere poterit, ut iterū reuideat̃, ut appareat erratū fuerit nec ne, dēt. n. hoc peti intra spaciū decē 20. vel 30. annorū, s̃m dictiōne traditā p gl. singularē in d. l. calculi error, & doct̃. Bar. in d. l. in f. ar. n. 7.* Et supradicta s̃t notatu digna, aduersus iudices rōnales a p̃silio regio missos p reuidēdis publicis populorū rōnib⁹, his. n. & si regia p̃uisione p̃mutat̃, ut reuideāt oēs rōnes p̃teritas bonorū publicorū, nō ppetit ius uidēdi, uel reuidēdi nisi illas q̃ a triginta annis retro red ditę uel nō redditę fuerūt, has tñ reuidere licebit, ēt si sub q̃buscūq. clausulis liberatorijs q̃tatiōib⁹, & remissionib. doli, culpę, & fraudis ppositę fuerint, easq. poterūt reformare & retractare. Quā sñam extēde, ēt si tales rōnes redditę fuerint p modū syndicatiōis, ut tenet Boba. vbi s̃. q̃ lane equū ē satis, cū ut ipse experiuit i syndicatu errores, negligentię, doli⁹, & culpa administratoris, nō lēte, & seriatī annottenē, sed p̃functoriē, & quasi p trāsennā videant̃, & iudicent̃; p p̃t̃pis angustia, q̃ iudices syndicatores auctate solet, ac rursus p p̃ negotiorū implicatiōe & intricatiōem, seu ut melius dicā, p̃fusiōne iudicū, qui tot tantisq. uegotijs anxiantur, ut
- cum

cum Terentio dicere possint. Tot res circūbalant me, ut demergi nō possim. Quinimo & si p̄dictæ rōnes iā sint reuisæ, & in Regio Senatu approbatæ, & quibuscūq. quitationib. partiū absolutæ, eas tales iudices p̄missarij reuidere poterūt, ad hoc saltem, ut de-cooperiat an dolus, uel sordes illis reddēdis interuenerit, & i simul, examinet an reliqua fuerint soluta, & Respublica fuerit de illis satisfacta, quod si in aliquo erratum fuisse apparuerit, errores reformauit, & reliqua executioni mandauit. Cederē tñ, quod & si dolose in administrando se gesserint administratores, q̄ eos rōne doli p̄cedere nō possit, cum doli poena, fuerit p̄ syndicationem purgata, ex text. in l. 23. tit. 7. l. 3. *recop. ibi, que la haga treynta dias y no mas*, & ita tenet Bouad. lib. 5. pol. c. 4. n. 76.

26 Rursus p̄cedens conclusio locū habebit, vbi administrator p̄duxisset quitationē iurata, q̄ adhuc p̄ eum p̄cedi posset, ut late c. p̄cedenti, n. 13. p̄diximus & ultra Doctores ibi pro hac sn̄ia adductis, eādē sn̄iam tenet Parisi. conf. 88. vol. 1. Paul. conf. 42. Barber. de uiribus & uirtute iuram. n. 29. Aym. conf. 42. n. 27. & rō ea est potissima, q̄a vbi dolus in quitatione interuenit, eodē dolo quo quitatio fuit extorta, p̄sumitur extortū iurum p̄firmatoriū Bouad. loco sup. cit.

28 Aduertēdū tñ erit, quod ad hoc ut rōnes ex cā erroris ad petitionē partis reuidere possint, prius constare dēt iudici, qualiter in eis erratū fuerit, idq. in specie allegatis errorib⁹, non n. sufficeret dicere, qd̄ in illis reddēdis fuit erratū, ut notant Doctores cōiter in l. C. de errore calculi. Newi. conf. 94. Rol. conf. 49. Plures p̄ sn̄ia refert Masc. de p̄ba. concl. 253 n. 24. & 25. Gutt. de iura. conf. 1. p. c. 40. n. 15. Bobad. d. n. 76. ad fi. Et quod de tali errore p̄stare debeat ex clatis & p̄spicuis p̄bationib⁹, tenet Dec. conf. 46. n. 4. uers. non obstat, idq. tenuit in l. 1. in fi. C. de errore calculi. Aym. conf. 198. n. 3. & rō hui⁹ p̄clusionis est i p̄mptu, q̄a cū rōnes semel calculatæ, hēant p̄ se p̄sumptionē, qd̄ rite & recte dispūctæ fuerūt, q̄ p̄riū dicere intēdit, p̄spicuis & clarissimis p̄bationib. de errore, dolo, fraude, aut collusionē (q̄ dicit i illis interuenisse) docere dēt, ut docuit Soc. sen. conf. 92. lib. 4. Rol. conf. 49 n. 22. Menoc. loco sup. cit. vbi notanter tenet

quod ad hoc ut reuideant rōnes non sufficit p̄bare dolum p̄sumptiue, sed opus est, ut de vero dolo p̄stet. Et hāc cōclusionē p̄bauit Masc. loco sup. cit. n. 27. vbi aliud pulchrū verbū addit, dicēs, quod ubi rōnū reuisio postulat, ad hoc ut p̄cedat reuisio, cācognitio p̄cedere dēt, & p̄ tales testes de errore doceri oportet, q̄ sint tātæ fidei, ut de corū veritate dubitari nō possit, neq. p̄sumi, quod falsum iurare uoluerit, idque tenet Alex. conf. 99. n. fi. vol. 3.

30 Probabit aut error rōnis, si doceat aliq. parcellā fuisse oneratā vel exoneratā, q̄ iure onerari vel exonerari nō debuerat, ex Bart. in d. l. instar. d. n. 7. C. de iure fisci, lib. 10. Rebus. n. 2. Paris. latissime conf. 89. incipienti rōnes & cōput. societatis, n. 27. ver. de errore, li. j. ex l. post diuisionē, ff. de iuris & facti ign. idq. tenet Soc. cōf. 25. n. 3. li. 4. Paris. d. cōf. 89. n. 27 & 35. Masc. de p̄b. concl. 253. n. j. & 13. vbi tenet qd̄ calculatio p̄ electos facta p̄ veritatē est retractāda & denuo repetēda officio iudicis, Emanuel Suarez in Thesau. recepta. sn̄ia. verbo. error calculi, f. 279. Gutt. de iuram. conf. 3. p. c. 7. n. 1. & h̄mōi error calculi plurib. alijs modis p̄t p̄bari quos enumerant. Soc. conf. 92. n. 12. vol. 4. Paris. conf. 89. Masc. d. concl. 253. per tot. Aduertēdū tñ erit, quod cōstito de errore alicuius parcellæ, non tota rō, sed dūtaxat illa erronea parcella reuideri & retractari debet, ut in l. 30. tit. 11. p. 5.

31 Sed ulterius pone, q̄ uis libris rōnū, & factis calculis, & p̄stituto de reliqs, inter partes fuit initū pactū, ut talib. calculis p̄petuo starēt, ita ut nullo mō aduersus calculū ueniri posset, dubitat mō, an eo pacto non obstantē, p̄textu erroris, aduersus p̄dictam erroneam rationem ueniri possit? Et i hac difficultate Bar. in d. l. instar. n. 11. C. de iure fisci, lib. 10. Soc. conf. 92. Menoc. de arb. lib. 2. casu 209 n. 37. in ea sunt sn̄ia, ut si ultra calculationē interuenit sn̄ia rōnū cōfirmatoria, arbitramētū, trāfactio, vel pactū, de stando calculo, non possit p̄textu erroris huic rationi contraueniri, argumento tex. in l. emptor S. Lucius ff. de pactis, & eandem sn̄iam tenet Paris. conf. 89. n. 6. & 11. Azeues. in l. 22. tit. 6. lib. 3. recop. n. 4. Pro qua sn̄ia facit, quia p̄ctus ex conuentione partium legē accipiūt, etiā si conuentio fiat p̄ substantiā p̄ctus, ut

Qq 2 in

in l. 1. §. si conueniat ff. de positi. Et hanc sententiam in terminis aliquibus alijs fundamētis adductis exornat, Ant. Thesaur. dec. 260. n. 1. *Aiora de patris. 3. p. 9. 7. n. 15.* & p hac sententia facit decisio tex. in l. Lucius, ff. de lib. lega. vbi renuntiatio erroris nocet renuntianti, vt patet ex tex. ibi. Respondi, *Errorem ex ea causa que proponeretur libertatem petere non posse, nisi & hoc specialiter ei remissum esset.* Et pro hac opinione in Pedemontano Senatu fuit iudicatum, ex Thesau. vbi sup. q. sententia nedum vbi expresse fuit renuntiatum, huic errori locum hēt, verum et ubi renuntiatio gēralis p̄cessisset, qualiscumque actionis sibi competentis, ex tex. in l. sub praeritu specierum, & ibi notat Bal. C. de transa. Bar. in l. Aurelius Si Caius ff. de lib. lega. l. mol. in c. 1. de transa. Et in hoc residerē Senatū Pedemontanū testat Ant. Thesau. vbi §. n. 10. in casu quo pactum fuisset inter partes vt intra certum tempus de errore calculi, & non amplius ageretur.

Contrariam tñ sententiā tenet Parisius conf. 89. n. 39. Corno. conf. 62. vbi tenent, q. qñ in quitatione factū fuit pactū de pueniendo rōnibus semel calculatis, tale pactum dī fallaz, & rōne pacti fraudulentī p̄sumti, liberatio est irrita, & talis, quod eius occasione, non prohibent p̄hentes calculum reuiderē, & eius errores retractare, maxime dolo in eo interueniente, & hanc sententiā sequitur Malcar. de pbat. concl. 253. n. 17. & rō huius conclusionis est, quia eo ipso quod appareret erratum fuisse in calculis, stipulationes, conuēctiones, renuntiationes, & pacta in quitationibus scripta, eodē errore scripta & appōsita censent, ut voluit Parisius d. conf. 91. vol. 4. quo fit, ut ad huc p̄dictis pactis, & cōuentionib. nōn obstatibus, errores in rōnibus contenti, possint iurē optimo retractari, etiam si in tali quitatione autoritas iudicis interuenerit. Cū eodē dolo, errore, & calliditate, censent renuntias inductas, ad p̄nēdū p̄dictas clausulas, q. b. & iudicis decretis, & alias similes cautiones, ex Bar. in l. doli mal. §. diuersum ff. de nonasio. & in l. si C. de non num. pec. & in l. si quis rum aliter, n. 4. ff. de ventor. Parisi ubi sup. n. 58. Quod maxime verū esset ubi decretū iudicis non esset adhibitū cū cāe cognitione, vt voluit Paris.

vbi sup. n. 58. vbi dicit, q. qñ decretū iudicis interuenit in quitatione, a minori tutori p̄stita sine cāe cognitione, sed ex abrupto, p̄cipitanter, inconsulto, & solū comprobādo rōnem, siue gesta p tutorem, nullo datoris p̄is interuallo, omnia & singula p̄sumunt fraudulenter facta, & ideo decretū est nullū. Ex quib. dicēdū erit quod si in specie de dolo p̄terito remissio facta non fuerit, neq. error, p̄ut neq. dolus remissus cēleat, quo minus aduersus rōnes erroneas veniri possit, ex tex. in l. 30. tit. 11. p. 3. ibi. *Fueras ende si seña lada mente se le vniessse quando el dolo que vniessse hecho.* Neq. minori rōne locum habebit in errore, cum errantis nullus censatur cōsensu & voluntas, ut in l. cum testamentum cum l. sequenti. C. de iur. & facti ignor.

Verum p̄dictę opiniones contrarię fēdere distinctionis ad cōcordiam redigi possunt in hunc sane modum, ut opinio negatiua locum habeat, quando quitatio facta fuit ab homine callido, sagaci, & in negocijs versato, qui alios contractus maturo perpenso cōsilio, inire consueuerat, hoc enim casu renuntiatio erroris etiam per verba generalia facta, illi noceret, quo minus amplius ad retractandum errores rationum agere non posset, maxime ubi error non esset magnus, & multum notabilis, ab his enim discretis, versutis, & callidis hominibus quitatio p̄stita, & renuntiatio facta, ex certa scientia facta p̄sumitur, vt firmavit Anton. Thesaur. dec. 260. n. 10. Vbi dicit hoc maxime verum esse, quando inter partes fuit actū, vt intra certum tps & nō vltra rōnis errores possent retractari, sicut n. lege fieri p̄t, vt error rōnis intra certū tps peti debeat, alias de eo agi non possit, ut in l. calculi error ff. de admi. rerum ad cini. p̄uentionum, eodē mō poterit fieri ex conuentione partium, quę legis dispositioni assimilatur, l. contractus de reg. iur.

Rursus q. qñ q̄ctus quitationis suspēdit erroris calculi reuisionē, sub aliqua t̄pis p̄finitione, exclusio iuris partiū pender a t̄pis trāscursu, quod in vim p̄donis fuit q̄ctui adiectū, ut voluit Bal. conf. 317. lib. 4. & cū refert & sequit Anto. Thesau. ubi sup. dicens hanc sententiā locum habere sine dubio, qñ tale pactum fuisset iuramento firmatum.

Se-

36 Secunda opinio affirmatiua pcedat, qñ ille qui quitationē firmavit, erat minor, mulier, rusticus, vel alia similis psona, q̄ ex sua ignorantia & facilitate facile potuisset circumueniri, q̄a hoc casu ēt si expresse errori calculi (sub generalitate verborū) renūciasset, licet, iurō renuntiationem confirmasset, non obstante dicta renuntiatione iurata, constituto de errore, ad illum retractandū admitti deberet, ex rōnib. supra proxime pro hac affirmatiua snia adductis. Et hanc sniam tenet Rom. conf. 89. n. 39. Conar. lib. 2. nar. c. 4. nu. 3. & 4. Gutt. 1. p. de iura. confir. c. 23. nu. 3. & ita distinguit Damaud. de tutore f. 100. c. 1. de tutorum & curato. liberat. Vbi dicit, q̄ in similibus qtationib. generalib. minorū & i omnibus similibus, semper habenda est diligens rō personarum, scilicet, absolutis & liberantis, absoluti & liberati, & quod cōsiderari debet p partem, & iudicem eorū simplicitas, inscitia, & iners bonitas, & e p̄ ipsorum versutia, calliditas, fraudandi, & nocendi vafricies, nam sicut alicuius solemnitatis omīssio, sinistram inducit p̄sumptionē, ex gl. eleganti in l. iuuenius, C. de testam. ita & eodem mō, abundans, superflua, & insolita cautela (ab hōe callido & astuto) q̄cui adhibita, fraudis arguit p̄sumtionem, cū huiusmodi psona ppe semper curēt sibi fieri quitationes oībus viribus absolutas, quē sibi ipsis culpæ fraudis alicuius machinandi sunt conscij, quo fit, ut ad hoc consulāt aduocatos versutos nimis & astutissimos, qui tales quitationes generales oī ex parte absolutissimas faciant, ordinente, quibus sese vndiq. defendant, aduersus omnes & singulos, & p̄ omnium & singulorum oppositiones, obiectiones, & p̄dictiones, & sub p̄dicta distinctione, erit intelligenda snia Fely. in c. 2. in fi. de probat. quatenus tenet, quod ubi in huiusmodi quitationibus iurum interuenit, omnino seruari debet, quam sequitur Parlad. lib. 2. rerum quoti. c. 4. n. 3. vbi dicit, quod liberationes siue retutationes quas minores faciunt in fauorē suorum tutorum, si iuramento firmatæ fuerint, roborem habēt firmitatis, nisi dolo, blanditijs, vel adulationibus ad id actus fuerit minor, sequendo glo. in S. Sacramenta de pace tenenda & eius viol. in vñbus feud. Et ita etiam venit intelli-

37 genda gl. in l. 3. S. contrarium, ff. de contra. iud. iur. Et plures coniecturas ex quibus iudex poterit facile percipere & arbitrari, an minor inductus fuerit dolo aduersarij, ad istas quitationes præstandas, sub dictis clausulis admodum perniciosis, cumulat Socy. conf. 159. vers. neq. p̄dictis, con. 92. uol. 4. n. 12. Vterius in pposito dubitat, an si quis habuit societate cum Titio, & dicat in suo testamento, quod Titius debet sibi ex reliquis rationis societatis mille prout ex illis cōstat. Et ex reliquis duo millia sibi deberi constituerit, an hoc casu testatorem errasse sit præsumendum, an vero præsumatur illa mille residua Titio legare, vel remittere voluisse, ita ut nihil ratione erroris postulari possit? In qua difficultate, glo. in l. 2. verbo reliquū ff. de solus. dicit, quod in ampliorē illā quantitatem, quam mille, q̄ sibi deberi testator firmavit, præiudicat hñdibus, quo minus amplius quam decē repetere possint. Et hanc eandem conclusio firmavit Saly. Rim. Iacobin. & Ial. in l. si quidem. C. de transact. & à pluribus doctoribus, & legum peritis ita responsum fuisse testat Alcia. ibi nu. 5. & eos refert & sequitur Padill. ibi nu. 4. vbi prædictam gl. vt pulcherrimam commendat.

Prædictam tamen sententiā veram reputat Alcia. ubi sup. nisi p hæredes probatum fuerit, testatorem errore lapsum id dixisse, existimans, mille rātum ex reliquis rationis sibi deberi, ne forte aucupatione illius verbi illusor testator maneat. Pro cuius sententiā est tex. elegans in l. cum Aquiliana. ff. de transact. ibi. liberalitatem enim captiosam, interpretatio prudentum fregit.

Et hæc sententiā non obscure probat ex gl. in l. Rationes, verbo, quitationem, C. de probat. cuius sententiā sequunt ibi Bar. Bal. Pau. & Saly. & eā ēt phauit Gutt. de iura. confir. 2. p. c. 6. n. j. ubi tenet, quod si testator dicat, sibi à Titio decē deberi, cū reuera viginti deberent, patefacto errore p hñdem, illa erronea declaratio nō releuat debitore. Idq. manifeste probat ex tex. in l. si. si. 18. p. 3. ibi. Otro si dezimos, que si el home en tiempo de su finamiento, dize e manda esribir, que fulano es su deudor, y que le debe cierta quantia, an si como diez maravedis, o fuese uerdad que le debe veynte maravedis pidiendo esto probar los he-

herederos del finado, no les empece la scriptura 39
ni la palabra del finado, antes dezimos, q̄ pue-
den domādar e cobrar los veynte maravedis si
quisieren, y esto es porque todo home puede so-
spechar, que por yerro hizo la scriptura. o dixo
la palabra el finado, pues que pruevan sus he-
rederos que son veynte los maravedis. Quam
snām verā reputat gl. in d. l. Rationes, qñ sim-
pliciter declarasse testator, decē sibi p Titium
deberi: secus tñ, vbi loquutus fuisset p di-
ctionem taxatiuam, dicens quod Titius dēt
illi ex reliquis decē tantum. Et eam sequunt
ibi Bal. & Sal. n. 2. *uers. vel forte verius Bar.*
in l. si quidem n. 3. C. de transa. Et hāc snām
sequunt ēt plures alij relati & sequuti à Pa-
dill. in d. l. si quidem, vbi ipse illā cōem dixit.
Et rō est fm eos, quia hāc dictiones, *tantum*,
solummodo, & *dūtaxat*, habent implicitā nega-
tiuam, *ut voluit Iacobus de Arenis in tracta.*
possessionum, S. 4. nu. 12. vol. 1.

Contrariam tñ sententiā tenuit in hoc de
dictione taxatiua gl. in d. l. Rationes, vbi re-
fert Azonem dicentē, quod ēt si testator lo-
quutus fuerit p dictionē taxatiuā, *tantum*, *solummodo*, &c. Cum tñ in rei veritate plus de-
38 beri apparuerit, non, obstatē tali declaratio-
ne, debitor poterit cōnueniri, p quantitate,
q̄ instris vel rōnibus debita cōstiterit, nisi p
debitorem pbeāt, quod testator scienter, &
appensate illud p exonerāda cōscientia de-
clarauerit: q̄a hoc casu, quod vltra deberi
apparuerit, saltem ex cā legati ei prinebit. Et
hanc sententiā tenet Pau. in d. l. Rationes n. 2.
in prin. licet tandem in fine illius mēbri, ei
satis acquiescere nō videat. Eā tamen tenet
Barbe. de viribus & virt. iura. n. 5. vol. 5. f. 20

Ioannes tñ Guttie. de iura. confirm. 2. p. o.
6. n. 3. *uers. pracedens tamen*, opinionē cōem
tenendā existimat, & ab ea in iudicando & p
sulendo recedendū non fore firmavit. Quā
tñ ipse limitat, nisi ex pspicuis p̄bationib⁹
cōstaret, errore ductū, testatorē verba supra
dicta ptulisse, & non fuisse eius intentionis,
liberationē in alia decē legare, quo casu p
iniquū esset, excludere hrdem à petitione il-
lorū. Tacita nāq. cōiectura, q̄ ex dictione ta-
xatiua resultat, p probationem p̄riā volun-
tatis elisa manet, ex alia p̄sumptione iuris
quod non p̄sumitur quis iactare suum, ex
l. cum de indebito. ff. de probatio.

Predicta tñ cōis sententiā ampliari posset,
qñ declaratio testatoris iureiurādo fuisset p-
firmata, quia iurum habet loco dictionis ta-
xatiuæ, *ut notat Paul. in d. l. Rationes n. 2. Gus-
tier. loco supra citato.* Pro qua sententia addu-
cit tex. in l. fi. tit. 18. p. 3.

Verum hāc Ampliatio ex d. l. partite mi-
nime suadet, quinimo ad hoc, vt remissio fa-
cta censcat, nō solū dictionē taxatiuā, sed &
iurum simul interuenire in declaratione o-
portere dicit, vt patet ex verbis. d. l. ibi. *O iu-
raste que no le debias mas*: Illa enim dictio
magis, iuncta dictioni negatiuæ non, quæ p-
cedit, facit dictionem taxatiuā non plus: &
ideo tenendū censeo q̄ Guttie. f. quod si te-
stator iurauerit, Titium sibi decē debere, si
tñ non adijciat, & non plus, adhuc hāres pe-
tere poterit à debitore, qdqd eū reuera de-
bere cōstiterit. Si uero loquat p dictionē ta-
xatiuam, & cōfirmauerit suā declarationem
iurō, in tñ remanet p̄clusa hrdi actio ad pe-
tendū, quod magis deberi ex reliquis cōstite-
rit: quod & si ad pbandū testatorē errore
ductum, id dixisse & iurasse velit admitti,
adhuc audiri nō dēt, & oīno super exceptio-
ne hac dilatoria ante omnia dēat p̄nūtiari.

Quod manifest colligit ex text. in d. l. fi.
partite. ibi. *O iuraste que no le debias mas, en-
tonces sus herederos no le puedan demandar
mas, de aquello quel dixiera que le debia, ma-
guer que los herederos quisiesen probar quel
debdo era mayor.* Hēt enim (hoc casu) iurum
cum dictione taxatiua p̄iunctum vim secū-
di & geminati consensus, *ut notat gl. in c. cū
contingat verbo debent, de iureiurando*, quā in
pposito reputat singularē Pala. Rub. in Ru-
brica de donatio S. 17. nu. 15. quo geminato
plensu in q̄tatione interueniēte minime er-
ror p̄t allegari, *ut tenet Corn. conf. 228. n. 6.
col. 2. vers. ex quibus. Aim. conf. 114. n. 18.*

40 Et hāc p̄clusio vera erit ēt si hmōi gemi-
natus p̄sēsus extraiudicialiter p̄stitus fuisset
*ut notat Bald. in l. cum scimus, n. 6. C. de agri-
col. & cens. lib. 11. Ias. in repet. admonēdi. n.
145. de iureiurand. Orosc. in l. tale pactum. n.
27. ff. de pactis Hippoli. de Marsil. in Rub. de
probatio. n. 91. & plures p̄ hac sententiā refert
Phil. Port. lib. 1. concl. c. 22. in prin. Gui. alios
etiam referēs. 1. p. de iura. cōfir. c. 54. n. 5. & 7.*

Et licet in hoc, quod dicimus de gemina-

- ra p̄fessione, q̄rium tenuerit Dec. in l. 1. col. 3 7 P̄na debent sequi suos autores.
- notabilis. 4. C. de errore calculi, Tñ prior opi- 8 Petens, ut aliquid fiat quod in ille facto expē-
nio corū, q̄ dicunt hñ loco geminati p̄sens⁹
mihi magis arridet, ex his, q̄ notat Alex. 7 l. 9 Mensuratio agrorū cōmunium, an fieri debeat
Balista ff. ad Trebel. & ita tenet gl. in l. non so-
lum. S. liberationis verba verbo debitoris ff. de 10 Correctores & alij iudices ordinarij, quid fa-
liberatio lega. Quā sententiā ex Bald. & alijs
cōem dicit Menchaca de succes. creatio. S. 23
n. 29. Hippol. de Marss. in rubrica. de probatio 11 Reges & inferiores domini vasallorum debent
n. 90. & 91. Et hæc cōis sententia eo maxi-
me casu improbari non posset, qñ facta fuif-
set ista declaratio taxatiua & iurata, p̄sente 12 Incommoda illum sequi debent, quem & com-
debitore, vel alio p̄ea accedente, & accep-
tante, ut tenuit Gutierrez. loco superius cita-
to n. 8. 9. Quinimo & debitori p̄deslet hæc
acceptatio alterius tertij, & si non habuisset
mandatū ad acceptādū illā, dūmodo postea
debitor acceptationē ratā habeat. Et ita tenet
Hipp. ubi supra, Alex. conf. 131. n. 7. vol. 13 Iudices commissarij ad reuendendū publicas ra-
tiones electi, an eos administratores punire
possint, quos male & fraudulenter admini-
strasse competerint.
- 41 4. Quinimo si talis cōfessio facta fuisset p̄sen- 14 Tutore, etiam si aliquid in rationibus suorū mi-
te fideiussore debitoris, si iste fideiussor talē
p̄fessionē acceptasset, in tātū ipsi fideiussori
p̄deslet, quod ab illo nihil hñdes petere pos-
sent rōne fideiussionis, & principalitātē eā
hñc nolente, ex Hippol. ubi sup. n. 96. Guttie.
loco supra maxime citato.
- Secundo, p̄dicta lñia cōis limitat, ubi te-
stator dixisset, quod dēt Titius sibi dotē p̄
residuo, hoc est de resto, q̄a hoc casu ē si vi-
ginti deberi ex rōne librorū constitisset, ad-
huc decem illa tātū exigi possent ab hñdib⁹,
ex gl. in l. si ex pluribus verbo reliquum. ff. de
solutio. Padil. in l. si quidem n. 4. C. de transac.
Capol. Gause. 177. & plura in proposito hui⁹
clausulæ adnotauimus supra c. 37. n. 3.
- 15 Tutor si fuit condemnatus p̄na dupli eo quod
aliquid occultauit in rationibus sui pupilli,
hac p̄na duob⁹ annis elapsis peti nō potest.
- 16 Actio de dolo non durat ultra biēnium, & cur-
rit absenti & ignorantī.
- 17 Administratores qui aliquid in rationibus sub-
traxerūt & occultauerūt, p̄na l. Iulia pecu-
latus (quinimo & corporali) puniri possunt.
- 18 Index qui p̄nas camerales retinuit, & in ra-
tionibus illarum eas non manifestauit, qua-
liter debeat puniri, & quando ex illis dista-
tus p̄sumatur?
- 19 Administrator cōdenatus ad restitutionē reli-
quorum si intra annum illa restituat, neuti-
que punitur.
- 20 Dolus p̄sumitur in administratore, qui aliqd
in rationibus celauit & retinuit ex bonis ad-
ministratis, & ideo aduersus illū, in defectū
probationis iuramentum in litem defertur.
- 21 Index delegatus ad reuendendum rationes publi-
cas, an doloſos administratores puniri possit?
- 22 Parcelle aliqua si reperiatur doloſe calculata,
prius debentur ad bona administratoris, de-
inde ad bona calculatoris si dolum in calcu-
lis commiserit.
- 23 P̄na corporali quis puniri an possit, quādo p̄-
na delicti (ex legis dispositione) arbitrio in-
piciis committitur.

S V M M A R I V M.

- 1 Domini vasallorū, an potestatem, habeāt, mis-
tendi iudices commissionis, ad reuendendum
rationes suorū populorū?
- 2 Consuetudine an introduci possit, quod rationes
communes Reipulice, semel reddita, iterum
non reuideantur?
- 3 Rex fundatam habet suam intentionē in iuris-
dictionalibus regni.
- 4 Jus negatiuum, an & qualiter p̄scribi possit?
- 5 Iura negatiua p̄scribuntur à tēpore prohibitionis
- 6 Rationes populorum, quibus expensis reuideri
debeant?

CA-

CAPVT XLII.

Quorum expensis publica privataq. rationes sint computanda & reuidentur de quibusve ex causis doloſi administratores puniendi?

Quia dictum est supra c. præcedenti, qualiter publicæ rationes p iudices reuifores rationum a regio consilio mitti, possint reuideri, videamus modo, an & hos iudices commissionis, possint creare Comitibus, Duces, & Barones, pro reuidentibus rationibus suorum locorum & villarum? Et in primis suppono, quod cum homini magnates, vel alij inferiores domicelli, meru & mixtu imperiu habeant, circa ea, quæ administratio ne iustitiæ respiciunt in terris sibi subditis & in his non minorem quā Rex potestatem habeant, ut in l. 12. tit. j. p. 2. ibi. *Et ha poderio cada uno dellos en su tierra, en hazer iustitia, y en todas las demas cosas que han ramo de señorio.* Et facit quod in proposito dixit Rol. p. 4. n. 42. quod ubi quis creat Dux vel Marchio, in eo (ipso iure) censent translata oia iura, oisq. imperialis potestas, & ea quæ Imperatori reſeruata sunt in signu imperialis coronæ, Surd. dec. 1. n. 2. Quod ego intelligo verum in Ducibus Subaudiæ, Mantuæ, & similibus, & ita intelligit Bobad. in polit. l. 2. c. 16. n. 19. quæ in hoc videas, iure optimo tales iudices commissarios, seu reuifores rationum, eligere & nominare poterunt. Idq. tenet Auēd. 1. p. de exeq mand. c. 9. n. 1. Meno. de arbit. lib. 2. c. 28. & plures alij, quos refert & sequitur Bobad. in sua polit. lib. 5. c. 4. n. 2. & lib. 2. c. 16 n. 50. ubi facit prædictas rationes p tales commissarios iudices, reuideri posse, et si p modu syndicationis fuerint redditæ, & in regio consilio approbatæ.

Hanc tñ sententiā limita, nisi aliter se hñret regni uel loci consuetudo, ut voluit Aym. cons. 238. n. 4. Prædicta tñ consuetudo, tunc legitime introducta esset, quā p ciues, siue concilium loci (dñi rationes reuideri volente) prohibitu fuisset, quo minus reuifio fieret, p iudicem commissionis, & senatus vel dñi illum mittentes huic prohibitioni acquieuisſent. Cū enim Rex fundatā habeat suā intencionē respectu iurisdōnis in toto regno, ut in l. de pre-

catio. ff. ad l. Rodiam de iactu. & in l. bene à Zenone C. de quadriennij præscr. & notat. Guidon. Papa Decis. 631. n. 12. vers. nunc igitur, & ciuitas vel villa (pextu consuetudinis) præterdat ius negatiuū, hoc est, ne iterato rationes semel (legitime dispuncte) reuideant, in probatione talis consuetudinis negatiuæ, duo (necessario) simul concurrere debent, uidelicet prædictio ex parte populi, & patientia ex parte iudicis uel dñi. Sienim alterum ex homini requisitis deficeret, nullo modo talis consuetudo posset subſtineri. Iura namq. in corporalia negatiua, neutiq. præscribi & acquiri pnt, nisi à tpe prohibitionis, & patientiæ aduersarij ita gl. ordinaria & communiter approbata in l. qui luminibus ff. de serui. Urbano. Et ita dēt intelligi snia Aym. ubi sup.

Sed modo intrat difficultas, ubi rationes iure reuideri possunt quibus expensis huiusmodi reuifio fieri debeat? In qua difficultate dicendum vñ, quod & si expensis eorum, quibus interest, fieri debeant, utpote quā vnus alterum & alter præ alium ad inuicem actione directam & præiam habent, ut in l. 1. ff. de contra. & utili actio. iure. Et tenet Greg. loquendo in eo, qui cōem agum mensurauit in l. 8. tit. 7. p. 7. gl. verbo a sciendas, si tñ Comes, Dux, vel et Rex ipse rationes populorum sibi subiectorum proprio motu, & ex necessitate officij, reuideri affectauerit, hanc reuifionē suis expensis facere debeat, quia quā aliquis aliqd fieri desiderat, proprijs id expensis id facere dēt, ita gl. in l. fi. C. de erog. milita. anno. lib. 2. Boer. dec. 303. Puteus de syndicato verbo salarium c. 4. n. j. & 2. f. 286. Vinc. de Fran. dec. 332. n. 3. p. 2. Menoch. de arbitra. lib. 2. casu 228. n. 18. & 19. idq. & partito iure probari vñ in l. 7. tit. 17. p. 3. ibi. *quel Rey se debe dar.* Quo fit, ut si ad ciuitatis, uel particularis instantiā, talis iudex petitus fuerit, expensis talis petentis reuifio fieri debeat. Et ita tenet Surd. de alimentis tract. j. q. 47. n. 10. ubi dicit, & si reddita semel ratione à tutore, vel postq. se obtulit paratu illā reddere, discedat a loco, non cogit ad eundē locu venire iterum pro reddenda vel reuidentia ratione, nisi expensis ipsius minoris, licet hoc male obseruatum fuisse exclamauerit Menoc. ubi s. dñi Chacherij, Charignani, & Brusij rationes reuifæ fuissent, quia expensis ipsorum populorum red-

redditas, & reuisas fuisse testat, & si ex officio reuisæ fuerint. Aymon autem *consil. 236. nume. 15.* in præsentī disputatione, ita distinguit, quod aut administratores, de quorum rationibus reuidendis agitur, 10
reperiuntur in dolo, eo quod aliquid mala fide subtraxerunt, vel occultauerunt in rationibus, vel quia adhuc reliqua tyrannice retinebant, & restituere Reipublicæ decertabant. Et quod casu expensis morosi & desidiosī administratoris reuisio fieri debeat, quia hoc casu iniquum esset grauari Rempublicam in expensis, etiam si ad eius instantiam iudex reuisor rationum impetratus fuisset, cum mora & remissio administratoris præcessissent, quia
7 poena debet sequi suos autores, *ut in l. sanctimus, C. de penis.* Neque alteri per alterum iniqua conditio inferri debeat, *ut in l. non debet, ff. de regul. iuris,* & eius sententiam reperio tenuisse Castrensi. *consil. 423. colum. 5. lib. 1.* Si vero iudex hic reuisor rationum, datus fuisset ad instantiam alicuius particularis, qui eum tanquam vnus ex populo impetrauit, eius
8 expensis reuisio fieri debeat, donec exitus causæ aliud moneat, quia hic intrat regula supra relata, quod quando aliquis aliquid fieri est flagitat, eius expensis fieri debet, *ex text. in l. quoniam liberi, C. de testi. Bald. in l. 3. §. defendi in fine, ff. quibus ex causis in possessio. eatur, & in l. si postulaueris, ff. ad leg. Jul. de adulter.* licet Hieronymus de Monte Brixiano aliud suadeat, loquendo in expensis eorum, qui agros
9 mensurantur, dicens, quod ubi agitur de mensuratione agrorum, expensis eius, cuius interest, agros mensurari, non vero solius agrimensorem petentis, mensuratio fieri debet. Idque aliquibus fundamentis probat *capitulo vigesimo sexto, numero undecimo.* Si vero (dicit Aymon loco supra citato) iudex ex officio rationes publicas reuidere velit, uel etiam positi, pauperum pabulo destinati (quas quandocumque videre, aut reuidere licet) *ut in l. 9. titu. quinto, libro 7. recopil. versic. 13.* hoc casu iudex de suo expensas facere debeat, vsque ad exitum causæ, cum alias ad visitandum loca publica sui territorij,

proprijs expensis teneatur, *ut in l. 6. titu. 6. lib. 3. recopilat.* Idque sentit Auendan. *de exequend. manda. 1. parte cap. 4. num. 45. per totum.*

10 Consuluit tamen Aymon prætori, ut si tale dispendium vitare velit, iubeat, ut huiusmodi rationes, ad locum sui domicilij afferantur, ut ipse ibi (citatis citandis) illas reuideat, errores retractet, reliqua, si qua sunt, cum effectu restituat, & sic Rempublicam illusam & defraudatam per eius administratores, alijsve fraudibus circumuentam, illasam & incolumem conseruet.

Si tamen iudex, qui habet commissiōnem à regio consilio mittatur ex officio, tunc regijs expensis militare debeat, pro
ut scripsit Menoch. *ubi supra* ipsi enim regij ratione officij suscepti, conuenit & incumbit bonorum publicorum tuitio, & conseruatio, cum bona communia Reipublicæ, habeantur ut nerui ipsius, *ut aduersus Ciceronem. pro lege Manilia.* Et ita probat text. *in l. 9. titu. 19. par. 3. ubi Grego. gloss. Et hoc ipsum obseruandum erit quoties domini vasallorum rationes suorum populorum (ex officio) reuidere faciunt, quia in hoc ut Reges ipsi reputabant, ex l. 12. titu. 1. part. 2. & in l. 9. titu. 5. lib. septimo, recopil. Burgos de Paz in l. 3. Tauri. nume. 451.* Et quod in praxis obseruat tenet Guido Papæ *decisio. 631. Petrus Antiboli, in tractat. de manne. & hono. 3. prope finem Martinus Freccius in tractat. de subfeud. varonum, libro 2. Autoritate. 18.* Debent namque Reges, & alij vasallorum domini erga subditos se habere, tanquam pater erga liberos, & auus iuxta nepotes. In hoc tamen casu, regius Senatus, iudices prouidere consuevit, in commissione, ut salarium sibi assignatum, ex condemnationibus factis huiusmodi administratoribus percipiant, quod satis inhumanum videtur Castello à Bobadilla *libro 5. politica, cap. 1. nume. 251.* Mihi que parum huiusmodi praxis arridet, eo quod isti iudices commissarii, ne pro eorum salarijs deficiat, subditos (ob leuissimam etiam culpam) excoriare soleant, quod norint melius, versuti & practici Senatores regij consilij.
Rr filij.

12 filij. Equum enim est, ut quem futura sequuntur commoda, præcedentia sequantur incommoda.

13 Sed in proposito maior dubitatio est, *Anhuiusmodi indices commissionis prorationibus publicis veniendis electi criminalibus afficere possint pœnis, quos reos dolosos colludentes, fraudatores, & usurpatores publici patrimonij, repperint?* In qua difficultate dicendum vñ, quod nullatenus corporalibus siue criminalibus pœnis plecti possint. Administratores nãq. Reipublicæ, instar tutorũ, & curatorum habentur, l. *Reipublicam, C. de in reipublic. Euerardus loco 28. arguendo à minore ad Reipublicam. Plotus do in lite iuran. numero 745.* Vnde cum tu-

14 tores & curatores ob dolum, vel fraude in administratione commissum, sola pœna dupli puniri possint, *ut in l. quinta, situ. decimoquarto, par. septimo, ibi. Los guardadores de los huerfanos, maguer tomassen en cubiertamente alguna cosa de los bienes de los huerfanos, que tuuiesse en guarda, con todo esso non se la podria demandar en manera de furto, porque son como señores, e tio nen lugar a los huerfanos como de padres. Pero tal maldad como esta, no debe quedar sin pena, ca deben pechar doblado a los huerfanos, todo quanto les tomaron.*

15 Quinimo actione de dolo, similis pœna ab illis extorqueri non poterit, lapso biennio, post tutelam depositam: cum actio de dolo ultra biennium exerceri, non possit, *leg. final. C. de dolo l. sexta, par. sexta, vbi*

16 *Gregor. verbo, desde el dia tenet, quod hoc biennium & currit absenti & ignoranti: licet contra lapsum competat restitutio, ex causa absentiae ignorantiae.*

Idque tenet eleganter Castren. *in d. l. fin.* Consequens ergo erit, ut non alijs acrioribus pœnis Reipublicæ administratores, ob dolum commissum in administratione puniantur.

17 Sed prædictis non obstantibus in proposta specie dicendum erit, huiusmodi publicos, vel regios administratores corporalibus pœnis (ob dolos & fraudes in administratione commissos) puniri posse, & loquendo in regio thesaurario, vel tributorum exactore, est text. elegans, *in*

*Auth. de mandatis principum. S. coges; vbi thesaurarius, vel exactor qui aliqua bona, uel pecunias à se collectas, uel receptas occultauit, dolose uè retinuit non reddendo rationem illarum, pœna amputationis manus punitur, & ita tenet Accurs. ibi verbo manus amputationem, quam sequitur Socyn. conf. 56. verscu. quinto, & ultimo, repetitio in consil. 213. lib. primo, Osasens decisione 70. numero. nono, in fine, & loquendo in decurionibus Reipublicæ, plumbatorum iactibus, fustigandos fore voluit Iustinianus in leg. quilibet. 40. C. de decurio. libro decimo. Quimo & ciuili, & partito iure, thesaurario, vel iudici regio, qui aliquid ex regio patrimonio sibi dolose occultauit, & appropriauit, nec in rationibus intulit pœna mortis imponitur, *ut in l. S. item lex Iulia peculatus iusti. de public. indic. & in l. 18. situ. decimoquarto, parte settima, ibi. Official del Rey, que tuuiesse del alguna thesoro en guarda, o que uniesse de recandar sus pechos o sus derechos, e le encubriesse algo a sabiendas, o el iuzgador que hurtase los maravedis del Rey, o de algun concejo mientras estuuiessse en el officio, quienquier desstos sobre dichos a quien fuere probado, que fizo hurto con alguna de estas maneras, deve morir porende.* Quinimo & tripli etiam pœna punitur, *ut in l. 18. situ. quinto, lib. nono, recopila. loquendo in administratoribus regijs fautoribusque vel consilium præstantibus, receptoribusque eorum, eandem mortis pœnam infligendam fore prædicta iura proclamant, & ista testatur Bobadilla lib. quinto, politi. cap. quarto, num. 86. vbi dicit, quod non solum isti usurpatores bonorum publicorum, regalium uè, pœna arbitraria corporali castigari possint, verum & pœna mortis (per prædicta iura.) puniri debeant, & loquendo in iudicibus, vel receptoribus, pœnarum cameralium, usurpatoribus, pœna septupli multandos fore suadet, l. 11. sis. sexto, & primo fin. situ. nono, lib. terzo, recop. quod verum intelligas præterquam in casibus, in quibus aliter iure cautum reperitur, aliquando namque septupli, nonnumquam etiam tripli siue quadrupli pœna puniuntur, *ut in leg. 35. situ. sexto, & in l. 19. situ. septimo, l. ibi. 3. & me.***

melius in l. 13. situ. decimoquarto, nume. decimo octavo, ver. oſro ſi de ximos, lib. 2. recopil. & in legibus ſupra relatis. Cum enim in vno caſu diuerſa pœna quam in alio ſtatuitur, illud quod ſpecialiter eſt diſpoſitum cuſtodiri debet, cum generi per ſpeciem derogeretur, ut in l. auferitur. S. ſin. ff. de iure ſiſci. tenet Auend. 2. parte, de exſequen. mand. cap. 24. numero primo, Azenes. in d. leg. 11. gloſſa, con el quatro tenſo. Bobad. d. cap. ſexto, nu. 28.

Quinimo & ultra pœnas ſupradictas, ad reſtitutionem eius quod uſurpauerunt, cum maiori intereſſe ſunt condemnandi, ex gloſ. in l. cum quidam, S. eos qui, verbo noſum eſt. ff. de uſur. quam ſequitur Bobadill. lib. quinto, poliſic. cap. quarto, num. 86. Quinimo & ſi officialis horrei, vel poſiti publici aliquid tritici vel pecuniæ uſurpauerit, uel in ipſius proprios uſus conuerterit, aliquidue ex hoc lucrauerit depoitationis pœnæ ſubijcitur, & in totius ſubſtantię ſuæ amiſſionem condemnatur, ut in l. 3. C. de condi. in publi. horcis, ac ruſus tale lucrum huiusmodi poſito applicabitur, ex Platea in leg. prima, C. auro publi. per ſequen. Idque tenet Auenda. d. cap. 24. num. tertio, Bobad. d. nu. 18. Non enim huiusmodi adminiſtratoribus publicis adminiſtratio bonorum publicorum, vel poſiti committitur, ut ipſi diuites efficiantur, ſed magis in ſua induſtria Reipublicæ, vel regium patrimonium conſeruetur, & augeatur. Quinimo hæc pœna pro prima vice imponenda eſſet.

Si vero ſemel atque iterum in huiusmodi crimen incidiſſet, corporaliter puniendus eſſet, ut voluit Bobadill. dicto nu. 38. Quo circa, ſi huiusmodi adminiſtratores, tempore officiij ſulcepti paupertate laborabant, & finito officio diuites & opulenti exiſtant, aduerſus eos præſumitur, quod ex bonis regijs, Reipublicæ, vel poſiti, quæ adminiſtrauerunt, ditati fuerint, & huiusmodi augmentum poſſet tali Reipublicæ, poſito, vel ſiſco applicari, ut notat Bald. in leg. prima, ante ſinem. C. de heredi. vel actio. vendi. Newiz. in ſylua nuptiali. lib. quinto, nu. 110. verſ. ſi etiam, & loquendo in ſenatoribus, uel correctoribus, & e-

tiam præſidibus regijs, idem præſumendum reputat Vulcatus Gallicanus, in Auidio Caſio, ibi. An ego proconſules, an ego præſides putem, qui ob hoc ſibi prouincias datus credunt, ut luxuriantur, ut diuites fiant? Audiſti præſedum noſtri pratori, ante triduum quam fieres, mendicum, & pauperem, ſed ſubito diuiſem effectum, unde quaſo, niſi de viſceribus Reipublica, prouincialiumque fortunis? Idque tenet Accuſi. in leg. deſenſionis facultas gloſ. ſina. in ſine, C. iure ſiſci. Baldus loco ſupra proxime citato, & in Aut. licentiam columna final. C. de epiſcop. & cleric. ubi hoc notandum exiſtimat contra theſaurarios regijs, & adminiſtratores Reipublicæ, & in Eccleſiæ adminiſtratoribus ita tradit Euerardus loco ab Eccleſia ad ſiſcum, & plures coniecturas ex quibus de bonis ſuorum principum iſti adminiſtratores ditati præſumuntur, cumula. Aymon conſil. 129. numero tertio, Sylua nuptialis, libro quarto, numero vigefimo, Rolandus conſil. quadrageſimonono, numero vigefimo quarto, Canalcian. de tuto. numero 223. & late per Guſtier. de iur. l. 1. tertio, cap. ſina. per totum, idem Aymon. loquendo in adminiſtratoribus ditatis con. 191. num. 8.

Prædictam tamen gloſſæ, & aliorum ſequatium ſententiam reprobat Bald. in l. cum oportet numero duodecimo, & decimo tertio, C. de bonis, qua liber. & in leg. ſi deſunctus, C. arbitrium tutela, & latius in capitulo primo, columna ſecunda, verſicu. Item oppono de controuer. inter domin. & fide. & contra eam dicit eſſe communem Doctorum ſententiam Boſius in practica de fiſco numero quadrageſimonono, Salycet. in additio. ad Bernard. Diaz regul. nona, fol. 4. verbo acquiſita.

Credere tamen in propoſito diſtinguendum fore, inter adminiſtratores regijs, publicos, & poſiti, & eos qui priuatam adminiſtrationem exercent, veluti tutores, curatores, ſocios hoſpitalarios, & ſimilibus, aduerſus (enim) illos gloſſæ ſententia locum habebit. Secus vero, aduerſus hos qui priuatam adminiſtrationem exercent, & ita erit intelligendus text in di-

Et leg. de fundus, & in l. etiam C. de donatio. inter virum & in l. cura. versic. deficientium, ff. de munerib. & honorib. & in capitulo primo, secundo responso de feudo guardia in vñibus feudo. & in capitulo primo, 12. quaestio. quarta, quatenus hæc iura talem submouent præsumptionem, & ista distinguit Castell. in l. vigesima septima, Tauri fol. 112. versicul. decimo tertio fuit. quem sequitur Bobadilla libro secundo poli. c. undecimo, numero quinto, & sexto, vbi refert, quod Imperator Antonius Pius statuit, vt in introitu officij cuiuslibet gubernatoris, eius bona describerentur, ut eo finito appareret, quid quantumue, durante administratione quæsiisset, quod si multum acquisiuisse inuentum fuisset, aduersus eos prælumeretur, quando rationes publicæ in aliquo deficerent, & de hoc vide Guttierrez, qui late persequitur intellectum d. l. si defunctus in tracta. de tutel. leg. tertia. cap. quadragesimo sexto, per totum, & ibi ad faturitatem quæstionem, hanc ad vtramque partem controuertit. An tutor, qui pauper ad tutelam administrandam accessit, & postea in calce administrationis diues reperitur, præsumatur ditatus ex bonis sui minoris Mascard. conclusio. 1094.

Si uero aliquis regius administrator, dolose prætermiserit se onerare de aliqua parcella, vel in datis computauerit illam quam reuera nondum soluisset, poena tripli punitur, & hæc poena iudicibus regij patrimonij applicatur, & fisco, pro æquis portionibus, & hanc poenam tripli constituit aduersus similes administratores leg. decimo octauo, titulo quinto, lib. nono, recopil. & licet illam durissimam reputet Bobadilla dicto nume. vigesimo octauo, tamen non egreditur delicti, seu doli culpam, & perfidiam.

18 Aduertendum tamen erit, quod prædicta poena non punitur administrator, dummodo per annum ad minus non steterit in occultandi dolo à die rationis calculatæ, vt in leg. cum eo, ff. ad l. Iuliam pecula. Et ita tenet Faber in dicto S. lex iulia. peculatus in. titus. de public. iudic. Et hanc sententiam

refert, & sequitur Gregor. Lup. in leg. decimo octauo, titu. decimo quarto, parte septima, verbo mientra estuuiere en el officio. quod ego intelligo cum adhuc in administratione persisteret, secus vero si iam totius administrationis rationem reddidisset, & apocham quitationis recepisset, quam vulgo dicimus finiquito, quia ex hoc dolus & usurpandi animus probatur.

19 Si tamen sola præsumptio usurpati patrimonij subsisteret, non detur aduersus illos condictio furtiua, propter administrationis velamen, sed dumtaxat, actio de rationibus distrahendis ad interessere, ex text. in leg. sexta, titulo decimo sexto, parte septima, quod in terminis tenet Gregor. Lupus in leg. quinta, titulo decimo quarto, parte septima, vbi loquendo in tutore detinente, seu occultante aliquam parcellam in rationibus pupillaribus, dicit, quod ob dolum præsumptum solum possunt isti tutores, & curatores in duplum, & expensis condemnari, si tamen de dolo, & animo contrectandi constitisset, actio furti etiam competeret, ex textus vt in leg. actione, ff. de tut. & ratio. distrah. ibi. quod si furandi animo fecit, etiam furti reus.

20 Si tamen administrator publici horrei esset, qui triticum in proprios vsus conuerfit arbitrio iudicis punitur, hoc arbitrium, non vltra poenam deportationis, & totius substantiæ iacturam progreditur, in leg. nulli. C. de condi. in publi. horreis libro decimo.

Si tamen reperiatur frumentum horrei publici terra palleis, vel tamo miscuisse, & vendidisse in septenis condemnandus uenit, vt in leg. sexta, titulo quinto, leg. prima, recopilat. quam omnino circa hoc vide, & probatio in hoc relinquitur arbitrio iudicis, vt in lege quinta, titulo vigesimo quinto, lib. quinto, recopilat. S. septimo, & octauo, quæ adhuc ambulat in quaternello legum siue nouarum pragmaticarum.

21 Vltimo & finaliter dubitatur, an calculatores, qui dolose, vel per gratiam, ratio.

ziones falsas dispunxerunt animo aliquem interceptiendi, actione civili tantum conveniri, an etiam criminaliter puniri possint? Et in primis est præsupponendum quod præsumptio est pro calculatoribus quod legitime sine dolo, & fraude calculauerint, ut tenet Socyn. consilio nonagesimo, in fine, volumine quarto, & alij relati à Mascard. de probation. conclusione 253. numero vigesimo, si autem in dolo reperiantur, actio ad intercesse aduersus tales falsos, vel dolosos calculatores competit, ex text. in leg. fina. ff. si mensor. fal. mod. dixer. ibi. Ego etiam aduersus tabularium puto Actiones dandas, qui in computatione fefellit. Quinimo & lege Iulia de falsis puniri poterit, ex textus in leg. octaua, titulo septimo, parte septima. ib. Que si el contador fiziera a falsiendas y erro en la quenta, que faria falsedad, el si aquel que se falla se perdido so por tal quenta, no pudiessse recibir enmienda del otro, de aquello, que menoscavare, dezimos quel contador es tenuto de gelo refacer de lo suyo, por la falsedad que hizo. E aun dezimos de mas desto, que le debe poner pena por ello el enrgador segun su aluedrio.

22 Quod autem prædicta sex partitæ innuit, scilicet, quod debeat fieri discussio in bonis illius, qui commodum falsæ, & dolosæ computationis reportauit, antequam ad calculatorem perueniatur, verum intelligas, quando rationes fuerunt priuatim inter socios, vel alios dispunctæ, pro ut ipsa l. præloquitur, secus tamen esset, in vbi rationes iudicialiter dispunctæ fuissent, quia hoc casu, directe aduersus falsum calculatorem pro damno ex mala calculatione resultante, agi posset, ut voluit Abb. in capitulo quia indicante, numero 10. de prescrip. ex text. in leg. si duobus, §. idem Pomponius, ff. si mensor. fal. mod. dixer. Quam sententiam refert, & sequitur Felyn. ibi, numero secundo, vbi refert Florianum testantem se ita praxi vidisse receptum. Et hanc sententiam sequuntur etiam Angelus, & Iason. in §. quedam numero octuagesimo primo, institut. de action.

Et loquendo in calculatoribus, & agrimensoribus hanc sententiam tenet Hieronymus de Monte Brixiano in titu. de finibus regand. capitulo vigesimo tertio, numero primo. Vbi hanc sententiam extendit, etiam vbi culpa sola interueniente, damnum emerisset alicui, ob ignorantiam, & impertiam eius, qui calculandi officium suscepit, & ratio est, quia maxima culpa est assumere aliquem, officium ad se non pertinens, quia hæc culpa dolo equiparatur, ex l. magna negligentia, ff. de regul. iuris.

23 Aduertendum tamen erit, quod licet prædicta l. part. asserat, quod iste dolosus calculator, potest arbitrio iudicis puniri, tamen pœna non poterit esse corporalis, quia vbi pœna iudicis arbitrio relinquitur, non habet locum pœna ordinaria, neque per consequens pœna corporalis, ex decisione text. in leg. tertia, C. de conditis in public. horreis, libro decimo, ibi. Hanc pœnam sciat nostro arbitrio definitam, ut deportationis pœna subiectus, totius substantia cogatur subire iacturam gloss. in §. in summa institut. de public. iudic. Grammatic. decisione vigesimatertia, numero vigesimo, Bobadilla libro secundo, politic. capitulo decimo, numero vigesimo primo, & vigesimo secundo, Salazar de usu & consuetud. capitulo quinto, a numero nono, usque ad numerum decimum tertium. Et an hoc simpliciter sit verum, declarat Menocch. libro primo, de arbitrar. capitulo octuagesimo sexto, per tot. & consil. nonagesimo quarto, numero vigesimo octauo, Segura in directorio iudicum secunda parte, capitulo decimo, numero undecimo, in fine. vbi dicunt, quod vbi non habet locum pœna ordinaria, non habet locum pœna corporalis, ex cuius decisione apparet male sensisse Bartol. in dicta leg. ob fœnus, ff. de administration. tuto. quatenus tenet, quod si tutor non potest soluere interesse minori, resultans ex eo, quod pecunias pupillares non collocauit, (argumento illius textus) corporaliter puniri possit. Verbum enim illud extra ordinem, de quo in leg. ob fœnus, non

non de corporali poena, sed de exilio,
vel relegatione debet intelligi, *ex supra
relatu.*

Hactenus, candide Lector, quæ de ra-
tiocinijs administratorum, ingeniolum
nostrum penetrauit, tibi libentissimo ani-

mo ostendi, si quid tamen labe aut vitu-
perio dignum, in presentitratatello pro-
tulerim (proferam autem plura) siquidem
doctior cuasisti, pro acerrimi ingenij tui
facultate censuabis. Ignarus (autem) aut
taceat, aut melius edat opus. Vale.

L A V S D E O.

VARIARVM EX CAESAREO, REGIO ET PONTIFICIO IVRE) computationum, TOMVS SECVNDVS.

Ad Lectorem.

VM adhuc variæ sine computationes in iure difficiles, quæ in discursu tractatus de ratiocinijs administratorum, minime congruis in locis adaptari potuerunt, ideo illas, quas ex varijs Doctorum tractatibus collegi, hic tibi amantissimè Lector (quasi fasciculo quodam) annectere curabo, ut deinceps iam non per vaga scribentium volumina anxius diuageris, sed ea in promptu (quando cumque opus fuerit) habeat. Sume igitur opusculi nostri singulare proficiendi Reipublicæ desiderium, & lucubratiunculam nostram æqui bonique consule, maiora deinceps spectaturus, si huius nostri laboris detrectator non fueris. Huiusmodi enim generis homines, tametsi auctoribus parum obfint (cum ab improbo vituperari laus sit) nonnumquam faciunt, ut multi, contra bonum commune Reipublicæ, ab scribendi instituto calamum cohibeant. Verum mihi non tam infirma mens est, ut detrectatores tales, aut eorum occulta linguæ iacula metuum; cum assidue huius sordidi muneris participes esse soleant, qui vix primoribus labijs legalis philosophiæ dulcedinem degustarunt, & tandem ex abrupto, temere, & nonnumquam inuerecundè, (aut supremos iuris prudentiæ patres) clanculum mordere, non verentur. Accipe igitur candide Lector has nostras ineptias, si magis huiusmodi eas dicere quam amoris primitias velis, quoniam aliquando eas attento animo perlegisse, non po-
nitebit. Vale.

S V M M A R I V M.

- I Meliorationes tertij vel quinti, non deducuntur de dotibus, vel donationibus simplicibus, à parentibus factis.
- 2 Residuum tertij, vel quinti, qualiter sit deducendum, ubi prius donatum aliquid fuerat, in ratione tertij vel quinti.
- 3 Tertio & quinto donatis, quis eorum prius detrahi debeat.
- 4 Melioratio tertij qua præcessit, minuit meliorationem quinti posteriorem.
- 5 Donatum à patre filijs in vita inftar supremi iudicij habetur.
- 6 In deductione tertij & quinti inspicienda sunt bona qua defunctus reliquit tempore mortis.
- 7 Donatum a parentibus in vita, censetur dona-

- in pro ratione tertij, vel quinti, vel utriusq.
- 8 Tertium vel quintum, ab aliquo in vita, vel morte donatum, debet deduci consideratis bonis ab ipso donante (tempore mortis) relictis.
- 9 Iudicium familia herciscunda, non debet extendi ad ea qua sunt extra patrimonium defuncti.
- 10 Pater si donauit in vita septem millia, & in morte octo millia tantum reliquit. supposito quod illa prior donatio facta fuit in ratione tertij vel quinti, qualiter facienda erit deductio siue computatio talis tertij vel quinti.
- II Pater si fecit in vita donationem irrevocabilem, pro ratione tertij, vel quinti vel utriusque, deinde fecit alias donationes onerosas vel ob causam, an tertium illud vel quintum, deduci debeat de prædictis donationibus, iunctis cum reliquis bonis existentibus tempo-

Si re

- re mortis?
- 12 *Contractus ex cōventione partiū legē accipiūt.*
 - 13 *Patre donante tertium vel quintum reuocabi-
liter, bona eius manent affecta defalcationē
illius tertij vel quinti.*
 - 14 *Tertium vel quintum qualiter sit deducēdum,
ubi coniux superuiuens, habitura est quar-
tum, ex d. spositione Authentica praterea. C.
unde vir & uxor.*
 - 15 *Quarta in in qua succedit coniux, superui-
uens, habetur instar iuris alieni.*
 - 16 *Libra quot Castellanos faciat.*
 - 17 *Castellanus cuius fuerit valoris?*
 - 18 *Mater cui data fuerunt arrha, si alicui filio
tertium praelegauit, an praedicta arrha ac-
cumulari debeant, cum aceruo caterorum
bonorum, pro deducendo praedicto tertio?*
 - 19 *Mater an possit meliorare aliquem ex filijs, re-
spectu arrharum qua à marito accepit.*
 - 20 *Computatio qualiter sit faciēda, ubi filius pri-
mi matrimonij, qui alteri fratri eiusdē ma-
trimonij successit, disposuit de tertio, relin-
quendo illud alicui extraneo, & an ad illius
deductionem, debeat estimari proprietates bo-
norum illius filij praefuncti, casu quo pater
vel mater ad secundas nuptias transierit?*
 - 21 *Parentes ad secūda vota transeuntes, statim &
ipso iure priuantur proprietate bonorum, à
filijs primi matrimonij acquiritorum.*
 - 22 *Filius primi matrimonij qui ob parentis binu-
bium in proprietate bonorū fratris pramor-
tui successit, libere de illa proprietate dispo-
nere potest.*
 - 23 *Excessus donationis inofficiosa, an ad colloca-
tionem adduci debeat, pro deductione tertij
vel quinti, uel utriusque?*
 - 24 *Excessus illius quod pater inofficiose donauit,
non censetur eius potestatem exiisse.*
 - 25 *Donationes minuta, an in qnto deant cōputari?*

CAP V T I.

*De computatione faciēda in deductione
tertij, & quinti.*

Illud maxime inter legū Taurinarū scri-
ptores controuertit & dubitari solet.
*Qualiter sit faciēda tertij vel quinti de-
ductio & computatio, & maxime ubi testator
in uita aliquid alicui donasset, & postea in te-
stamento residuum quinti vel tertij legasset, vel*

1 praelegasset? Et p euidētiōi horū dubiorum
explicatione, in primis erit pmittenda legis
25. Tauri decisio qua cautū extat, quod me-
liorationes tertij & quinti, nō detrahant de
dotibus, uel donationib. simplicibus. Et rō
decidendi illius textus fm cō. ter scribentes
ibi, ea fuit, quia similis donationes, quae p-
decefferunt, licet ad collationem adducunt,
vere tamen in bonis testatoris tpe mortis
mansisse dici non pnt, ut ibi voluerunt Pa-
lat. Rubeus, & Tellus Fernandez, & An-
gelus de meliorationibus l. 9. gl. 2. n. 1.

2 Quo fundamēto pūpposito, vidēdū erit
qualiter residuum (quod calculatores dicūt
remanente de tertio, uel quinto) deduci de-
beat, ubi aliqd pri^o donatū fuerat in rōne
tertij uel quinti. Et Cifont. in d. l. 25. n. 5. in
ea est sentētia, ut prius tertium, deinde quintū
deducat, eo quod quintū minui non possit,
p tertij deductionem, ut in l. 214. styli, ubi
3 prius quintum, quā tertium deducendū fo-
re cauet. Idque tenent Palat. Rubeus & cete-
ri scribentes in l. 29. Taur. Aiora de partiti-
onib. 2. p. q. 5. n. 9. Matienzo in l. 1. gl. 1. n. 2. si.
5. l. 5. recop.

Verum licet praedictae legis styli decisio,
usu forense recepta sit, ubi utraq. melioratio
in eodē testō facta fuit, aut si in diuersis p-
cessit tñ melioratio quinti irreuocabilis.

4 Adhuc si melioratio tertij pcessit minuit
meliorationē quinti posteriorē, eo q hoc ca-
su melioratio quinti fieri non potuit, nisi sal-
uo iure tertij, pri^o irreuocabiliter donati. Et
hāc snām tenet Ang. de melioratio. l. 9. gl. 2.
Gustie. in pract. qō. lib. 2. q. 42. n. 1. Quorum
snā pfirmari vñ ex eo, q a tali casu meliora-
tio tertij iā deducit tanq es alienū, quod an-
te oīa est deducendum, ex text. in l. sub signa-
tum, S. bona, ff. de verb. sign. Vnde cum in p-
putanda substantia pñna, prius deducenda
sint debita pñna, ut ex inde appareat, quātū
veniat in legato quinti, uel tertij plegato, ut
dixit Bar. in l. fundi Trebatiani. ff. de usuf. fru.
lega. & in l. deniq. in fi. & l. coheredibus, C. de
compens. necessatio prius erit tertium deducen-
dum, quando ante testamentum alicui filio
fuisset donatum, ne alias pfecta donatio re-
uocari in totum, uel saltem minui contin-
gat, contra regulam l. perfecta donat. o. C. de
donat. qua sub modo.

Hac